

Buka ya Titjhere

M.E. Mokhatle

M.A. Molibeli

N.D. Radebe

Review Copy

Ke tlolo ya molao ho hatisa maqephe afe kapa afe ho tswa bukeng ena ntle le tumello e ngotsweng ya Mophatlalatsi.

OXFORD

UNIVERSITY PRESS

Southern Africa

University Press Southern Africa (Pty) Ltd

Vasco Boulevard, Goodwood, Cape Town, Republic of South Africa
P O Box 12119, N1 City, 7463, Cape Town, Republic of South Africa

University Press Southern Africa (Pty) Ltd is a wholly-owned subsidiary of
University Press, Great Clarendon Street, OX2 6DP.

The Press, a department of the University of, furthers the University's objective of
excellence in research, scholarship, and education by publishing worldwide in

New York

Auckland Dar es Salaam Hong Kong Karachi
Kuala Lumpur Madrid Melbourne Mexico City Nairobi
New Delhi Shanghai Taipei Toronto

With offices in

Argentina Austria Brazil Chile Czech Republic France Greece
Guatemala Hungary Italy Japan Poland Portugal Singapore South Korea
Switzerland Turkey Ukraine Vietnam

is a registered trade mark of University Press
in the UK and in certain other countries

Published in South Africa
by University Press Southern Africa (Pty) Ltd, Cape Town

Oxford Kganya Buka ya Titjhere Kereiti ya 7
ISBN PROM 195 99624 1

© University Press Southern Africa (Pty) Ltd 2012

The moral rights of the author have been asserted
Database right University Press Southern Africa (Pty) Ltd (maker)

First published 2012

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced,
stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means,
without the prior permission in writing of University Press Southern Africa (Pty) Ltd,
or as expressly permitted by law, or under terms agreed with the appropriate
designated reprographics rights organization. Enquiries concerning reproduction
outside the scope of the above should be sent to the Rights Department,
University Press Southern Africa (Pty) Ltd, at the address above.

You must not circulate this book in any other binding or cover

Publisher: Mpho Motlhodiemand

Commissioning Editor: Nthuseng Tsoeu

Managing Editor: Ndivhuho Raphalalani
Project Manager: Tseli Ramotsamai
Designer: Samantha Rowles

Printed and bound by

Tse ka hare

Selelekela	5
------------------	---

KOTARA YA -1 24

KGAOLO YA 1: Setswalle 25

Beke ya 1 -2: Ho theha setswalle 25

Ho mamela palekgutshwe	26
Mabitso bitso.....	27
Ho pheta pale hape	27
Ho bala palekgutshwe	27
Tshebetso tsa ho bala	28
Mawa a ho bala	28
Temakutlwisiso	28
Ho ngola seratswana sa phetelo	29
Makgathe	30

Beke ya 3 – 4: Wa tla wa nkgelosa

motswalle 30

Ho mamela le ho buisana ka thothokiso.....	30
Ho bala thothokiso	31
Malahlelwa	32
Bongodi ba boiqapelo	32
Maetsi	32
Maele	33

KGAOLO YA 2: Boithabiso 34

Beke ya 5 – 6: Mmino dijo tsa tsebe le 34

maikutlo 34

Ho tshwantshisa puisano.....	34
Ho bala tema ya dingolwa (tshwantshiso)	35
Maele	36
Ho bala thothokiso	36
Mefuta ya dipolelo.....	36
Ho ngola puisano e ka bapalehang	36

Beke ya 7 -8: Dipapadi tsa sejwalejwale..... 37

Ho mamela tshomo.....	37
Makgethi	34
Ho bala tshomo.....	38
Thothokiso	38
Lehokamoetsi	38
Ho ngola lengolo.....	38
Polesemi	39

KGAOLO YA 3: Bophelo bo botle..... 41

Beke ya 9 -10: Ha re ikwetliseng 41

Temakutlwisiso e mamelwang.....	41
Sehlongwapele	42
Ho bala palekgutshwe	42
Ho bala thothokiso	43
Dipolelo	43
Ho ngola moqoqo wa tlhaloso	43
Tekanyetso	44

KOTARA YA -2..... 48

KGAOLO YA 4: Kgaba ka meaparo 49

Beke ya 1 – 2: Mekgwa ya ho apara..... 50

Ho mamela temakutlwisiso	50
Makgethi	50
Tshebetso yah o bala padi	51
Ho boha tema bakeng sa kutlwisiso	52
Ho ngola moqoqo phetelo	52
Matshwao a puo	53
Ho pheta pale	53
Poeletso ya matshwao.....	54
Beke ya 3 – 4: Meaparo ya setso..... 54	
Ho mamela tema ya kutlwisiso	54
Makgathe	55
Ho bala papatso.....	55
Meelelo e tobileng.....	56
Ho ngola papatso.....	56
Mahlalosongwe le malatodi	57
Ho ngangisana.....	57
Matshwao a puo	58

KGAOLO YA 5: O mehlolo thekenoloji ... 59

Beke ya 5 – 6: Ho boloka..... 60

Ho mamela dipuisano tsa sehlopha	60
Maemedi	60
Ho bala tema ya ditaelo tsa tsamaiso.....	61
Maele le dikapoleleo	61
Ho bala thothokiso	62
Lekgethi la palo.....	63
Ho ngola tema ya ditaelo	63
Puosebui le puopehelo	64
Matshwao a puo	64

Beke ya 7 – 8: Ntataise 65

Ho mamela bonketsisane ba tshwantshiso	65
Maetsi	66
Ho bala tema ya tshwantshiso.....	66
Boetsuwa	66
Ho bala tshwantshiso.....	67
Puo ya bonono le puo e tobileng	68
Ho ngola tekolobotjha	68
Malatodi le mahlalosongwe	69
Matshwao a puo	69
Tekanyetso	70

KOTARA YA -3 72

KGAOLO YA 6: Re phela jwang? 73

Beke ya 1 – 2: Meetlo ya rona..... 74

Ho mamela tema kutlwisiso	74
Mabitsobitso.....	75
Ho bala tema ka bohlokwa ba dipotso.....	75
Mabitsohohle	76
Ho boha ditshwantsho bakeng sa kutlwisiso	76

Lehlalosi	76
Ho ngola tema e ho tlatwang diforomo	77
Dihlopha tsa mabtsa	78
Ho mamela tshebediso ya dipuisano tsa phanele	78
Dipolelwana kgethi, polelwana hlalosi	79
Beke ya 3 - 4: Tlhompho ke tshiya bophelo	
bo bottle	79
Ho mamela inthaviu	79
Bongwe le bongata	80
Ho bala tema ya dingolwa jwalo ka tshwantshiso	80
Lekgethi	81
Ho bala thothokiso	82
Malatodi, malahlelwa le meelomengata	82
Ho ngola inthaviu	83
Matshwao a puo	83
Puosebui le puopehelo	85

KGAOLO YA 7: Ditokelo le Boikarabelo

Beke ya 5 - 6: Ditokelo tsa bana	86
Puisano ya molomo	86
Ho mamela temakutlwisiso	87
Ho bala tema mabapile	87
Lerui	88
Katoloso ya maetsi	88
Ho ngola ditema tse telele	89
Beke ya 7 - 8: Boikarabelo	90
Ho mamela diatekele tsa dimakasine	90
Makgethi	91
Ho bala bakeng sa tlhahisoleseding	91
Ho ngola atikele ya koranta	91

KGAOLO YA 8: Dipolotiki

Ho maela temakutlwisiso e itshetlehleng ka ditshupiso	92
Puo ya molomo (Ho fan aka ditshupiso)	93
Maemedi	93
Ho bala palekgutshwe	94
Ho bala tema ka kutlwisiso	95
Ho bala thothokiso	96
Maamanyi le Boiketsi	97
Ho ngola moqopo o hlalosing	97
Mahlalosongwe le malatodi	97
Tekanyetso	99

KOTARA YA -4

KGAOLO YA 9: Kgokahano

Beke ya 1 - 2: Kgokahano mehleng ya kgale	103
Puo e sa hlophiswang	103
Makgethi	103
Ho balla hodimo	103
Ho bala tshwantshiso/Terama	104
Mahlalosi	104
Ho bala tema tse bohawang	104
Polelonolo le polelomarane	105
Ho fana ka ditaello	105
Matshwao puo	106
Beke 3 - 4: Kgokahano ya sejwalejwale	106
Ho mamela ka kutlwisiso tema e ngotsweng Mabitsohohle	107
Ho bala tema e nang le pampitshana ya tlhahisoleseding	108
Ho bala thothokiso	108
Mabotsi	109
Ho ngola flayara	109
Moelelo o totobetseng	110

KGAOLO YA 10: Dikgetho

Beke ya 5 - 6: Dikgetho	111
Ho mamela temakutlwisiso	111
Puo e hlophisitsweng	112
Mathusi	113
Ho bala tshomo	113
Ho bala thothokiso	114
Ho manolla thothokiso	114

KGAOLO YA 11: Menahana le mehlala o itokisetse ditlhahlobo

Beke ya 7 - 8: Menahana le mehlala o itokisetse ditlhahlobo	117
Ngangisano	117
Maemedi	119
Ho balla kutlwisiso	119
Dikutu	120
Ditema tsa kgokahano	120
Lehokamoetsi	121
Tekanyetso	122
Karolo ya C	124
Disebediswa tsa tekanyetso	124
Boitokisetso ba Mosebetsi	141

SELELEKELA

KAROLO YA A

Setatements sa Naha le Leano la Kharikhulamo le Tekanyetso

Oxford Kganya Kereiti ya 7 e radilwe ka ho ikgethileng ho latela Setatements sa Naha le Leano la Kharikhulamo le Tekanyetso. Letoto lena le lokiseditswe ho tobana le dipheo tsa kharikhulamo le dipheo tse ikgethileng tsa thuto ka kakaretso.

Setatements sa Naha le Leano la Kharikhulamo le Tekanyetso

Setatements sa Kharikhulamo ya Naha le Leano la Tekanyetso ke Setatements sa Kharikhulamoya ya Naha ya Dikereiti tsa R – 12 (SKN), se hlophisitsweng Botjha ho tloha ka Pherekong 2012. Setatements sa Kharikhulamo ya Naha le Leano la

Tekanyetso ke tokomane e le nngwe e momahaneng bakeng sa thuto ka nngwe mme e nka sebaka sa ditokomane tsena tsa kgale, Ditatements tsa Thuto, Ditataiso tsa Lenanetsamaiso la ho Ithuta le Ditataiso tsa Tekanyetso ya Thuto Dikereiting tsa R – 12.

Setatements sa Naha le Leano la Kharikhulamo le Tekanyetso

Karolo ya A- CAPS

The Setatements sa Naha le Leano la Kharikhulamo le Tekanyetso CAPS

Letoto lena le thehilwe hodima ditokomane tse ntjha tsa kharikhulamo e leng:

- *Setatements sa Kharikhulamo ya Naha ya Dikereiti tsa R – 12 (Pherekong 2012)*
- *Setatements sa Naha le Leano la Kharikhulamo le Tekanyetso tsa Dikereiti tsa R – 12 (Pherekong 2012)*
- *National Protocol for Assessment tsa Dikereiti tsa*
- *Gazette ya Semmuso ha ho amohetswe NCS ya Dikereiti tsa R-12*

Tafole ena e bontsha kamoo ditokomane tsena di bolayang le ho sebediswa bakeng sa ditokomane tsa kharikhulamo e fetileng:

Pele ho Pherekong 2012	Ho tloha ho Pherekong 2012 ho ya pele
<i>Setatements sa Kharikhulamo ya Naha Dikereiti tsa R - 9 (2002) Government Gazette No. 23406 ya 31 Motsheanong 2002 le Setatements sa Kharikhulamo ya Naha Dikereiti tsa 10 - 12 (2004) Government Gazettes, No. 25545 ya 6 Mphalane 2003 le No. 27594 ya 17 Motsheanong 2005.</i>	<i>Ditatemente tsa Naha tsa Leano la Kharikhulamo le Tekanyetso tsa Dikereiti tsa R – 12 (Pherekong 2012)</i>
<i>Ditatemente tsa Thuto, Dintlhataiso tsa Programo ya ho Ithuta le Dintlha tataiso tsa Tekanyetso ya Thuto Dikereiting tsa R - 12</i>	<i>Ditatemente tsa Naha tsa Leano la Kharikhulamo le Tekanyetso tsa Dikereiti tsa R – 12 (Pherekong 2012)</i>
<i>National Senior Certificate: A qualification boemong ba Level 4 ba National Qualifications Framework (NQF);</i>	
<i>Sehlophiso sa leano la tokomane,, the National Senior Certificate: A qualification boemong ba Level 4 ba the National Qualifications Framework (NQF), mabapi le baithuti ba ditlhoko tse ikgethang, e phatlaladitsweng Government Gazette, No.29466 ya 11 Tshitwe 2006.</i>	
<i>Ditatemente tsa Thuto, Dintlhataiso tsa Programo ya ho Ithuta le Dintlhataiso tsa Tekanyetso ya Thuto Dikereiting tsa R - 9 and Grades 10 – 12</i>	<i>National Protocol for Assessment tsa Dikereiti tsa R – 12</i>
<i>Sehlophiso sa leano la tokomane, the National Senior Certificate: A qualification boemong ba Level 4 ba the National Qualifications Framework (NQF), mabapi le baithuti ba ditlhoko tse ikgethang, e phatlaladitsweng Government Gazette, No.29466 ya 11 Tshitwe 2006.</i>	
<i>Dintlhataiso bakeng sa dikolo tse kenyeleditseng (2010)</i>	<i>Dintlhataiso bakeng sa dikolo tse Kenyeleditseng (2010)</i>
<i>Puo Leanong la thuto (1997)</i>	<i>(Puo leanong la Thuto 1997)</i>

Diphapano tse ka sehloohong mahareng Setatementsa sa Kharikhulamo ya Naha (NCS) le Ditatementsa tsa Naha tsa Leano la Kharikhulamo le Tekanyetso (CAPS)

Setatementsa sa Kharikhulamo ya Naha (NCS)	Setatementsa tsa Naha tsa Leano la Kharikhulamo le Tekanyetso (CAPS)
Diphetho tse Hlokolosi le tsa Ntshetsopele	Diphetho tse Hlokolosi le tsa Ntshetsopele tse kenyeleditsweng dikahareng
Diphetho tsa ho ithuta le Maemo a Tekanyetso	Ditikoloho tsa dikahare tse nang le maikemisetso a akaretsang le a tobileng (a bolelang tsebo ya dikahare le disebediswa tsa tekanyetso)
Diprogramo tsa ho ithuta: Puo ya Lapeng Puo ya Pele ya Tlatsetso Dipalo Tlwaetso ho tsa Bophelo Disaense tsa Ekonomi le Tsamaiso Disaense tsa Tlhaho Thekenoloji Bonono le Botjhaba	Dithuto: Puo ya Lapeng Puo ya Pele ya Tlatsetso Dipalo Saense ya Tlhaho le Thekenoloji Disaense tsa Phedisano Bokgoni ho tsa Bophelo Bonono ba Boiqapelo Thuto ya Boithapallo ba Mmele Bophelo bo botle ba Botho le Phedisano
Tsepamiso Tsebo le bokgoni	Tsepamiso: Tsebo ya dikahare Bokgoni Makgabane le Melemo Kgatelopele e ntlafaditsweng mahareng a dikereiti

Ditheo tsa CAPS

Melemo e thehilweng hodima Molao wa Motheo wa Afrika Borwa e bontshang leano la thuto ya naha le CAPS ya yona. Ka hona, Buka ya Titjhere e hlabolotswe ka mokgwa wa ho tshehetsa melemo ya Molao wa Motheo ya ditokelo tsa botho, le toka mabapi le tikoloho le phedisano le ho ntshetsa pele kutlwisiso ya seriti sa botho, tekatekano le tokoloho.

Oxford Kganya Buka ya Titjhere e itshelehile ka Ditheo tsa CAPS. Ditheo tsena di akaretsa:

- ho fihlella thuto e lekalekanang le ho tswellisa ho lokisa dintho tse neng di sa loka nakong e fetileng ya thuto.
- ntshetsopele ya mekgwathuto ya ho ruta e bonahalang, e nkang boemo ba mekgwa ya kgale ya ho ruta;

- maemo a phahameng a ho fihlella thuto, a ntshetsang pele maemo a boima kereiting ka nngwe
- Thuto e fuwang baithuti e hlodisanang le matjhabatjhaba hoy a ka dikahare le boleng;
- Thuto e amohelang phapano hape e akaretsa baithuti ba fapaneng;
- Thuto e thehilweng ka makgabane a hesitori e ikgethang ya Afrika Borwa le tlhompho ya makgabane ao a Molao wa Motheo wa yona.

Melemo ya Molao wa Motheo

Melemo e thehilweng hodima Molao wa Motheo wa Afrika Borwa e bontsha leano la thuto ya naha le CAPS ya yona. Ka hona, Buka ya Titjhere e hlabolotswe ka mokgwa wa ho tshehetsa melemo ya Molao wa Motheo ya ditokelo tsa botho, le toka mabapi le tikoloho le phedisano le ho ntshetsa pele kutlwisiso ya seriti sa botho, tekatekano le tokoloho.

Kamahano ya Oxford Kganya le CAPS

Dipheo	<ul style="list-style-type: none">E sebedisa maemo a tse ithutwang a tlwaelehileng ho kenyeletswa le ditaba tsa bohlokwa ka kakaretsoE dumella baithuti ho sebedisa kutlwisiso le tsebo ya ho bona maemong a tse ithutwang a nang le moelelo																												
Dintlhatheho	Lethathama lena le thehilwe hodima dintlhatheho tsa kharikhulamo, tse kenyeletsang: <ul style="list-style-type: none">Diphetoho PhedisanongHo ithuta ka tshekatsheko le ka mafolofoloTsebo ya boemo bo hodimo le bokgoni ba boemo bo hodimoKgatelopeleDitokelo tsa Botho, kenyeletso ya bohle, toka ho tsa phedisano le tikolohoHo ananela tsebo le mahlale a seholoholoKamohelo, boleng le phetapheto																												
Kabo ya nako	<p>Kabo ya nako thutong ka nngwe e elwe hloko mme e lekantswe ho ya ka Mokgahlelo o Phahameng ho ya ka CAPS.</p> <table><thead><tr><th>THUTO</th><th>DIHORA</th></tr></thead><tbody><tr><td>Puo ya Lapeng</td><td>5</td></tr><tr><td>Puo ya pele ya tlatsetso</td><td>4</td></tr><tr><td>Mmetse</td><td>4,5</td></tr><tr><td>Mahlale a tlhaho</td><td>3</td></tr><tr><td>Mahlale a Phedisano</td><td>3</td></tr><tr><td>Thekenoloji</td><td>2</td></tr><tr><td>Disaense tsa Ikonomi</td><td>2</td></tr><tr><td>Tebahanyo ya tsa Bophelo</td><td>2</td></tr><tr><td>Bonono ba Boiqapelo</td><td>2</td></tr><tr><td>Tsohle</td><td>27.5</td></tr></tbody></table>	THUTO	DIHORA	Puo ya Lapeng	5	Puo ya pele ya tlatsetso	4	Mmetse	4,5	Mahlale a tlhaho	3	Mahlale a Phedisano	3	Thekenoloji	2	Disaense tsa Ikonomi	2	Tebahanyo ya tsa Bophelo	2	Bonono ba Boiqapelo	2	Tsohle	27.5						
THUTO	DIHORA																												
Puo ya Lapeng	5																												
Puo ya pele ya tlatsetso	4																												
Mmetse	4,5																												
Mahlale a tlhaho	3																												
Mahlale a Phedisano	3																												
Thekenoloji	2																												
Disaense tsa Ikonomi	2																												
Tebahanyo ya tsa Bophelo	2																												
Bonono ba Boiqapelo	2																												
Tsohle	27.5																												
Lebelo	Buka ya Moithuti le Buka ya Titjhene di hlophisitswe ho latela CAPS.																												
Kakaretso ya Kharikhulamo	Kakaretso e momahane e bontsha nako e ikgethileng ho ya ka bokgoni, dikahare le ditshebetso tse sisintsweng ke CAPS. Sena se dumella matitjhene le baithuti ho tsamaisana le ditlhoko tsa kharikhulamo le hore e akareditswe ha selemo se fela.																												
	<p>Kabo ya nako ya Puo ya Lapeng Mokgahlelong o Hodimo</p> <p>Tafole e ka tlase e bontsha nako e sisintsweng ya Puo le ho Ruta</p> <table><thead><tr><th>Bokgoni</th><th colspan="3">Kabo ya nako ho latela dibeke tse pedi tsa ho ruta (Dihora)</th></tr><tr><th></th><th>Kereiti ya 7</th><th>Kereiti ya 8</th><th>Kereiti ya 9</th></tr></thead><tbody><tr><td>Ho mamela le ho bua (Ka molomo)</td><td colspan="3">dihora tse 2</td></tr><tr><td>Ho bala le ho Boha</td><td colspan="3">dihora tse 3 (hora e le 1 e mets. e 30 ya temakutlwisiso le hora e le 1 le mets. e 30 ya dingolwa tse ding)</td></tr><tr><td>Ho Ngola le ho Nehelana</td><td colspan="3">dihora tse 2</td></tr><tr><td>Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo</td><td colspan="3">hora e le 1</td></tr><tr><td></td><td colspan="3">Dibopeho le Tshebediso ya Puo le tshebetso ya tsona di kenyeleditswe nakong ya bokgoni bo abetsweng puo. Hape ho na le nako e kenyeleditsweng ya ho phetha tshebetso ya semmuso. Bokgoni ba ho nahana le ho hlalohanya di kenyeleditswe hammoho le mawa a hlokehang mabapi le Ho Mamela le ho Bua, Ho Bala le ho Boha, le Ho Ngola le ho Nehelana</td></tr></tbody></table>	Bokgoni	Kabo ya nako ho latela dibeke tse pedi tsa ho ruta (Dihora)				Kereiti ya 7	Kereiti ya 8	Kereiti ya 9	Ho mamela le ho bua (Ka molomo)	dihora tse 2			Ho bala le ho Boha	dihora tse 3 (hora e le 1 e mets. e 30 ya temakutlwisiso le hora e le 1 le mets. e 30 ya dingolwa tse ding)			Ho Ngola le ho Nehelana	dihora tse 2			Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo	hora e le 1				Dibopeho le Tshebediso ya Puo le tshebetso ya tsona di kenyeleditswe nakong ya bokgoni bo abetsweng puo. Hape ho na le nako e kenyeleditsweng ya ho phetha tshebetso ya semmuso. Bokgoni ba ho nahana le ho hlalohanya di kenyeleditswe hammoho le mawa a hlokehang mabapi le Ho Mamela le ho Bua, Ho Bala le ho Boha, le Ho Ngola le ho Nehelana		
Bokgoni	Kabo ya nako ho latela dibeke tse pedi tsa ho ruta (Dihora)																												
	Kereiti ya 7	Kereiti ya 8	Kereiti ya 9																										
Ho mamela le ho bua (Ka molomo)	dihora tse 2																												
Ho bala le ho Boha	dihora tse 3 (hora e le 1 e mets. e 30 ya temakutlwisiso le hora e le 1 le mets. e 30 ya dingolwa tse ding)																												
Ho Ngola le ho Nehelana	dihora tse 2																												
Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo	hora e le 1																												
	Dibopeho le Tshebediso ya Puo le tshebetso ya tsona di kenyeleditswe nakong ya bokgoni bo abetsweng puo. Hape ho na le nako e kenyeleditsweng ya ho phetha tshebetso ya semmuso. Bokgoni ba ho nahana le ho hlalohanya di kenyeleditswe hammoho le mawa a hlokehang mabapi le Ho Mamela le ho Bua, Ho Bala le ho Boha, le Ho Ngola le ho Nehelana																												

KAROLO YA.B- Khoso ena e sebetsa jwang

Oxford Kganya e sebetsa jwang

Oxford Kganya e nehelana ka mefuta e fapaneng ya ditaele tse fapaneng tsa ho ithuta le ho ruta, mesebetsi e fapaneng e dumella baithuti ba nang le bokgoni le ditaele tse fapaneng tsa ho ithuta ho fihlella katleho. Khoso ena e etsa hore baithuti ba lokele bophelo le mosebetsi lefatsheng la batho ba baholo, ka ho ba thusa hore ba fihlelle bokgoni ba boemo bo hodimo mabapi le ho bua, ho malela, ho bala le ho ngola Sesotho. Kgatelelo e kgolo e hodima ho hodisa bokgoni ba ho ithuta bo kang ho nahana ka hloko, ho kgutsufatsa, ho sebedisa mawa a fapaneng a ho bala le ho sebedisa mehlodi e meng e fapaneng ya tlhahisoleseding eo baithuti ba e hlokanang ho atleha makaleng a mang a thuto.

Khoso ena e nehelana ka disebediswa tse thabisang, fang baithuti thahasello mme tse bileng di loketse hore ba ka sebetsa ka tsona. Ho fanwe ka mesebetsi ya tshehetso mabapi le baithuti ba ratang mesebetsi e phephetsang. Hape khoso ena e kgothaletsa tlhahisoleseding le dikgokahano tsa thekenoloji (ICT) moo ho hlokehang.

Oxford Kganya e hlophisitswe jwang

Khoso ena e hlophisitswe ka dikgaolo tse leshome le metso e mmedi. Kgaolo ka nngwe e na le mookotaba. Mookotaba ka mong o na le dihloohwana tse pedi tse tsamaelanang le wona. Sehloohwana ka seng se arotswe ho ya ka dibeke tse pedi. Sena se bolela hore Kereiti ya 7 e dumella matitjhere ho sebetsa ka Buka ya Moithuti ka tsebo ya hore a tla kgona ho akaretsa ditlhoko tse batlwang ke kharikhulano ka nako e sisintsweng ke CAPS.

Hlokomela hore tlhophiso ya Buka ya Moithuti ya Kereiti ya 7 e bolela hore matitjhere a tla akaretsa ditlhoko tse lekaneng ha ba sebetsa ka Buka ya moithuti ka phaposing ya borutelo. Tatellano ya ditema le mesebetsi di latela ditlhoko tsa sehloohwana ka seng sa dibeke tse pedi jwalo ka ha di boletswe ke CAPS.

Leano la lethathama lena le jwang

Dikereiti tsa 7- 9 di tsamaisana le ditlhoko tsa Setatementsa sa Leano la Kharikhulamo le Tekanyetso (CAPS) ya Mophato o Phahameng.

Leano la khoso ya Sesotho le hlophisitswe ho ya ka mookotaba le dihloohwana. Mookotaba /dihloohwana di akaretsa nako ya dibeke tse pedi.

Tafole e ka tlase e bontsha Mookotaba le dihlooho tsa Dikereiti tsa 7, 8 le 9:

KOTARA YA 1			
	KEREITI YA 7	KEREITI YA 8	KEREITI YA 9
Kgaolo ya 1	Setswalle	O tswa kae	Dikamano
Dibeke tsa 1 - 2	Ho theha Setswalle	Ke mang	Dikamano pakeng tsa bana le batswadi
Dibeke tsa 3 - 4	Motswalle wa tla wa nkgelosa	Dinthe tseo ke di etsang ka ho fetisisa	Dikamano tsa dithaka
Kgaolo ya 2	Boithabiso	Nkuke o mpehe	Mesebetsi
Dibeke tsa 5 - 6	Mmino dijo tsa tsebe le moya	Dipalangwang tsa mehleng ya kgale	Bohlokwa ba mesebetsi
Dibeke tsa.7 - 8	Dipapadi tsa setso le tsa sejwalejwale	Dipalangwang tsa sejwalejwale	Ho kgetha mesebetsi
Kgaolo ya.3	Bophelo bo botle	Tikoloho	Dipolotiki
Dibeke tsa 9 - 10	Ha re ikwetliseng	Tshilafatso ya naha	Dikgetho

	<p>Mosebetsi wa 1: Mosebetsi wa molomo Ngola mesebetsi e entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Tijhere</p> <p>Mosebetsi wa 2: Ho ngola Ngola mesebetsi e entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Titjehere</p> <p>Mosebetsi wa 3: Teko ya 1 Ngola mesebetsi e entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Titjehere</p>	<p>Mosebetsi wa 1: Mosebetsi wa molomo Ngola mesebetsi e entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Tijhere</p> <p>Mosebetsi wa 2: Ho ngola Ngola mesebetsi e entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Titjehere</p> <p>Mosebetsi wa 3: Teko ya 1 Ngola mesebetsi e entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Titjehere</p>	<p>Mosebetsi wa 1: Mosebetsi wa molomo Ngola mesebetsi e entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Tijhere</p> <p>Mosebetsi wa 2: Ho ngola Ngola mesebetsi e entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Titjehere</p> <p>Mosebetsi wa 3: Teko ya 1 Temakutlwisiso le Puo</p>
--	---	---	--

KOTARA YA 2			
	KEREITI YA 7	KEREITI YA 8	KEREITI YA 9
Kgaolo ya 4	Kgaba ka meaparo	Tshebediso ya dithethefatsi	Hlalefa!
Dibeke tsa 1 - 2	Mekgwa yah o apara	Kgatello ya bothaka	Etsa dikgetho tse lokieng
Dibeke tsa 3 - 4	Meaparo ya setso	Kotsi ya dithethefatsi	Etsa ho etsahale!
Kgaolo ya 5	Thekenoloji ya e baka taba	Diphoofolo	Moruo
Dibeke tsa 5 - 6	Ho boloka	Diphoofolo tse kotsing	Moruo wa Afrka Borwa
Dibeke tsa 7 - 8	Ntome tsebe	Boitshwaro ba diphoofolo	Boleng ba tjelele
Dibeke tsa 9 - 10	<p>Mosebetsi wa 1: Mosebetsi wa molomo Mosebetsi o entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Titjehere</p> <p>Mosebetsi wa 2: Ho ngola Dingolwa: Dipotso tse kenyeleditsweng:</p> <p>Mosebetsi wa 3: Tlhahlobo ya bohare ba selemo Pampiri ya 2: Temakutlwisiso, Tshebediso ya Puo le Dingolwa Pamiri ya 3: Ho ngola moqoqo o le 1 le tema e le 1</p>	<p>Mosebetsi wa 1: Mosebetsi wa molomo Mosebetsi o entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Titjehere</p> <p>Mosebetsi wa 2: Ho ngola Dingolwa: Dipotso tse kenyeleditsweng:</p> <p>Mosebetsi wa 3: Tlhahlobo ya bohare ba selemo Pampiri ya 2: Temakutlwisiso, Tshebediso ya Puo le Dingolwa Pamiri ya 3: Ho ngola moqoqo o le 1 le tema o le 1</p>	<p>Mosebetsi wa 1: Mosebetsi wa molomo Mosebetsi o entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Titjehere</p> <p>Mosebetsi wa 2: Ho ngola Dingolwa: Dipotso tse kenyeleditsweng:</p> <p>Mosebetsi wa 3: Tlhahlobo ya bohare ba selemo Pampiri ya 1: Mosebetsi wa molomo Pampiri ya 2: Temakutlwisiso, Pampiri ya 3: Ho ngola moqoqo o le 1 Pampiri ya 4: Karabelo ho Dingolwa</p>

KOTARA YA 3			
	KEREITI YA 7	KEREITI YA 8	KEREITI YA 9
Kgaolo ya 6	Re phela jwang	Ha re yeng mabaleng i	Dikoduwa tsa tlhaho
Dibeke tsa 1-2	UHo hodisa bana	Mefuta ya dipapadi	Mefuta ya dikoduwa tsa tlhaho
Dibeke tsa 3-4	Tlhompho ke tshiya ya bophelo bo botle	Bahale dipapading	Tlhokomediso le ditlamorao
Kgaolo ya 7	Ditokelo le boikarabelo	Ditoro	Botho
Dibeke tsa 5-6	Ditokelo tsa bana	Ditabatabelo	Bontsha kutlwelo bohloko
Dibeke tsa 7-8	Boikarabelo	Diphephetso	Matsoho a ya hlatswana
Kgaolo ya 8	Dipolotiki	Dimakatso tsa tlholeho	Mamello
Dibeke tsa 9-10	Ditshupiso	Botle ba tlholeho	Mamello
Tekanyetso	Mosebetsi wa 1: Mosebetsi wa molomo Ngola mesebetsi e entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Tijhere Mosebetsi wa 2: Ho ngola Ngola mesebetsi e entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Titjehere Mosebetsi wa 3: Teko ya 1 Temakutlwisiso le Puo KAPA Dingolwa	Mosebetsi wa 1: Mosebetsi wa molomo Ngola mesebetsi e entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Tijhere Mosebetsi wa 2: Ho ngola Ngola mesebetsi e entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Titjehere Mosebetsi wa 3: Teko ya 1 Temakutlwisiso le Puo	Mosebetsi wa 1: Mosebetsi wa molomo Ngola mesebetsi e entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Tijhere Mosebetsi wa 2: Ho ngola Ngola mesebetsi e entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Titjehere Mosebetsi wa 3: Teko ya 1 Temakutlwisiso le Puo

KOTARA YA 4			
	KEREITI YA 7	KEREITI YA 8	KEREITI YA 9
Kgaolo ya 9	Kgokahano	Dijo	Dihla tsa selemo
Dibeke tsa 1-2	Kgokahano mehleng ya kgale	Thaba le rona dijong	Boemo ba lehodimoher
Dibeke tsa 3-4	Kgokahano mehleng ya sejwalejwale	Dijo tse ahang mmele	Diphetoho tsa dihla
Kgaolo ya 10	Digetho	Ho eta	Bahale
Dibeke tsa 5-8	Dikgetho tsa rona	Bohahlaudi	Bahale ba rona
Dibeke tsa 7-8	Menahana le mehlala	Menahana le mehlala	Menahana le mehlala
Dibeke tsa 9-10	Tekanyetso	Tekanyetso	Tekanyetso
Tekanyetso	Mosebetsi wa 1: Mosebetsi wa molomo Ngola mesebetsi e entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Tijhere Mosebetsi wa 2: Tlhahlobo ya makgaolakgang Pampiri ya 1 Mosebetsi wa molomo Pampiri ya 2 Temakutlwisiso, Puo le Dingolwa Pamiri ya 3: Ho ngola moqoqo o le 1 le tema e le 1.	Mosebetsi wa 1: Mosebetsi wa molomo Ngola mesebetsi e entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Tijhere Mosebetsi wa 2: Tlhahlobo ya makgaolakgang Pampiri ya 1 Mosebetsi wa molomo Pampiri ya 2 Temakutlwisiso, Puo le Dingolwa Pamiri ya 3: Ho ngola moqoqo o le 1 le tema e le 1.	Mosebetsi wa 1: Mosebetsi wa molomo Ngola mesebetsi e entsweng Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Tijhere Mosebetsi wa 2: Tlhahlobo ya makgaolakgang Pampiri ya 1 Mosebetsi wa molomo Pampiri ya 2 Temakutlwisiso, Puo le Dingolwa Pamiri ya 3: Ho ngola moqoqo o le 1 le tema e le 1 Pampiri ya 4: Karabelo ho Dingolwa

Dikarolwana tsa lethathama lena

Dikarolwana

Dikarolwana tse fapaneng dibukeng tsena di sebetse mmoho ho momahanya bokgoni boo baithuti ba Mokgahlelo o Phahameng ba lokelang ho bo fihlella. Dikarolwana tsena ke tse latelang:

Dikereiting tsa 7-9, *Oxford Kganya* e na le dikarolwana tse fapaneng e leng Buka ya Moithuti, Buka ya Titjhere le Pokello ya dingolwa. Dikarolo tsena tsa buka ena di sebetse mmoho ho momahanya bokgoni bo ka sehloohong bo hlokehang

Dikarolo tsena tse fumanehang lethathameng lena di sebetse mmoho ho matlafatsa bokgoni bo ka sehloohong tseo baithuti ba Mophato o phahameng ba lokelang ho di fumana. Dikarolwana tsena ke tsena:

Buka ya Moithuti

Buka ya Moithuti e na le ditima le mesebetsi e thusang baithuti ho ithuta ho bala le ho ngola hore ba ithute dikahare, ho hlabolla bokgoni ba puo bo bohlokwa le ho thusa ho kenyeletsa ho ithuta le ho elahloko tswelopele. Mesebetsi e thusa hape ka tekanyetso ya semmuso le e seng ya semmuso ya baithuti. Hape e kenyeletse mehlala ya dipampiri tsa tlhahlobo le tsa tekanyetso ya semmuso le eo e seng ya semmuso hong le mesebetsi e ekeditsweng le ya tshehetso Bukeng ya Moithuti.

Makgetha a bohlokwa a Buka ya Moithuti

Buka ya Moithuti e na le makgetha a hlahositsweng hantle mme a bileng a phetwa kgafetsa mehatong kaofela hore ba kgone ho a tlwaela jwalo ka ha eka ba latela resepe.

Mantswe a tlelosari: Mantswe a boima a tlotlontswe a lehlakoreng la leqephe hore moithuti ya haellwang ke tlotlontswe a kgone ho eketsa tlotlontswe ya hae.

Mabokosana a tlhahisoleseding: A sebedisetswa ho ruta mekgwa e akaretsang bokgoni ba puo.

Diaekhone: Di sebedisetswa ho tshehetsa mesebetsi le mehlala ya tshehetso ya mesebetsi ya tekanyetso ya semmuso.

Kgaolo ya dibetsa: Kgaolo ya 12 ya Buka ya Moithuti e kenyeletse mawa a ditlhahlobo tse tla thusa baithuti ka mawa le le bokgoni ba ditlhahlobo.

Buka ya Titjhere

Buka ya Titjhere e fa titjhere ditlhophiso tsa bohlokwa, ho ruta le dibetsa tsa tekanyetso. E

tshehetsa le ho matlafatsa Buka ya Moithuti le Pokello ya dingolwa.

Buka ya Titjhere e ka sebediswa jwang

Buka ya titjhere e neha titjhere dithulu tse hlokehang tsa ho rala, ho ruta le ho lekanyetsa. E neha matitjhere disebediswa tseo a ka hlophisang thuto ya hae ka tsona ho netefatsa kakaretso ya kharikhulamo ka botlalo. E fana ka dithuto tse felletseng tseo titjhere a ka di fetolang ho re di dumellane le maikemisetso a hae. E na le ditataiso tsa kgato ka nngwe mabapi le ho etsa mesebetsi. Ke thulu ya titjhere ya ho hlophisa letsatsi ka leng. E fana ka mesebetsi e mengatanyana le dikarabo. Ho teng hape le mesebetsi ya tekanyetso e sebediswang ho lekanyetsa tswelopele ya baithuti. Ho teng hape mekgwa e bontshitsweng eo titjhere a ka e sebedisang ho hlopholla thuto ya hae. Ho fanwe ka mesebetsi e ekeditsweng ho matlafatsa thuto. Buka ya Titjhere ke setshehetso sa bohlokwa sa dikarolwana tsa Buka ya Moithuti le Pokello ya dingolwa.

Tataiso ya Buka ya Titjhere ke tshehetso ya bohlokwa e tshehetsang dikarolo tsa Buka ya Moithuti le Pokello ya dingolwa.

Pokello ya dingolwa

Khoso ena e na le Pokello ya dingolwa e nang le mefuta e latelang ya dingolwa:

- Ditshomo
- Dipalekgutshwe
- Terama
- Dithothokiso

Ho ithuta Dipuo Dikereiting tsa 7-9

Dipuo di sebedisetswa ho nahana le ho buisana. Ho ithuta ho sebedisa puo ka nepo, ho thusa batho ho fumana tsebo, ho buisana ka tshwanelo le batho ba bang le ho itlhalosa. Ho se tshwane ha ditso ho hlahiswa, ho botjwa le ho arolelana ka puo.

Baithuti Dikereiting tsa 7- 9 ba dumelletse ho ithuta, e nngwe le e nngwe ya dipuo tsa Afrika Borwa. Dipuo tsena di ka ithutwa dikgatong tse fapaneng, e le Puo ya Lapeng kapa Puo ya Pele ya Tlatsetso

Dipuo tsa Lapeng

Puo ya Lapeng ke puo eo ba e buang ba bile ba e utlwisisa ha ba fihla sekolong. Puo ena e lokela ho hodiswa le ho matlafatswa, e le hore baithuti ba tle ba ithute dipuo tse ding ka katleho. Dikereiting tsa 7-9 kगतello e hodima ho hodisa bokgoni ba ho bala le ho ngola.

Mokgwakatametso wa ho Ruta Puo ya Lapeng Mokgahlelong o Phahameng

Tokomane ya CAPS e bua ka mekgwathuto e meraro ya ho ruta Puo ya Lapeng ya Kereiti ya 7 – 9. Mekgwathuto ena ke thuto e thehilweng, kgokano le Tshebetso

Mokgwakatametso

Mokgwa ona wa ho ruta o kgothaletsa baithuti ho hlahisa ditema tsa molomo le tse ngolwang ka ho sebetsa ka dikgato tse fapaneng le ditshebetso tse bolokwang kelellong ka sepheo mabapi le sepheo le bamamedi ba dingolwa tse qetuweng. Dibuka tsena di thusa baithuti ka mesebetsi e mengata moo ba latelang dikgato le mawa a bohlokwa a fanang kaditema tse nang moelelo wa sebele. Buka ya Moithuti e hlwela le ho pheta mawa a hlahisang ditema tsa molomo le tse ngolwang.

Bukeng ena, mokgwa wa tshebetso o o hlalositse ha ho thehwa bokgoni ba ho mamela, ho bua, ho bala le ho ngola. Dihloohwana tsa mesebetsi di tla o tataisa ho latela mokgwakatametso .

Mohlala:

Ho mamela

- Pele ho ho mamela
- Hlwaya mehopolo ya sehlooho e tshehetsang ho tswa ho palekgutshwe
- Ngola dinoutsu
- Arolelana le ba bang mehopolo, boitemohelo le ho bontsha kutlwisiso
- Shebana le tlotlontswe ya sehlooho
- O lokela ho netefatsa hore tlotlontswe e sebedisitsweng moo ke eo o e tlwaetseng ka ha seo se ka thusa ho matlafatsa kutlwisiso.

Nakong ya ho mamela

- Sekaseka molaetsa, sebui le bopaki ba sebui
- Etsa dikgokahano tsa kelello
- Fumana moelelo

- Sheba morao mme o lekole

Ka morao ho ho mamela

- Botsa dipotso
- Buang ka seo sebui se buileng ka sona
- Lekola dinoutsu botjha
- Kgutsufatsa nehelano ka molomo
- Iketsetse qeto, lekola, fana ka maikutlo a hao, araba dipotso

Ho bala

Pele ho ho bala:

- Ipopele ditebello tse itseng tse fapaneng tse itshetlehleng, tse patchileng tse hlahiswang ke ditshwantsho kapa dinepe.
- Okola le ho tloalisa mahlo ho makgetha a tema
- Tloalisa mahlo bakeng sa mehopolo ya sehlooho
- Okola bakeng sa mehopolo e tshehetsang

Nakong ya ho bala:

- Akanya o sebedisa tlhahisoleseding eo o e fumaneng ha o okola le ho tloalisa mahlo.
- Akanya moelelo wa mantswe a sa twaelehang
- Bala/boha hape
- Bopa ditshwantsho kelellong
- Ngola dinoutsu
- Kgutsufatsa mehopolo ya sehlooho
- Hlakisa dintlha
- Halosa le ho akanya dikakanyo tsa mongodi

Kamorao ho ho bala

- Araba dipotso tse qholotswang ke tema
- Etsa diqeto/bopa maikutlo a hao
- Lekola/buisanaka meelelo ya tema e fapaneng
- Bapisa le ho lekanya

Ho ngola

Moralo/ boitokisetso

- Etsa qeto ka sepheo le baamohedi ba ditaba.
- Etsa qeto ka ditlhokeho tsa sebopeho, setaele le ntlhakemo.
- Ngola dintlha tse tlang kelellong ka ho etsa mmapa wa monahano, tjhate e bontshang tatelano ya dintlha kapa manane.
- Lekola mehlodi e nang le tlhahisoleseding e loketseng.
 - Mokgwaritso
 - Sebedisa mehopolo ya sehlooho mmoho le e e tshehetsang.

- Hlahisa mokgwaritso wa pele o ele hloko sepheo, babadi, sehlooho le mofuta wa mosebetsi o ngolwang.
- Bala mokgwaritso wa ba bang ka ho e sekaseka mme o fumane tlalehopoeletso ya ba bang (baithutimmoho).
- Shebisisa kgetho ya mantswe ka ho sebedisa dipolelo le dipolelwana tse nang le sefutho ho hlakisa sepheo sa lengolo.
- Poeletso
- Sebedisa makgetha a behilweng bakeng sa ho lekola mosebetsi wa hao le wa ba bang ka kakaretso, molemong wa ho ntlafatsa.
- Lokisa dipolelo mme di phethahale, o di lotomanye hantle ho tliša momahano.
- Hlahloba mopeleto le matshwa o puo.
 - boeletsa tema ya hao, o e ntlafatse ka ho hlaola diphoso, mme o
 - hlahise tema e phethetsweng e se nang diphoso.
 - Ithute le hape sebopeho (tlhahisoleseding le kamoo e lokelang ho hlahiswa kateng, setaele le rejistara tse sebediswang) tsa tema ya tekolobotjha.
 - lekola mosebetsi ohle ka ho o nahanisisa, ho sekaseka o hlaola diphoso le ho o ntlafatsa ka ho ngola botjha mme o hlahise sehlahiswa se phethetsweng.
 - ntlafatsa kgokahano le momahano ya tema yohle.
 - lekola sebopeho sa dipolelo tsa hao.

Mokgwakatametso o thehilweng hodima tema

Mokgwathuto ona o sebedisa ditema tse ngata le mefuta e fapaneng ya ditema, ho kenyeletsa le ditema tsa ditshwantsho, tseo baithuti ba di balang, ba di bohlang, ba di hlalohanyang ba bile ba di lekola. Jwale baithuti ba ka hlahisa mefuta e fapaneng ya dipheo le baamohedi. Kereiti ya 7 e fana ka ditema tse tse ngata tse fapaneng, mmoho le mesebetsi e nepahetseng e kgothaletsang kutlwisiso le tlhalohanyo ya ditema.

Mokgwakatametso wa kgokahano

Mokgwathuto ona o kgothaletsa tsbediso ya puo kgafetsa mabapi le ho bua, ho mamela, ho bala le ho ngola puo. Baithuti ba Kereiti ya 7 ba na le menyetla e mengata ya ho sebedisa le ho ikwetlisetsa Sesotho ka mefuta e fapaneng.

kgwakatametso ya ho iphumanela

Ho fumana ke mokgwa wa ho nahana ka botsitso, ho itshetlehuwe hodima mehlala e shebilweng, e etellang ho fumana molao ka kakaretso.

Ke mokgwa o ekeditsweng o phephetsang oo titjhere a ka o tshepang ha le yena a ntse a ipatla a leka ho iphumana. Titjhere o fana ka tema e nang le mohopolo wa thutapuo, mme baithuti ba fuputsa ba arabe dipotso tse amanang le mohopolo o ikgethileng. Ba fumana le ho etsa diqeto mabapi le molao/mohopolo ka ho ithuta wona le ho o sebedisa ka nako e le nngwe. Ebe jwale ho latela tshebetso le tlhakiso, le mehlala ho tswa mohloding wa tema. (ebang ho kgoneha)

Mabapi le baithuti bao Puo ya Lapeng, puo ya letswale e tlwaelehileng ho bona, hoo ho kgona ho aha bokgoni ba mankgonthe ka lebaka la mokgwa ona wa katametso. Ha baithuti ba batla ho sebetisa ntlha tse itseng tsa thutapuo tse jwalo ka tshebediso ya makopanyi titjhere a ka sebedisa mokgwa ona ho ba thusa ho utlwisisa molao o laolang tshebediso ya mantswe, mme a fane ka mesebetsi e thehilweng hodima ditema tsa nnete tse tshehetsang tsebo ya kgato ka nngwe.

Khosong ena re sebedisitse mokgwakatametso ya ho iphumanela. Sheba leqepheng la xxx Bukeng ya Moithuti.

Mokgwakatametso ya ho nehelana

Mokgwakatametso ya ho nehelana e sebedisetswang ho hlahloba le ho hlalosa, mme e tshehetsa thuto e ikemetseng. E fana ka tlhaloso ya mohopolo wa thutapuo, le mehlala, mme e fane ka mosebetsi o hlophisitsweng o tla etswa ke baithuti. Titjhere o fa baithuti dikarabo ebe o lekola tsebo ya bona le kutlwisiso ya mohopolo. Qetellong, o lokela ho fana ka mosebetsi o thehilweng mokgwakatametso ya tema hore baithuti ba leke ho sebedisa tsebo ya mohopolo.

Khosong ena mokgwakatametso o sebediswa haholo (70%) ka ha o tshehetsa ho ithuta ka boikemelo. Sheba leqepheng la xx Bukeng ya Moithuti.

Mekgwakatametso ya ho ruta dingolwa

Dingolwa di rutwa ho hodisa kgopolo ya moithuti ho ya tshebedisong e ikgethileng ya tshebediso ya puo. Tshebetso ena e hlalosa haholo ka ditsela tse ngata mme e na le moelelo. Ditema tsa Literacy di fapane

ebile di sebediswa ka ditsela tse fapaneng tsa ho hlalosa kapa ho sebetsa.

Di atleha haholo ha di fana ka moelelo ho mmadi. Ka hoo ho bohlokwa hore baithuti ba amanngwe le dingolwa hore ba kgone ho fumana thuto e phameng hong le dipheo tsa boiqapelo. *Oxford Kganya* e fa baithuti ditsela tse tswileng matsoho mabapi le ho hlwela dingolwa tse tla kenyeletsa tsohle tse latelang:

- Ho bohlokwa hore baithuti ba be le mehopolo e hlakileng hore ho etsahala eng mohatong o tlase wa tema. Bothothokisi bo lokela ho rutwa e seng dithothokiso. Bala tse ngata kamoo o ka kgonang ka phaposing ya hao ya botutelo mme o etse bonnete ba hore baithuti ba ingolla tsa bona.
- Sepheo sa ho ruta ditema tsa Literacy ke ho bontsha baithuti kamoo puo ya bona ya lapeng e sebediswang ka bonolo, bohlale, boiqapelo le moretheho. Sena se bolela hore ho shejwe boteng kapa bosiyo ba boiqapelo; hore ke boiqapelo bofe bo kgethswang ke mongodi le hore hobaneng; popo ya polelo le kgutsufatso, kgetho ya mantswe, tshebediso ya matshwao, modumo le mmala moo ho hlokehang.
- Mongolo wa boiqapelo o lokela ho amanngwa le thuto ya tema ya dingolwa. Mesebetsi e ngolwang e batlang kutlwisiso ya tema e balwang, e ka fana ka thuso e kgolo ho finyella mehatong ya boiqapelo e ka thabisang baithuti
- Ha re phethela. Ho bohlokwa ho hlalisa hore dingolwa ha se mabapi le ho fana ka dikarabo: lebaka ke hore, ho fana ka mohlala, thothokiso e ka bolela eng feela ha feela motho a ka “bontsha” hore tema empa e le ntho feela e etellang hore ho se kgathalletsehe ho nahanwa ka mesebetsi ya dingolwa.

KAROLO YA C- Ho ruta Mokgahlelong o Phahameng

Tsamaiso ya ka phaposing

Ho ruta diphaposi tsa baithuti ba bangata

Ho ba le baithuti ba bangata ke nnete eo matijhere a mangata a Mokgahlelo o Phahameng ba Afrika Borwa ba shebaneng le yona.

Diphephetso tsa baithuti ba bangata di akaretsa:

- ho tshehetsa boitshwaro bo lokileng;
- bokgoni le mabelo a fapaneng a baithuti;

- ho neha baithuti hlokomelo e lekaneng ya ka bomong;

- ho hloka mehlodi kapa e ka kopanelwang.

Khosong ya Sesotho kaofela, ho fanwe ka tataiso ya hore ho ka laolwa jwang phaposi Puong ya Lapeng Kereiting ya 7. Tataiso ena e ka fumanwa dikarolong tsa ditaelo tsa Boakaretsi, tsa Dikeletso le tsa boitokisetso ba thuto ba tsatsi le letsatsi.

Mosebetsi wa dihlopha ke o mong wa mawa a ka sebediswang ka phaposing ya baithuti ba bangata. Baithuti ba kgona ho thusana le ho ithuta ho ba bang ha wena o sebetsa le dihlopha tse ding, o di kgothaletsa ka mehla, o hlahloba ditlhoko hape o hlokomela moithuti ka mong ha ho hlokeha.

Mawa a mesebetsi wa sehlopha a ka sebediswang a akaretsa:

- Dihlopha tsa bokgoni bo kopaneng moo baithuti ba kgonang ba thusang ba sa kgoneng.
- Dihlopha tse nang le bokgoni bo tshwanang moo tse ding di sebetsang ka botsona ha o sebetsa le baithuti ba sa kgoneng.
- Ho hlopha baetapele ba dihlopha ba ka thusang baithuti ba nang le bokgoni bo sa lekaneng.

Mawa ana a dihlopha tsa mesebetsi a ka arohanngwa bakeng sa mesebetsi e fapaneng maemong a fapaneng. Mohlala, ha o se o lemohile karolo e hlokanang ho phetwa, o ka fa sehlopha se kgonang haholo mesebetsi e ekeditsweng, o be o nka nako e ngata le dihlopha tse hlokanang tshehetso. Boitshwaro bo lokileng bo lokela ho thehwa hodima Mokgwa wa Boitshwaro o hlakileng ho baithuti le ho titjhere.

Thuto ya Boakaretsi Mokgahlelong o Phahameng

Ka Thuto ya boakaretsi/ ho fapafapana ha batho, ho bolelwa tikoloho ya phaposi e ntshetsang pele tekanyetso e feletseng ya bohlalefi ba nnete ba baithuti bohle ho sa shejwa, bomorafe, maemo, bong, ho sa itekanela, bodumedi, dikgetho tsa bong, mekgwa ya ho ithuta le puo.

Dintlhatataiso tsa mesebetsi bakeng sa ho ruta boakaretsi:

Diphetoho

Buka ya titjhere e akareditse ditheo tsa CAPS tsa diphetoho. Diphetoho di ka ba le phephetso ho ithuteng ha titjhere a sa kgone ho fihlella ditlhoko tsa baithuti ba fapaneng ba ka phaposing ba akaretsang baithuti ba bong, merabe, dilemo, mehato ya bohlale le maemo a phedisano le ekonomi.

Tsela eo diphetoho di kgothaletswang ka yona ke hore ho se be le leeme dikarolwaneng tsa Buka ya Moithuti, Pokello ya dingolwa le Buka ya Titjhere dibukeng tsena. Ho bontshitswe boemedi ba disebediswa tse fapaneng hore setjhaba sa batho ba fapaneng ba Afrika Borwa ba be le boemedi. Hona ho bohlokwa ho tswellisa ho utlwelana le ka ho ya setjhaba e tsellang Afrika Borwa.

- Sebedisa tlhahisoleseding e mabapi le tikoloho, matla, bokgoni bo ikgethileng, ditlhoko le ditshita tsa baithuti ho o thusa ka tlhophiso le ho o neha boitshepo bo hlakileng.
- Hopola hore jwaloka titjhere, o moeletsisi wa ho ithuta.
- Beha dintlha le disebediswa ka ho loketseng.
- Arola ho ithuta ka mehato e laolehang hape e utlwahalang.
- Hlophisa dithuto tsa hao ka nepo pele ho nako.
- Kgetha mesebetsi ya hao ho ya ka mehato le bokgoni bo fapaneng ba baithuti.
- Leka ho netefatsa hore baithuti ba dula ba phephetswa kante le ho baka kgatello.
- Ruta baithuti ka papano le molemo o ikgethang wa motho ka mong.
- Kgothaletsa baithuti ho thusana ka mekgwa ya ho ithuta ka dihlopha le ka metswalle ho netefatsa hore baithuti ba ikutlwa ba akareditswe le ho tshehetswa ka phaposing.
- Beha baithuti ka bobedi kapa ka dihlopha moo maloko a ka bang le mesebetsi e fapaneng ho ya ka matla le bokgoni ba bona.
- Ntshetsapele bokgoni ba boikarabelo ka diabo tsa dihlopha le mefuta ya mesebetsi eo o fanang ka yona.
- Hona ho ka fihlellwa ka ho neha baithuti tataiso e hlakileng ka diabo tsa dihlopha tsa bona tse kgethehileng le ka ho netefatsa hore mesebetsi e bontshitswe ka maemo a nepahetseng.
- Etsa diteko ka mekgwathupelo le mawa a fapaneng hore baithuti ba be le thahasello le ho akaretse le ho hlabolla mekgwa e fapaneng ya ho ithuta.

Mesebetsi ya tshehetso

Lethathameng lena o tla fumana mesebetsi ya tshehetso e hlophisetswe ho fa baithuti ba itseng monyetla ya puo. Le ha ho le jwalo, ebang baithuti ba fumana ditshitatsa jwalo, ebang baithuti ba fumana ditshita tse kgolo mabapi le thuto, thuso ya

mosebetsi wa poeletso e kgolo mabapi o ka ba bohlokwa haholo. Mosebetsi wa poeletso o ka thusa ho kgothaletsa baithuti ebang baithuti ba fumana ditshita tse tsamaisanang le bofokodi ba kelello. Hape e ka thusa baithuti ho tobana le diphephetso tse matla tsa mohopolo le puo tseo ba ka tobanang le tsona. Ka tlase mona ho na le tlhaloso ya ditshita tse ka hlolwang ka ho kenyeletswa ha poeletso. Hape ho na le tlhahisoleseding e kenyeleditsweng e mabapi le mabaka a ka eketsang ba ka phaposing ya hao ya borutelo ba hloke thuso ya poeletso. Ho molemo hore o ba fumantshe yona.

Mesebetsi e ekeditsweng

Letotong lena o tla fumana mesebetsi e ekeditsweng e hlophisitsweng ka hoke. Mesebetsi ena e etseditswe baithuti ba qetang mesebetsi ka potlako ka phaposing. Mesebetsi e ekeditsweng e kgothatsa baithuti mme e ba fa monyetla wa ho ikwetlisa mefuteng e mene ya bokgoni ba puo.

Ho ruta ho Mamela le ho Bua

Mawa a ho mamela le ditshebetso

Ho ruta ho mamela ho kenyeletsa ditshebetso tsa ho mamela (pele ho ho mamela, ho mamela le kamorao ho ho mamela. Sena ke mekgwa e kamorao ya mesebetsi e bontshang ditshebetso tse tharo tsa mesebetsi e bontshang ditshebetso tse ikemetseng tse hlalosang le ho utlwisisa puo le le mefuta e meng ya kutlo. Ho se dikgato kaofela tse tla sebediswa tsebetsona ena lekgetlong le leng le le leng. Mohlala: Ebang baithuti ba mametse tlhaloso e rekotilweng, ba tla hloka mesebetsi ya **pele ho ho mamela** o tla ba hlokomedisa bohlokwa ba ho tsepamisa ho mamela mme ho ba thuse ho hokahanya seo le dintho tseo ba kopaneng le tsona bophelong. **Mesebetsi ya ho mamela** e tla ba thusa ho hopola dintlha le ho hlwaya melaetsa. **Kamorao ho ho bala** ho ka kenyeletswa mesebetsi e tla arabela seo ba se utlwileng nakong ya puisano. Temakutlwisiso le tekanyetso di fana ka monyetla wa ho ruta moithuti ho mamela.

Lethathama lena le tshehetsa ho mamela le ho bua ka ditsela tse latelang:

- Ho mamela le ho bua di kenyeditswe ditataisong tse Bukeng ya Titjhere.
- Bokgoni ba ho mamela bo ntshetswapele ha baithuti ba ikwetlisetsa mehopolo le ho hlwaya dintlha tsa bohlokwa.

- Bokgoni ba ho bua bo ntshetswapele ha baithuti ba ikwetlisa ho hlalisa mehopolo ya bona e le sehlopha kapa le ho ba le sebete dikgohanong.
- Baithuti ba ntsetsapele bokgoni ba kgokahano mabapi le dikamano bophelong.
- Ho mamela le ho bua ho kenyeletsa mefuta e mengata ya ditema, tse kang diatiekele tsa koranta, didiyaloko, dibaokerati, mobile kapa terama, dipalekgutshwe le ditshomo.

- Baithuti ba tla tlwaela mefuta ya dipheo le dibopeho tse tlwaela biographies, nobele kapa terama, dipalekgutshwe le ditshomo.
- Mantswe a matjha a ka fumanwa temeng mme a sebediswa ho ntshetsapele tlontlontse. Sena se ka thusa ho etella baithuti ho ikwetlisetsa mosebetsi wa bukantswe.

Bolele ba ditema tse ka sebediswang temakutlwisiso

MOSEBETSI	KEREITI YA 7	KEREITI YA 8	KEREITI YA 9
Ditmakutlwisiso tse telele jk pale, inthaviu, ditshwantshiso dirapoto tsa ditaba.	150-200 / ho ya ho mets e 5	200-250 / ho ya ho mets e 5 mins	250-300 / ho ya ho mets e 5
Ditmakutlwisiso tse kgutshwane jk diphatlatso, ditema tsa tlhahisoleseding, ditaello, ditshepiso	mantse a 60 – 70/ mots le 1 - 2 s	mantse a 70-80/ mots o le 1-2	Mantse a 80-100/ mots o le 1-2
Ho bala temakutlwisiso/ ho bala ditema kabotebo	mantse a 150-200	mantse a 200-250	Mantse a 250-300

Ho bala le ho boha

Se lokelwang ho etswa pele ho qalwa ka ho bala bakeng sa ho lokisetsa baithuti hore ba utlwisise se balwang hantle.

- O lokela ho iketsetsa ditebello tse itseng ka tema tse theilweng hodima seo o se lemohang ha o sheba ditshwantsho kapa dinepe, leqephe la sehlooho, moralo wa tema jj.
- Ke ho buisana ka sehlooho sa tema le ho akanya hore a na tema e mabapi le eng. Temeng enang le ditshwantsho tse ngata, shebang ditshwantsho, mme le buisane ka tsona ho fumana maikutlo a seo tema e leng sona.
- Ho ka boela ha sebediswa le mantse a sehlooho, 'eseng a thata' bakeng sa ho qoqa le baithuti ka tema, le pele e ka balwa.
- E la hloko dikarolo tse fapaneng tsa buka jwaloka dikgaolo, dikahare, leqephele le kante la buka jj.

Sesotho Kereiti ya 7 e tshehetsa ho bala ka ditsela tse latelang:

- Buka ya moithuti le Pokello ya dingolwa di ngoletse ho ruta le ho matlafatsa bokgoni ba ho bala. Pokello ya dingolwa e ka boela ya sebedisetswa ho thusa ho hodisa boitshepo ho baleng ka kutso ba le bang. Hape Pokello ya Dingolwa e ka sebediswa ho ntshetsapele bokgoni ba ho mamela le ho bala ka boitshepo, hore

moithuti ka mong a hlwaye seo a se badileng. Pokello ya Dingolwa e na le dingolwa tse 4 tse kgethilweng e le ditshomo, terama, dipalekgutshwe le dithothokiso. Ho bala ho kgothaletsa tse latelang:

- Baithuti ba tla ela makgetha a sehlooho a ditema tse fapaneng.
- Ho bala ho kgothatswa ka tshebediso ya mehlodi e bonwang.
- Baithuti ba tlwaela ho sebedisa Ditshebetso tsa ho bala.
- Baithuti ba kgona ho ikwetlisetsa mawa a bohlokwa a ho bala a kang ho bala o tlodisa mahlo le ho okola mahlo
- Baithuti ba hlokomela matshwao a ho bala.
- Baithuti ba hlokomela mokgwatho.
- Baithuti ba hlakelwa ke tema.
- Baithuti ba ithuta sebopeho sa tema.
- Baithuti ba ithuta ho hlokomela tlhophiso ya dipolelo.
- Temakutlwisiso e a ntlafala.

HO BALA KA BOTEBO

Buka ena e kgothaletsa ho bala ka botebo ho ya kamoo ho balwang ka CAPS. Mefuta e latelang ya ho bala ka botebo e hlalsetswe.

- (a) Ho balla kutlwisiso ya ditema tse kgutshwane ho balwa mantse. Baithuti ba sebedisa ditshebetso

tse fapaneng tsa ho hlalohanya ditema. Ba aha tlotswe ka bokgoni ba ho hlasela le ho bontshwa lentswe.

- Tshebediso ya dibukantswe, dithusathuto le mehlodi e meng ya mesebetsi di tlhlaoso ya moelelo, mopeleto, qapodiso le karolo ya puo ya mantswe a sa tlwaelehang.
- Ho hlwaya meelolo e tlwaelehileng le e sa tlwaelehang wa dihlolongwapele jk, (mohlala: mo, se- kapa re-) dihlolongwanthao tse tlwaelehileng,
- Ho hlokomela moelelo wa mantswe le kamano ya mantswe a tshwanang ho sebediswa tsebo ya dikutu, dihlolongwapele le dihlolongwatho tse tlwaelehileng
- Tshebediso ya ditema tse ho sengolwa, le ditlhaloso (jk ditlhaloso tsa polelo), dipontsho (jk mongolo difeelwana, diabulwa diakwala le dipontsho) (jk mongolo o ntshofaditsweng) ho hlalosa moelelo wa mantswe a sa tlwaelehang.
- phapang pakeng tsa popo le karohanyo,
- Hlwaya mehlodi e tshebediso ya mantswe a matjha jk puo ya seng.
- Phapang pakeng tsa mantswe a hlolang a phelekanyetsa dihomofounu, dihomonime, dihomokerafe le disinonime.
- Hlokomela mefuta e mengata ya dikgutsafatso, jk mong,
- Tshebediso ya puo ho bontsha moelelo. Sheba lenane la mehlodi e ka tlase, jk diakheronime, ditaelio
- Sebedisa tsebo ya thutapuo ho fumana moelelo. Sheba Dibopeho tsa Puoletotong le ka tlase .

(b) Ho bala ka botebo mabapi le ho balla kutlwisiso ya ditema tse kgutshwane polelong kapa seratswaneng.

Baithuti ba sebedisa tsebo ya bona ya thutapuo ho utlwisisa kaho ya polelo le tlhophiso ya ditema. Thuto ya tema mohatong ona e fana ka monyetla wa ho kenyeletsa dibopeho tsa puo.

- Hlwaya le ho sebedisa moelelo wa dibopeho le tshebediso ya puo ditemeng. Sheba dibopeho tsa puo – letotong la mehlodi e ka tlase.
- Hlwaya sebopeliso sa ditema tse sebedisetswang dipheo tse fapaneng (jk tlhaloso, qapodiso, lebaka le sesosa) kharikhulamong le mantswe a bontshang kamano/ matshwao a makopanyi (jk mohlomong, pele, hobane) Sheba ho nepahala ha mefuta ya ditema.

(c) Ho bala ka botebo tsa DITEMAKUTLWISISO tse kgutshwane mabapi le mohato wa ditema tse feletseng

Baithuti ba sebedisa tsebo ya bona ya dingolwa le thuto ya dingolwa ho utlwisisa moelelo, sepheo le lebaka la tema e feletseng.

- Amanyana tema le maphelo a bona
- Hlwaya dingolwa le sepheo sa tsona jk qwaketsano e hlohang ho latelwa
- Hlwaya le ho hlalosa boitshwaro ba mongodi le maikemisetso a hae
- Hlalohanya dikarolo tsa ditema kapa ditema tse feletseng hore a tsebe ho fihlella diqeto
- Etsa diqeto; ho emela maikutlo a hae

(d) Ho bala ditema tse kgutshwane ka botebo mabapi le KGUTSUFATSO LE HO NKA DINOUTSO

Baithuti ba sebedisa kutlwisiso ya makgetha a ho kgutsufatsa tema. Sheba mawa a ho bala a ka hodimo.

- Okola o tlodise mahlo ho fumana dintlha tsa sehlooho le mookotaba
- Arola dintlha tsa sehlooho ho tse tshhehetsang
- Kgutsufatsa dintlha tsa sehlooho (di ngole ka mantswe a hao)
- Latellisa dipolelo o sebedise makopanyi le kamahano ho kopanya ditema mmoho.

(e) Ho bala ditema tse kgutshwane ka botebo mabapi le TEMOHO E HLOKOLOSI YA PUO

Baithuti ba sebedisa kutlwisiso ya kamoo puo e ka qatjwang kateng mme ya boloka matla a dikamahano pakeng tsa ya e hlalohanyang le mmadi. Ba hlalohanye mokgwa oo tema e ngotsweng ka wona.

- Hlwaye le ho buisana ka puo ya maikutlo le e qholotsang
- Hlwaye le ho buisana ka puo e nkang lehlakore le e leeme, kapa efe feela e kgesang
- Hlwaye le ho buisana ka dikakanyo le ho hlalosa ditlamorao tsa tsona
- Hlwaye le ho buisana ka moelelo le mehlodi
- Hlwaye le ho buisana ka ho fokotsa le ho eketsa
- Sisinye sepheo ho kenyeletswa kapa ho siuwa ha tlhahisoleseding
- Hlokomela maikutlo a tshekamelo ya mongodi/mohlahisi

(f) Ho bala ditema tsa DITSHWANTSHO LE TSE BONWANG (mona re bua ka ditema tse kang dipapatso le dikhathune kapa ba ka di kopanya le puo ya molomo le tshebediso ya mmele)

Baithuti ba sebedisa ditema tsa boinahanelo, ponahalo le kutlwisiso ya dielemente tse bonwang le tshehetso ya ho ngola ditema. Baithuti ba sebedisa thuto ya difilimi ho utlwisisa le ho thabela ditema tse bonwang.

- Hlwaya le ho buisana ka kamoo dielemente tse bonwang di hokanang ,le dingolwa tse bonwang tse jwalo ka moralo, ditshwantsho le metako
- Hlwaya le ho buisana ka sepheo sa ditema tse bonwang mabapi le tlhahisoleseding e kang dikerafo
- Hlalohanya le ho hlwaya le ho buisana ka sepheo sa melaetsa e bonwang mabapi le tlhahisoleseding e kang dikerafo, dipapetla, didokumenthari, ditjhate, dimmapa

- Hlwaya le ho buisana ka melaetsa le tshebetso ya dielemente tsa dipapatso di amanang le dielemente tse bonwang
- Hlwaya le ho buisana ka sepheo sa melaetsa e ditemeng tse bonwang le ho bontsha kamano jk mmapa ya monahano, ditayakeramo, ditjhate tsa pae le maano.
- Hlwaya le ho buisana ka sepheo boleng le moralo wa ditema tse bonwang tse kang difoto, difilimi, moralo wa dielemente
- Hlwaya le ho buisana ka sepheo le melaetsa wa ditema tse bonwang tsa boithabiso jk filimi, dikhathune, mmimo wa divideo, dikhomiki stripi
- Hlwaya le ho buisana melaetsa ya ditema tse tshehetsang ho bua le ho sekaseka dikamano pakeng tsa modumo, puo, ketsahalo ya dielemente difiliming le mekgwa e meng ya dintho tse utluwang le tse bonwang

Bolelele ba ditema tse balwang

Tema	Kereiti ya 7	Kereiti ya 8	Kereiti ya 9
Tema e ballwang hodimo	dipoleleo tse 5-6 diratswana tse 2	dipoleleo tse 5 – 8 diratswana tse 2	dipoleleo tse 5-10 diratswana tse 3
Temakutlwisiso/ditema tsa ho bala ka botebo	Mantswe a 350 - 400	mantsewe a 400 – 450	mantsewe a 450 - 500
Ho bala ka bikemelo	Thothokiso, palekgutshwe, tshomo, nobele le terama – ho ya ka CAPS – le dingolwa – tseo e seng tsa boiqapelo	Thothokiso, palekgutshwe, tshomo, nobele le terama – ho ya ka CAPS – le dingolwa – tseo e seng tsa boiqapelo	Thothokiso, palekgutshwe, tshomo, nobele le terama – ho ya ka CAPS – le dingolwa – tseo e seng tsa boiqapelo
Kgutsufatso	mantsewe a 70-80 ho tloha ho tema ya mantsewe a 250	mantsewe a 70-80 ho tloha ho tema ya mantsewe a 260	mantsewe a 70-80 ho tloha ho tema ya mantsewe a 280

Ho ngola le ho nehelana

Ho ngola Mokahlelong o Phahameng ho hodisa bokgoni boo moithuti ithutileng bona Mokgahlelong o Mahareng, ka ho lelekela diforeime tse ntjha tsa ho ngola. Matitjhere a ka sebedisa monyetla ona nakong ya ho bala ka ho hlalohisa baithuti makgetha a ikgethileng a ho ngola foreimeng eo ba e tsebiswang.

Oxford Kganya buka ya Sesotho ya Kereiti ya 7 e tshehetsa thuto ya ho ngola ka hara foreime ka di tsela tse latelang:

- Baithuti ba tsebiswa dikgato e fapaneng tse ntjha tsa Ditshebetso tsa ho ngola.
- Baithuti ba phephetswa ho ngola mefuta e mmalwa ya dtema tse fapaneng
- Baithuti ba itlwaetsa mefuta e fapaneng ya makgetha a ditema tse fapaneng.

Tshebetso ya ho ngola

Oxford Kganya buka ya Sesotho ya Kereiti ya 7e tataisa baithuti ho sebedisa tshebetso ya ho ngola

BOLELELE BA DITEMA TSA PUO YA LAPENG (TSE TLA HLAHISWA KE MOITHUTI)			
MOSEBETSI	KEREITI YA 7	KEREITI YA 8	KEREITI YA 9
Seratswana • Mantswe • Dipolelo	mantse a 100- 200	mantse a 120 – 140	mantse a 140 – 160
	dipolelo tse 8 – 10	dipolelo tse 8 – 12	dipolelo tse 8 -12
	diratswana tse 4 – 6	diratswana tse 5 – 8	diratswana tse 5 – 8 hs
Moqoqo	mantse a 150 – 200 diratswana tse 4 – 6	mantse a 200- 250 diratswana tse 5 – 8	mantse a 250 – 300 diratswana tse 5 – 8
Thothokiso	ditemana tse 3	ditemana tse 3- 4	
Palekgutshwe, le tshomo	leqephe le le 1 diratswana tse +/-6	maqephe a 2 maqephe a +/-12	maqephe a 3 maqephe a +/-24
Dayaloko	leqephe le le 1	maqephe a 2	3 maqephe a
Ditema tse kopitswang tse telele jk ditlhaku	mantse a 120 – 140	mantse a 140 – 160	mantse a 160- 180
Ditema tse kgutshwane	mantse a 80 – 90	mantse a 90 – 100 w	mantse a 100 – 110
Kgutsufatso	mantse a 50 – 60 temeng ya mantse a 240	mantse a 60 – 70 temeng ya mantse a 260	mantse a 70 – 80 temeng ya mantse a 280

Dibopeho tsa thutapuo le tshebediso

Dibopeho tsa puo le tshebediso dithutong di hokahantswe le bokgoni bakeng sa ho mamela le ho bua, ho bala le ho ngola.

Oxford Kganya Kereiti ya 7 e tshehetsa dibopeho tsa puo le tshebediso ka ditsela tsena:

- Baithuti ba tlwaela melawana ya puo, thutapuo, mehato ya mesebetsi ya lentse le ya mesebetsi ya polelo jwaloka ha di hlophisitse tokomaneng ya CAPS
- Bokgoni ba puo bo ka sehloohong bo kenyeditswe habonolo le mesebetsi ya ho bala, ho mamela le ho bua, le dithuto tse amanang le bokgoni ba ho ngola.
- Dithuto di hlophisitse le ho kopanngwa le bokgoni ba puo, ho fumantsa thuto ya puo e kopaneng.

Ho ruta puo ka ho iphumanela

Ho iphumanela ke mokgwa wa ho nahana o utlwahalang, o thehilweng hodima ho sheba/lemoha, mohlala, ho lebisa ho sibolleng molawana o motjha. Ke mokgwa o itshepetsweng ho titjhere mme ka nqenngwe o lebisa ho ho iphumanela le ho batlisisa ka baithuti. Titjhere o fana ka tema e nang le mareo a thutapuo mme baithuti ba araba ka ho etsa diqeto mabapi le molawana, mme kahoo ba ithuta lereo leo le ho le sebedisa. Baithuti ba puo ya Lapeng ba kgona ho ikahela bokgoni bo matla ba ho sebedisa mokgwa wa ho iphumanela.

Tlhophiso

Ho hlophisa ho bohlokwa haholo ho etsa bonnete ba hore kharikhulamo e akareditswe ha selemo se feela. Buka ya Moithuti ya Oxford Kganya ya Kereiti ya 7 e hlophisitse ka mokgwa o latelang thuto ya dibeke tse pedi tse hlokwang ke CAPS hore matitjhere a kgone ho phetha bonyane ditlhoko tsa kharikhulamo ka ho sebetsa habobebe ka ho otlohloleng a sebdisa Buka ya Moithuti le sehlopha

Leano la ho ruta

Leano la ho ruta le hlophisitse ho bontsha se tla rutwa le ho ithuta ka selemo se le seng kereiting e itseng ho ya ka CAPS. Le etswa ke titjhere kapa hangata matitjhere a kopana le ya ba okametseng pele ho qalwa selemo se setjha sa Thuto. Leano la ho ruta le arotswe dikotwana ho ya ka dikotara tsa selemo, le boele le arolwe ho ya ka dibeke. (hangata e ba beke tse pedi) dikotareng mosebetsi wa hae o ka nkwa Leano la Thuto mme la hlophisetswa dihora tse 3 ka beke (ho kenyetswa le ho bala).

Lethathameng lena re kopantse dithuto tse tsamaelanang le mookotaba, sehlooho, tema kapa bokgoni. Tatelano ya lethathama e ka latela tlhahlamano e fapaneng kgaolong / mookotabeng sehloohong ka seng.

Leano la ho ruta ka botlalo la selemo le bapisitse ho ya ka ditlhoko tsa CAPS.

Leano Thuto

Leano la Thuto lethathameng lena le etseditswe ho tataisa matitjhere ka mokgwa oo ho ruta le ho ithuta di bontshitsweng kateng (bekeng kapa dibekeng tse pedi) kotareng ka nngwe.

Leano la Thuto le kenyeletsa mookotaba, kotare le beke, bokgoni ba puo e akarediotsweng mesebetsing e entsweng ho tobana le bokgoni ba beke / beke tse pedi.

Hape Leano la Thuto le fanaka mekgwakatametso e nepahehatseng le mekgwa ya ho ruta le mehlodi. Le fana ka mesebetsi ya tshehetso ho baithuti ba haellawng ba hlohang ho ikwetlisa le mesebetsi e atolotsweng ho baithutuh ba hlohang diphephetso.

Leano la Thuto le fana ka monyetla wa hore titjhere a shebe mesebetsi wa beke e fetileng hore a kgone ho ho hlophisetsa thuto e latelang

Tekanyetso

Tekanyetso ke karolo ya bohlokwa ho ithuteng le ho ruteng. Ho hlophisa ho ruta le ho ithuta o lokela ho tsamaisana le tlhophiso ya tekanyetso ho leka katleho ya titjhere le moithuti

Tekanyetso eo e seng ya semmuso

Sena ke karolo ya kgato e tswellang ya ho lekanyetsa. E etswa letsatsi le letsatsi mme e etsetswa ka phaposing ya borutelo, e sebedisetswa ho bontsha titjhere le baithuti hore ba hatetse pele hakae mabapi le kutlwisiso ya se rutilweng. Moithuti ka mong kapa baithutimmohe ba ka iketsetsa tekanyetso ena e seng ya semmuso mesebetsi wa ka phaposing o ka hlahlojwa ka ho seng semmuso. Mosebetsi wa lapeng le ona o ka hlahlojwa e se wa semmuso mme o ka hlahlojwa kamehla. Tekanyetso ena e thusa baithuti ho hlokomela katleho ya bona ya ho ithuta mme ba kgone le ho bona moo ba fumanang bothata teng ba tsebe ho ipehela mawa a ho intlafatsa. Ha ho hlokahale hore moithuti a itokise pele hobane a ka lekanyetswa ka ntho e nngwe le e nngwe ya letsatsi le letsatsi. Ho sebediswa haholo mananenetefatso bakeng sa tekanyetso e seng ya semmuso. Ho sisinywa hore tekanyetso eo e seng ya semmuso e etswe selemo ho pota. Mohlala o ka fumanwa leqepheng la 54 hona Bukeng ya Titjhere

Tekanyetso ya semmuso e tsamaelana le CAPS mme letoto lena le latela ditlhoko tseo hantle feela.

Tekanyetso ya semmuso e hlophisitswe. Karolo ya mesebetsi e ya kgethwa, ho fumanwe disebediswa tse tshwanelehileng ho kgethwe le mokgwa wa ho ruta ho nepahetseng. E sebediswa ho ya ka CAPS ka kotara. Palo ya ditekanyetso tsa semmuso di Oxford Kganya e dumellana le ditlhoko tsa CAPS. Letoto lena le fana ka tekanyetso e ekeditsweng ya mesebetsi hore baithuti ba fumane ho ikwetlisa. Ho na le mesebetsi ya ditekanyetso Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Titjhere

Lebelo, palo le mefuta ya ditekanyetso tsa semmuso di hlokahala ka dinako tse itseng ho thusa titjhere le moithuti ho hlokomela katleho kgafetsa sebakeng sa Sesotho Puo ya Lapeng. Ditekanyetso tsena di behwa ka mekgahlelo mme dimaraka tsa tsona di bolokelwa dimaraka tsa mafelo a selemo. Mosebetsi ya ditekanyetso tsena e hlahisitswe Bukeng ya Moithuti le Bukeng ya Titjhere hong le memorandamo ya tsona le diruburiki tse fumanwang pheletsong ya Buka ya Titjhere. Mefuta e menga le dibopeho tsa tekanyetso ya semmuso di tsamaelana le ditlhoko tsa CAPS.

Titjhere ha a ya tlameha ho tshwaya mesebetsi wa moithuti ka mong o ngotsweng kapa wa molomo. Leano la CAPS la selemo la ho ruta le bontsha hore ke mesebetsi efe e lokelang ho lekolwa ka kotare ka nngwe. Mosebetsi e meng e ka lekolwa ka ho sa hlophiswang ke titjhere, baithutimmohe kapa ya sebedisetswa boitekolong ke moithuti.

Disebediswa tsa Tekanyetso

Mefuta e mengata ya disebediswa tsa ditekanyetso e sebediswa ho lekola ditlhoko tsa moithuti le katleho ya hae.

Tshebediso ya sesebediswa e itseng e lokela ho laolwa ke:

- mesebetsi o etswang
- mokgwa oo mesebetsi o etswang ka wona (ka molomo, o ngolwang kapa o tshwantshiswang)
- tsebo le bokgoni tse lekolwang
- lebaka le etsang hore ho lekolwe
- ke mang ya etsang tekanyetso
- tekanyetso e etswa

Disebediswa tse sisintsweng

Sesebediswa tsa Tekanyetso	Tlhaloso	Moo se sebediswang hantle
Memorandamo	O nehelana ka dikarabo tsa diteko kapa tsa ditlhalobo mme o totobatsa matshwao a potso ka nngwe	Tekanyetsong ya semmuso, ho kenyeletswa le boitekolo mmoho le tekolo ya moithutimmoho
Ruburiki	Ke sete ya ditataiso tsa ho tshwaya kapa makgetha a ho lekanyetsa mosebetsi	Tekanyetso ya semmuso le eo e seng ya semmuso
Lenanenetefatso	Ke sete ya ditatements tse hlalosang tshebetso mosebetsing o itseng; makgetha a tshwauwa ha a fihlelletswe	Boitekolo le tekolo ka moithutimmoho

Sheba leqepheng la 124 mabapi le disebediswa tsa tekanyetso leq. la 133 mabapi le Porogramo ya Tekanyetso ya semmuso.

Mehato ya Mehopolo

Mosebetsi eo titjhere a tla e seta a lekanyetsa e lokela hoba e tshwanelehileng. E lokela ho kenyeletsa dikahare tsa khoso ya Puo ya Lapeng di kenyeletsa e tshwanelehileng ho atlehisa sepheo sa thuto. Hape di etseditswe mehato e fapaneng ya mehopolo le bokgoni ba baithuti.

MEHATO YA MEHOPOLO	MOSEBETSI	PHESENTE YA MOSEBETSI
Tlhalohanyo e tlwaelehileng (Mohato wa 1) Tlhophiso (Mohato wa 2)	Dipotso tse sebetsanang le tlhahisoleseding e hlalositsweng temeng. <ul style="list-style-type: none"> • Bolela dintho/batho/dibaka/dielemente ... • Bolela dintlha/mabaka/dintlha/mehopolo ... • Hlwaya mabaka/batho/ ... • etsa letoto la dintlha/mabaka/mabitso/... • Hlalosa sebaka/motho/mophetwa ... • Pheta ketsahalo/ ... Dipotso di hloka tlhalohanyo, tlhophiso kapa tshekatsheko ya tlhahisoleseding e hlalositsweng temeng. <ul style="list-style-type: none"> • Kgutsufatsa dintlha tsa sehlooho mehopolo/diketsahalo • Hlopha dielemente tse tlwaelehileng/mabaka ... • Bolela ditshwano/diphapano ... • Fana ka moralo ... 	Mehato ya 1 le 2: 40%
Diqeto tse fihlelletseng (Mohato wa 3)	Dipotso tse hlohang hore moithuti a ikakgele ka setotswana ka tlhahisoleseding e hlalositsweng e fanweng mabapi le moithuti le tseo a di tsebang kapa a fetileng ho tsona <ul style="list-style-type: none"> • Hlalosa mehopolo wa sehlooho ... • Bapitsa mehopolo/mekgwa/diketso ... • Maikemisetso a mongodi (mophetwa) ke afe mabapi l) /mkgwa/kgothatso/ lebaka ... • Hlalosa lebaka/se bakileng... • Ketsahalo e /bolela/mkgwa (jj) totobatsa eng mabapi le mopheti/ mongodi/mophetwa ... • Morethetho/simili/sebopeho se ama kutlwisiso ya hao jwang ... • O nahana / ditlamorao/ e tla ba dife/ maemong 	Mohato wa 3: 40%
Ho sekaseka (Mohato wa 4)	Dipotso tsena di sebetsana le ho shebana le kahlolo ya melemo. Tsena di kenyeletsa dinnete, tlotella, mabaka le maikutlo, botebo, tlhalohanyo mme di sebedisa kgohelo le kamohelo mabapi le diqeto ho ya ka melemo le boitshwaro. <ul style="list-style-type: none"> • Na o nahana hore se etsahetseng se hloka tlotella/ke dinnete/ se ka kgoneha...? 	Mohato wa 4 le 5: 20%

	<ul style="list-style-type: none"> • Na kgang ya metsi ke ya bohlokwa// e ya akaretse ... • Buisana/Nyatsa mabapi le ketsahalo/ maikemisetso/ sepheo/mokgwa/tshisinyo/se ka etsahalang ... • Na o a dumellana le maikutlo/pehelo/tjhebo/ tlhaloso ya pono... • Ho ya ka wena, na mongodi/mopheti/mopphetwa o emetse seo a se sisinyang/ a bolella hore ... (Tshetsa ka karabo ya hao/Fana ka mabaka a karabo ya hao.) • Na boitshwaro ba mopheti/diketso/ di ya buelleha kapa di a amoheleha? Fana ka mabaka a karabo ya hao. • Boitshwaro ba mopphetwa bo bontsha eng mabapi le yena ka kakaretso ya mekgwa? • Buisana ka nyatso/Bua mabapi le kahlolo e entsweng temeng <p>Dipotso tsena di etseditswe ho lekola mohopolo le tlhalohanyo ya motho ya e botsang. Di tsepamisa hodima dikarabelo tsa maikutlo mabapi le dikahare, ho hlwaya bapphetwa le diketsahalo mabapi le tshebediso ya puo (e leng kgetho ya mantswe le boiqapelo).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Buisana ka dikarabelo temeng/ketsahalong/maamong/ kgohlanong/ qakabetsing. • Na o dumellana le mopphetwa? Ke ketso/qeto efe eo o ka beng o e nkile ebang o ne o le maamong ana? • Buisana/Bua ka tshebediso ya puo ... • Buisana ka mosebetsi wa setaele sa mongodi/ selelekela/ sephetho/boiqapelo/mekgabisopuo, dithekeniki tsa bothothokisi/ dintho tsohle tse ka sebediswang ... 	
--	---	--

Ditlhahlobo

Mabapi le Dikereiti tsa 7- 9 re tla kenyeletsa tse latelang:

Kereiti ya 7	%	Kereiti ya 8	%	Kereiti ya 9	%
Pampiri ya 1: Puo ya molomo Ho mamela le ho Bua (15) Ho balla hodimo (15)	30	Pampiri ya 1: Puo ya molomo Ho mamela le ho Bua (15) Ho balla hodimo (15)	30	Pampiri ya 1: Puo ya molomo Ho mamela le ho Bua (15) Ho balla hodimo (15)	30
Pampiri ya 2: E ya ngolwa Temakutlwisiso e balwang(15) Puo e kenyeleditsweng (15) Karabelo ya dingolwa (10)	40	Pampiri ya 2: E a ngolwa Temakutlwisiso e balwang(15) Puo e kenyeleditsweng (15) Karabelo ya dingolwa (10)	40	Pampiri ya 2: E a ngolwa Temakutlwisiso e balwang(10) Puo e kenyeleditsweng (15) Kgutsufatso (dimaraka tse 10 tse fetolwang e be tse 5%	30
Pampiri ya 3: E ya ngolwa Ho ngola – Moqoqo (20) Ditema tse kopitswang (10)	30	Pampiri ya 3: E ya ngolwa Ho ngola – Moqoqo (20) Ditema tse kopitswang (10)	30	Pampiri ya 4: Karabelo ya dingolwa (10) <ul style="list-style-type: none"> • Thothokiso • Tshomo • Palekgutshwe • Nobe • Terama • (dimaraka tse 20 sengolwa ka seng tse fetolwang ebe 10% 	30 10

Ho rekota le ho tlaleha

Matitjhere a tla rekota dimaraka tsa katleho kgahlanong le mesebetsi ba sebedisa leqephe la ho rekota; mme tlaleho ya diperesente kgahlanong le thuto ya moithuti “karete ya tlaleho”. Ho sebediswe ditlaleho tse ngotsweng ho hlalosa tshebetso ya moithuti.

Dikhoutu le diphesente tsa ho rekota le ho tlaleha

Sekala	Tlhaloso	Phesente
7	Phihlello e babatsehang	80–100
6	Phihlello e kgabane	70–79

5	Phihlello e ntle	60–69
4	Phihlello e mahareng	50–59
	Phihlello e fofo	40–49
2	Phihlello e karolwana feela	30–39
1	Ha ho phihlello	0–29

Tjhadimo ya tekanyetso

Ho lekola hore tekanyetso ebile e hlokang leeme, e tshepahalang, e leng ya nnete, ho lokela hore ho etswe tjhadimo ho hlokomela boleng ba ho netefatsa dithuto tsohle le ho ruta. Dikolo di na le boikarabelo ba ho etsa tjhadimo ya tsona le ho tiisa ditshebetso tsa sona. Hape tjhadimo e etswa ke ba lefapha le thutso ya selehae le profensi.

Review Copy

KOTARA YA

1

Kotara ya 1 Kgaolo	Beke	Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha	Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
1	1 -2	<ul style="list-style-type: none"> Ho mamela palekgutshwe. 	<ul style="list-style-type: none"> Ho bala palekgutshwe Tshebetso ya ho bala Mawa a ho bala / boha bakeng sa kutlwisiso 	<ul style="list-style-type: none"> Ho ngola seratswana sa phetelo 	<ul style="list-style-type: none"> Mabitsotsobitso Mabitsokgopolo Mabitsomamarane Lekgathe lelwale, Lefetile le Dipolelonolo
1	3 - 4	<ul style="list-style-type: none"> Ho mamela le ho buisana ka thothokiso Ho balla hodimo ho hlophisitsweng 	<ul style="list-style-type: none"> Ho bala thothokiso 	<ul style="list-style-type: none"> Bo ngodi ba boiqapelo 	<ul style="list-style-type: none"> Maele le dikapolelo Mahlalosongwe le Malatodi Mantswe a adimilweng Maetsi Matshwao a puo: kgutlo, feelwana Polelonolo le malahlelwa
2.	5 - 6	<ul style="list-style-type: none"> Ho tshwantshisa puisano Puisano 	<ul style="list-style-type: none"> Tema ya dingolwa (tshwanthiso) Thothokiso 	<ul style="list-style-type: none"> Ho ngola puisano e ka bapalehang 	<ul style="list-style-type: none"> Lehokamoetsi Dilotho Mefuta ya dipolelo: polelomarane, lehokamoetsi
2	7 - 8	<ul style="list-style-type: none"> Ho mamela ditshomo 	<ul style="list-style-type: none"> Ho bala ditshomo Ho bala thothokiso 	<ul style="list-style-type: none"> Ho ngola lengolo la semmuso 	<ul style="list-style-type: none"> Makgethi Lehokamoetsi Polisemi
3	9 -10	<ul style="list-style-type: none"> Temakutlwisiso e mamelwang Ditshebetso tsa ho mamela Dipuisano tsa diphanele 	<ul style="list-style-type: none"> Ho bala palekgutswa Ho bala thothokiso Dipuisano tsa diphanele 	<ul style="list-style-type: none"> Moqoqo wa thlalo 	<ul style="list-style-type: none"> Sehlongwapele Polelwanakutu Mopeleto Motso
Mesebetsi ya Tekanyetso ya Kotara ya1					

Tjhebokakaretso ya kgaolo

Kamora diphuputso tse tebileng, ditsebi di dumellana ka hore kगतello ya maikutlo e roteletswa ke tlwaelo e mpe ya batho ya ho iphelela ba le bang jwaloka dihlekehleke, ba sena metswalle. Metswalle e a hlokeha ho ka ithabisa, ho kgothatsana le hona ho hlakolana meokgo ha ho le boima. Kgaolong ena o tla ithuta ka ho thehwa ha setswalle le kamoo metswalle e ka o ahang kapa ya o heletsa ka teng.

Kgaolong ena o tlo ithuta bokgoni bo latelang:

BEKE 1-2: Ho thea setswalle	
Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha
<ul style="list-style-type: none"> Ho mamela palekgutshwe Ho pheta pale 	<ul style="list-style-type: none"> Ho bala palekgutshwe
Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
<ul style="list-style-type: none"> Ho ngolwa seratswana 	<ul style="list-style-type: none"> Mabitsotsobitso Mabitsokgopolo Mabitsomamarane Lekgathe lelwale Lekgathe lefetile Dipolelonolo Matshwao a puo
BEKE 3-4: Wa tla wa nkgelosa motswalle	
Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha
<ul style="list-style-type: none"> Ho mamela le ho buisana ka thothokiso Ho balla hodimo ho hlophisitsweng 	<ul style="list-style-type: none"> Ho bala thothokiso
Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
<ul style="list-style-type: none"> Thothokiso ya boiqapelo 	<ul style="list-style-type: none"> Ditlhaloso tsa mantswe Tshwantshiso/serello Mahlalosongwe le mallatodi Maele le maelana Maetsi Polelonolo Malahlelwa

Ho mamela le ho bua

Mosebetsi wa 1: Ho mamela palekgutshwe Leq la 9

Disebediswa

Buka ya Moithuti

Buka ya Pokello ya dingolwa

Dimakasine

Tataiso ho titjhere

Hlalosetsa baithuti bohlokwa ba ho mamela. Hara melemo e mengata ya ho mamela, ba rute hore motho ya tsebang ho mamela, o kgona ho tsepamisa maikutlo ho seo a se mametseng mme ha a dumelle ho sitiswa. Ka hoo o kgona ho araba dipotso tse malebana le seo a neng a se mametse.

Hlalosa ka ho nama matshwao kapa dintlha tsa bohlokwa, mosebetsing wa ho mamella kutlwisiso.

Leha tekanyetso ena e se ya semmuso, titjhere a e sebedise ho bopa bokgoni bo hlokehang moithuting e mong le e mong. Bontsha baithuti moo ba leng matla teng le moo ba fokolang, mme o tsamaye le bona horeba fela ba tswela pele.

Ba hlalosetse ditlhoko le makgetha a mosebetsi, e le hore ba tle ba itokise ka tshwanelo.

Ruta baithuti hore ho mamela ke tshebetso Hatella mehato ya bohlokwa tshebetsong ya ho mamela e leng:

- Pele ho ho mamela
- Nakong ya ho mamela
- Ka mora ho mamela.

Ruta baithuti molemo wa mohato o mong le o mong. O se ke wa ba ruta feela empa o be o etse bonnete ba hore ba sebedisa mehato ena ka tshwanelo.

Pele ho ho mamela

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Bana ba babedi ba apereng yunifomo ba tswa sekolong
2. Ha ba dumellane ho ba e mong o hula e mong, taba ena ya hore a hule e mong e bontsha hore ho ne ho sena tumellano pakeng tsa bona.

Nakong ya ho mamela

Balla baithuti ba hao palekgutshwe ena makgetlo a ka bang mararo o ntse o etse hloko hore ba latela pale kamoo e leng ka teng, ha o qetile o ka ba botsa dipotso jwalo ka ha di hlahela bukeng tsa bona(baithuti)

Sello o re batswadi ba hae ba ne ba mmolella hore selemong sena ba tlo fallela mona Matlharantlheng o ne a nyakaletse haholo. Empa kajeno pelo ya hae e setse morao kwana ha habo Dithotaneng ha Morena Nonyana. Thabiso, motswalle wa hae o ne a dula a mo kgothatsa a re ho tla loka. O ne a mo eletsa hore o lokela ho qala ho itlwaetsa sebaka sena le methaka e meng ya hona motseng oo. Sello o ne a sa rate bophelo ba sebaka seno hobane a re hahabo kwana ba ne ba bapala dipapadi tsa mefutafuta. Ha dikolo di kwetswe ba ne ba hama dikgomo, ba tsoma le ho tola hamonate nokeng ya Kollatshwene. Thabiso o lekile ka matla ho mo hapela mokgoping oo. Bohle ba ne ba tshaba dikebekwa tseno ka ha di tshwara dirabolero ka hoo motho o ne a sa lokela ho lebisanya dithebe le bona. Thabiso o re yena o se a bile a a nkile qeto ya hore a mpe a ikamahanye le bona, ho qoba dikgathatso. Thabiso o re hore o a amohelehe hara ditsotsi tseo o lokela ho tla a di kgwaeletse lethonyana, hobane di kotsi ebile ha di dikadike ho ka boloya motho ya senang tsebe.

Kamorao ho ho mamela

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Ke Sello le Thabiso
2. Ke motse wa Dithotaneng ha morena Nonyana
3. E ne e le metswalle
4. Dikarabo tsa baithuti di tla fapana(Fana ka matshwao bakeng sa karabo e tsheheditsweng hantle ka lebaka/mabaka)
5. Dikarabo tsa baithuti di tla fapana (Boela o fane ka matshwao karabong e tsheheditsweng hantle ka lebaka/mabaka)
6. Dikarabo tsa baithuti di tla fapana ho latela maikutlo a bona a fapaneng(Fana ka matshwao bakeng sa karabo e nngwe le e nngwe e kgodisang)
7. Dipolelo tse jereng mohopolo wa sehlooho di mmalwana temeng ena, ho tla tswa hore ngwana yena o kgethile e feng :Mohlala
 - Sello o ne a sa rate bophelo ba Matlharantlheng.
 - Thabiso o ne a leka ka matla ho hapella Sello mokgoping wa bomampodi

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo Leq la 10

Mabitsobitso

Mosebetsi ona o reretswe ho thusa baithuti ho tseba mefuta e fapaneng ya mabitso. Ho bohlokwa hore baithuti ba a tsebe le hona ho a sebedisa ka nepo. O se itshwenye ho ba ruta hore mefuta eo ya mabitso e wela dihlopheng dife tsa mabitso, hoo o ka ho etsang haholo ke hore o ba foqe mehlala e mengata ya mefuta eo ya mabitso eo o ba rutileng yona ho matlafatsa kutlwisiso ya bona.

Dikarabo tse lebelletsweng:

Mabitsomamararane/Mabitsohokwa

1. epa (leetsi) + mokoti (lebitso)
2. ja (leetsi) + tsheha (leetsi)
3. tsheha (leetsi) + nong (lebitso)
4. thetsa (leetsi) + disa (leetsi)

Ho pheta pale hape Leq la 11

Baithuti ba pheta pale ya Sello le Thabiso ka tatelano hape.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Titjhere a ka sebedisa mehlala mona le mane ho thusa baithuti ho ka tseba ho ithuta mawa ana a ho mamela. Ho etsa mohlala, a ka tsamaya a ba phetela dipalenyana tseo ba di mamelang ho tiisa seo a se boelang (mohlomong ha a bua ka mehopolo ya sehlooho kapa mohopolo e tshehetsang ya sehlooho). Mehlala e sebediswang e tsamaye e fapafapanngwa ho ya ka ditlhoko tsa baithuti.

Baithuti ba kgonang

Baithuti ba kgonang ba etswetswe mehlala e batlang e le hodingwana, athe ba sa kgoneng kapa ba diehang ho utlwisisa bona ba etswetswe e bonojana e tla ba thusa ho utlwisisa ka tshwanelo. Hang ha ba se ba utlwisitse, titjhere a kene mosebetsing o boemong ba kereiti ena.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

Ho bala le ho boha

Mosebetsi 2 : Dingolwa (Palekgutshwe) Leq la 11

Disebediswa

Buka ya Moithuti

Buka ya Pokello ya dingolwa

Tataiso ho titjhere

Titjhere qala ka ho elelliswa baithuti hore tema e nngwe le e nngwe e na le sebopelo sa yona. Ba elelliswe hore kamehla ha ba qeta ho bala tema ba hle ba ele hloko sebopelo sa yona. Ka tsela ena kutlwisiso ya tema e tla ba bonolo ho bona. Ba elelliswe hore sepheo sa thuto ena ke ho ba ruta phapang e teng pakeng tsa palekgutshwe le dingolwa tse ding. O ba rute ho hlahisa dintlha tsa sebopelo sa tema ena le kamoo se ikgethang ho sa tema tse ding. Ruta baithuti mareo a sebediswang palekgutshwe le kamoo palekgutshwe e ka manollwang ka teng

- Tikoloho
- Baphetwa
- Kgohlano
- Poloto
- Mookotaba

Titjhere, o tlameha ho ruta baithuti dintlha tsa makgetha a sehlooho a palekgutshwe jwalo ka ha a bontshitswe Bukeng ya Moithuti. Ha o a tlameha ho ba ruta wona ka nako e le nngwe, o lokela ho ba ruta le ho ba bontsha mehlala e mengata. Ha o se o ba rutila ba fe buka ya Pokello ya dingolwa moo ba tla a manolla teng mme ba iphumanele wona bukeng ya Pokello ya dingolwa.

Dikarabo tse lebelletsweng:

(Dikarabo tsa dipotso tse theilweng hodima palekgutshwe e tswang bukeng ya Pokello ya dingolwa eo ba e badileng)

1. Dikarabo tsa baithuti di tla fapana.
2. Baithuti ba tla fana ka lebitso la mophetwa.
3. Baithuti ba tla fana ka karabo e tshwanetseng.
4. Baithuti ba tla fana ka kgohlano ho ya ka moo ba e badileng kateng.
5. Dikarabo tsa baithuti di tla fapana, amohela karabo e nngwe le e nngwe e tsheheditsweng ka lebaka/mabaka a kgodisang

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

O se ke wa ba etella pele. Tsamaya le bona ho latela kutlwisiso ya bona.

Eketsa mehlala eo o ba rutang ka yona. Mehlala ya nnete e hlakisa taba haholo ho feta.

O ka sebedisa baithuti ba utlwisisang kapele ho thusa bana.

Baithuti ba kgonang

Ba fe mosebetsi ho sebetša ka dihlopha.

Tekanyesto

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memorandamo

Ditshebetso tsa ho bala Leq la 12

Pele ho ho bala

Mona o ka hopotsa baithuti ka ditshebetso tsa ho bala.

Nakong ya ho bala

Baithuti ba bala tema ka botebo ba itshetlehile ka mawa a ho bala ba nto araba dipotso tse tla latela.

Kamorao ho ho bala

1. Sebina
2. Ba ne ba batla ho ya yunivesithing.
3. Ee ke tshwanelo. Hobane bokamoso ke bahae.
(Baithuti ba bang ba ka nna ba fapana ka maikutlo. Amohela maikutlo a bona.
4. O ne a tshaba ho mo utlwa bohloko.
5. Tjhe.

Mawa a pele a ho bala Leq la 13

Buisana le baithuti ka ditshwantsho tse bukeng ya bona.

Ho tseba dikarolo tse fapaneng tsa buka ho na le melemo e mengatanyana. Ka ha buka e sesiu sa ditaba, nalane, tsebo le tlhahisoleseding, re tlameha ho tseba kamoo lefa lena le hlophsitsweng kateng. Titjhere mona o lokela ho hlahisa dintlha tse kang

- Sefahleho sa buka
- Leqephe la sehlooho
- Leqephe la dikahare
- Leqephe la tshupiso
- Bokamorao ba buka
- Sefahleho sa buka

Dikarabo tse lebeleletsweng

Baithuti ba sheba le ho buisana ka ditshwantsho o nto ba fa dibuka tse ding hore ba qolle makgetha a buka.

Temakutlwisiso le mawa a ho bala Leq la 14

Tataiso ho titjhere

Titjhere a rute baithuti mawa a ho bala a hlalositsweng bukeng ya moithuti. Baithuti ba bontshwe le ho kwetliswa ho sebedisa mawa ana. Sena se tla etsahala habobebe ha titjhere a sebedisa ditema tse loketseng. Ho etsa mehlala:

- tema e nang le tlhahisoleseding e arohantsweng hantle temeng (mohlomong ka dihloohwananyana tsa yona) ha ho rutwa lewa la **ho tloisa tema mahlo** moo baithuti ba batlang tlhahisoleseding e itseng, athe ho
- **okola tema** teng ba fuwe tema e ngolehileng hantle ka sehlooho tse itseng moo baithuti ba tla bala seratswana ka seratswana ha ba leka ho fumana mohopolo wa sehlooho wa tema, kapa ba batla mookotaba wa yona. Ha ba etsa hona ba bala mola ka mola.

Dintlha tsa bohlokwa di totobatswe:

Etsa tse latelang ha o bala

- O lokela ho okola tema kapa seo o tla se bala. Ho okola tema ke ho bala ka sepheo sa ho fumana mokotaba kapa mohopolo wa sehlooho. O etsa jwalo o sa bale ka botebo ka ho bala mola le mola. O bala ka potlako o tsamaisa mahlo hodima tema. Dintlha tsa bohlokwa ha o okola tema
 - bala sehlooho
 - seratswaneng ka seng, bala polelo e qalang, e mahareng le e qetellong.
 - sheba mantswe a o thusang ho fumana mokotaba.
- Mohlala: Sena ke se etswang ke motho ha a hohetswe ke taba e itseng
- koranteng, empa a se na nako ya ho e tsepamisetsa maikutlo.
- Ho tloisa tema mahlo. Ka lewa lena o bala ka potlako, e le ha o batla tlhahisoleseding e itseng. Ha o senye nako ka tseo o sa di hlokgeng, o di feta feela. Sena ke sona seo o se etsang ha o batla lentswe le itseng bukantsweng. Nahana hape hore o etsa jwang ha o batla lentswe kapa polelo e itseng temeng.

- Ha o se o fumane lentswe kapa polelo eo, ke hona o kgutlelang seratswaneng seo ho badisisa hantle hore o fumane moelelo/kutlwisiso ya yona.
- Lewa le leng ke la ho akanya. Ka lona o sebedisa tlhahisoleseding, dihlooho, le mantswe ao o a fumaneng ha o okola kapa o tlodisa tema mahlo. O di sebedisa ho akanya/nahana hore e be tema e bua

Laela baithuti ho badisisa tema ka botebo ba nto araba dipotso.

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Ke Dineo
2. Dineo o ile a etsa setswallle le bana ba neng ba tsebahala ka metsamao e mebe
3. E bolela hore Dineo o ne a hlokahalletswe ke batswadi ba hae ba le babedi
4. Thuto eo baithuti ba ithutileng yona mona e tla fapana, amohela karabo e nngwe le e nngwe e tsheheditsweng ka lebaka/mabaka a kgodisang
5. Ke Mmatswakae
6. Dikarabo tsa baithuti di tla fapana, amohela karabo e nngwe le e nngwe e tsheheditsweng ka lebaka/mabaka a kgodisang
7. Dikarabo tsa baithuti di tla fapana, amohela karabo e nngwe le e nngwe e tsheheditsweng ka lebaka/mabaka a kgodisang

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Balla baithuti bao tema e kgutsufatswang makgetloa fetang bonngwe.
- Ho na le hore ba arabele dibukeng tsa bona, ba ka araba ka molomo mme la buisana ka dikarabo tsa bona. Sena se ka ba fa monyetla wa ho bona diphoso tsa bona yaba ba a di lokisa.
- Ka mora mona o ka ba neha tema e nngwe ba e arabela dibukeng tsa bona.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba kgonang

- Ba nehe mosebetsi o mong o matlafatsang kutlwisiso ya bona. Mosebetsi wa motho ka mong o tla ba thusa ho utlwisisa.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memorandamo

Ho ngola le ho nehelana

Mosebetsi wa 3: Ho ngola seratswana sa phetelo Leq la 16

Disebediswa

Buka ya Moithuti

Pokello ya dingolwa

Tataiso ho titjhere

Moqoqo wa phetelo o pheta pale kapa o pheta diketsahalo te etsahetseng. O ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe. o hlalosang, ho hlaloswa ho hong ho itseng ka sepheo sa ho neha mmadi monyetla

Ho ka Ha ho phetwa pale kapa ketsahalo, pale e lokela ho ba ketane ya diketsahalo mme s e be diketsahalo tse kgolwehang le ha di thehilwe hodima kgopolotaba. Hangata o ngolwa makgatheng a fetileng. Titjhere o lokela ho hlokomedisa baithuti tshebetso ya ho ngola.

- etsa moralo ka sehlooho le ho hlahisa mohopolo wa sehlooho le mehopolo e tshehetsang, le ho hlophisa tlhahisoleseding e loketseng o ntse o tadimile baamohedi ba ditaba. Sebedisa mmapa wa monahano tjhate e supang tatelano ya diketsahalo.
- Etsa mokgwaritso wa pele o sebedisa mohopolo wa sehlooho mmoho le e tshehetsang eo o e hlahisitseng moralong, o ntse o hopotse sebopeliso sa tema eo o laetsweng ho e hlahisa. Sebedisa ditlwaelo tsa ho bopa diratswana tse bopilweng ka dipolelo tsa bolelele bo fapaneng. Hlokomela hore mohopolo wa sehlooho o mong le o mong o lokela ho bopa seratswana.
- Hlaola diphoso lekola le ho bala mosebetsi wa hao ka tshekatsheko ho hlaola diphoso le ho ntlafatsa mosebetsi.
- Badisisa o boeletsa mosebetsi wa hao, badisisa le ho hlwaya diphoso moralong o entsweng
- Ngola botjha ntlafatsa kgokahano le momahano wa tema yohle ka ho lekola sebopeliso sa dipolelo tsa hao.

- Hlahisa sehlahiswa se phethahetseng se ngotsweng ka tshwanelo mme o nehelane ka sehlahiswa se phethahetseng.

Dikarabo tse lebeleletsweng

Baithuti ba ngola kgutsufatso ya pale ya Sello le Thabiso. Dikarabo di tla fapana.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo Leq la 16

Makgathe

Thutong ena o lokela ho hatella le hona ho netefatsa hore baithuti ba hao ba utlwisisa hantle hore leetsi le ka nka dibopehonyana tse fapaneng polelong ho supa makgathe a fapaneng. Tsebo ena ya makgathe ha se ntho e tla fella thutong ena fela empa ke tsebo e tla ba thusa ho ba le bokgoni ba ngola dipolelo tse bontshang ka botlalo dinako tse fapaneng tseo ketso e etswang ka tsona.

Diakarabo tse lebeleletsweng:

1. Lekgathe lefetile
2. Lekgathe lejwale
3. Lekgathe lejwale

Beke ya 3 - 4:

Wa tla wa nkgelosa motswalle

Ho mamela le ho bua

Mosebetsi wa 4: Ho mamela le ho buisana ka thothokiso Leq la 17

Disebediswa

Buka ya Moithuti

Buka ya Pokello ya dingolwa

Tataiso ho titjhere

Thuto ena e reretswe ho ruta baithuti ditsela tse nepahetseng, tseo ba lokelang ho di latela ha ba ithuta ho manolla dithothokiso. Ho na le mokgwa oo thothokiso e ka balwang ka wona, o bohlokwa kutlwisisong ya thothokiso. Shebisisa mehato ena hantle o tle o ikatetse le wena.

Ntho e nngwe e etsang hore baithuti ba se sebetse hantle manollong ya dithothokiso, ke mokgwa oo re ba rutang dithothokiso ka wona. Tsitlallela mekgweng ena e totobaditsweng thutong ena. O tle o se o hlophisitse thothokiso eo le tla e sebedisa ho latela mehato e kgothaleditsweng mona.

Tlatselletsa mekgwa ena ka e meng eo le wena o e tsebang!.

Nakong eo o rutang baithuti bonono ba thothokiso, ba rute tlhaloso ya bonono ka bong, ba kgone ho bo bona ka hara thothokiso, ba be ba tsebe le molemo/bohlokwa ba bona moleng wa thothokiso kapa thothokisong ka kakaretso.

Hatella mehato ena e latelang:

Mehato ya bohlokwa ha o ithuta thothokiso:

- Tseba seo thothokiso e buang ka sona mme o kgone ho se qoqela e mong, jwalo feela ka ha o ka etsa mofuteng o mong wa sengolwa. Mohatong ona ho hlokeha kutlwisiso e phethahetseng ya thothokiso.
- Tseba bokgabo kapa bonono ba bothothokisi bo sebedisitsweng thothokisong eo. Ka mantswe a mang mona ho buuwa ka dihlomo/dibetsa tsa thothokiso tse kang, phetapheto, tlhelo, kgefutsohare, molamotjetje, tatolano, tshwantshiso, papiso pheteletso jj.
- Tseba bohlokwa ba dihlomo tsena moo di sebedisitsweng meleng ya thothokiso. Ka mantswe a mang o kgone bo hlalosa hore di sebedisitswe ka sepheo sefe moo thothokisong.

Pele ho ho mamela

Nakong ya ho mamela

Balla baithuti thothokiso makgetlo a ka bang mararo. Etsa bonnete ba hore o bala butle mme o sebedisa sehlo se nepahetseng le matshwao apuo moo ho loketseng

Motswalle"

Maobane mona maobanyana thakaka,
Nna le wena wa mphato **mokanaka**,
Ho ne ho le monate re tlolaka
Sa manamane mane thoteng,
Rutle lona re lekola le fofa,
Hlooho ya tsie re e arolelana,
Se inong re ntsana ho le monate,
Kajeno re **dinoko** re a hlabana
Re ntja le katse, re a **nena**,
Ke nkgapodulokgwana, ke bodile,
Ke ka **naketsana** phoofolo ya thota

Re mokoko le phakwe, lemao ho tseka.
Mamena re a tjhekelana, difi ho tjheha,
Re tweba le katse lengwanyangwanya.

Kamorao ho ho mamela

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Ka mantswe a hao hlalosa hore ha ho thwe “mokanaka” ho bolelwa eng?
2. Na o hopola maele a sebedisitsweng thothokisong? Bolela a mabedi..
3. Buisana le moithutimmohe le wena le akaretse thothokiso ena ka mela e mehlano.
4. Ho bolela hore ho ya kamoo batho ba leng bangata kateng.

Ho bala le ho boha

Mosebetsi wa 2: Dingolwa (Thothokiso) Leq la 19

Thuto ena e reretswe ho ruta baithuti ditsela tse nepahetseng, tseo ba lokelang ho di latela ha ba ithuta ho bala dithothokiso. Mokgwa oo thothokiso e balwang ka wona, o bohlokwa kutlwisisong ya thothokiso eo. Shebisisa mehato ena hantle o tle o ithuse ka yona le wena ha o se o lokela ho ruta thothokiso. Ntho e nngwe e etsang hore baithuti ba se sebetse hantle manollong ya dithothokiso, ke mokgwa oo re ba rutang dithothokiso ka wona. Tsitlallela mekgweng ena e totobaditsweng thutong ena. O tle o se o hlophisitse thothokiso eo le tla e sebedisa ho latela mehato e kgothalleditsweng mona. *Tlatselletsa mekgwa ena ka e meng eo le wena ka mohlomong o e tsebang!* Nakong eo o rutang baithuti bonono/bokgabo ba thothokiso, ba rute tlhaloso ya bonono/bokgabo ka bon. Mokgwa o nolofallang bana ho utlwisisa ditaba tsena tsa manollo ya thothokiso ke hore o ba rute bokgabo /dihlomo tsena tsa bothothokisi di iekemetse di le ding. O ka nna wa sebedisa molanyana o le mong ho hlakisa taba e itseng feela. Ha o se o bona e ka hore etlo ho bona, o ka qala he w aba ruta dbokgabo bona o se o shebile thothokiso eo o e kgethileng. Ba rute bokgabo bona ba be ba kgone ho bo bona ka hara thothokiso, ba be ba tsebe le molemo/bohlokwa ba bona molathothokiso kapa thothokisong ka kakaretso. Hatella mehato ena e latelang:

Mehato ya bohlokwa ha o ithuta thothokiso:

- Tseba seo thothokiso e buang ka sona mme o kgone ho se qoqela e mong, jwalo feela ka ha o ka

etsa mofuteng o mong wa sengolwa. Mohatong ona ho hlokeha kutlwisiso e phethahetseng ya thothokiso.

- Tseba bokgabo kapa bonono ba bothothokisi bo sebedisitsweng thothokisong eo. Ka mantswe a mang mona ho buuwa ka dihlomo/dibetsa tsa thothokiso tse kang, phetapheto, tlohelu, kgefutsohare, molamotjetje, kganyetsano, serehello, papiso pheteletso jj.
- Tseba bohlokwa ba dihlomo tsena moo di sebedisitsweng meleng ya thothokiso. Ka mantswe a mang o kgone bo hlalosa hore di sebedisitswe ka sepheo sefe moo thothokisong.

Hlokomela hore baithuti ba fela ba bala thothokiso ho tswa bukeng e nang le dithothokiso, mme ba hlwaya dintlha tsa sebopeho se ka ntle sa thothokiso jwalo ka:

- melathothokiso
- diratswana
- puo ya bonono
- bohlo le mofuta wa mongolo
- molaetsa/mookotaba
- maikutlo

Menyetla e ekeditsweng le tshehetso ya baithuti

Baithuti ba sa kgoneng

Neha baithuti bana monyetla wa ho batlisisa ditema/dithothokiso tse fapaneng bakeng sa ho etsa moelelo mme ha ba se ba di fumane ba di bale ba be ba hlalosa seo ba se badileng hammoho le dihlomo tsa bothothokisi tseo ba di boneng moo. Ba rute ka dihlomo/bokgabo ba bothothokisi o qala pele ka tlhaloso ya bona le sebopeho sa melathothokiso. Ba fe monyetla wa ho iketsetsa dipolelo tse nang le matshwaonyana a bothothokisisi ka hara tsona.

Baithuti ba mahareng

Neha baithuti bana monyetla wa ho bala dithothokiso tse fapaneng mme ha ba se ba di badile ba di phethele baithuti ba bang ka phaposing hore ba hodise boitshepo ba bona le hona ho itekola hore ba utlwisisa ho le ho kae.

Baithuti ba kgonang

Neha baithuti bana monyetla wa ho ngola dithothokiso tse fapaneng mme ha ba se ba di ngotse ba di balle baithuti ba bang ka phaposing hore ba

hodise boitshepo ba bona ba ho mabapi le ho ngola dithothokiso tsa boiqapelo.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

1. Dikarabo tsa baithuti di tla fapana.
2. Dikarabo di tla fapana

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Manollo ya dithothokiso e hloka pelo hobane e batla bokgoni bo itseng ho baithuti! E hloka kutlwisiso le bokgoni bo phahameng. Ka hoo he, mamella baithuti ba diehang ho utlwisisa. Ba thuse tjena:

- Kgetha dithothokiso tse bonolo mme o ba tataise ka tsona.
- Ka thothokiso tseo tse bonolo, ba rute ho nahana ka bobatsi. Thothokiso di hloka hore baithuti ba dumelle dikelello tsa bona ho nama.
- Ba rute ho tshehetsa seo ba se buang/dikarabo tsa bona ka ditaba tse fumanwang meleng ya thothokiso.

Baithuti ba kgonang

Ba fe mosebetsi wa ho manolla dihlopheng tsa bona. Ba kgethele dithothokiso tse thatanyana hore ba tle ba phephetsehe.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memorandamo

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

Malahlelwa

Dikarabo tse lebelletsweng:

1. Dikarabo di tla fapana.
2. Dikarabo di tla fapana.

Hlokomela hore le ho ja baithuti ba hao ba tla nehelana ka dipolelo tse fapaneng tsa boiqapelo ba bona, ba lokela hore ba be ba sebedisitse malahlelwa a latelang:

Ho ngola le ho nehelana

Mosebetsi wa 6: Bongodi ba boiqapelo Leq la 21

Disebediswa

Buka ya moithuti
Pokello ya dingolwa
Inthanete

Tataiso ya titjhere

Mothating ona baithuti ba hao ba se ba tseba thothokiso, melathothokiso hammoho le ditemathothokiso. Ba boetse ba bile ba tseba le makgabane/dihlomo tse fapaneng tsa bothothokisi. Sebopeho sa thothokiso ho bona ha se ntho e ntjha ka ha ba se ba kile ba bala thothokiso ba ba ithuta ka sebopeho sekantle le sekahare sa yona. Pele ba qala ho ngola e re ba ke ba o bolelle hanyane ka dihlomo/bokgabo bo fapaneng ba bothothokisi boo o ba rutileng bona. Hopola hore pele ba nehelana ka sehlaiswa sa ho qetela ba lokela hore ba be ba latetse ditshebetso tse fapaneng tsa tshebetso ya ho ngola. Ba etse mokgwaritso wa pele oo ba lokelang ho o hlaola diphoso mme ba nto nehelana ka sehlaiswa sa ho qetela.

Dikarabo tse lebelletsweng:

Lekola hore moithuti ka mong o fela a sebedisitse dintlha tseo a ithutileng tsona pejana jwalo ka sebopeho sa kantle le sa ka hare le hona ho latela ditshebetso tsa ho ngola. tseo a lokelang ho di latela.

Itjhu, Jo, Wai, Mmalo, Itjhu

Dipolelo le Melao ya Tshebediso la Puo Leq ya 22

Maetsi

- ho ngwaya
- ho kgwabitla
- ho bontsha
- ho lla
- ho thusana
- ho siya
- ho senyeha
- ho etsa
- ho llelana
- ho eka

**Dipolelo le Melao ya Tshebetso ya Puo le
dikapolelo Leq lq 23**

Maele

Mona dikarabo tsa baithuti ha di na ho tshwana,
hlokomela feela hore ba fela ba sebedisitse maele ao
a bona dipolelong ebile maele ao ha a fetola
sebopeho sa ona:

Review Copy

Tjhebokakaretso ya kgaolo

Motho ke sebupuwa se bopuweng ka tsela e ikgethang. Ha letsatsi le mo tjhabetse o tla mmona ka thabo le ho ithabisa. O tla mmona a bina a bile a thenthetsa, a kgiba mong a bile a hobela. Ha a tshwere ka meno, ho le boima le teng o tla mo utlwa ka pina ho leka ho ipebofaletsa bona. Ha thebe di tobane, banna ba nkgisetsana mahafi o tla utlwa pina, mokorotlo hore ho tjhabile le sele. Basotho ba sebedisa pina maemong a fapaneng a bophelo, empa ka ho fetisisa ba e sebedisa ho ithabisa.

Kgaolong ena o tla ithuta bokgoni bo latelang:

BEKE ya 5-6: Mmino dijo tsa tsebe le maikutlo	
Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha
<ul style="list-style-type: none"> Mawa a Ho mamela le Ho bua Ho tshwantshisa puisano Puisano 	<ul style="list-style-type: none"> Tshebetso ya ho bala Tema ya dingolwa (tshwansthis) Thothokiso
Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
<ul style="list-style-type: none"> Ho ngola puisano Tshebetso ya ho ngola 	<ul style="list-style-type: none"> Dilothe Mefuta ya dipolelo Maetsi
BEKE ya 7-8: Dipapadi tsa setso le tsa sejwalejwale	
Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha
<ul style="list-style-type: none"> Ho mamela tshomo Dipuisano tsa dihlotshwana 	<ul style="list-style-type: none"> Tema ya dingolwa: ditshomo Tshebetso ya ho bala Ho bala bakeng sa kutlwisiso Thothokiso
Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
<ul style="list-style-type: none"> Ho ngola lengolo Tshebetso ya ho ngola 	<ul style="list-style-type: none"> Makgethi Lehokamoetsi Polisemi

Beke ya 5 - 6:

Mmino dijo tsa tsebe le maikutlo

Ho mamela le ho bua

Mosebetsi wa 1: Ho tshwantshisa puisano Leq la 26

Disebediswa :

Buka ya Moithuti

Buka tsa laeborari

Dimakasine

Inthanete

Tataiso ho titjhere

Bukeng ya Moithuti ho na le dintlha tse ngata tsa bohlokwa tseo o lokelang ho di ruta baithuti ba hao pele ba ka qala ka mosebetsi wa puo e sa hlophiswang. Jwalo ka ho puo e hlophisitsweng, tsepanisa maikutlo a hao ntlheng tsena tse latelang: Ho fana ka puo ke ketsahalo e hlokanang hore motho a e hlophise ka hloko le ka boqhetseke bo boholo. Puo eo a tlang ho fana ka yona e lokela ho tsamaellana le sehlooho seo a tlang ho buisana ka sona. Jwalo ka ketsahalong e nngwe le e nngwe ya nehelano ya molomo le lokela ho ikwetlisa le ho bontsha bokgoni

ba ho etsa nehelano ya molomo ka ho etsa tsena tse latelang:

Ruta baithuti dintlha tsohle tse amanang le ho etsa puo e hlophisitsweng le ho kaha e tsamaellana se nehelana le puo e sa hlophiswang. Boeletsa mosebetsi o bukeng ya moithuti o amanang le puo e hlophisitsweng. Mothating ona baithuti ba hao ba tshwanetse hore ebe ba se ba tseba ka mofuta e fapaneng ya ditema tsa boiqapelo tseo ba tlang ho di etsa ka molomo. E re ba ke ba o bolelle tseo ba se tsebang ka mofuta ena mme ba ke ba o fe makgetha a fapaneng a ditema tseo. Ba laele ho sheba mohlala wa puisano oo ba o filweng ka hara Buka ya Moithuti

Pele ho ho mamela

Buisanang ka mehlala e mengata ya kamoo le ka mamelang puisano ya semmuso e pakeng tsa batho ba babedi.

Nakong ya ho mamela

Mamedisa baithuti puisano e pakeng tsa bana ba babedi eo o e rekotileng. Eletsa baithuti ho sebedisa mawa kaofela a ho mamela.

Ka morao ho ho mamela

Botsa dipotso mabapi le seo ba neng ba se mametse ho etsa bonnete ba hore ba ne ba mametse ka kutlwisiso.

Menyetla e ekeditsweng le tshehetso ya baithuti

Baithuti ba sa kgoneng

- Neha baithuti bana monyetla wa dihlooho tse ding hape tseo ba tlang ho ikwetlisa ka tsona ho etsa puo e sa hlophiswang. Ba fe monyetla wa ho etsa puo eo ka pela baithuti ba bang.
- Tataisa baithuti bana ka ho ba fa dihlohoonyana tse bobebe ho ka etsa puisano ka tsona
- Ba dumelle ho etsa bonketsisane ba puisano moo ho se nang baithuti ba bang horeba kolletse boitshepo pele o kare ba etse puisano ka pele ho ba bang.
- E ba le mamello ho tataisa baithuti ba mofuta ona hobane ho nka nakohore ba iphumane ba le boemong bo tshwanang le baithuti ba bang.

Baithuti ba kgonang

- Ba laele ho etsa poeletso ya mosebetsi wa bonketsisane ba ho etsa puo e sa hlophiswang mme baithuti bana ba etse bonketsisane ba seo ka pela baithuti ba bang.

- O fe baithuti bana ditaba/dihlooho tse thatanyana ho ba phephetsa hore ba se lahlehelwe ke mamello le tjantjello.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memorandamo

Ho bala le ho boha

Mosebetsi wa 2: Tema ya dingolwa (tshwantshiso) Leq la 28

Disebediswa

Buka ya moithuti
Pokello ya dingolwa
Dikoranta

Tataiso ho titjhere

- Ruta baithuti dintlha tsohle tse amanang le ho ditema tsa dingolwa tse jwalo ka tshwantshiso O lokela hore hape o boeletse mosebetsi o amanang le ho rutwa ha dingolwa jwalo ka ha o hlahela bukeng ya moithuti.
- Boela hape o ba hopotse makgetha a tshwantshiso jwalo ka ha a hlaisitswe bukeng tsa bona. Sena o lokela ho se hatella haholo hobane hang ha baithuti ba tseba makgetha a se ngolwa sena bat la kgona ho se arola ho ditema tse ding tsa dingolwa.
- O lokela ho ruta baithuti sebopeho sa mofuta o na wa sengolwa
- Ha o ntse o ruta baithuti o nne o ba kenyetsetse ka ho nna o ba botsa dipotso ho lekola kutlwisiso ya bona.
- Elelliswa baithuti hore ditema tsa setlwaedi tse ngotsweng di na le dihlooho, dihloohwana, dintlhatlhaloso, dibulete, mongolo o tshekalletseng jj. Lekola dintlha kaofela tse hlahang bukeng ya moithuti.
- Ruta baithuti ditshebetso tse lokelang ho latelwa ha ho balwa jwalo ka ha dihlahella dibukeng tsa bona

Bontsha bana mofuta e fapaneng ya dingolwa hore qetellong bat le ba kgone ho

Hlokomela hore baithuti ba hao ha ba ntse ba buisana ba sebedisa dintlha/melao yane ya bohlokwa e latelwang ha ho tsamaiswa ha dipuisano eo ba ithutitleng yona. O lokela ho netefatsa hape hore

baithuti ba fela ba buisana ka ditshwantsho tseo ho itsweng ba buisane ka tsona.

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo Leq la 27

Maele

Dikarabo tse lebelletsweng:

1. lehapu
2. meno
3. mohodu
4. sekele
5. lebolotsana
6. tshupa

Dikarabo tse lebelletsweng

- **mophetwa** > Ke motho eo re phetelwang ka ena paleng kapa palekgutshweng
- **poloto** > ke tatelano ya diketsahalo ka hara pale
- **tikoloho** > ke sebaka seo diketsahalo tsa pale kapa palekgutshwe di etsahallang ho sona
- **mookotaba** > ke tabataba eo ho buang ka yona

Thothokiso Leq la 28

Dikarabo tse lebelletsweng:

1. Lebodi✓
kgwana✓
2. Pheta pheto e diehileng✓ ya mantse ana “ra rata”✓
3. Setshwantsho sa kutlo✓, e ka hoja motho o se ntse a utlwa diphala le dikupu tseo tse llang✓
4. lethuela

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo Leq la 30

Mefuta ya dipolelo

Dikarabo tse lebelletsweng:

- Mapolesa a Lesotho a leka ho namola ntwana ena empa ho thata
- Maobanyana mona ba sa tswa hlaha ka taba ya hore e hlile ho tsekwa pina
- Basotho ba kopa hore ntwana ya dibini e lale le hoja ho le thata

Menyetla e ekeditsweng le tshehetso ya baithuti

Baithuti ba sa kgoneng

- Neha baithuti bana monyetla wa ho batlisisa ditema tse fapaneng bakeng sa ho etsa moelelo mme ha ba se ba di fumane ba di bale ba be ba hlalosa seo ba se badileng.

- Boeletsa mosebetsi wa mefuta e fapaneng ya dipolelo o ntse o hlokometse hore baithuti bana o ba fa dipolelo tse bonolonyana ho ka di utlwisisa
- Ba rute makgabane/dihlomo tse sebediswang ho manolla thothokiso

Baithuti ba kgonang

- Neha baithuti bana monyetla wa ho bala ditema tse fapaneng mme ha ba se ba di fumane ba di phethele baithuti ba bang ka phaposing hore ba hodise boitshepo ba bona ba ho bua ka pela sehlopha sa baithuti.
- Baithuti bana bona ba lokelwa ke dipolelwana tse qholotsang maikutlo
- Baithuti bana o ba fe dithothokiso tse boimanyana tse ba qholotsang

Ho ngola le ho nehelana

Mosebetsi wa 3: Ho ngola puisano e ka bapalehang Leq la 31

Dikarabo tse lebelletsweng:

Ha baithuti ba ntse ba ngola puisano hlokomela hore ba ntse ba ikamahanya/ipapisa le ditshebetso tsa ho ngola tseo ba ithutileng tsona pejana. Hlokomela hape hore ba ngola puisano ho latela ka moo ba hlaloseditsweng hore puisano e lokela ho ba ka teng.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Iphe nako ya ho ba ruta ka mehlala e mengatanyana.
- Ruta baithuti bana ho etsa puisano ena ka molomo pele mme o e hlaole diphoso moo e bang e hlokahala teng
- Baithuti bana o ba nehe dihlooho tse bobebe le hore ba qale pele ka ho ngola puisano tse kgutshwane

Baithuti ba kgonang

- Ba fe mosebetsi wa motho ka mong, moo ba iqapelang seratswana sa puisano ka dihlooho tseo ba ikgethelang tsona.
- Baithuti bana bona ba lokela ho fuwa dihloohonyana tse batlang di ba qholotsa hore ba se lahlehelwe ke thahasello

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Titjhere	Eo e seng ya mmuso	Ruburiki

Beke ya 7 - 8:

Dipapadi tsa setso le tsa sekwalejwale

Ho mamela le ho bua:

Mosebetsi wa 4: Ho mamela tshomo Leq la 31

Disebediswa

Buka ya Moithuti

Pokello ya dingolwa

Dimakasine

Inthanete

Tataiso ho titjhere

Nakong ya ho mamela

Balla bana tshomo ena pele ba ka araba dipotso tseo o ba botsitseng tsona:

Kgudu le Leebana

Ba re e ne e re e le kgudu ya bolawang ke tlala ka lebaka la komello e kgolo. Kgudu o batlile jwang ka a sa bo fumane a ba a qetella a jele jwang bo ommeng. Ka le leng ha fihla leebana a dumedisana a re: "Dumela, monna o phela jwang? "Ke sa phela ha e se feela tlala, ha ho dijo mona. Leeba a mmotsa a re "Monna e re ke o tshedisitse ka nqane ho noka jwanng bo botalana hamonate? Kgudu a re "O bapala ka nna" Leebana a re: "Ipatlele thutswana ke o tshedise, yaba kgudu o qalella ho batla. Leebana a mo laela a re: "Monna o itshwareletse ka thata o se ke wa kgahlwa ke tse ka metsing. Kgudu a itshwareletsa ka thata. Leebana a fofa a fofa ya re ha a le hara noka senqanqana a hlaha a re: "Hao, kgudu le wena o se o tseba ho fofa?" Ka ho rata thoriso, kgudu a tsheha a lebetse thupa ka molomong. Ya ba thupa e a ptjhemoha, Kgudu a wela ka metsing! Leebana a re: "O hlolehile ho mamela ke ile ha ke sa o thusa. Leebana a ikela!

Yaba ke tshomo ka matheto.

Dikarabo tse lebelletsweng:

1. E qala ka hore *Ba re e ne e re*, e qetella ka hore ke tshomo ka mathetho

2. kgudu le leebana
3. sekolopata
4. Ho mamela le ho se rate thoriso ke ntho ya bohlokwa haholo.
5. Dikarabo tsa bana di tla fapana ho latela kutlwisiso ya bona ya tshomo
6. Dikarabo tsa bana di tla fapana ho latela boiphihlelo ba bona bo fapaneng

Menyetla e ekeditsweng le tshehetso ya baithuti

Baithuti ba sa kgoneng

- Neha baithuti bana monyetla wa ditshomo tse ding hape tseo ba tlang ho ikwetlisa ka tsona ho etsa puo e sa hlophiswang. Ba fe monyetla wa ho etsa puo eo ka pela baithuti ba bang.
- Tataisa baithuti bana ka ho ba fa ditshomonyana tse bobebe ho ka etsa puisano ka tsona
- Ba dumelle ho etsa bonketsisane ba puisano moo ho se nang baithuti ba bang hore ba kolletse boitshepo pele o kare ba etse puisano ka pele ho ba bang.
- E ba le mamello ho tataisa baithuti ba mofuta ona hobane ho nka nako hore ba iphumane ba le boemong bo tshwanang le baithuti ba bang.
- Ba laele ho bopa seratswana se nang le makgethi ka hare ho zona ho bontsha kutlwisiso

Baithuti ba kgonang

- Ba laele ho etsa poeletso ya mosebetsi wa bonketsisane ba ho etsa puo e sa hlophiswang mme baithuti bana ba etse bonketsisane ba seo ka pela baithuti ba bang.
- O fe baithuti bana ditaba/dihlooho tse thatanyana ho ba phephetsa hore ba se lahlehelwe ke mamello le tjantjello
- Boetsa thuto ya makgethi hape ho fihlela baithuti bana ba e utlwisisa, o ba bontshe hore lekgethi le fapana jwang le dikarolo tse ding tsa kgethi

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memorandamo

Dibopeho le Melao ya Tsehebediso ya Puo

Makgethi Leq la 32

- Lekgethi la mmala > bo botalana
- Mosadi e motle o hloka hahetse
- Bashanyana ba babedi ba nkuwe ke noka

- Selepe *se setelele* se robetse mofeng

Ho bala tshoma Leq la 33

Dikarabo tse lebelletsweng:

- Ela hloko hore ha baithuti ba buisana ka thothokiso ba ntse ba etse hloko dintlha tsane tsa bohlokwa tse lokelang ho elwa hloko ha ho etswa puisano:
- Ba fane sebaka ba se ke ba kenana hanong ha ba bua
- Ba ntse ba hlomphe maikutlo a ba bang
- Ba ananela msikutlo a dibui tse ding
- Ba ntse ba tlatselisa maikutlo a sebui se seng e bang ho hloka hore ba etse jwalo

Thothokiso Leq la 34

Dikarabo tse lebelletsweng

- ba **rate**, monate = mantswe a na a raema “-ate”
- Lebaka ke hobane mantlwane ke sebaka seo banana ba fumanwang haholo ho sona, ebile ke hona mona moo ho fumanwang ba ipitsa bo-Mme teng
- Moetlo le setso
- sediadie

Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo

Lehokamoetsi Leq la 35

Dikarabo tse lebelletsweng:

- Bana ba **e** bapala kgati
- Bashanyana **ba** tsoma dinonyana thoteng
- Mosuwe **o** bapadisa bashanyana
Selepe *se* robetse mofeng

Ho ngola le Ho nehelana

Mosebetsi wa 6: Ho ngola lengolo Leq la 36

Disebediswa

Buka ya moithuti

Inthanete

Dikoranta

Mehlodi e meng le e meng e lokelang

Tataiso ho titjhere

O lokela hore o hle o qale ka ho elelliswa baithuti hore tema e nngwe le e nngwe e hlalishang (ngolwang) e na le sebopelo sa yona. Ba elelliswe hore ka mehla ha ba qeta ho bala ditaelo tsa mosebetsi (potso) oo ba lokelang ho o etsa, ba hle ba

nahane ka sebopelo pele. Ka tsela ena mosebetsi o tla ba bebofalla. Sepheo sa thuto ena ke ho ba ruta lengolo la semmuso. Ha ba se ba rutilwe dintlha tsohle tse amanang le sebopelo jwalo ka ha ho hlalositse bukeng ya moithuti, titjhere a ba thuse (le ho ba hlalositse) ka tshwanelo ho latela tshebetso ya ho ngola e latelang:

• ho etsa moralo

Titjhere a rute baithuti *bokgoni ba ho hlalisha dintlha* (tseo moithuti a tla ngola ka tsona) a itshetlehile ka potso (taba eo a lokelang ho ngola ka yona), mme a be di hlalhamanye ka tshwanelo le ka tsela e hlalohanyehang.

• ho ngola mokgwaritso (wa pele)

Mohatong ona ke moo titjhere a rute baithuti ho ngola (lengolo) tema eo ba lokelang ho e hlalisha ba itataisa ka dintlha tseo ba di ngotseng moralo wa bona. Ha ba se ba ngola ba hopole sebopelo sa tema (sa lengolo) eo ba sebetsanang le yona, mme ha ba se ba qetile ba

- **boeletse** (kgutlele mosebetsing ona) tema kapa mokgwaritso ona ka ho o badisisa, ho hlaola dipheo tsohle tse hlalhang temeng, mme ba o ntlafatse le ho hlalisha mosebetsi o tswileng matsoho.

O lokela hore o tataise bana ka ho latela mmapa wa monahano e le mohlala o ka ba thusang hore ba ngole ba tsepame sehloohong ba sa tsamaye ba ntse ba kgera. Ha se tlameho hore o ka etsa mmapa wa monahano, empa e le tataiso feela. Se lokelang ho hatellwa ke bokgoni ba ho hlalisha ho hong ho tshwanang le hona.

Dikarabo tse lebelletsweng

Mangolo a baithuti a ke ke a tshwana ka dinako tsohle empa leokola hore ba sebeditse sebopelo se nepahetseng sa lengolo la semmuso. Holkomela hore mnagolo ao a baithuti a fela a tsepame sehloohong ebile ba latetse mehato eo o ba rutileng yona ha ho ngolwa lengolo.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Bokgoni ba ho ngola lengolo la semmuso e ka nna ya ba ketsahalo e thatafallang ba bang ba baithuti. Thusa baithuti ba jwalo mme o ba thuse ho bopa boitshepo.
- Leka ho batlisisa sesosa sa mathata ao ba nang le wona hore o tle o kgone ho ba thusa hantle

- Ba tataise ka mamello hobane moithuti e mong le e mong ha elellwa tsotello eo a e fuwang ke titjhere wa hae le yena o qala ho sebetsa ka thata
- Etsa poeletso ya ho ngolwa ha lengolo la semmuso le sebopeho sa lona ha o le bapisa le leo e seng la semmuso.
- Sebetsang ka mehlalanyana e seng mekae, ho bontsha kutlwisiso.
- Ho bohlokwa hore ha o bona e ka ba ntse ba thatafalla ho ya ho ile o qale ka hoba ruta mohlolohlolo wa lengolo lena pele o sa kenya ditaba tse lokelang ho hlaha mmeleng wa lona.
- Ba laele ho etsa mosebetsi oo ba o nehlweng.
- Ka nako e nngwe baithuti ba na le bothata bah o utlwisisa taba ena ya ho ritsa ha moelelo, ho bohlokwa ke hona hore o ba qale ka mabitso a tlwaelehileng a supang ho ritsa ha moelelo, jwalo ka hlooho, leoto, mahlo, ditsebe jj.

Baithuti ba kgonang

- Etsa poeletso ya lengolo la semmuso.
- Ba fe dihlooho tse ding tse ekeditsweng tseo ba tlang ho ngola mangolo ao e seng a semmuso ka mehlalanyana e seng mekae, ho bontsha kutlwisiso.
- Etsa poeletso ya ho ritsa ha moelelo o be o fane ka mehlalanyana mabitso e kang e thata jwaloka:
- pelo, lerato jj.
- Ruta baithuti mefuta e fapaneng ya mehopolo, jwaloka mehopolo ya sehlooho le mehopolo ya tlatsetso

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Rubriki

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

Polesemi Leq la 37

- **lerato** > lebitsokgopolo le supang tsela eo motho a ka ikutlwang ka yona mabapi le motho/ntho e itseng
Dineo o na le **lerato** la dintho tse senang molemo
Lerato > Le ka sebediswa ho bitsa motho motho eo o mo ratang
Lerato la pelo ya ka le ile Bohlokong, jwale ke setse ke bolawa ke bodutu
- **lelapa** > Sebaka seo motho a dulang ho sona
Lelapa la Dineo le dula le hlwekile ka dinako tsohle

- **Lelapa** > E ka ba batho bao motho a phelang le bona ka tlung ya hae
Lelapa la ka lohle le tshwerwe ke mokgohlane
- **molala** > Karolo ya mmele e kopanyang hlooho le mmele kaofela
Molala wa Motsamai o na le kgopane
Molala = E ka boella ya sebediswa ho supa motho ya manganga/nkane

Poeletso ya mosebetsi wa kgaolo

Dikarabo tse lebelletsweng:

1. Lengolo la semmuso/kgwebo lena le diaterese tse pedi (Ya mongodi le ya ya ngollwang/moamohedi) ✓ (1)
Sehalo le puo e sebediswang ha e tshwane, lengolong la semmuso mmotho eo obueng le yena ha o mo tsebe athe lengolong la setswalle teng puo e lokela ho ba e bobebe e iketlileng ka ha o ngolla motho eo o mo tsebang hantle. ✓ (1)
2.
 - Ditshomo tsa bo sa tsejweng ✓
 - Ditshomo tsa diemahale ✓
 - Ditshomotshomo ✓ (3)
3. ditsebe = E le karolo ya mmele e sebediswang ho mamela
ditsebe = E ka sebediswa hape ho supa motho ya mamellang e mong ditaba
Mohlala:
Ntate Mokolokotwane o re ha a na ho ba teng kopanong ya batswadi ka hona o kopile ntate Mokopu e be ditsebe tsa hae. ✓ (1)

molomo = E le karolo ya mmele se sebediswang ho bua

molomo = E le motho ya buellang e mong

Mohlala:

Sello ke motho ya tshabang dikgarebe ka hona o kopile Thabiso hore e be molomo wa hae ho Dimakatso ✓ (1)

4. 9 = e ✓
7 = se ✓
3 = e ✓
1 = o ✓ (4)

5.

- Di sebediswa bakeng sa boikgathollo ka nako ya phirimana ✓
Di ruta bana/batho ho hlomphe melao le ditaello ✓
Di ruta bana/batho ho pheta ditaba ka tatelano ✓ (3)

Di ruta bana /batho bokgeleke ba puo le hona ho
nontsha tlotlontswe ya bona
Di fana ka keletso ho bana/batho hore ketso e
nngwe le e nngwe ena le ditholwana tsa yona

Di kgothaletsa boikokobetso le hona ho ruta hore
bottle boa hlola ka mehla jj.

6. Polelonolo ✓
Polelomarane ✓
Polelokopane ✓

(3)

Review Copy

Tjhebokakaretso ya kgaolo

Batho ba bang ba hloma ha motho a na le tjhelete, makoloi a bile a fihlella dintho habobebe ha a lakatsa ho etsa jwalo, o phela hantle kapa hamonate. Nnete ke hore ho na le phapang pakeng tsa bophelo bo botle le bophelo bo monate.

Kgaolong ena o tla ithuta ka bophelo bo botle bo kenyeleditseng boikwetliso, ho ja le ho nwa ka nepo.

Kgaolong ena o tla ithuta bokgoni bo latelang:

Beke ya 9-10: Ha re ikwetliseng	
Ho mamela le ho bua	Ho bala le ho boha
<ul style="list-style-type: none"> • Temakutlwisiso e mamelwang • Mawa a ho mamela le ho bua • Dipuisano tsa dihlotshwana 	<ul style="list-style-type: none"> • Tema ya dingolwa: (Dipalekgutshwe) • Tshebetso ya ho mamela • Thothokiso
Ho ngola le ho nehelana	Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo
<ul style="list-style-type: none"> • Ho ngola moqoqo wa tlhaloso • Tshebetso ya ho ngola 	<ul style="list-style-type: none"> • Sehlongwapele • Maetsi • Mopeleto • Polelwanakutu • Motso

Beke ya 9 - 10:
Ha re ikwetliseng

Ho mamela le ho bua

Mosebetsi wa 1: Temakutlwisiso e mamelwang Leq la 39

Disebediswa

Buka ya Moithuti

Dikoranta

Dimakasine

Inthanete

Tataiso ho titjhere

Hlalosetsa baithuti bohlokwa ba ho mamela. Hara melemo e mengata ya ho mamela, ba rute hore motho ya tsebang ho mamela, o kgona ho tsepamisa maikutlo ho seo a se mametseng mme ha a dumelle ho sitiswa. Ka hoo o kgona ho araba dipotso tse malebana le seo a neng a se mametse.

Hlalosa ka ho hlakileng matshwao kapa dintlha tsa bohlokwa, mosebetsing wa ho mamella kutlwisiso. Leha tekanyetso ena e se ya semmuso, titjhere a e sebedise ho bopa bokgoni bo hlokehang moithuting e mong le e mong. A hle a bontshe baithuti moo ba leng matla teng le moo ba kgwehlang, mme a ba sale morao ho bona hore e fela ba tswela pele. Pele titjhere a hlalosetse baithuti ditlhoko le makgetha a mosebetsi, e le hore ba tle ba itokise ka tshwanelo.

Pele ho ho mamela

Dikarabo tse lebelletsweng

1. A fumanwa dibakeng tsa boikwetliso(sebakeng se etseditsweng ho ikwetlisetsa ho sona)
2. Ha se ona feela, mekgwa ya boikwetliso e mengata
3. Ba ka ikwetlisa ka ho matha mebileng,ho ikotlolla le ho matha mabaleng a dipapadi jj.
4. O thusa mmele wa motho hore o dule o kwenne, o thibela mmele ho ka hlaselwa ke mafu a fapaneng jj

Nakong ya ho mamela

Balla baithuti tema o ntano ba laela ho araba dipotso tse hlahang dibukeng tsa bona:.

Ka morao ho ho mamela

Dikarabo tse lebelletsweng:

1. Ke ho ja haholo le ho se ikwetlise
2. Ke boikwetliso
3. Phepo e mpe ke e jwang?Ke ha motho a sa je dijo tse ahang mmele a ja mofuta o le mong wa feela wa dijo
4. Dikarabo tsa baithuti di tla fapana, amohela karabo e nngwe le e nngwe e kgodisang
5. Ee, ho a hloka hore ba dule ba kwenne ba bile bas a hlaselwe ke mafu a mofuta futa(Amohela le dikarabo tse ding tse tswang ho baithuti ha feela di kgodisa)

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

Dikarabo tse lebelletsweng:

- Sehlopha sa 2 = **ba**
- Sehlopha sa 7 = **se**
- Sehlopha sa 6 = **a**
- Sehlopha sa 1 = **o**

Dikarabo tse lebeleletsweng

Sehlongwapele Leq la 41

Dikarabo tsa baithuti di tla fapana.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Titjhere a ka sebedisa mehlala mona le mane ho thusa baithuti ho ka tseba ho ithuta mawa ana a ho mamela. Ho etsa mehlala, a ka tsamaya a ba phetela dipalenyana tseo ba di mamelang ho tiisa seo a se bolelang (mohlomong ha a bua ka mehopolo ya sehlooho kapa mohopolo e tshehetsang ya sehlooho). Mehlala e sebediswang e tsamaye e fapafapanngwa ho ya ka ditlhoko tsa baithuti.

Baithuti ba kgonang

Baithuti ba kgonang ba etswetswe mehlala e batlang e le hodingwana, athe ba sa kgoneng (kapa ba diehang ho utlwisisa) bona ba etswetswe e bonojana e tla ba thusa ho utlwisisa ka tshwanelo. Hang ha ba se ba utlwisisitse, titjhere a kene mosebetsing o boemong ba kereite ena.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

Ho bala le ho boha

Mosebetsi wa 2: Ho bala palekgutshwe Leq la 42

Disebediswa

Buka ya moithuti

Dimakasine

Dikoranta

Tataiso ho titjhere

Ruta baithutit dintlha tsohle tse amanang le ho ditema tsa dingolwa tse jwalo ka palekgutshwe.

- O lokela hore hape o boeletse mosebetsi o amanang le ho rutwa ha dingolwa jwalo ka ha o hlahela bukeng ya moithuti.
- Boela hape o ba hopotse makgetha a tshwantshiso jwalo ka ha a hlaisitse bukeng tsa bona.Sena o lokela ho se hatella haholo hobane hang ha baithuti ba tseba makgetha a se ngolwa sena bat la kgona ho se arola ho ditema tse ding tsa dingolwa.
- O lokela ho ruta baithuti sebopelo sa mofuta o na wa sengolwa(palekgutshwe)
- Ha o ntse o ruta baithuti o nne o ba kenyetsetse ka ho nna o ba botsa dipotso ho lekola kutlwisiso ya bona.
- Elelliswa baithuti hore ditema tsa setlwaedi tse ngotsweng di na le dihlooho, dihloohwana,dintlhatlhaloso, dibulete, mongolo o tshekalletseng jj.Lekola dimtlha kaofela tse hlahang bukeng ya moithuti.
- Ruta baithuti ditshebetso tse lokelang ho latelwa ha ho balwa jwalo ka ha dihlahella dibukeng tsa bona
- Bontsha bana mofuta e fapaneng ya dingolwa hore qetellong bat le ba kgone ho thonya ditema tsa dingolwa tsa tshwanthiso ka ho panya han leihlo

Menyetla e ekeditsweng le tshehetso ya baithuti

Baithuti ba sa kgoneng

- Neha baithuti bana monyetla wa ho batlisisa ditema tse fapaneng bakeng sa ho etsa moelelo

mme ha ba se ba di fumane ba di bale ba be ba hlalosa seo ba se badileng.

- Boeletsa mosebetsi wa mefuta e fapaneng ya dipolelo o ntse o hlokometse hore baithuti bana o ba fa dipolelo tse bonolonyana ho ka di utlwisisa
- Ba rute makgabane/dihlomo tse sebediswang ho manolla thothokiso

Baithuti ba kgonang

- Neha baithuti bana monyetla wa ho bala ditima tse fapaneng mme ha ba se ba di fumane ba di phethele baithuti ba bang ka phaposing hore ba hodise boitshepo ba bona ba ho bua ka pela sehlopha sa baithuti.
- Baithuti bana bona ba lokelwa ke dipolelwana tse qholotsang maikutlo
- Baithuti bana o ba fe dithothokiso tse boimanyana tse ba qholotsang

Pele ho ho bala

Hopotsa baithuti ka ditshebetso tsa ho bala

Dikarabo tse lebelletsweng:

Ka mora ho bala

1. Monna wa hae o ne a rata dijo haholo a se a bile a nonne
2. Ka bobedi ba bona ba nonne
3. Mmele wa motho ya ikwetlisang o kwena ka hona ha ho bobebe ho re a ka hlaselwa ke mafu a fapaneng
4. Ba ile ba kgothaletsa hore ho molemo batho ba ikwetlise ka ho tsamaya ba potoloha lebala la dipapadi mme ban ne ba mathe ka dinako tsa mantsiboya kapa hoseng

Thothokiso Leq la 44

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Ke sejura, kgefutsohare
2. Setshwantsho sa pono(karaburetso ya pono)
3. Papiso/tshwantshwano le serello/tshwantshiso
4. mojaoduma le kolobe

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

Dipolelo Leq la 44

1. Ntate o ikotlolla mesifa ha a qeta ho matha haholo.
2. Ngwana o itjesa dijo tse nontshang hararo ka letsatsi.
3. Motho ya ikwetlisang o ithata ho feta ya ipolaisang dijo tse mafura.
4. Mme o re monono o mpitsa le ha ke sa rate.

- Ha o nwa jwala o sa itlhokomele ha hona ramosebetsi ya tla o thabela
Polelwana > ha hona ramosebetsi ya tla o thabela
- Ha o nonne o sa ikwetlisi ha ho ka moo o ka phelang ha lelele ka teng
Polelwana > ha ho ka moo o ka phelang ha lelele ka teng
- Ha o ikwetlisa ebile o ja hantle o tla phema mafu a mangata
Polelwana > o tla phema mafu a mangata
- Ha o pota lebala o bile matha makgetlo a mmalwa monono o tla fokotseha
Polelwana > monono o tla fokotseha
- Meroho, ditholwana le metsi a mangata ka letsatsi di thusa mmele ho kwena
Polelwana > Di thusa mmele ho kwena

Ho ngola le ho nehelana

Mosebetsi wa 3: Moqoqo wa tlhaloso Leq la 45

Tataiso ho titjhare

- Ela hloko hore baithuti ba sebedisitse sebopeho se nepahetseng sa moqoqo.
- Sehalo e be se loketseng mofuta ona wa moqoqo.
- Na baithuti ba latetse tshebetso ya ho ngola?
- Ba entse moralo
- Mokgwaritso wa pele
- Tshebediso ya puo ke e nngwe ya ntho e fang baithuti mathata. Sheba hore e be ba tseba ho sebedisa mantswe a loketseng na.
- Ntho e nngwe eo ba hlohang ho thuswa ka yona, ke ho hodisa tlotlontse. O ele hloko hore ba se ke ba lahlela maele, dikapuo le mekgabisopuo ba sa e hlalosa ka nepo.

Titjhare o lokela ho hatella dintlha tsena ka mokgwa ona:

Tshebetso ena ena e na le mehato ena:

- **ho etsa moralo** – mona o ngola mehopolo ya bohlokwa kapa ya sehlooho eo o tla e sebedisa. Hopola hore mehopolo ya sehlooho ha e tsamaye e le meng. E lokela ho ba le e e tshehetsang. Boela o ikgotse hore moqoqo ona o ngollwa bo mong, le hona ka sepheo sefe.
- **Ho ngola mokgwaritso wa pele** – mona o sebedisa mehopolo ya sehlooho le e e tshehetsang. Ka mantswe a mang ke yona yane eo o e

hlahisitseng moralong wa hao. Puo ya hao eo o e hlophisitseng ka mora hoba o bokelle dintlha, e tla ba bohlokwa mona. Sehlo sa hao se tla dumellana le bao o ba ngollang (baamohedi ba ditaba). Ha o a lokela ho lebala hore mehopolo ya hao ya sehlooho, ke yona e tla laola diratswana tsa moqoqo tseo o tla ba le tsona.

- Ha o se o entse mokgwaritso o lokela ho boela ho wona, ka sepheo sa ho o lokisa le ho o ntlafatsa. Mona o lokisa tshebediso ya mantswa, ya dipolelo mme e bile o ka fetola le dintlha tsa hao ho ya kamoo o bonang ho hlokeha. Sepheo se seholo ke ho hlahisa moqoqo (sehlahiswa) se phethahetseng, se nang le dintlha tse nyallanang hantle.
- Ke mohatong ona moo o ka o fang moithuti e mong ho o tshwaya diphoso. Ha a se a entse jwalo, ngola botjha o se o o lokisitse, o ntlafetse.
- Jwale o tla nehelana ka mosebetsi (moqoqo) o phethahetseng hore titjhere a o tshwaye.

Hopola hore o tla sebedisa ruburiki ho tshwaya mosebetsi on

Dibopeho le Melao ya Tshebetso ya Puo

Moqoqo wa tlhaloso Leq la 45

Hlokomela hore baithuti ba ikamahanya le sehlooho seo ba se fuweng mme ba ntse ba hopola ho latela ditshebetso tsa ho ngola tseo ba ithutileng tsona jwalo ka di hlaha dibukeng tsa bona.

Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo

Motso

Dikarabo tse lebeleletsweng

- ditotoma di-**sehl.pele**, -totom- **motso**, -a **sehlongwanthao**
- mofufutso mo-**sehl.pele**, -fufuts- **motso**, -o **sehlongwanthao**
- dijo di- **sehl.pele**, -j-**motso**, -o **sehlongwanthao**

Poeletso ya kgaolo

1. Pele ho ho mamela✓, nakong yah o mamela✓ le kamora ho hom mamela✓
2. Karaburetso,✓ morethetho,✓ raame✓
Motso ke karolo ya lentsewe e fupereng moleleo wa lentsewe leo✓✓
3. Ke hohlalosa ntho,sebaka, motho, ketsahalo jj.✓✓
4.
 - (a) boikwetlisong > **bo-** sehlongwapele, -i- sehl.pele sa boiketsi, -kwetlis-motso, **-ong** sehl.nthao sa lehlalosi tao.✓
 - (b) monono > **mo-**sehl.pele, **-non-** motso, -o sehlongwanthao✓

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Ba tlele mehlala e mengata ya mofuta ona wa moqoqo. Ba balle yona kapa o re e mong a ba balle. Buisanang ka dintlha tsa bohlokwa tsa mofuta ona, tse hlahellang mehlaleng eo.

Baithuti ba kgonang

- Ba ka nehwa dihlooho tse fapaneng tsa mofuta ona wa moqoqo mme ba buisana ka tsona dihlopheng tsa bona. Ba se ke ba ngola ka tsona empa ba hlahise mehopolo ya kamoo ba ka hlalosang kateng.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

Tekanyetso ya kotara ya 1

Mosebetsi wa 1: Mosebetsi wa molomo Leq la 47

Matshwao: 20

Balla baithuti tema ena ba nto araba dipotso tse theilweng hodima yona:

(Ke nako ya kgefutso Moitheri le Tlalane ba ntse ba ja lekomo)

- Moitheri: Hei, motswalle e be setswalle ke ntho e jwang bophelong?
- Tlalane: Se ka ntshosa, molato keng ka wena motswalle ha ke bona o bua o hlokoitse ha kale?
- Moitheri: Ke kgentshitsu ke motswalle eo ke mo phetletseng sefuba sa ka athe ke lemao le ntlha pedi.
- Tlalane: O ntse o boela o nthiba ditsebe, ke mang enwa ya tshwanang le molotsana eo?
- Moitheri: E ne e ka ba mang ha e se Lehehle, o rothisitse mmotla madi ka ditaba tsa heso.
- Tlalane: Jo, ha ke makale ha o re ke yena, ke hangata ke utlwa a bua ditaba tsa batho hohle mona.
- Moitheri: Ao, mokgotsi ke hona ke tsebang hore motho eo ke noha ya masumo.
- Tlalane: The, re ne re ntse re ipotsa hore o tla tswa neng phakweng.
- Moitheri: Wa tseba mme o ile a njwetsa ka tsatsi le leng hore ke hlokomela Lehehle, ha a mmeye sebete. Mme o tla re ke moiketsi ya sa lilelweng.
- Tlalane: Kajeno o ithute hore motswalle e mekga e fapaneng lefatsheng. Ba bang ke ba tshwanang le thuwana ya lodi, qhobosheane le noha ya metsi.
- Moitheri: Kgele, Lehehle ke thuwana ya lodi hobane o qhalla mathata hohle.
- Tlalane: O mo otlile botsekeng ha a na sefuba se rahuwe ke pokola.
- Moitheri: Jo, tshepe e ya lla ha re potlakele phaposing ya borutelo.

Tekanyetso ya kotara ya 1

Dikarabo tse lebelletsweng:

1. Ke Moitheri✓ le Tlalane✓ (2)
2. Ke motswalle ya hlolehleng ho boloka lekunutu✓ (1)
3. Hobane o re mme wa hae o kile a mmolella hore e hlokomela Lehehle, ha a mmo tshepe. ✓ (1)
4. Ba tshwanang le thuwana ya lodi✓, ba tshwanang le qhobosheane✓ le ba tshwanang le noha ya metsi✓ (3)
5. Dikarabo tsa baithuti di tla fapana le mabaka a bona a ka nna a se Tshwane. Abela baithuti matshwao bakeng sa dikarabo tsohle tse kgodisang✓ tse bileng di tshereditswe ka mabaka✓ (2)
6. Kgetho tsa baithuti di tla fapana✓ ha mmoho le mabaka a bona✓. Abela baithuti matshwao ha fela ba fane ka dikarabo le mabaka a kgodisang (2)
7. Le mona dikarabo tsa baithuti ✓ le mabaka✓ a bona a tla fapana. Abela baithuti matshwao ha fela ba fane ka dikarabo le mabaka a kgodisang (2)
8. Monna dikarabo tsa baithuti ✓ le mabaka✓ a bona a tla fapana. Abela baithuti matshwao ha fela ba fane ka dikarabo le mabaka a kgodisang (2)

9.

9.1 Nnete ✓

9.2 Nnete ✓

9.3 Nnete ✓

(3)

Maele/ dikapolelo	Ditlhaloso
Ho rothisa mmutla madi	Ho ntsha sephiri/ lekunutu.
Ho phetla sefuba	Ho bolella motho ditaba tsa hao kaofela.
Moiketsi ha a llelwe	Motho ha a sa mamele o tla lla hosane.
Ho ja lekomo	Ho qoqa/ ho buisana.

(4)

Ho pheta pale hape

Matshwao: 10

Nako: Metsotso e 5

Dikarabo tse lebelletsweng:

Baithuti ba tla phetha dipale tsa bona ka ditsela tse fapaneng ho latela bokgeleke ba bona bo fapaneng le dipale tse fapaneng tseo ba di badileng. Hlokomela hore ha ba ntse ba qoqa ba se fete metsotso e mehlano.

Sebedisa sekala sena sa tekanyetso ho abela baithuti matshwao:

Dintlha tsa tekolo e hlophisitsweng	Matshwao a lebelletsweng	Matshwao a moithuti
Ebe Moithuti o:		
• Pheta diketsahalo hape ka tlhahlamano?	4	
• Bolela mabitso a baphetwa ka nepo?	2	
• tsepame ka nepo paleng	1	
• o bua ka boitshepo a phahamisitse lentse	1	
• o sebedisa Tlotlontse e loketseng	2	
Matshwao kaofela	10	

Mosebetsi wa 2: Ho ngola

Matshwao: 20

- Hlokomela hore baithuti ba tsepama sehloohong seo ba se kgethileng. Mantswe a moqoko a se ke a feta a balletsweng e leng pakeng tsa 150 – 200. Hlokomela hore baithuti ba latela tsela tsa tshebetso tseo ba ithutileng tsona pejana. Ha o lekola mosebetsi wa baithuti o sebedise ruburiki.

Mosebetsi wa kgokahano

Matshwao: 10

- Baithuti ba hao bat la ikgethela dihlooho ka ho fapana, wena hlokomela hore ba fela ba tsepama dihloohong tseo ba ikgethetseng tsona. Ba dule boleleng boo b abo baletsweng ba mantswe a mahareng **120 -140**.

Sebedisa ruburiki ho lekanyetsa mosebetsi ona wa baithuti.

Mosebetsi wa 3: Temakutlwisiso le tshebediso ya puo

Matshwao = 25

Dikarabo tse lebelletsweng:

- Ke Dibuseng ✓✓ (2)
- Ke boitshwaro ba bana ba nang le boitshwaro le lerato ✓ (1)
- Ke bana ba Nyakalla Kgotso ✓ (1)

4. Ke hobane o re o ile a thaba jwalo ka sehole ha utlwa hore mohlodi e bile Ditseetswa ya neng a se na mang wee(Ya neng a futsane hile)✓✓ (2)
5. Ba qadile ka ditema tsa dingangisano✓ mme ha hlola sekolo saBoitekong✓ (2)
6. Dikarabo tsa baithuti di tla fapana ho latela dipapiso tsa bona le sekolo sa bona.O tla abela moithuti matshwao ha latela papiso eo a entseng le kamoo le wena o tsebang baithuti ba sekolo seno sa lona ka teng.✓✓ (2)
7. Bana ba ile ba qhalanela mabaleng a dipapadi ho a hlodisana teng✓✓ (2)
8. O bolela hore ho ne ho senyehile/ho ne ho le ho be✓ (1)
9. Ba ile ba keketlisa meokgo/ba lla ha dibese di tsamaya✓ (1)
- 10.Ee
11.
 - (a) Tjhe ✓
 - (b) Nnete ✓
 - (c) Tjhe ✓
 - (d) Nnete ✓ (4)
12.
 - (a) Ba ne ba thabile ✓
 - (b) Ho bua o sa tsamaye o kgitlela✓
 - (c) Motho ya hlahellang ka mahetla setjhabeng ha ngata o hotse/fihletse moo ka thata✓
 - (d) Monate o moholo✓
 - (e) Ho phomola/iketla✓ (5)
13.
 - (a) papiso ✓
 - (b) papiso ✓
 - (c) lehlohonolo le itlela feela ✓
 - (d) tjhelete ke mohlodi wa dintho tse mpe✓ (4)

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

Matshwao= 15

Dikarabo tse lebelletsweng

1. ba-(sehlongwapele) ✓
-et-(motso)✓ (2)
-i (sehlongwanthao)
2. Dibuseng✓, Boitekong✓ (2)
3. boDisebo,✓ mesenetsi✓ (2)
4. diketso tse mpe✓ (1)
5.
 - Lekgathe letlang ✓
 - Lekgathe lefetile ✓
 - Lekgathe letlang ✓ (3)
6. (a) Mahatammoho,✓ Tselatshweu ✓ (2)
(b) kutu kgethi ✓ (1)
7. Bana ba Meqheleng ba etetse sekolo sa Boitekong. Hlooho ya sekolo e ile y aba amohela ka puo, metlae le thapelo e monate.Jo, ya ba letsatsi le monate le oleo na le tla hlola le re etela hape. ✓✓ (2)

Matshwao kaofela = [100]

KOTARA YA

2

Kgaolo ya	Sehlooho le Dibeke	Ho mamela le ho Bua	Ho Bala le ho Boha	Ho Ngola le ho Nehelana
4	Kgaba ka diaparo 1- 4	Mawa a ho mamela le ho bua Tekokutlwisiso e mamelwang. Ho pheta pale Ho mamela ka kutlwisiso Tema ya papatso e ngolwang Ngangisano ya papatso	Tema ya dingolwa e kang, padi ya batjha Tshebetso ya ho bala. Ho boha bakeng sa kutlwisiso o sebedisa tema tse bohuwang tse jwalo ka dikhanthunu Ho bala ho sebedisa tema e ngotsweng e kang papatso tema ya dingolwa e kang padi e kgutshwane	Ho ngola moqoqo wa phetelo Melao ya seratswana. Tsepamisa maikutlo ho ditshebetso ya ho ngola. Ho ngola ditema tsa kgokahano ho ngola papatso
5	O mehlolo thtkenoloji 5-8	Dipuisano tsa dihlopha Puo e hlophisitsweng Bonketsisane ba tshwantshiso. Etsa diphuputso ya bonketsisane	Tema ya ditaelo Tshebetso ya ho bala Thothokiso tema ya dingolwa : tshwantshiso tshebetso ya ho bala	Ho ngola tema ya ditaelo Ho ngola tekolobotjaha. Tsepamisa maikutlo ho tshebetso ya ho ngola
Mesebetsi ya Tekanyetso ya semmuso				
Mosebetsi wa 1	Mosebetsi wa 2	Mosebetsi wa 3	Mosebetsi wa 4	
*Mosebetsi wa molomo: Ho mamela bakeng sa kutlwisiso	** Ho ngola: O tebisang maikutlo /o sa tshhehetseng lehlakore/ wa Kgang	*Ho ngola: Moqoqo le tema ya kgokahano:	Teko ya 1: Ho bala Ho bua Temakutlwisiso Pale Tshwantshiso thothokiso Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo	

Tjhebokakaretso ya kgaolo

Maafrika ke merabe e kgabang ka meaparo le ditso tsa bona. Seo se hlahiswa ka ho otloloha ka meketjana, dipina le dijo le tse ding. Maafrika ha se batho ba nyatsang meaparo ya bona, Ba leka ka hohlehohele ho apara setso ka mokgwa o amohelang le o hlomphehang setjhabeng. Re bona hape ba ntshetsapele diaparo tsa bona ka ho di bapatsa hore le ditjhaba tse ding di kgahlwe le ho tseba boleng ba Maafrika ka ho phethahala. Kgaolo ena e ruta haholwanyane meaparo ya Maafrika Borwa le ditjhaba ts ding.

Kgaolong ena o tla ithuta bokgoni bo latelang.

BEKE 1-2: Mekgwa ya ho apara	
Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha
<ul style="list-style-type: none"> • Mawa a ho mamela le ho bua • Tekokutlwisiso e mamelwang. • Ho pheta pale 	<ul style="list-style-type: none"> • Tema ya dingolwa e kang, padi ya batjha • Tshebetso ya ho bala. • Ho boha bakeng sa kutlwisiso o sebedisa tema tse bohulang tse jwalo ka dikhanthunu
Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
<ul style="list-style-type: none"> • Ho ngola moqoqo wa phetelo • Melao ya seratswana. • Tsepamisa maikutlo ho ditshebetso ya ho ngola. 	<ul style="list-style-type: none"> • Makgethi • Dikgato tsa papiso • Moetsi le moetsuwa • maetsi • meeelolangata • Matshwao a puo
BEKE 3-4: Meaparo ya setso	
Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha
<ul style="list-style-type: none"> • Ho mamela ka kutlwisiso • Tema ya papatso e ngolwang • Ngangisano ya papatso 	<ul style="list-style-type: none"> • Ho bala ho sebedisa tema e ngotsweng • e kang papatso • tema ya dingolwa e kang padi e kgutshwane.
Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
<ul style="list-style-type: none"> • Ho ngola ditema tsa kgokahano • ho ngola papatso 	<ul style="list-style-type: none"> • Makgathe • Matshwao a puo • Puo e tobileng le e fehang maikutlo • malatodi le mahlalosongwe

Beke ya 1 - 2:

Mekgwa ya ho apara

Ho mamela le ho bua

Mosebetsi wa 1: Ho mamela temakutlwisiso Leq la 54

Disebediswa

Buka ya Moithuti

Buka ya tithere

Faele ya titjhere

Tataiso ho titjhere

Ho mamela jwalo ka mefuta e meng ya bokgoni, ho lokela hore ho rutwe baithuti mawa a ho mamela le hore ba tlo sebetse jwang. Hlalosetsa baithuti bohlokwa ba ho mamela, jwalo ka ho mamela ba tsepamisitse maikutlo a boana ho seo ba se ballwang. Ka hoo o kgona ho araba dipotso tse malebana le seo a neng a se mametse.

Hlalosa ka ho nama matshwao kapa dintlha tsa bohlokwa, mosebetsing wa ho mamella kutlwisiso.

Laha tekanyetso ena e se ya semmuso, titjhere a e sebedise ho bopa bokgoni bo hlokehang moithuting e mong le e mong. A hle a bontshe baithuti moo ba leng matla teng le moo ba kgwehang, mme a ba sale morao ho bona hore e fela ba tswela pele. Pele titjhere a hlalositse baithuti ditlhoko le makgetha a mosebetsi, e le hore ba tle ba itokise ka tshwanelo.

Pele ho ho mamela:

Titjhere hlaloesetsa baithuti hore boemong bona ba hlaloba setshwantsho ba nto ipopela dikarabo tsa boinahanelo. Ba fe taba hore mosebetsi ona o lelekela o tlang pele. Ba botse dipotso tse pele ho ho mamela.

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Mosadi ya apereng borukgwe moketeng wa setso.
2. Ho itjhebela ka ntle le ho se tsotelle se etswang ka tlung.
3. O kgentshitsuwe ke moaparo wa basadi ba apereng marukgwe moketeng.
4. Ntate o wela setso ha mme a wela sekgoweng.
5. Setso, batho ba apere dishweshwe le dikobo.

Ha ba ntse ba ba mametse

Balla baithuti pale ka lebelo le lekanang, leka ho bala makgetlo a ka bang mararo o hlokomedisitse

baithuti hore hore ba tlo araba ka molomo seo ba se utlwileng.

Ka morao ho ho mamela

Ba araba dipotso tseo di halahellang dibukeng tsa bona ba buisana ka molomo.

1. Matedile.
2. Mahaeng
3. Tjhe, ha ba dumellane ka ditaba tse ding hore ba wela mokgoping o utlwanang.
4. Madietheng
5. O ne a sa rate ha batho ba sa utlwane/ ho ntse ho le ntwala.
6. Ha a ka ba a apara borukgwe jwalo ka basadi ba motse.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Sebedisa mehlala mona le mane ho thusa baithuti ho ka tseba ho ithuta mawa ana a ho mamela. Ho etsa mohlala, a ka tsamaya a ba phetela dipalenyana tseo ba di mamelang ho tiisa seo a se bolelang (mohlomong ha a bua ka mehopolo ya sehlooho kapa mehopolo e tshehetsang ya sehlooho). Mehlala e sebediswang e tsamaye e fapafapanngwa ho ya ka ditlhoko tsa baithuti.

Baithuti ba kgonang

Baithuti ba kgonang ba etswetswe mehlala e batlang e le hodingwana, athe ba sa kgoneng (kapa ba diehang ho utlwisisa) bona ba etswetswe e bonojana e tla ba thusa ho utlwisisa ka tshwanelo. Hang ha ba se ba utlwisisitse, titjhere a kene mosebetsing o boemong ba kereite ena.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memo

Dibopeho le ditlwaelo tsa tshebediso ya puo

Makgethi Leq la 55

Hlalosetsa baithuti ka dikarolo tsa puo tse kgethang lebitso polelong, haholo o tlo itshetleha ho lekgethi. Latela tsela e bontshitsweng hore lekgethi le bopilwe ka mabopi afe le tshebediso ya lona polelong. Ba botse dipotso tse mmalwa ho lekola hore ba a utlwisisa o ntse o ba fa mehlala.

Menyeta e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Ba fe seratswana se nang le makgethe mmeo qale pele ka ho ba hlalose tsa lekgethi keng dikutu tsa mefuta e fapaneng. Ba laele ho kgetha mantswe ohle a kgethang lebitso ho latela dikutu tsa makgethi. Ba fahlolle moo ba sa kgoneng teng

Baithuti ba mahareng

Ba fe mosebetsi wa bona mme ba thusane le ba kgonang ho bona lekgethi. Baithuti ba kgonang Ba fe dikutu tsa makgethi mme ba etse dipolelo ba nto sehella makgethi mela.

Dikarabo tse lebelletsweng – mabitso ao ba a ntshitseng ba a sebedise dipolelong tse nepahetseng, tseo ba ipopetseng tsona.

1. Ba bangata, tse ntle, o motlemotle, a mabedi, ba bagutshwanyane, e moholo, le tse pedi.
2. (a) Tse kgolo
(b) tse telele.
(c) tse kgubedu
3. (a) Toboketsa.
(b) kgetha
(c) emela
(d) toboketsa

puo ya bobedi

1. tlatsa dikgeo tse siilweng
(a) banana.
(b) Mese.
(c) Batswadi.
2. Tlatsa dikgeo
(a) Difaha
(b) Mantlwana.
(c) Mmele ya bona.
(d) Ho apara

Ho bala le ho boha

Mosebetsi wa 2: Tshebetso ya ho bala padi Leq la 57

Disebediswa

Buka ya Moithuti
Dibukakgakollo tse ding
Pokello ya dingolwa

Tataiso ho titjhere

Titjhere hopotsa baithuti mefuta dingolwa eo ba e badileng dikereiting tse fetileng. Buisanang ka tsona le shebile makgetha a tsona ka bokgutshwanyane. Kgothaletsa baithuti ho bala ditema tse bohuwang ha ba balla kutlwisiso. E re baithuti ba she setshwantsho ba nto araba dipotso tse tla latela. Ba botse dipotsonya ka tlhaloso e hlahellang bukeng mme o ntse o e bapisa le palekgutshwe.

1. Dikarabo tsa baithuti di tla fapana.
2. Dikarabo tsa baithuti di tla fapana.
3. E tla bua ka moo batho aparang le ho tshwaneleha kateng ha ba apere ka bokgabane e se ka bohlaswa.

Dikarabo tse lebelletsweng.

1. Keahana.
2. Makediemetse.
3. O fetotswe ke Sebeka le maemo a bophelo ba moo Gauteng.
4. Ee, Keahana o ne a phela setso sa mahaeng.

Batho ba Gauteng

- Ha ba hlomphe setso
- Ha ba kgolwe le ho dumela meetlong.
- Maemo a teng a bophelo a potlakile.
- Basadi ba teng ba apara marukgwe.

Batho ba Ditshinabelong.

- Ba hlomphe le ho dumela setsong/ meetlong.
- Ba phela ka tlasa meetlo
- Bophelo ba teng bo batla bo le morao.
- Basadi ba teng ba ikaparela mese feela

Ho tshwana ha dibaka tsena

- Ba kenetse mekgatlo e fapaneng.
 - Ba hlomphe basadi.
 - Ba ntse ba kgona hot la meketeng ya setso
5. Tjhitja > hobane o qadile a rata setso empa ha a fihla Gauteng o se a fetohela sekgoweng.
 6. Karabo ya mona e tla laolwa ke ka moo baithuti ba nehlanang ka dikarabo tsa bona ho ya ka maikutlo a bona.
 7. Tlatsa dikgeo tse siilweng.
(a) Dinciyo
(b) Dithebetha
(c) Dishweshwe

Ho boha tema bakeng bakeng sa kutlwisiso Leq la 60

Dikarabo tse lebelletsweng.

- (a) Mazulu le Basotho
(b) Botjhaba.
(c) -Morena wa Basotho o dutse setulong sa borena o apere Sesotho e leng kobo ya Seanamarena.
 - Morena wa Mazulu o apere kobo ya phoofolo e hlaha le setulong se apesitsweng ka letlalo la nkwe ebile o tshwere molangwana wa hae wa borena.
 - O ne a apere kobo ya marena
- (a) O apare kobo ya seanamarena. Ho phahamisana seriti sa basotho
(b) Ba kgiba le ho etsa ditolobonya.
(c) Ho ikgopotsa botjhaba ba bona
- (a) Ke ho bontsha tlhompho hoba bohadi ba hae.
(b) ho bontsha hlompha le ho itlhompha.
(c) Nakong botjhaba
- (a) nnete
(b) tjhe
(c) nnete

Ho ngola le ho nehelana

Mosebetsi wa 3: Ho ngola moqoqo phetelo Leq la 61

Disebediswa

Buka ya Moithuti
Mehlodi e meng.

Tataiso ho titjhere

Titjhere hlo qale ka ho elelliswa baithuti hore tema e nngwe le e nngwe e hlalisoang (ngolwang) e na le sebopeho sa yona. Ba elelliswe hore ka mehla ha ba qeta ho bala ditaelo tsa mosebetsi (potso) oo ba lokelang ho o etsa, ba hle ba nahane ka sebopeho pele. Ka tsela ena mosebetsi o tla ba bebofalla.

Sepheo sa thuto ena ke ho ba ruta moqoqo phetelo Ha ba se ba rutilwe dintlha tsohle tse amanang le sebopeho jwalo ka ha ho hlalositse bukeng ya moithuti, titjhere ba thuse (le ho ba hlalositse) ka tshwanelo ho latela tshebetso ya ho ngola. Ba tataise tsamaiso ya ho ngola moqoqo ho ya ka moo e hlalositseweng ka teng bukeng ya bona

Toboketsa le ho hlakisa ditlha tseo di lokelang ho etswa ha o ngolwa mofuta ona wa moqoqo. Ba hlalositse hore ba lokela ho latela tsela eo ba fuweng

bukeng. Leka ho kgothaletsa baithuti ho kgetha sehlooho seo ba se utlwisisang ka botlalo.

Tshebetso ya ho ngola

Ba hopotse mehato ena e bohloka ho **etsa moralo ka sehlooho le ho hlophisa mehopolo ya sehlooho.**

- mona o ngola mehopolo ya bohlokwa kapa ya sehlooho eo o tla e sebedisa. Hopola hore mehopolo ya sehlooho ha e tsamaye e le meng. E lokela ho ba le e e tshehetsang. Boela ba ikgopotse horemoqoqo wona o ngollwa bo mong, le hona ka sepheo sefe.
 - Ho ngola mokgwaritso wa pele** – mona o sebedisa mehopolo ya sehlooho le e e tshehetsang. Ka mantswe a mang ke yona yane eo o e hlalositseweng moralong wa hao. Puo ya hao eo o e hlophisitseweng ka mora hoba o bokelle dintlha, e tla ba bohlokwa mona. Sehlooho sa hao se tla dumellana le bao o ba ngollang (baamohedi ba ditaba). Ha o a lokela ho lebala hore mehopolo ya hao ya sehlooho, ke yona e tla laola diratswana tsa moqoqo phetelo.
 - Ha o se o entse mokgwaritso o lokela ho boela ho wona, ka sepheo sa ho o lokisa le ho o ntlafatsa. Mona o lokisa tshebediso ya mantswe, ya dipolelo mme e bile o ka fetola le dintlha tsa hao ho ya kamoo o bonang ho hlokeha. Sepheo se sehlooho ke ho hlalisa moqoqo (sehlaliso) se phethahetseng, se nang le dintlha tse nyallanang hantle.
- Ke mohatong ona moo o ka o fang moithuti e mong ho o tshwaya diphoso. Ha a se a entse jwalo, ngola botjha o se o o lokisitse, o ntlafetse.
- Jwale o tla nehelana ka mosebetsi (moqoqo) o phethahetseng hore titjhere a o tshwaye.

Hopola hore o tla sebedisa ruburiki ho tshwaya mosebetsi ona

Menyetla e ekeditseweng

Baithuti ba sa kgoneng

Neha baithuti bana tsela ya ho ngola selelekela, mmele le qetelo mme o re ba ke ba ngole moqoqo ba latela tsela e tshwanang le eo o qetang hoba bontsha yona. Hopola hore moqoqo wona ha se wa tekanyetso ka matshwao kaha ke la boikwetliso feela. Hatella dintlha tsena e le tsa bohlokwahadi ha ho ngolwa lengolo la semmuso.

Ba bontshe mehlala e mengatanyana ya mangolo a semmuso, a diboheho tse fapaneng.

Baithuti ba mahareng

- Le baithuti bana ba ka nna ba fuwa dihlooho tse ka thoko tseo ba ka ngolang mesebetsi e sa tlo lekanyetswa bakeng sa boikwetliso.

Baithuti ba kgonang

- Le baithuti bana ba ka nna ba fuwa dihlooho tse ka thoko tseo ba ka ngolang mesebetsi e sa tlo lekanyetswa bakeng sa boikwetliso.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

Dikarabo tse lebelletsweng

- Ho tlatswa boikarabelong ba baithuti ho ya ka dihlooho tseo ba di filweng.
- Ela hloko hore ba latetse moralo wa moqoqo phetelo mme ba tsepame sehloong.
- Ba latetse tshebetso ya ho ngola ka tatellano ya yona.

Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo

Matshwao a puo Leq la 62

Tijthere hopotsa baithuti ka matshwao a puo ka hob a botsa dipotso tse kang ha ho kgefutswa ho sebedisawa letshwao lefe? Letshwao le ngolwang qetellong ya polelo le bitswa mang. Jwale ba halosetse hoy a ka mo a hallositsweng ka teng ho ditswakotleng. Ha ba ntse o ba ruta botsa dipotso ho bona hore ba utlwisisa. Ba fe sebakanyana sa ho araba mosebetsi ba latela ditaelo tsa buka ya bona.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Neha baithuti bana tsela ya ho ngola selelekela, mmele le qetelo mme o re ba ke ba ngole moqoqo ba latela tsela e tshwanang le eo o qetang hoba bontsha yona. Hopola hore moqoqo wona ha se wa tekanyetso ka matshwao kaha ke la boikwetliso feela.
- Hatella dintlha tsena e le tsa bohlokwahadi ha ho ngolwa lengolo la semmuso.
- Ba bontshe mehlala e mengatanyana ya mangolo a semmuso, a dibopeho tse fapaneng.

Baithuti ba mahareng

- Le baithuti bana ba ka nna ba fuwa dihlooho tse ka thoko tseo ba ka ngolang mesebetsi e sa tlo lekanyetswa bakeng sa boikwetliso.

Baithuti ba kgonang

- Le baithuti bana ba ka nna ba fuwa dihlooho tse ka thoko tseo ba ka ngolang mesebetsi e sa tlo lekanyetswa bakeng sa boikwetliso.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memorandamo

Meaparo ya bana ba Maafrika e bolelang ho rona

Ngwana wa Mosotho, mozulu moxhoza le ba mmala ha e tshwane. Meaparo yena e fapana ho latela meetlo ya merabe ka ho fapana. Na ho ne ho tla ba jwang ha ngwana wa moshemane wa lekgowa a se ikaparetse tsheya? Tjhe! E ne e tla ba tlontlollo ho morabe o mosweu ka seo Ngwana wa lenyesemane o tlwaeditswe ho apara borukgwe kapa mese ho pata dikarolo tse itseng. Ha ngata o tla utlwa bomme ba Basotho ba ntse ba re; “Ke hodisitswe ke mme le ntate wa ka ka mokgwa wona ngwanaka.” Ha o sheba ka lehlakoreng le leng, barwetsana ba Mazulu ba itsamaela feela ka matswele, hobane ba batla lenyalo. Ha ngwanana a ka bula molomo a bua seo a se batlang, ha ho loka. O lokela ho rwala sefaha se itseng ha a re o batla molekane.

Ho pheta pale Leq la 64

Disebediswa

Buka ya moithuti

Buka ya titjhere

Tataiso ho titjhere

Titjhere hlalose tsa baithuti dintlha tsa bohlokwa ha motho a lokela ho pheta pale dintlha tseo a lokelang ho di etsa. Buisana le bona ka dintlha tseo ho ya ka moo di hlalositse teng ho “ditswakotleng” ba fe sebaka sa ho bala “ke tseo he moithuti mme ba sebetse ho latela seo ba se laetsweng bukeng. Ntlha ya bohlokwa o ba bontshe tool eo o tlo e sebedisa hore ba tsebe hore ba tla lekolwa hodima eng. Leka hoba tataisa ho utlwisisa seo se batlhalang ho bona ka mantswe a mang ba utlwisisa seo ba lokelang ho se etsa. Leka ho ba ba bontsha pale eo batla boela ba e pheta hape.

Dikarabo tse lebelletsweng.

Dikarabo di tla laolwa ke ka moo bokgoni boo ba phetang pale ka teng le tsela eo ba buang puo ya Sesotho. Ntho ya bohlokwa ke hore na ba fihlella ditlho tse batlhalang ho ruburiki.

Dibopeho le melao le tšhebediso ya puo

Poeletso ya matshwao a puo Leq la 64

Hopotsa baithuti tsela eo mantswe a ka bapiswang ka teng jwalo ka ha ho entswe ho “ditswakotleng” tsamaya le bona hore mantswe a bapiswa jwang Mohlala Ngata .> ngatanayana > ngatahadi Sebetša le bona ho bontshana papiso ya mantswe ho latela mehlala eo ba filweng mme ba ka nna ba etsa mehlala ya bona ho bontsha kutlwisiso e nammeng. Ba fe sebaka sa ho araba dipotso tseo ho “ Ke tseo he moithuti”

Baithuti ba sa kgoneng

- Kgutlela hape le baithuti bana ho ditwakotleng le bona ba haloletse ka ho hlaka seo balokelang ho se etsa. Batla mehlala e meng ho ntlafatsa seo ba ntse ba ithuta zona. Ba fe mantswe amang ba a bapise jwale ka bo bona.

Baithuti ba mahareng

- Ba fe seratswana se nang le mantswe a bapisitsweng mme o re ba hlwaye mantswe a bapisitsweng.

Baithuti ba kgonang

- Ba ka fuwa nako ya ho etsa ditokiso tsa mosebetsi wa bona mme ba thuse ba hlolehang.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhene ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

Diakarabo tse lebelletsweng

- Lerato > leratonyana> leratohadi
- Hodimo> hodimonyana > hodimohadi.
- Masawana > masawananyana > masawanahadi
- Molemo > molengwana > molemohadi

Beke ya 3 - 4:

Meaparo ya setso

Ho mamela le ho bua

Mosebetsi wa 4: Ho mamela tema ya kutlwisiso Leq la 65

Disebediswa

Buka ya moithuti

Buka ya titjhene

Tataiso ho titjhene

Ho mamela jwalo ka mefuta e meng ya bokgoni, ho lokela hore ho rutwe baithuti mawa a ho mamela le hore ba tlo sebetša jwang. Hlalosetsa baithuti bohlokwa ba ho mamela, jwalo ka ho mamela ba tsepamisitse maikutlo a boana ho seo ba se ballwang. Ka hoo o kgona ho araba dipotso tse malebana le seo a neng a se mametse.

Hlalosa ka ho nama matshwao kapa dintlha tsa bohlokwa, mosebetsing wa ho mamella kutlwisiso.

Leha tekanyetso ena e se ya semmuso, titjhene a e sebedise ho bopa bokgoni bo hlokehang moithuting e mong le e mong. A hle a bontshe baithuti moo ba leng matla teng le moo ba kgwehleng, mme a ba sale morao ho bona hore e fela ba tswela pele. Pele titjhene a hlalose baithuti ditlhoko le makgetha a mosebetsi, e le hore ba tle ba itokise ka tshwanelo.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Sebedisa mehlala mona le mane ho thusa baithuti ho ka tseba ho ithuta mawa ana a ho mamela. Ho etsa mohlala, a ka tsamaya a ba phetela dipalenyana tseo ba di mamelang ho tiisa seo a se bolelang (mohlomong ha a bua ka mehopolo ya sehlooho kapa mehopolo e tšhehetsang ya sehlooho). Mehlala e sebediswang e tsamaye e fapafapanngwa ho ya ka ditlhoko tsa baithuti.

Baithuti ba kgonang

Baithuti ba kgonang ba etswetswe mehlala e batlang e le hodingwana, athe ba sa kgoneng (kapa ba diehang ho utlwisisa) bona ba etswetswe e bonojana e tla ba thusa ho utlwisisa ka tshwanelo. Hang ha ba se ba utlwisisitse, titjhene a kene mosebetsing o boemong ba kereite ena.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhene ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memo

Dikarabo tse lebelletsweng

- Bontshwa mekgabo ya mese le dijo tsa mefuta
- Sebatso
- Batjha ba Mafrika ba ratang difeshene.
- Tjhe, e dumella eo e leng Moafrika feela e sa kgetho nku ka pere.
- Ditjeho ke sesola le dijo di hohle.
- Ba tlo ikgodisa ka nama seo se bolelwang.
- (a) Ho fellwa ke ditaba/ ho thola tu.

(b) letsatsi la papatso.

(c) Ha e fumanehe ha bonolo.

8. Ho tla tswa karabong ya moithuti ka bonngwe empa o ka nna wa sheba tsena e le mohlala:
- (a) Tefo ke mahala
- (b) Boemo bo phahameng bat la phahamisa seriti sa ka.

Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo

Makgathe Leq la 66

Hopotsa baithuti ka makgathe a Sesotho o qale ka lekgahe lelwale o nto kenya le lekgahe lefetile. Bontsha baithuti hore lekgahe lefetile le fapana jwang le lephethi. Ile e tla pele ho ketso j.k. o ile a kga ha ho lephethi le kgomathisetswa qetellong ya ketso j.k phefile. Ba laele ho o fa dipolelo tseo ba iketseditseng tsona. Ba fe nako ya ho araba dipotso ka bonngwe.

Baithuti ba sa kgoneng

Boeletsa moelelo wa makgethe a lelwale le lefetile bontsha phapang ho baithuti bana mme ha o qetile ba fe dipolelo ba di fetolele ho makgathe ao o a batlang. Thutsetsa moo mathata a leng teng.

Baithuti ba mahareng/ ba kgonang

Ba fe seratswana se nang le makgathe a itseng mme ba kgethe dipolelo tseo ho lelwale le lefetile.

Dikarabo tse lebelletsweng.

Lekgathe lefetile

- Pulane o ile a rutwa kamehla.

Lekgathe lelwale

- Bana ba kajeno ba ithuta mekgwa ya kajeno, ha ba ithute yak gale.
- Empa bana ba rutwa meetlo e seng ho ya ka thato ya bona.
- Ha re ka tlohela dintho feela ho tla senyeha.

Menyetla e ekeditsweng.

Ho bala le ho boha

Mosebetsi wa 5: Ho bala papatso ka kutlwisiso Leq la 67

Disebediswa

Buka ya moithuti

Buka ya titjhere

Makasine/ koranta

Tataiso ho titjhere

Hopotsa baithuti mawa a ho bala tema ka kutlwisiso le melemo ya yona ho moithuti ka mong. Ba botse dipotso tse kang ha o bala o tlodisa mahlo o batlang? O bala ka mokgwa o jwang? Ha o bala o okola o be o batlana le eng? O bala ka mokgwa o jwang? Ha o qetile ho etsa jwalo ba laele ho bala ba okola ba batlana le mantswe a susumeletsang bareki ho reka. **Ba bale ba tlodisa mahlo** ho fumana tlhahisolesding ya seo se papaditsweng, papatso e etsahala kae lebaka ke lefe jwalo jwalo.

Ba dumelle ho bala e le phaposi ho fumana sepheo sa papatso le makgabane a yona o nto ba botsa dipotso tsa bohlokwa papatsong ho bona hore ba utlwisisitse. Ba fe nako ya araba dipotso ka bonngwe.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Balla baithuti bao tema ya papatso ho tswa makasine mme o ntse o ba botsa dipotso
- Ho na le hore ba arabele dibukeng tsa bona, ba ka araba ka molomo mme la buisana ka dikarabo tsa bona. Sena se ka ba fa monyetla wa ho bona diphoso tsa bona yaba ba a di lokisa.
- Ka mora mona o ka ba neha tema e nngwe ba e arabela dibukeng tsa bona.

Baithuti ba kgonang

- Ba nehe mosebetsi o mong o matlafatsang kutlwisiso ya bona. Mosebetsi wa motho ka mong o tla ba thusa ho utlwisisa.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memorandamo

Dikarabo tse lebelletsweng.

1. Mese ya setso e kgahlang
- Ho tla be rekiswa mese ya merabe e fapaneng e a akgang le ya machaena

Marukgwe a bontate metlaetutse

- Marukgwe a bontate ba Mafrika a rukilweng ka makgethe. Ho na le marukgwe a rokilweng ka letlalo la lengau. Ke botle bo hlohang mahlo a motho.

Sebaka sa keteko

Sebaka seo papatso e lo tshwarelwang teng se boemong bohodimo hodimo.e kgabile ka malomo a matle haholo.

Dijo ke menko e dutlisang

Ho phehilwe mefuta e fapaneng ya dijo mme diphehi ke tse maemong a hlwhlwa.

Ditshwantsho tse makatsang

1. Ho tla be ho nkwa ditshwantsho tse maemong tse maemong a hodimo.
2. Ho ya ka moo e beileng ditaba tsa yon aka eng le puo eo e e sebditseng.
3. Bona le wena o be paki.
4. (a) Sebaka : ke sa maemo a hodimodimo.
(b) dijo: ke tsa menko e dutlisang
(c) meaparo : basadi ba hlaha e le dibabatsa
(d) ditshwantsho : tsa maemo a hodimodimo
5. ho totobatsa bohlokwa ba se potlakelwang.
6. Tjhe, empa a hula maikutlo a bareki.
7. Hore molaetse o hlake botlalo

Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo

Meelelo e tobileng Leq la 69

Pele o nehelana ka thuto yena ya meelelelo e tobileng le e fehleng maikutlo hlalosa hantle ka meelelelo e fehleng ho itse ka mantswa a o susumelletsang ho etsa ho itseng ho itseng. Puo ena e ka fumanwa ho papatso kappa ya dipolotiki. Latela mehla ya puo e tobileng e thotseng e sa kgothomeletse motho ho etsa ho itseng. Laela baithuti o o fa mehlala ya bona mme o ba nehele sebaka sa ho ngola mosebetsi ka bonngwe.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Hlalosetsa baithuti phapang mahareng a meelelelo e tobileng le e fehleng maikutlo ka mehla eo ba e tlwaetseng. Ba fe seratswana se kopakantseng meelelelo ena mme o re ba qolle ho a ka mefuta eo.

Baithuti ba mahareng

Ba fuwa seratswana le bona ba kgethe mefuta ya meelelelo ho ya ka moo e entsweng ho ditwakotleng.

Baithuti ba kgonang

Ba fe monyetla wa ho thusa baithuti ba bang ba ntseng ba ba lla le ho ba hlalosetsa. Thusetsa moo ba kopanang le diphepetso tse itseng.

Dikarabo tse lebelletsweng.

1. Mantswa qholotsang ho itseng;

- Tse dutlisang, mantletsetletse, diphehi tse qatsohileng, kgahlang bohle, sebaka sa maemo a hodimodimo.

Dipolelwana	Ditlhaloso
• Ho tla inwesa ka nkgo	• Motho e mong le e mong a tlo iponela
• Dintho di tonositse	• Dintho di hlahile/ di dutse feela
• Sebonwang se bonwa ke bohle	• Ho iponela k mahlo a hao
• Dijo ke mantletsetse	• Dijo di le ngatangata

Ho ngola le ho nehelana

Mosebetsi wa 6 : Ho ngola papatso Leq la 70

Disebediswa

Buka ya moithuti

Buka ya titjhare

- Ela hloko hore baithuti ba sebedisitse sebopeho se nepahetseng sa papatso.
- Puo ebe e loketseng papatso j.k e susumetsang kapa fehleng maikutlo
- Na baithuti ba latetse tshebetso ya ho ngola?
- Ba entse moralo
- Mokgwaritso wa pele
- Tshebediso ya puo ke e nngwe ya ntho e fang baithuti mathata. Sheba hore e be ba tseba ho sebedisa mantswa a loketseng na.
- Ntho e nngwe eo ba hlokang ho thuswa ka yona, ke ho hodisa tlotlontswe. O ele hloko hore ba se ke ba lahlela maele, dikapuo le mekgabisopuo ba sa e hlalosa ka nepo.

Titjhare o lokela ho hatella dintlha tsena ka mokgwa ona:

Tshebetso ena ena e na le mehato ena:

- **ho etsa moralo** – mona o ngola mehopolo ya bohlokwa kapa ya sehlooho eo o tla e sebedisa. Hopola hore mehopolo ya sehlooho ha e tsamaye e le meng. E lokela ho ba le e e tshehetsang. Boela o ikgotse hore papatso yena o ngollwa bo mong, le hona ka sepheo sefe.
- **Ho ngola mokgwaritso wa pele** – mona o sebedisa mehopolo ya sehlooho le e e tshehetsang. Ka mantswa a mang ke yona yane eo o e hlahisitseng moralong wa hao. Puo ya hao eo o e hlophisitseng ka mora hoba o bokelle dintlha, e tla ba bohlokwa mona. Sehlo sa hao se tla dumellana le bao o ba ngollang (baamohedi ba

ditaba). Ha o a lokela ho lebala hore mehopolo ya hao ya sehlooho, ke yona e tla laola diratswana tsa papatso.

- Ha o se o entse mokgwaritso o lokela ho boela ho wona, ka sepheo sa ho o lokisa le ho o ntlafatsa. Mona o lokisa tshebediso ya mantswe, ya dipolelo mme e bile o ka fetola le dintlha tsa hao ho ya kamoo o bonang ho hlokeha. Sepheo se seholo ke ho hlahisa moqoko (sehlahiswa) se phethahetseng, se nang le dintlha tse nyallanang hantle.
- Ke mohatong ona moo o ka o fang moithuti e mong ho o tshwaya diphoso. Ha a se a entse jwalo, ngola botjha o se o o lokisitse, o ntlafetse.
- Jwale o tla nehelana ka mosebetsi (papatso) o phethahetseng hore titjhere a o tshwaye.

Hopola hore o tla sebedisa ruburiki ho tshwaya mosebetsi ona.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Ba fe koranta ba sehe papatso mme ba hlohlabe puo e sebedisitsweng ba leke ho tsamaya mehlaleng eo. Buisanang ka dintlha tsa bohlokwa tsa mofuta ona, tse hlahellang mehlaleng eo. Ba leke ho ngola papatso ba shebedile mehlala e fapaneng

Baithuti ba mahareng

- Ba fe nako ya hlahloba makgathe a papatso ba nto bala le ho lekola dipapatso tsa koranteng/ makasineng. Ba ngole mosebetsi ka nepo jwale ba latela moralo ho ditswakotleng

Baithuti ba kgonang

- Ba sebetse hammoho le ba hlolehang ba ntse ba ba bontsha hore ba etse jwang. Ba etse ditokiso tsa mosebetsi wa bona hape.

Dikarabo tse lebelletsweng

Baithuti bat la ngola dipapatso tse fapaneng.

Dipopeho le melao ya tshebediso ya puo

Mahlalosonngwe le malatodi Leq la 70

Tataiso ho tijhere

Hopotsa baithuti ka malatodi hore ke mantswe a sa tshwaneng ka moelelo. Mohl. Haufi > hole.

Mahlalosonngwe ke mantswe a moelelo o le mong j.k kgarebe > morwetsana . Ba rute ho latela seo ba se fuweng bukeng.

Neha baithuti sebaka sa ho etsa mehlala ya bona mme ba boele ba ngole mosebetsi ho latela ditaelo tsa mosebetsi

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti bas a kgoneng

Ba bontshe le hlaloesetsa baithuti hore malatodi le mahlalosonngwe a fapana jwang. Ba nehe seratswana se nang le ona mme ba batle mantswe ao e leng malatodi le mahlalosonngwe.

Baithuti ba mahareng/ le ba kgonang

Ba etse ditokiso tsa dipotso tseo ba di fositseng mme ba thuse ba mahareng. Thusetsa moo ho nang le mathata

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

Dikarabo tse lebelletsweng

- (a) tadima
(b) tsilatsila
(c) tlamoloha
(d) mona/ lefufa
- (a) sejwalejwale
(b) e metle
(c) tse telele
(d) ba sweu
(e) ka pele

Ho mamela le ho bua

Mosebetsi wa 7: Ho ngangisana Leq la 71

Disebediswa

buka ya moithuti

buka ya titjhere

Tataiso ho titjhere

Hopotsa baithuti ka tsela ya ngangisano o ntse o etsa mehlala ho ya ka tsela e ba e filweng bukeng ya bona. Ba hopotse tsamaiso ya ngangisano ka ho latela dintlha tsena:

Mohlala wa tsela ya ho ngangisana

Tsela ya ho ngangisana/pheha kang

- Motsamaisi wa dipuisano/dingangisano tsena o tla hlalosa sehlooo mmoho le mabaka a etsang hore ho ngangisanwe ka sona.

- Lehlakore le tshehetsang sehlooho, le tla qala ngangisano ka ho nehelana ka mabaka le bopaki ba lona. Ho bua sebui sa pele.
- Sebui sa pele lehlakoreng le hanyetsang, le sona se tla ema ho nehelana ka dintlha le bopaki bo lohuweng hantle ho hanyetsa dintlha tsa sebui sa lehlakore le tshehetsang sehlooho.
- Dibui tsa mahlakore ana a mabedi di tla fapanetsana jwalo ho fihlela ho buile dibui tsa ho qetela.
- Qetello mahlakore ka bobedi a tla nehelana ka dintlha tse kwalang phehisa ya tsona.
- Ka mora mona sebaka e ba sa baahlodi le bamamedi, ho diha kahlolo hore ke lahlakore lefe le kgoneng ho tshehetsa ditaba tsa lona ka makgethe.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Thusa baithuti bana ho hlophisa ngangisano kamora hore le buisane ka mofuta ya dihlooho tse fapaneng tse bontshang mahlakore a mabedi. Ba thuse ka tlotlontswe hore ba tle ba ngole dintlha tse pedi kapa tse tharo ka sehlooho se itseng.
- Baithuti bana ba na le ho thatafallwa ke ho latelanya dintlha le ho tshehetsa dintlha tsa bona.

Baithuti ba mahareng

- Neha baithuti bana ho bala meqoqo ya ngangisano hore ba be le lesedi ka ngangisano.
- E re ba iketsetsa dipolelo tse fapaneng tse tshehetsang lehlakore le itseng la sehlooho mme ba boele ba etse dipolelo hape tse tshehetsang lehlakore le leng la sehlooho.

Baithuti ba kgonang

- Neha baithuti bana ho bala dipolelo tseo ba di ngotseng ka phaposing hore baithuti ba thatafallwang ba tle ba ithute ho ngangisana.
- E re ba iketsetsa dipolelo tse fapaneng o latela sehlooho sa bona

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

Dikarabo tse lebelletsweng

Dikarabo di tla tswa ka moo baithuti ba tshetlehang ditaba tsa bona ka teng.

Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo

Matshwao a puo Leq la 72

Hopotsa baithuti ka melawana ya matshwao a puo ba fe dipolelo moo kenyang matshwao a puo j.k la potso, makalo, feelwana j.j

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Batlela baithuti b asa kgoneng seratswana se nang le matshwao a puo a mmalwanyana. Ba dummelle ho bala ka bo bona ba ntse ba bolela matshwao a puo a oba fetang ho wona.

Baithuti ba mahareng

Ba fe seratswana mme ba tlatse matshwao a puo moo ba sa kgoneng o ba tataise kapa bane ba kgonang ba ba thuse.

Baithuti ba kgona

Ba fe mosebetsi o mong wa matshwao a puo ho eketsa tsebo y bona.

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

Dikarabo tse lebelletsweng

Ka setso sa Sesotho ngwana ngwanana ha a etse boithatelo. O hodiswa ho latela melao ya metheo. Na bana ba kajeno ba sa ntse ba na le tsebo? Kgele! Ke re o tla boka ha di oro ha O tla fumana ngwana wa ngwanana a kena lapeng le leng, a be a tswe a ntse a peralletse. Jwale taba ya bohlokwa ke hore, ha ba tshwanela ho ja mahe, malamohodu le tse ding. Ebe ba e phethisa melao eo? Jo! Nka ruri re sat la di bona.

Tjhebokakaretso ya kgaolo

Matsatsing a kajeno bophelo bo boima ha o le motho o lokela ho dula o itebetse. Seo o ka se fihlella ha o ka tsetela le ho boloka tsatsi le sa tjhabile. O tseba hore ha o boloka tjhelete ha o atshwanela ho e pata tlasa lejwe, mealong, lebokosaneng banka ke sebak tsa ho tsetela kapa diinshorenseng. Matsatsing a kajeno thekenoloji e jele meqwalaba ka mokgwa o makatsang. Motho a se a kgona ho tshwara e mong thekeng hohle moo a le teng ka pele. Ka nqa e nngwe yona selefounu e ka qabanya ngwana le motswadi hobane hohle moo ba dutseng ba ntse ba e toboketsa. bophelo bo bobofetse ke thekenoloji.

BEKE 5-6: Ho boloka	
Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha
<ul style="list-style-type: none"> Dipuisano tsa dihlopha Puo e hlophisitsweng 	<ul style="list-style-type: none"> Tema ya ditaelo Tshebediso ya ho bala Thothokiso
Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
	<ul style="list-style-type: none"> Maemedi a nako, sebaka le motsamao Matshwao a puo Dikapolelo le maele Makgethi a palo Boetsuwa Puopehelo le puosebui
BEKE 7-8: Ntataise	
Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha
<ul style="list-style-type: none"> Bonketsisane ba tshwantshiso Etsa phuputso ya bonketsisane, 	<ul style="list-style-type: none"> Tema ya dingolwa tshwantshiso. Tshebetso ya ho bala
Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
<ul style="list-style-type: none"> Ho ngola tekolobotjha ya tshwantshiso Tsepamisa maikutlo ho Tshebetso ya ho ngola 	<ul style="list-style-type: none"> Maetsi a hlokang hoba le moetsi le a sa hlokeng hoba le moetsi. Matshwao a puo Puo e tobileng Puo ya bonono Mahlalosi la palo. Malatodi le mahlalosongwe

Beke ya 5 - 6:
Ho boloka

Ho mamela le ho bua

Mosebetsi wa 1: Ho mamela dipuisano tsa sehlopha mabapi le ho fana ka ditaelo Leq la 74

Disebediswa

Buka ya Moithuti

Diphousetara

Mehloti e meng le emeng e loketseng

Tataiso ho titjhere

Qala pele ka ho hlalose tsa baithuti hore dipuisano tseo e seng tsa semmuso "ke tse jwang le hore di tshwarwa ha ho etsahalang. O ka kgetha baithuti ba ba babedi ho etsa puisano ka sehlooho etseng seo o ka ba fang sona. Ba nehe sehlooho seo o nahanang hore moithuti e mong le e mong a ka kgona ho bua ka sona mohlomong tema ya ditaelo ya 'ho etsa tee'.

Boeletsa ditaba tse hlahellang ka hara Buka ya Moithuti mabapi le tlhakisetso eo le e filweng mabapi le tlhaloso ya hore dipuisano tseo e seng tsa molao ke tse jwang haholo o sebedisa tem aya taelo..

Kgothalletsa baithuti ho hlahloba ditshwantso mme ba iketsetse tema ya ditaelo ho latela se etsahalang ditshwantso.

Makgetha le ditlwaello tsa ho tsamaisa mofuta ona wa dipuisano di hlalositse ka ho phethahala bukeng ya Moithuti.

Neha baithuti monyetla wa ho buisana ka sehlooho seo ba se filweng ba ntse ba hlokometse melao ya dipuisano tsa dihlopha.

Melao eo e lokela hore e latelwe kamehla moo batho ba tshwereng puisano teng ho qoba diqabang tse ka nngang tsa teng haeba batho ba le maikutlo a hanyetsanang hodima sehlooho.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Bokgoni ba ho tshwara dipuisano tseo e seng tsa semmuso e ka nna ya ba ketsahalo e thatafallang ba bang ba baithuti. Thusa baithuti ba jwalo mme o ba thuse ho bopa boitshepo.
- Leka ho batlisisa sesosa sa mathata ao ba nang le ona hore o tle o kgone ho ba thusa hantle.

- Ba nehe seratswana mme bona ba se fetolele ho ho tema ya taelo. Thusetsa moo ba sa kgoneng ho fetolela polelo e tlwaelehileng taelong

Baithuti ba mahareng

- Ba tataise hape ba lekole ditshwantsho le ba kgonang mme ba ba thuse
- Ba kgonang ba balle seo ba se ngotseng mme bona ba lekole mosebetsi wa bona hore o kgwehla kapa o haela kae.
- Ba laele ho ngola seratswana se ngotsweng ka tlwaelo mme ba se ngole ka mokgwa wa tema ya taelo..

Baithuti ba kgonang

- Ba laele ho etsa ditokiso ka bo bona ba ntse ba botsa moo ba sa utlwisiseng teng.
- Ba fe seratswana mme ba se fetolele ho tema ya ditaelo.
- Sebetsang ka mehlalanyana e seng mekae, ho bontsha kutlwisiso.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Rubriki

Dikarabo tse lebelletsweng

- Ngwana o hlalisa tshadimo ya hae empa dikarabo tsena di ka nkwa e le malebela ho baithuti.
- Tlatsang diforomo tsena ke batla ho le bulela dibuka tsa dibanka. Mosadi wa bankeng o ne a tsamaya kahara batho a ba thusa ho tlatsa diforomo ka nepo.
- Shebang dikarete tsena tseo ke di tshwereng mme kgethang tsa lona le lekole le ntano saena pela mabitso a lona. Bana ba ema mme ba botsa dipotso ka ho boloka tjelete.
- Monna a nka bana a ba isa motjhini moo a lo ba bontsha ho ntsha le ho kenya karete. O ema ka hara bana nka dikarete tsa lona mme le boloke jwale.

Dibopeho le melao ya tsebediso ya puo

Maemedi le mahlalosi Leq la 75

Botsa baithuti hore lehlalosi keng mme le hlalosa eng polelong. Ba botse dipotso tse tharo tse botswang ha o ruta lahlalosi j.k kae? Sebaka; neng? Nako; jwang? Mokgwa.

Neha baithuti sebaka sa ho bala 'ditswakotleng' bakeng sa metsotso e leshome ba ntse ba buisana.

Jwale ba botse dipotso ka seo ba se badileng ho fuputsa hore ba utlwisisa. Ha o se o kgotsofetse ke seo he, ba fe nako ya ho etsa mosebetsi wa “ ke tseo he baithuti ka bobedi ba árabe dipotso tseo.

Dikarabo tse lebelletsweng

- (a) Ka lebenkeleng
(b) ka koloi/ maoto.
(c) letsatsi le letsatsi
- (a) ka yona > mokgwa
(b) le yona > mokgwa
(c) ka lona > mokgwa
(d) ka bona > mokgwa
- (a) ka yona > mokgwa
(b) ka ona > mokgwa
(c) ho tsona > sebaka
(d) ka yona > mokgwa

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Kgetha seratswana ho buka ya padiso e nang le mahlalosi o nto ba fa mosebetsi wono, empa pele ho moo ba badise ditswakotleng ka kutlwisiso. Ba fe sebaka sa ho ho botsa dipotso ka seo ba se badileng.

Baithuti ba mahareng

Ba fe seratswana le bona mme ba kgethe mahlalosi a ba a fumanang le hore ke a mofuta ofe.

Baithuti ba kgonang

Ba etse ditokiso moo ba fositseng teng mme ba thusetse ho ba sa kgoneng le ba mahareng ka h oba hlahosetsa ka botlalo. Pele ho moo ba lokise mosebetsi wa bona.

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Memorandamo

Ho bala le ho boha

Mosebetsi wa 3: Ho bala tema ya ditaello tsa tsamaiso Leq la 77

Hopotsa baithuti hore tema ya ditaello e boephile ho latela ka moo e hlahosisitsweng ka teng. Ba laele ho ikgopotsa makgetha a sehlooho a pale ba buisane ka ona. Ba botse dipotso ka wona ho lekola hore ba

utlwisisa. Pele ba qala ho bala ba botse tshebetso ya ho bala dithutong tse fetileng.

Pele ho ho bala.

Ba hlahosetse ka botlalo hore mohatong ona wa ho bala ba lokela ho lelekela ditaba tsa pale ka ipopela mehopolo ya menahano ka setshwantsho seo ba se filweng. Lokisa baithuti hantle bakeng sa tshebetso e latelang ka ho buisana ka dipotso tsena. Ba fe metsotswana ba lekole setshwantsho ka dihlopha tsa bona. Ba botse dipotso tse bohato bona ka molomo .

Nakong ya ho bala

Pele ba ka qala ka tshebetso o ka ba botsa ditaba tse mmalwa ka ka sehlooho.

- Ha le nahana thekenoloji e ka baka ntwala ka mokgwa o jwang?
 - Ke kae moo le kileng la bona e etsa mohlolo o jwalo?
 - Hobaneng mongodi a mothofaditse thekenoloji
 - Melemo ya thekenoloji eo ba etsebang ke efe?
- Neha moithuti ka bong ba bala pale eo ba ntse ba hlokometse makgetha a sehlooho hore ba tle ba tsebe ho araba dipotso ka nepo.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Dikapolelo/maelana Leq la 79

Ba fe sebaka sa ho ba dumella ho balla pale hodimo le wena o ntse o ba botsa dipotso ho toboketsa kulwisiso. Ba fe sebaka hape sa ho araba dipotso tsa “ ke tseo he moithuti” ba etse ditokiso ka morao.

Baithuti ba mahareng/ le ba kgonang

Ba fe kgaolo e nngwe ya padi ya bona mme ba árabe dipotso tseo tse ho “ ke tseo he moithuti”

Baithuti ba kgonang

Ba fe mosebetsi o mong ba boele ba itekole empa ke mosebetsi wa boikwetliso feela

Dikarabo tse lebelletsweng

Pele ho ho bala

- Ho boloka tjhelete.
- Moo moshanyana ya monyane a ntseng a tlatsa diforomo.
- Ee, tjhebehalo le ka moo difele di beilweng ka teng.
- Ho tla buka bukana ya polokelo.
- Ho thusa le ho tlatsetsa batho b aba tlo bulang dibukana bankeng.

Ka morao ho ho bala

1. Rabohlale : ditaba tsa pale di itshetlehile hodima nalane ya hae
2. Buka ya bitsebiso/ lengolo le netefatsang bodulo/ lengolo la tlhaho le R50
3. O tlatsa diforomo ka ho ngola dintlha tsa bohlokwa- ho fana ka ditokomane tse ho potso 1
4. Ha ba ntse ba tlatsa diforomo tsa bankeng/ ho kopa tlhakisetso ka mefuta ya ho banka.
5. Mora o qetelletse a hlotswe. Mora o ile a tshwarwa.
6. Makarapa o nka qeto ya ho bulela mora akhaunto, ba ya bankeng ka lekunutu, basebelets ba bankeng ba ba hlalose tsa hoba tlatsa diforomo. Nakong eo ke ha ho fihla mosadi a tlole bulela moradi akhaunto. Rabohlale a utswa karate ya Modiehi a ya utswa tjelele ya hae. Mmae a etsa hore selefounu e bolele se etsahalang bankeng. Rabohlale a tshwarwa.
7. Ba haloseditswe mekgwa ya ho boloka, ba batlwa ditokomane tsena, lengolo la tlhaho, R50, lengolo le netefatsang sebaka, ba tlatsa diforomo, ba rutwa hore ho hulwa le kenngwa tjelele jwang.

Dibopeho le melao ya tsebediso ya puo

Hlalosetsa baithuti hore maele ke eng ebile mosebetsi wa ona keng bophelong ba nnete. E re ba o fe mehlala ya maele ao ba a tsebang.

Boela o ba hlalose tse dikapolelo o ntse o bapisa maele le dikapolelo. Latelang ditlhakisetso tseo ho “ditswakotleng” etsang mosebetsi o ho “ke tseo he baithuti” ka bobedi. ba ka tshwaya ka ho fapanyetsana dibuka.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Ba fe temana e nngwe e nang le maele le dikapolelo mme o ba taise ho hlwaya maele le dikapolelo ba be ba di hlalose. Ba fe maele le dikapolelo mme ba latse dikgeo ka mantswe a siilweng.

Baithuti ba mahareng/ ba kgonang

Ba fe maele le dikapolelo ba di hlalose le ho etsa dipolelo ho bontsha kutlwisiso.

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Memorandamo

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Kgomo ha e nye bolokwe kaofela.

2. E bona mahe empa ha e bone leraba.
3. Phiso di omile methaladi.
4. Tsie e fofa ka mokota.
5. Ho thola tu.
Ho tsamaya a sa etse lerata.
Ho thola o sa re letho

Thothokiso Leq la 80

Disebediswa

Buka ya moithuti

Buka ya dithothokiso

Tataiso ho titjhere

Halosetsa baithuti hore dingolwa di fapane jwang ho ya ka sebopeho jwalo ka thothokiso. Ba hlalose sebopeho sa thothokiso sa ka ntle e leng ka mokgwa oo se bontshitsweng ho “ditswakotleng” bontsha baithuti thothokisong hore matshwao ohle kea fe. Ba fe sebaka sa ho bala thothokiso ho ya ka dihlopha tsa bona ho “ke tseo he moithuti”

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Ditema tse 5 le mela 4
2. Madietheng wa Makgonthe
3. (a) mothofatso
(b) papiso
4. Mmakaditaba, Mmadietheng
5. (a) Sello
(b) lekunutu
6. Setjhaba se sebedisa yona ho lefa mekitlane. O tsamaisa melaetsa e metle le e mebe.
7. Batho ba bolokang ka selefounu.
8. Melaetsa e fetiswa ka selefounu .
9. Llo, llo

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Ba fe sebaka sa ho ba dumella ho balla pale hodimo le wena o ntse o ba botsa dipotso ho toboketsa kulwisiso. Ba fe sebaka sa ho araba ho sheba matshwao a thothokiso

Baithuti ba mahareng/ le ba kgonang

Ba fe kgaolo e nngwe ya padi eo ba e balang mme ba arabe dipotso tseo tse ho “ke tseo he moithuti”

Baithuti ba kgonang

Ba fe mosebetsi o mong ba boele ba itekole empa ke mosebetsi wa boikwetliso feela

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Memorandamo

Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo

Letgethi la palo Leq la 82

Botsa baithuti hore lekgethi keng o se a entse lekgethi dikgaolong tse ngata. Ba fane ka mehlala ho netefatsa seo ba fanang ka tsona. Ha o qetile he ba hlalose hore kajeno o tlo bua ka lekgethi la palo

- Ba bontshe sebopelo sa lona dihlopheng tsa mabitso haholoholo tse bontshang thaatafatso mohlala. Dinku **tse pedi > etswa ho dinku tse nbedi**
- Bontsha lekgethi le boptjwa jwanag ka lehokalekgethi le kutu ka dihlopha.
- Tshebediso ya lebitso le a kgetha, emela, toboketsa e le lehlalosi tsamaya ka mehlala e ho “ditswakotleng”
- Batla mehla ya baithuti ho bontsha bokgoni le boiphihlelo .

Ba fe nako ya ngola ho “ ke tseo he moithuti” ka mora moo ba etse ditokiso.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Ba fe seratswana se kopantseng mefuta yohle ya makgethi mme ba etse letoto la makgethi a palo . Ba fe sebaka hlalosa hore keng ba re ke makgethi a palo thusetsa moo ba sa kgoneng.

Baithuti ba mahareng

Ba fe monyetla wa boeletsa mosebetsi hape mme ba etse ditokiso tsa mosebetsi

Baithuti ba kgonang

Ba etse ditokiso moo ba fositseng teng mme ba thusetse ba sa kgoneng le ba mahareng ka ho ba hlalose tsa ka botlalo. Pele ho moo ba lokise mosebetsi wa bona.

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Memorandamo

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Tse kgolo
2. (a) tse pedi
(b) tse tharo
(c) tse nne
(d) tse tshelala

3. (a) e emela
(b) kgetha
(c) lehlalosi
(d) toboketsa
(e) emela

Ho ngola le ho nehelana

Mosebetsi wa 3: Ho ngola tema ya ditaelo Leq la 83

Buka ya moithuti

Buka ya titjhere

- Hlokomedisa baithuti hore taelo ya mosebetsi wa tema e bohlokwa e hlakisa ditaba tsa mosebetsi o se batlang. Ba etsetse diforomo tse ba lekang moo bat lo ngolla teng.
- Ela hloko hore baithuti ba sebedisitse sebopelo se nepahetseng sa tema ya ditaelo.
- Na baithuti ba latetse tshebetso ya ho ngola jwalo ka e hlaha ho “ditswakotleng? E leng ho:
- Ba entse moralo , Mokgwaritso wa pele le ho boeletsa mosebetsi
- Tshebediso ya puo ke e nngwe ya ntho e fang baithuti mathata. Sheba hore e be ba tseba ho sebedisa mantswe a loketseng na ebile mona mona tshebediso ya leetsi e bohlokwa hobane ho qalwa ka lona.
- Ntho e nngwe eo ba hlokanang ho thuswa ka yona, ke ho hodisa tlotlontse. O ele hloko hore ba se ke ba lahlela maele, dikapuo le mekgabisopuo ba sa a hlalose ka nepo.

Titjhere o lokela ho hatella dintlha tsena ka mokgwa ona:

Tshebetso ena ena e na le mehato ena:

- **ho etsa moralo** – mona o ngola mehopolo ya bohlokwa kapa ya sehlooho eo o tla e sebedisa. Hopola hore mehopolo ya sehlooho ha e tsamaye e le meng. E lokela ho ba le e e tshehetsang. Boela o ikgotse hore papatso yena o ngollwa bo mong, le hona ka sepheo sefe.
- **Ho ngola mokgwaritso wa pele** – mona o sebedisa mehopolo ya sehlooho le e e tshehetsang. Ka mantswe a mang ke yona yane eo o e hlahisitseng moralong wa hao. Puo ya hao eo o e hlophisitseng ka mora hoba o bokelle dintlha, e tla ba bohlokwa mona. Sehlo sa hao se tla dumellana le bao o ba ngollang (baamohedi ba ditaba). Ha o a lokela ho lebala hore mehopolo ya

hao ya sehlooho, ke yona e tla laola diratswana tsa papatso.

- Ha o se o entse mokgwaritso o lokela ho boela ho wona, ka sepheo sa ho o lokisa le ho o ntlafatsa. Mona o lokisa tshebediso ya mantswe, ya dipolelo mme e bile o ka fetola le dintlha tsa hao ho ya kamoo o bonang ho hlokeha. Sepheo se seholo ke ho hlahisa moqoqo (sehlahiswa) se phethahetseng, se nang le dintlha tse nyallanang hantle.
- Ke mohatong ona moo o ka o fang moithuti e mong ho o tshwaya diphoso. Ha a se a entse jwalo, ngola botjha o se o o lokisitse, o ntlafetse.
- Jwale o tla nehelana ka mosebetsi (papatso) o phethahetseng hore titjhere a o tshwaye.

Hopola hore o tla sebedisa ruburiki ho tshwaya mosebetsi ona.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Ba kgethele tema ya ditaelo leha e bukeng ya kereiti ya botshelela mme ba buisane ka sebopeho le tshebediso ya leetsi. Ba dumelle ho ngola tema ya ditaelo hape ba se ba shebile seo ba neng ba qeta ho se etsa.

Baithuti ba mahareng

- Ba fe nako ya ho kgutlella mosebetsi hape mme ba boeletsa mosebetsi ba se ba thusana moo ba entseng diphoso teng.

Baithuti ba kgonang

- Ba sebetse hammoho le ba hlolehang ba ntse ba ba bontsha hore ba etse jwang mme ba etse ditokiso tsa bona ba hlaole diphoso moo ba kang be ba di entseng.

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Ruburiki

Dikarabo tse lebetsweng.

Dikarabo di tla lekolwa ho ya ka moo baithuti ba tla latelang.

- Sebopeho sa tema
- Tshebediso ya leetsi le disebediswa.
- Tatellano ya ditaelo.
- Tsepama sehloohong o sa tswe lekweteng
- Tshebediso e nepahetseng ya puo le matshwao a puo

Dibopeho le tshebediso ya puo

Puosebui le puopehelo Leq la 84

Emisa baithuti ba babedi ka phaposing mme o ba buisane mme hobe le ya le mong ya tla pheta puo e bang ntse ba e bua. Ba kgutlisetse ho “ditswakotleng” ba fumane tlhahisoleding e felletseng ya ditaba tsa thuto eo.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Ba fe puisano e nngwe hape mme o re ba e fetole ho puopehelo ka mora o ba bontshe pahapang le mantswe a fetohang

Ba fe sebaka hlwaya mantswe a fetohang ha puo e fetohela ho puo phehelo.

Baithuti ba mahareng

Ba boeletse “ditswakotleng hape ba fetole puisano eo tla beng o ba file yona. Ba nto balla bakgopi wa bona seo ba se ngotseng.

Baithuti ba kgonang

Ba etse ditokiso tsa mosebetsi ono ba ntse ba thusa ba sa kgoneng ebile ba ntse ba bontsha pahapang

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Memorandamo

Morongwe o dumedisa monghadi Mafotha a re a dumele hoseng kajeno ntate wa hae.

Monghadi Mafotha o dumela a re, ebe a ka thusa ngwana wa hae kang kajeno?

Morongwe: re o tlile tjena ho tla botsa ka karete ya mokitlane, hore e ka mo tswela molemo ofe?

Monghadi Mafotha a re kgele mme e na le mesebetsinyana e mmalwa eo e ka baletsoho la mokollo.

Morongwe a dumela a re o utlwa ntate wa hae, e hlile o kopa tlhakisetsa e batsi ka yona.

Monghadi Mafotha a re karete ena e etsa mesebetsi e mmalwayana, a ka lefa mekitlana, a ba a reka difeneshara ka yona.

Dibopeho le melao le tshebediso ya puo

Matshwao a puo Leq la 85

Ba botse dipotso ka matshwao a puo mme o ba etsetse se seratswana moo ba tlo kenya matshwao a

puo teng. Ba botse hore keng letshwao la potso,kgutlo, makalo le sebediswa.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Ba fe seratswana se seng hape mme ba ngole matshwao a puo a batlahalang potsong.

Ba tataise ka nako tsohle ho lekola bothata ba bona.

Baithuti ba mahareng/ le ba kgonang

Ba kopakopane hammoho ho etsa ditokiso tsa mosebetsi mme ba balle baithuti ba sa kgonaneng ba ntse ba bontsha tshebediso e nepahetseng ya matshwao a puo

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Memorandamo

Dikarabo tse lebelletsweng

Bana ba bangata ba rata khompuhara haholo. Lebaka la teng ke hobane ba kgona ho bapala dipapadi batla tlhahisoleseding le itjhebela seo ba se batlang. Seo ke thuto ho bana ba rona hobane bophelo bo jerwe ke thekenoloji. Jwale re ipotsa dipotso di hana ho fela hore ebe ba tla fella kae bana bana ba rona Kgele re tla boka ha di oroha. Monghadi moreki o kgothaletsa baithuti o sebetsa. Empa bophelo bo pele matsatsing ana ka lebaka la thekenoloji. Halala halala thekenoloji pele ya pele.

Beke ya 7 - 8:
Ntataise

Ho mamela le ho bua

Mosebetsi wa 4: Ho mamela bonketsisane ba tshwantshiso Leq la 87

Disebediswa

Buka ya mothuti

Buka ya titjhere

Buka e nngwe ya terama.

Tataiso ho titjhere

Hlokomela hore mesebetsi ena e ya tsamaelana, o qalang wona o lelekela mosebetsi o latela ebile o lokisetse baithuti ho wela temeng ba se ba na le

dikaletsa(tsebo) tshebetsong e matla moo ho bapalwang kalaneng teng.

Pele ho ho mamela

Hlalosetsa baithuti hantle hore bat lo hlahloba setshwantsho ha ba qeta ba buisana ka sona ba araba dipotso tseo tsa “ ke tseo he baithuti”ba hlakisetse hore ba lokela ho araba ba sebedisa tsebo ya bona mohlomong eo ba e fumaneng dithutong tse fetileng.

Nakong yaho mamela

Ela hloko mosebetsi wona o lokelwa ke ho ho hlophisa ka nako o be kgethe kgaolo dikgaolong tsa Generation e senang dinthonyana tse kang puo e nang le ditlhapa, matshwao a dithobalano ka tshehetso ya batswadi. Halakisetse baithuti se lebelletsweng ho bona ka mosebetsi wona le tsela eo ba tla bapala ka yona kalaneng. Ba hlokomedise dintlha tseo ba lokelang ho di hatella ha ba shebeletse tshwantshiso tse hlahellang ho “ ke tseo he moithuti.” Jwale ka mora moo bat la be ba itokisetse ho bapala kalaneng.

Ha ba se ba di ngotse jwale ba hlokomedise dintlha tseo ba lokelang ho di isa hloohong ha ba bapala bat la di fumana ho “ditswakotleng ka boitokisetso ba bonketsisane”ba thuse hore ba utlwisise seo ba lokelang ho se etsa. Thusetsa moo ho nang le mathata.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Mehlala e mengata eo o tla sebetsana le yona e tla ba thusa.

Ha ho kgoneha batla mehlala e tswang dimakasineg le dikoranteng, tseo ba di balang, tse buang ka taba tsa batjha.

Ba rute ho tshehetsa seo ba se buang/dikarabo tsa bona ka ditaba tse fumanwang meleng ya thothokiso.

Baithuti ba kgonang/ le ba sa kgonang

Ba laele ho bapala tshwantshiso ya bona ka pela ban aba sa kgoneng hob a bontsha tsela yah o bapala.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Rubriki

Dikarabo tse lebelletsweng

Pele ho ho mamela

1. Ke selefounu.
2. Tjhe, o mamela selfouno a sa ise mmae kelellong.

3. Ee, ngwana o lokela ho mamela batswadi e seng boithatelo.
4. Ngwana ya sa mameleng batswadi a iketsetsa tsa hae.
5. Karabo e tla laolwa ke karabo ya baithuti.
6. Ba seke ba rekelwa diselefouno

Ka mora ho mamela

Ha ho lekanyetsa titjhere o tla lekanyetsa a shebile makgetha ana:

Bopaki ba patlisiso: ho hlhella ha dintlha le tlhahisoleseding tse supang hore moithuti o ile feela a hlwela mehlodi e batsi e fapaneng.

Bopaki ba boitokisetso le tlhophiso ya dintlha ka kgokahano o sebedisa mehopolo ya sehlooho mmoho le dintlha tse ding kapa mehlala e tshhetsang e nepahetseng mme tseo kaofela di itshetlehleng kapa tse tshhetsang sehlooho.

Bokgoni ba ho bua le ho etsa nehelano ya molomo ka bolokolohi le ka boikutlwahatso a tadimile baamohedi ba ditaba, a bile a sebedisa tlhahiso ya lentswe, sehlo le dikarolo le ditlwaelo tsa puo tse loketseng.

Boitemohelo bo hlokolosi ba tshebediso ya puo ba hao ka ho kgetha le ho lohella tlontlontse, mefuta e batsi ya dipolelo, ya mekgabisopuo e kang maele, dikapolelo le dipolelo tsa bohale puong ya hao.

Bokgoni ba tshebediso le kgetho ya dithusa puo: kgetho le tshebediso ya tse o thusang ho etsa nehelano ena ya molomo ka katleho moo a sebedisang disebediswa tse kang pampitshana ya dinoutshu, tse bohawang kapa tse memelwang le ho bohwa le ho mamelwa hong, leha e le tsa mefuta e meng.

Bokgoni ba ho etsisa dibapadi ka mokgwa o amohelang le ho tshwana le batho bao a ba etsisang

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Ba etsetse dipotso tse fuputsang makgetha a tshwantshiso mme o ba thuse ho araba ka hoba bontsha tsela.

Baithuti ba mahareng/ ba kgonang

Ba hallosetse ba sa kgoneng ka mahlala ya eo bona ba e ngotseng.

Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo

Maetsi Leq la 88

Mona o eletswa hore baithuti ba se ba batla ba na le tsebo e tebileng ka maetsi a hlohang moetsi le a sa hlohang. Ba botse dipotso ho tsosolosa tsebo ya bona e fetileng ka dintlha tseo. Ha ba qetle he ba ka tswella pele ka ho etsa dipotso tse ho “ ke tseo he moithuti” ho tloha moo ha ba qetile o ka re baba tshwayane ka ho fapanyetsana

Menyetla e ekeditsweng.

Ba sa kgoneng

Kgetha qotso pokellong ya bona ya dibuka mme o ba etsetse dipotso tseo di fuputsang ka maetsi a hlohang le a sa hlohang. Thusetsa moo baa nang le bothata teng mme o ba fe mosebetsi

Baithuti ba mahareng/ ba kgonang

Ba fe seratswana mme ba bontshe moo ho hlokalang moetsi leha moetsi a sa hlokalale. Ha ba qetile ba balle baba kgonne le ho hlalosa ka moo ba sebeditseng ka teng.

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Ruburiki

Dikarabo tse lebelletsweng

1. - Thekenoloji e ja makwalaba matsatsing a kajeno.
 - Tlhahisoleseding e fetela baneng ka pele.
 - Batswadi ba bua le bana ka melemo ya thekenoloji.
2. Tse sa hlohang moetsuwa
 - E ruta bana dipalo ka mokgwa o makatsang.
 - E thusa bana ka dintlha tseo di ba thatafallang.
 - E ba thusa ka ho nolofatsa dithuto tse ba thatafallang.
 - E tla le ntshetsapele.
3. (a) Ditsela di kgantshwa ke thekenoloji.
 - (b) bana ba rutwa ke batswadi.
 - (c) bophelo bo nolofatswa ke thuto.
4. (a) Batho ba nkile malebela.
 - (b) Thekenoloji e fana ka lesedi baneng.
 - (c) Thuto e hodisa keello ya bana

Ho bala le ho boha

Mosebetsi wa 5: Ho bala tema ya tshwantshiso/Terama Leq la 89

Disebediswa

Buka ya moithuti

Mehlodi e tshehetang thuto
Bukantswe ya bona

Tataiso ho titjhere

Hlokomedisa baithuti ka tshwantshiso eba tshwantshisitseng le yena hore phapang ke efe.

- Ya mosebetsi 1 ke e bapalwang kalaneng e leng ya thelevishene mme yena ke e balwang.
- Ba bontshe sebopeho sa tshwantshiso ho latela tlhaloso ya tsona bukeng ya lona.
- Boeletsa makgathe a tshwantshiso ho ya k amo a halositsweng ka teng ho “ ditswakotleng”
- Etsetsa baithuti kapa o botse lekgetha ka bonngwe o ntse o etsa mohlala ka ditshwantshiso tseo ba di tsebang.
- Ba botse dipotso ho tswa ho pokello ya bona ya dingolwa ka tshwantshiso eo o e ratang.
- Tseba hore ho ntse ho na le mosebetsi o mong o tswellisang ona pele moo ho etswang tshebetso ka ho botlalo.

Dibopeho le tshebediso ya puo

Boetsuwa Leq la 89

Hopotsa baithuti ka mabopi a polelo ha e le boetsuweng . Ba laele ho o fa mehlala ya bona ba ntse ba bontsha mabopi kea fe. Ba laele ho sheba thuto e ho “ ditswakotleng” ba nto fetela ho “ ke tseo he moithuti” ba ngola mosebetsi kaa bonngwe.

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Bana ba rutwa dipalo ke thekenoloji.
2. Baithuti ba hopotsa mosebetsi wa sekolo ke batswadi.
3. Phaposi ya thekenoloji e fiella ke bana hantle.
4. Bana ba iswa ka Mathslab ke titjhere.
5. Bana ba tshwauwa diphoso ke hlooho ya sekolo.
6. Diselefounu di lorwa ke bana.

Ho bala tshwantshiso Leq la 90

Pele ho ho bala

Bohatong bona baithuti ba lokela ho hlokomedisa baithuti hore ba tlo buisana ka sehlooho boitokisetsong ba tshebetso e matla. Ba laele ho lekola setshwantsho mme ba tle ka dikakanyo tse tla lokisetsa ho araba dipotso tsa mohato wona.

Ka nako ya ho ho bala

Hlakitsa baithuti ba lokela ho etsa eng mona se tla etsa hore ba tshehetse tshebetso ya kamorao.

- Ba laele ho bala tshwantshiso ba tlodisa mahlo a ba nto ipopela mehopolo ya kelello mabapi le

tema le ho iketsetsa dipotso tseo a batlang ho tseba ho itseng

- Hape a ka etsa diqeto tse itseng ke ditaba tseo a di fumaneng ha ntse a tlodisa mahlo.
- Kgetha baithuti ba itseng ba babedi ho balla phaposi tshwantshiso e bukeng.
- Ba kgothalletswa ho ngola mantswe a matjha bukeng ya bona ya bukantswe
- Ba laele ho ngola mosebetsi ka bobedi ka seo ba qetang ho se bala. “ ke tseo he moithuti”
- Ba laele ho eketsa tlotlontswe e “ na o ne o tseba” ba e ngole ho bukantswe ya bona.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti b asa kgoneng

Kgetha tshwantshiso e nngwe ho pokello ya dingolwa mme o ba etsetse dipotso tse fuputsang makgetha a tshwantshiso mme o ba thuse ho araba ka ho ba bontsha tsela e nepahetseng.

Baithuti ba mahareng/ ba kgonang

Ba etse ditokiso tsa bona ba ntse ba sebetse hammoho ba nto balla ba sa kgonneng hore ba utlwisise.

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Memo

Dikarabo tse lebelletsweng

Pele ho ho mamela

1. Bana ha ba mamele batswadi mme ba ipuela ka diselefounu tsa bona.
2. Ke phaposi ya dipuisano tsa metswalle haholoho batjheng. Black Barry.
3. Ba se ba buisana haholo ka selefounu ho na le hore ba bue le batswadi.
4. E sebediswa ke batjha, Facebook, twitter, mixit

Ka morao ho ho bala

1. Kesiilwe. O nka karolo haholo tshwantshisong.
2. Selefounu (BBM)
3. Kesiilwe ya dulelang ho mamela selefounu empa a sa sebetse hantle dithutong.
4. Ke ha a re ngwana o bua ka BMW
5. Ka nka selefounu a e beha pela hae.
6. Ha titjhere Mokebe a tlisa tlaleho ya mosebetsi o seng motle wa Kesiilwe.
7. Ee, ka ho bontsha bohlokwa ba selefounu.
8. Ke karabo ho tswa maikutlong a moithuti.

9. Ke ho bontsha batswadi lehlakore le letle la selefounu baneng.

10. Selefounu

Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo

Puo ya bonono le puo e tobileng Leq la 91

Hopotsa baithuti phapang mahareng a puo e tobileng le ya bonono. Ba laele ho bala hape ho “ditswakoteleng mme ba buisane ka yona Ba laele ho iketsetsa puo ya bonono ho ya ka kutlwisiso ya bona. Ba fe sebaka sa etsa mosebetsi o ho “ke tseo he moithuti” ba tshwayane ka ho fpanyetsana dibuka tsa bona.

Menyetla e ekeditsweng.

Ba sa kgoneng

Kgetha qotso e nang le puo ya bonono mme o ba etsetse dipotso tseo di tla fuputsa puo e tobileng le ya bonono. Ha ba ntse ba hloleha bapisa dipolelo tsa bonono le ditlhaloso tsa teng mme ba leke ho di bapisa. Thusetsa ka dinako tsohle

Baithuti ba mahareng/ ba kgonang

Ba fe mosebetsi wa ho tswa pokellong ya dibuka tsa bona mme ba hlwaye dipolelo tsa bonono ba nto di hlalosa.

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Memo

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Ho makala

- Ho iketla
- Ho robala ka tlala
- Ho phelekanyetsa motho ka dipuo.
- Ho mo hlantsha/ ho mokopanya hlooho
- Ho bua nnete
- O ile a nka selefounu ha bobebe.
- Ho lwantshana le ntho e kotsi
- Shebisana ntho le motho

Ho ngola le no nehelana

Mosebetsi wa 6: Ho ngola tekolobotjha ya tshwantshiso Leq la 92

Disebediswa

Buka ya Moithuti

Mehloodi e fapaneng – dibuka tse fapaneng. pokello ya dibuka

Tataiso ho titjhere

Laela baithuti ho utlwisisa moelelo wa tekolobotjha ka nepo. Ha o qeta ba rute ho lekola buka ho latela tlhahisoleding e halhellang ho “ditswakotleng” ba tataise o ba bontshe dintlha tsa bohlokwa ha lekola buka tse kang

- Baphatlalatsi.
 - Baphetwa
 - Ho utlwisisa tshwantshiso ka ho tebo hore a tle a tsebe ho manolla ka nepoj. Poloto, tikoloho j.j
- Ba tataise ka ho otloloha hob a bontsha ka mohlala o ba o filweng bukeng
- Ba hlokomedise tseo ba lokelang ho di ela hloko ha ba ngola e leng tseo ba di fumanag ho ditswakotleng ka moo di hlalohileswaeng ka teng. Ha ba qetile ho kgetha tshwantshiso e ba e batlang ba ka ya ho “ke tseo he baithuti”.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Ba laele ba phete mosebetsi hape ka mora hoba o ba kgutisetse ho ditswakotleng ka tshwantshiso eo ba e filweng. Ba tataise ho fihlella seo ba lokelang ho se etsa.

Baithuti ba kgonang

- Ba etse ditokiso hape ha ba qetile ba balle ba sa kgoneng mosebetsi wa bona ebile ba ntse ba ba hlalosetsa.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Rubriki

Dikarabo tse lebelletsweng

Mehato e lokelang ho latelwa pele ho hlophiswa tema ena:

- **Moralo kapa boitokisetso ba ho ngola**
 - nahana dintlha kapa **mehopolo ya sehlooho** le e e **tshehetsang** ha o se o utlwisisa taba eo puisano e lokelang ho itshetlaha ho yona, mme
 - etsa qeto ka **ntlhakemo** ya dibui mabapi le seo ho buisanwang ka sona ha o se o ile wa
 - lekola mehloodi e fapaneng ho ka matlafatsa ditaba kapa ntlhakemo ya hao mabapi le sehlooho
- **Mokgwaritso wa pele**

- qala ho ngola **mokgwaritso wa pele** ka ho hlahisa puisano ya hao empa o itshelehile ka mehopolo ya sehlooho empa o etse
- etse hloko **sepheo, sehlooho, baamohedi ba ditaba** le **mofuta wa** tema e lokelang ho hlahiswa
- ha o ngola puo ya subui ka seng **sebedisa dipolelo** tse feletseng tsa nang le moelelo o phethahetseng o ntse o hopotse sebopeho sa tema eo o laetsweng ho e hlahisa, mme ha o se o qetile.

• Boeletsa mosebetsi

Boeletsa tema ya hao ka ho e bala hape, mme o hlaole diphoso ka sepheo sa ho e ntlafatsa ka ho:

- **lokisa** sebopeho sa dipolelo, dikahare, setaele le rejistara moo ho hlokehang, mme o be o
- **lekole** tshebediso ya matshwao a puo e nepahetseng, mopeleto mmoho le tshebediso ya thutapuo, kgetho ya mantswe, o be o
- fumane **dikeletso** tsa baithutimmoho le wena.

• Nehelano

- ha o se lokisetsediphoso tsohle, o bale hape ho nnetefatsa hore ha ho sa na diphoso, mme e be o

Nehelana ka tema ya hao ha o se o e lokisitse, mme o ikgotsofaditse hore ke sehlahiswa se phethetswe.

Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo

Malatodi le mahlalosonngwe Leq la 93

Botsa baithuti ba se ba ithutile ka mahlalosi le malatodi dithutong tse fetileng. J.k hodimo > tlase, ntle> empe malatodi

Mahlalosonngwe : monyako > lemati , morwetsane> ngwanana

Menyetla e ekeditsweng.

Baithuti b asa kgoneng

Ba fe seratswana se tswakantseng malatodi le mahlalosonngwe mme o sebetse le bona ho lekola hore ba kgona ho a bona kahara seratswana.

Baithuti ba mahareng/ ba sa kgoneng

Ba etse ditokiso tsa bona mme ba balle b asa kgoneng ebile ba ntse ba ba hlalosetsa.

Malatodi

- Bohlale > bothoto
- Potlako > butle
- Kajeno> kgale

Mahlalosonngwe

- Phahlo > thepa
- Dinokwana> dikebekwa
- Batho> setjhaba

Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo

- Hopotsa baithuti matshwao a puo le tshebediso ya wona.
- Kgutlo : qetellong ya dipolelo
- Feelwana : moo ho kgefutswang teng le moo ho arolwang mantswe, kappa mabitso.

Dikarabo tse lebelletsweng

- (a) Kgutlo
- (b) Kgefutsa, ho arola mabitso kapa dintho
- (c) Letshwao la potso.
- (d) Letshwao la makalo
- (e) Ho kenngwa mantswe a sebui ka masakaneng

Leka ho ba fa dipolelo mme ba ngole matshwao dipolelong tseo. Ba tataise hore ba di bone le bone.

Baithuti ba mahareng/ ba kgonang

Ba kgothalletse ba etse ditokiso tsa bona ba nto balla sa utlwisiseng ba nto lekola diphoso tsa bona.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Rubriki

Tekanyetso Ya Kotara ya 2 Leq la 94

Mosebetsi ona o ka o sebedisa e le o lekolang baithuti ka wona. Tema e mamelwang ke tseo di ka etswang di le ding

Mosebetsi wa 1: Mosebetsi wa molomo

Matshwao: 15

O ka neha baithuti dihlooho tsena mme ba lo itokisa le ho batla tlhahisoleseding e mabapi sehlooho.

Tema ya molomo e mamelwang

Dikarabo tse lebelletsweng.

1. Basotho, Mazulu, le Maxhosa.
2. Ba apara dithetana.
3. Ba apara dishweshwe le masolanka.
4. Mazulu ha a kwahela mmele ha maxhosa a ikwahela mmele ho fihlella maqaqailaneng.
5. (a) tjhe
(b) tjhe
(c) Ee

Mosebetsi wa 2: Teko ya 2

1. Ramano le Matshotleho
2. Lebokosong le lesakeng la dikgomo.
3. Banka.
4. Tjhe, e ne e hulwa ke mora
5. Tjhe, o ne a bapala ka tjhelete ya hae eo a tlong ho ithuta ka yona a etsa mekete.
6. Mahaeng : ho na le masaka, thelete e bolokwa ka lebokosong
7. Tjhitja: o qadile a na le boikarabelo ebile a itshwere hantle empa ha a le yunivesiting a etsa dintho tse seng hantle.
8. Ya hore ha a lokela ho beha boikarabelo le tshepo ya hae ngwaneng.
(a) Ee
(b) tjhe.
(c) Ee

Dingolwa (thothokiso

1. Thelevishene
2. Ha polelo e re “ba bua ka maleme, tjhaba se o ahlametse.
3. Ho fetisa molaetsa le ho tlaleha ka tsa bolepi.
4. Ditema tse 4 le mela e 4
5. E sebedisa puo tsohle ha e kgetholle
6. Ditaba tse etsahalang lefatsheng.
7. (a) papiso.
(b) mothofatso.
(c) pheteletso

Mosebetsi wa 3: Tlhahlobo ya bohare

Pampiri ya 1

Mosebetsi wa molomo

Ho bala = 10 sebedisa ruburiki

Baithuti ba etsa puo ka sehlooho seo ba se fuweng.

- Ba lokela ho etsa dipapatlisiso ka sehlooho seo ba se fuweng

Pampiri ya 2

1. Metswalle ya boMorongwe le Thabo.
2. Ba ne ba sebetsa hantle sekolong ebile ba itshwere hantle
3. Ho mo kgothaletsa ho ithuta ho feta mona.
4. Ka hore ba iphumane le bona ba se ba le sehlopheng s aba etsang dintho tse ntle.
5. Ho ba etsa baithuti ba hlwahlwa bao ba nang le tjebelopele.
6. Ee, Ba fekanya baithuti le ho thibela ho tswelapele ha thuto
7. (a) ho mamela ka hloko.
(b) ho hloka hala
8. (a) tjhe
(b) tjhe
(c) tjhe
9. boLefufa, (hobane ba ne ba sa itshwara hantle.

Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo

1. Morongwe, Mosebetsi j.j
2. Le- sehlongwapele, -fuf- : motso – fufa > kutu – a . sehlongwanthao
3. Phahameng > tlase
 - Hodimodimo > tlasetlase
 - Thabisa > halefisa > kgentsha
 - Hlalefileng > thotofala
4. Morongwe o lefellwa tjelele ya sekolo ke ntate dinko.
5. (a) Ho emela batho ka sepheo se itseng.
6. Lebitso + lekgethi
7. (a) Ha o filwe lebitso le bolelang diketso tse mpe ebe o a le latela.
(b) ho sebeletsa lefela

Dingolwa Potso ya 3

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Rethabile
2. Ee, ba batla ho isa ngwana lebellong.
3. Mophetwa ya sephara
4. Ditumelo le dikgolo/ meetlo.
5. Rethabile ka ho balehela ha rakgadi.
6. Tjhe, ngwana o na le tokelo ya ho kgetha seo a se ratang a seke a hatellwa.
7. Dikarabo di tlaolwa k maikutlo a baithuti.

Pampiri ya 3: ho ngola

Dikarabo di tla lekolwa ho ya ka

- Sebopeho sa tema.
- Tshebediso ya puo le matshwao a puo ka nepahalo.
- Neheletsano ya ditaba e leng momahano.
- Ho tsepama sehloohong.
- Ho bontsha bokgoni bo ikgethileng.

KOTARA YA

3

Kotara 3 Kgaolo	Beke	Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha	Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya puo
6	1 – 2	<ul style="list-style-type: none"> Ho mamela temakutlwisiso. 	<ul style="list-style-type: none"> Ho bala tema ka bohlokwa ba dipotso 	<ul style="list-style-type: none"> Ho ngola tema eo ho tlatswang diforomo Ho mamela tshebediso ya diforamo 	<ul style="list-style-type: none"> Mabitsobitso Mabitsohohle Lehlalosi la mokgwa le la nako Dihlopha tsa mabitso Polelwanakgethi le polelwanatlhalosi
6	3 - 4	<ul style="list-style-type: none"> Ho mamela inthaviu 	<ul style="list-style-type: none"> Ho bala tema ya dingolwa e jwalo ka tshwantshiso Ho bala thothokiso 	<ul style="list-style-type: none"> Ho ngola inthaviu 	<ul style="list-style-type: none"> Bonngwe le bongata Makgethi: la palo la mmala Malatodi, mahlalosonngwe le meelelomengata Matshwao a puo: potso, kgutlo, feelwana le diabulwa diakwalwa Puosebui le puopehelo
7	5 - 6	<ul style="list-style-type: none"> Puisano ya molomo Ho mamela temakutlwisiso 	<ul style="list-style-type: none"> Ho bala tema mabapi le ho ngola lenanetsamaiso le metsotso Dikerafo 	<ul style="list-style-type: none"> Ho ngola ditema tse telele tsa kgokahano Lenanetsamaiso le metsotso 	<ul style="list-style-type: none"> Lerui Maetsi Lekgathe lelwale
7	7 - 8	<ul style="list-style-type: none"> Diatekele tsa dimakasine 	<ul style="list-style-type: none"> Ho bala bakeng sa tlhahisoleseding (diatikele tsa makasine) 	<ul style="list-style-type: none"> Ho ngola atikele ya koranta 	<ul style="list-style-type: none"> Mabitsomamarane Makgethi
8	9-10	<ul style="list-style-type: none"> Ho mamela temakutlwisiso e itshetlehleng ka ditshupiso Ho fana ka di tshupiso 	<ul style="list-style-type: none"> Ho bala palekgutswe Dithothokiso 	<ul style="list-style-type: none"> Ho ngola moqoqo o hlahosang 	<ul style="list-style-type: none"> Maemedi Maamanyi le boiketsi Mahlalosonngwe le Malatodi
Mosebetsi wa Tekanyetso ya Kotara ya 3					

Tjhebokakaretso ya kgaolo

Merabe e metsho ke batho bao ditumelo tsa bona di itshetlehileng ho maseko, ditwaelo le dikgolo tsa bona. Ba ne ba dumela ka hohlehole hore ha ngwana a sa etswetse leseko bophelo bo ka se mo tsamaele hantle. Hape ke setjhaba se dumelang hore tlhompō ke tshiya ya bophelo bo botle. Ngwana wa motho e motsho o ne a lokela ho hlomphe motho e mong le mong ya moholo. Bana ba ne ba hodiwa ka mokgwa o tshwanang ho tsebahala hore hlomphe e qala ka lapeng.

BEKE 1-2: Meetlo ya rona	
Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha
Ho mamela tema ka kutlwisiso <ul style="list-style-type: none"> e mabapi le ho tlatsa foromo Ditema tsa molomo <ul style="list-style-type: none"> Diforamo, puisano tsa diphele ho sebediswa lenane la dipotso 	Ho balla ho fumana bohlokwa <ul style="list-style-type: none"> ba lenane la dipotso le ho tlatsa tshebetso ya ho bala Ho boha ditshwantsho ka kutlwisiso
Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
Ditema tsa kgokahano e telele <ul style="list-style-type: none"> ho tlatsa foromo. tsepamisa maikutlo ho Tshebetso ya ho ngola 	<ul style="list-style-type: none"> Mabitsobitso Polelwanaqgethi, tlhalosi le polelorarane Mabitsohohle Mahlalosi a mokgwa le nako Dihlopha tsa mabitso
BEKE 3-4: Tlhompō ke tshiya ya bophelo bo botle	
Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha
Tema ya molomo <ul style="list-style-type: none"> Inthavui Mefuta e fapaneng ya puisano ya molomo <ul style="list-style-type: none"> Tshwantshisa 	Tema ya dingolwa <ul style="list-style-type: none"> Tshwantshiso ya batjha Tshebetso ya ho bala Thothokiso <ul style="list-style-type: none"> Makgetha a thothokiso
Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
Ditema tsa kgokahano tse telele <ul style="list-style-type: none"> Inthavui Tsepamisa maikutlo ho Tshebetso ya ho ngola	<ul style="list-style-type: none"> Bonngwe le bongata Puopehelo le puosebui Mefuta ya makgethi Malatodi, mahlalosonngwe le meeelongata Matshwao a puo

Beke ya 1 - 2:
Meetlo ya rona

Ho mamela le ho bua

Mosebetsi wa 1: Ho mamela tema kutlwisiso Leq la 105

Disebediswa

Buka ya moithuti

Buka ya titjhere

Mehlolodi e mong

Makasine

Tataiso ho titjhere

Titjhere baithuti ba se ba tseba hore ho bohlokwa ho mamela ka hloko hore batle ba iphumanele tlhahisoleding ba nto phehisa moo ho hlokaahalang. Jwale ha a sa mamela ka hloko a ka tloha a hlolwa ke arabela seo a se mametseng. Mawa a ho mamela a bohlokwa hore baithuti ba tsebe hore bohatoeng bo itseng ho lebelletswe eng ho tswa ho yena. Pele o ka wela temeng leka ho botsa baithuti ka ditsela tsa ho tlatsa diforomo, mme ba di tlatsa ha ho etsahala eng.

Pele ho ho mamela

Botsa baithuti hagata mela e tjena ba e bona kae mohlomong ha ho etsahala eng. Buisana le bona hore keng ha ba kena sekolo ba lokela ho tlatsa diforomo. Ba laele ho lekola setshwantsho mme ba leke ho ipopela monahano o tla etsa kelello e phodileng. Ba fe monyetla wa ho buisana ka seo ba se bonang le dipotso tseo di hlahang ho bohato bona.

Ha ba qetile ho bua ka setshwantsho ba arabe dipotso ho “ ke tseo he moithuti) ba eelliswe hore bohato bona bo lelekela mosebetsi o matla pele. Mona o ka etsa seo o se ratang o ka ntsha foromo e batlang tlhahisoleding ka ena J.k

Lebitso: _____

Sefane; _____

Aterese _____

Selefounu: _____

Sekolo seo a se

kenang _____

Telefouno _____

O ka botsa dipotso hore ha ongotse dintlha tsa hao fatshe ha o lahlehile e ka fan aka tshedimotso efe? O ka etsa mofuta e mengata ho etsa hore moithuti a kgona ho tlatsa diforomo ka nepo.

Nakong ya ho mamela

Ba hlokomedise hore tlhahisoleding yena e bohlokwa ba lokelwa ho e mamela ka hloko hobane bat lo tlatsa motho e mong ditaba tsa hae. O ba halokomedise hore ba hlwaye mantswe a ba nahanang hore a bohlokwa bakeng ho tlatsa diforomo. Ba hlwaye dintlha tseo di ka ba thusang ha bat lo tlatsa foromo.

Dikarabo tse lebelletswe

Foromo ya ditlhodisano tsa bonono

1. Dintlha mabapi le Mookgo

1.1 Lebitso: ... Mookgo Refilwe

1.2 Fane; Mofikeng

1.3 Tsatsi la tswal: 2000; 09; 17

1.4 Bong: Motshehadi

1.5 Nomoro ya lengolo la tswalo: 0009 17 0622084

1.6 Sebaka sa tswalo: Ladybrand

1.7 Porofensi: Freisetata

1.8 Aterese ya Mookgo

2. Dintlha tsa sekolo

2.1 Lebitso la sekolo: Dilalome

2.2 Dikgau: Gauta, Selvera le Bronszo

3. Mabaka a etsang hore re o nke o le mohlodi.

.....
.....
.....
.....
.....

Saena.....

letsatsi

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Lalela baithuti ho seha foromo e tlatswang makasineng mme ba tlatsa tlhahisoleding e batlahalang. Ba ntse ba hloleha leka ho thusetsa ka moo o ka kgonang ka teng. Ba tataise ka foromo ya mofuta ofe kapa ofe.

Baithuti ba mahareng/ ba kgonang

Ba etse ditokiso kapa le bona ba kgethe foromo makasineng mme ba balle baithuti ba sa kgoneng.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Tijjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memo

Dipopeho le melao ya tshebediso ya puo

Mabitsobitso Leq la 106

Baithuti ba se ba tseba haholo ka mabitsobitso kgale a rutwa dithutong tse ding

O ka ba botsa mabitsobitso a akareditseng eng?

Mabitso a batho, dibaka, j.j

Ha ba qetile ho lekola le ho ikgopotsa mabitsobitso ho ‘Ditswakotleng’ ba fe sebaka sah o etsa mosebetsi ho “ke tseo he moithuti”

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti b asa kgoneng

Neha baithuti seratswana se nang le mabitsobitso mme o ba laele ho a hlwaya wena o entse dikholomo ho ya ka mefuta ya mabitsobitso. Thusetsa moo ba hlolehang teng.

Baithuti ba kgonang/ le ba mahareng

Ba sehele seratswana makasineng mme ba hlwaye mabitsobitso ho tswa teng.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Tijjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memo

Dikarabo tse lebelletseng.

Basotho, Lesotho, Pitseng, Seanamarena, Lesolanka, Morena Moshweshwe, Mzulu, Chaka, Tau, nkwe, Maburu, Thababosiu

Ho bala le ho boha

Mosebetsi wa 2: Ho bala tema ka bohlokwa ba dipotso Leq la 107

Disebediswa

Buka ya moithuti

Mehlodi e meng (inthanete)

Makasine

Tataiso ho tijjhere

Hlalosetsa baithuti hore ho bohlokwa ho tseba ka dipotso. Leka hob a botsa hore keng batho ba itseng kapa sekolo bohlokwa e be e le bofe. Ba fe lenane la dipotso leo o ka beng o le fumane makasineng mme o ba botse molemo wa dipotso tseo tla beng o di

kgethile ka nako eo. Ba hopotse tshebetso ya ho bala ka hob a botsa dipotso le melemo ya tsona ho bona.

Pele ho ho bala

Ba hopotse hore sena ke selelekela sa mosebetsi o matla o tla latela mosebetsing o tlang.

Ba laele ho tadima setshwantsho hore ba ipopele menahano e tla ba thusa mosebetsing o latelang. Ba fe sebaka sa ho nahanisa ka that aka ditaba tsa setshwantsho mme ha morao ba nto wela temeng moo ba buisanang ka dipotso tsa ke tseo he moithuti. O ka etsa kgetho mona hore o kgetha hob a botsa kappa ba arolelana mehopolo dihlopheng tse fapaneng.

Dikarabo tse lebelletseng

Pele ho ha ho bala

1. Mosadi o thusa monna le mosadi ho tlatsa diforomo. Hobane mosadi o ntse a tlatsa diforomo monna le mosadi ba ntse ba araba dipotso.
2. Ho tsebahatsa.
3. Ke ho thusa batho ho tlatsa diforomo ka nepo.
4. - Ho fana ka tlhahisoleseding ya motho.
- Ho hlakisa hore motho ke moahi wa Afrika Borwa
- Ho netefatsa setshwantsho sa motho.
5. Ho tla ho ngodisa ngwana

Nakong ya ho bala

Balla baithuti tema ena o ntse o ba botsa dipotso ho bona hore ntse ba hlwaile ditsebe na? Ba botse dipotso ka mantswe a matjha. Leka ho ba balla hararo o nto o re ba o qoqele seo ba se mametseng ha kgutshwanyane. Ka mantswe a mang sehlopha ka seng se tla o tlalehela seo ba se utlwileng. Ho tloha moo ba fe sebaka sa ho lekola dipotso tsa kamora ho ho bala ba nto di araba. Ba fe sebaka sa ho araba dipotso tsa “ke tseo he moithuti.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Neha baithuti seratswana hape mme o ba hlalositse hantle bohlokwa ba dipotso o ba etsetsa mohlala ka seo ba e phelang. Ha ba ntse ba hloleha leka ho thusetsa ka moo o ka kgonang ka teng.

Baithuti ba mahareng/ ba kgonang

Ba etse ditokiso tsa bona di pahethahale mme ba balle baithuti ba ntse ba hloleha. Ha ntse ba hloleha leka ho thusetsa moo ho kgwehlang.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memo

Ka mora ho ho bala

1. Ho batlana le tlhahisoleseding.
2. Ho fumna seo o se batlang ka motho
3. Tsela eo motho a tla arabang dipotsso ka teng.
4. Tshwano ke efe?

- Di bokella tlhahisoleseding bakeng sa sepheo se itseng.

Phapano ya tsona

- E kgona ho utulla semelo sa motho ya batlang mosebetsi.
 - E nka tlhahisoleseding ka kakaretso e seng ya motho a le mong
5. Tjhe, e akaretsa dipalopalo tsa batho lefatshe ka bophara ka nako e le nngwe mme tse ding tsa diphuputso ha di tshepahale.

Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo

Mabitsohohle Leq la 109

Hopotsa baithuti hore mabitsohohle keng ka ho ba botsa dipotsa ka wona. Ba hlolehang leka h oba hopotsa ka hore ba bale “ditswakotleng”. Ha ba qetile ba laele hore ba o nehe mehlala ya bona ho netefatsa kapa hona ho tsitsisa mehopolo. Ha ba qetile he ba fe sebaka sa ho araba dipotso tsa ke “ke tseo he moithuti:

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti b asa kgoneng

Neha baithuti seratswana se nang le mabitsohohle mme o ba laele ho a hlwaya wena o entse dikholomo ho ya ka mefuta ya mabitsobitso. Thusetsa moo ba hlolehang teng.

Baithuti ba kgonang/ le ba mahareng

Ba sehele seratswana makasineng mme ba hlwaye mabitsohohle ho tswa teng.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memo

Dikarabo tse lebelletseng.

Dikarabo tsa baithuti di tla fapana.

Ho boha ditswantsho bakeng sa kutlwisiso Leq la 109

Disebediswa

Buka ya ditswantsho

Buka ya mothuti

Mehlodi e meng

Tataiso ho titjhere

Tema e hangata e batlang e phelekanyetsa baithuti hore ba ka ipopela setshwantsho se bopang mohopolo o utlwahalang. Tseba hangata ditswantsho di fana ka tlhahisoleseding e itseng kgothaletsa baithuti ho etsa bokgobonthithi bohle ho fumana molaetsa wa tema. Pele ho moo leka h oba hlaloesetsa mawa ana ha bala;

- **Ha ba okola:** laela baithuti ho bala sehlooho ka kutlwisiso ba nto nahana seo tema e ba fuparelletseng tsona. Batla dikarabo ha ba qeta ho okola sehlooho.
- **Ho tlodisa mahlo:** ba laele ho bala ka potlako ba batle dintlha tse tshehetsang sehlooho. Leka ho ba fa nakonyana e nyenyane moo ba balang mme ba fane ka dintlha tseo di tla beng di tshehetsa sehlooho seo.
- Ba lemohise dintlha tsa bohlokwa tseo ba lokelang ho di ela hloko ha ba ntse ba bala hobane ba tlo lokela ho araba dipotso. Ba laele ho hlahloba ditswantsho tse latelang mme ba ipopele mehoolo ka tsona. Ha ba qetile ho bua e re ba árabe dipotso ka bobedi “ke tseo he baithuti.

Dikarabo tse lebelletseng.

1. Ho phetwa moetlo.
2. Hobane ngwana o hlabelwa phoofolo/ ngwana o rweswa kgwetsa.
3. Ho jeswa le ho rweswa ngwana kgwetsa.
4. Dikarebo di tla fapana.
5. Dikarebo di tla fapana.
6. Nnete
7. (a) Basotho
(b) Dikarabo di tla fapana.

Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo

Lehlalosi Leq la 110

Hopotsa baithuti hore lehlalosi keng hobane ba se ba le entse haholo dithuti tse fetileng. **Botsa dipotso tse tjena:**

- Neng? Lehlalosi la nako.
- Jwang? Lehlalosi la mokgwa

- Kae? Lehlalosi la sebaka
Ba laele ho fana ka mahlalosi a bona kapa o qotse seratswana senang le mahlalosi mme o re ba a hlwaye ba be bafane ka mehlala. Ba laele ho ho sheba ditswakotleng ho tsitsisa tsebo ya bona. Ba fe sebaka sah o etsa “ke tseo he moithuti” ka bonngwe.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Neha baithuti dipolelo tse nang mefuta a mahlalosi mme bona ba bolele hore mahlalosi kea fe dipolelong. Ba fe sebaka sah o bolele le hore ke a mofuta ofe, ba be ba botse dipotso tse botswang mahlalosing.

Baithuti ba kgonang/ le ba mahareng

Ba fe seratswana se nang le mefuta ya mahlalosi mme ba be ba bolele mofuta wa lehlalosi. Ha ba qetile ba tlo etsa nehelano ka pela baithuti ba sa kgonang.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memo

Dikarabo tse lebelletseng

Lehlalosi la nako

- Hara bosiu

Lehlalosi la mokgwa

- Haholo
- Ka bongata
- Hantle.

Ho ngola le ho nehelana

Mosebetsi wa 3: Ho ngola tema e ho tlatswang diforomo Leq la 111

Disebediswa

Buka ya moithuti

Buka ya titjhere

- Ela hloko hore baithuti ba sebedisitse sebopeliso se nepahetseng ho tlatsa diforomo
- Na baithuti ba sebedisitse puo e nepahetseng ya sesotho
- Na baithuti ba latetse tshebetso ya ho ngola?
- Ba entse moralo
- Mokgwaritso wa pele

- Tshebediso ya puo ke e nngwe ya ntho e fang baithuti mathata. Sheba hore e be ba tseba ho sebedisa mantswe a loketseng na.
- Ntho e nngwe eo ba hlokanang ho thuswa ka yona, ke ho hodisa tlontlontse. O ele hloko hore ba se ke ba lahlela maele, dikapuo le mekgabisopuo ba sa e hlalosa ka nepo.

Titjhere o lokela ho hatella dintlha tsena ka mokgwa ona:

Tshebetso ena ena e na le mehato ena:

- **ho etsa moralo** – mona o ngola mehopolo ya bohlokwa kapa ya sehlooho eo o tla e sebedisa. Hopola hore mehopolo ya sehlooho ha e tsamaye e le meng. E lokela ho ba le e e tshehetsang. Boela o ikgotse hore foromo e sebedisetwang bo mong, le hona ka sepheo sefe.
- **Ho ngola mokgwaritso wa pele** – mona o sebedisa mehopolo ya sehlooho le e e tshehetsang. Ka mantswe a mang ke yona yane eo o e hlahisitseng moralong wa hao. Puo ya hao eo o e hlophisitseng ka mora hoba o bokelle dintlha, e tla ba bohlokwa mona. Sehlooho sa hao se tla dumellana le bao o ba ngollang (baamohedi ba ditaba). Ha o a lokela ho lebala hore mehopolo ya hao ya sehlooho, ke yona e tla laola ho tlatsa diforomo ka nepo le dintlha di latellana ka nepo.
- Ha o se o entse mokgwaritso o lokela ho boela ho wona, ka sepheo sa ho o lokisa le ho o ntlafatsa. Mona o lokisa tshebediso ya mantswe, ya dipolelo mme e bile o ka fetola le dintlha tsa hao ho ya kamoo o bonang ho hlokeha. Sepheo se seholo ke ho hlahisa moqoko (sehlahiswa) se phethahetseng, se nang le dintlha tse nyallanang hantle.
- Ke mohatong ona moo o ka o fang moithuti e mong ho o tshwaya diphoso. Ha a se a entse jwalo, ngola botjha o se o o lokisitse, o ntlafetse.
- Jwale o tla nehelana ka mosebetsi (papatso) o phethahetseng hore titjhere a o tshwaye.

Hopola hore o tla sebedisa ruburiki ho tshwaya mosebetsi ona.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Ba fe lenaneo le leng la dipotso kapa ba sehe lenane leo koranteng/ makasinneng mme ba leke ho tlatsa dikgeo tseo ba ntse ba thusana le baithuti ba kgonang ho netefatsa hore ba a utlwisa.

Baithuti ba mahareng

- Ba fe lenane le leng la dipotso le leng mme ba leke ho araba le araba ka thuso ya hao.

Baithuti ba kgonang

- Ba sebetse hammoho le ba hlolehang ba ntse ba ba bontsha hore ba etse jwang. Ba etse ditokiso tsa mosebetsi wa bona hape.

Dikarabo tse lebelletsweng

Dikarabo di tla laolwa ke ka moo baithuti ba arabang dipotso ka teng.

- Lekola hore ba beile dintlha tsa bona ka nepo
- Ba tlatsitse diforomo ka nepo ha baitlatsetsa dintho tsa bona empa ba latetse seo potso e se batlang.
- Lekola ba latetse mehato e loketseng yah o ngola ho ya ka moo e hlahisitsweng bukeng.

Dibopeho le melao le tshebediso ya puo

Dihlopha tsa mabitso Leq la 112

Mothating wona baithuti ba se ba na le tsebo ya ho dihlopha tsa mabitso. Ngola mabitso mme o ba botse dihlopha tse di welang ho tsona. Ha baqetile he e re ba ikgotse ka bo bona ho “ditswakotleng” hore dihlopha tsa mabitso di tsamaya jwang. hatella dihlopha tsa 1^(a) le 2 (a)
Ba fe sebaka sa ho araba dipotso tse ho “ke tseo he baithuti”

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Ba fe mabitso a dihlopha tse fapaneng mme ha o qeta o re ba a hlophise ho ya ka dihlopha tsa mabitso ho tloha ho sehlopha sa 1- 15. Thusetsa moo ba nang le mathata.

Baithuti ba mahareng/ ba kgonang

Ba etse ditokiso ka ho phethahala mme ha ba qetile ba etsetse b asa kgoneng ditokiso ba ntse ba ba botsa dipotso.

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Banana, bana, batho, bahlankana.
2. (a) Mohlankana = 1
(b) morabe = 3
3. (a) boDikeledi.
(b) bontate
(c) bomme

Ho mamela tshebediso ya diforomo – dipuisano tsa phanele Leq la 113

Disebediswa

Buka ya moithuti

Buka ya titjhere

Mehlodi e meng

Tataiso ho titjhere

Botsa baithuti dipotsonyana tse mmalwa ka puisano ya phanele hore ho etsahalang ha etswa tshebetso ya phanele. Ba hlakisetse hore ho lebelletsweng ho bona ba tle ba itokisetse ho phethahatsa mosebetsi. Ba hlokomedise ditaelo tsa tshebetso di teng ho “ditswakotleng” moo o tla bolellwa tshebetso ka botlalo. Bolella modulasetulo hore mosebetsi wa hae ke ofe e leng ho: ho tsamaisa dipuisano ka nepo. Leka ka hohlehohle ho ba hopotsa hore ba lokela ho sielana sebaka le ho arolelana mehopolo ka nepo. Ha o bona ba se ba utlwisisitse hantle ba fe sebaka sa ho ithlophisa ka ho sheba mosebetsi ho “ke tseo he moithuti”

- Ba tla tseba hore dintho tse ding di nka karolo efe?
- Ba tla tseba ba lokela ho etsang ka nako ya dipuisano.
- Le hore ba tla arolelana mehopolo jwang.
- Ba tla hlomphana jwang nakong ya dipuisano

Baithuti ba sa kgoneng

Ba fe sehlooho se seng mme o etse dintlha tsa puisano hammoho le baithuti o ntse o ba tataisa. Ba bontshe tsela le mekgwa ya ho puisana ba latela ditsela tse nepahetseng

Baithuti ba kgonang/ le ba mahareng

Neha baithuti sebaka ba lokise diphoso tse ba di entseng mane le mane. Ba fe sebaka sa ho etsa tlaleho ka pela baithuti ba sa kgoneng ho ba bontsha tsela

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

1. (a) Na ho etsetsa bana meetlo ho nepahetse?

Ee /the

A nepahetse hobane ha bas a etsetse bana ba bang b aka kula, kappa ba etsa dintho tse sa tlwalehang tsa ho ntshetsa metsi dikobong j,j

(b) Na ho nepahetse ho kopanya maseko le mekgwa ya sejwalejwale (thuto ya bopherimela)?

Ee/ tjhe

Tshehetsa karabo hobane setso sa rona ha se a tshwanela ho nyotobatswa ke thuto ya merabe e sele

(c) Na le ka qobella batswadi ba kajeno ho dumela ho maseko? Ee/tjhe

2. (a) se lokelwang ke ho etswa ba lemoswe ka molemo le dimpe tsa ho se laele meetlo. Motho o na le tokelo yah o kgetha ntho eo a e batlang.

(b) Ebe ho bohlokwa ho ruta le tlwaetsa bana ba kajeno moo ba tswang teng? Ee/tjhe

Mabaka ke afe? B a rutwe moo ba tswang ba itsebe mohlomong e se ha ditaba di mo qaqa a ba beha molato ho motho e mong. Ke ka hona o bonang le kajeno re ntse re keteka letsatsi la botjhaba ka kgwedi yena.

(c) Na lona le rata le ho hlompha maseko a merabe ya lona?

Ke a rata

Fane.....

.....

Ha ke a

rate.....

.....

Dibopeho le melao le tshebediso ya puo

Dipolelwanakgethi, polelwanahlalosi

Laela baithuti ka hore ba o fe dipolelo tse fapaneng mme o ntse o sehella maetsi. Ba hlalositse hore polelwanakgethi e kgetha lebitso ha polelwanthlalosi e hlalosa leetsi le etsahala jwang, neng le kae. Ba laele ho batla mefuta ya dipolelwana tse fapaneng le mabitso a bona le hore keng ba di bitsa jwalo. Bala le bona “ ditswakotleng mme o ntse o ba bontsha tshebediso le phapano ya tsona ho ya ka moo di entsweng ka teng bukeng ya bona.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Ba fe dipolelo tse nang le mefuta ya dipolelwana mme o be o re ba di hlophise ho latela mefuta ya dipolelwana. Thusetsa moo ba hlokaeng thuso teng ka ho ba hakolla hore tlhalosi e sebetsana le eng ha kgethi yona e kgetha lebitso.

Baithuti ba mahareng

- Ba fe mosebetsi o mong hape ha ba qetile ho o ngola ba balle b asa kgoneng le h oba bontsha moo ba haellwang teng.
- Ba sebetse hammoho le ba hlolehang ba ntse ba ba bontsha hore ba etse jwang. Ba etse ditokiso tsa mosebetsi wa bona hape.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhare ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Bana ba banyenyane ba hlophiswa leha ho bata.
2. Ngata ya ditlhare e phatsa lelapa ka masa.
3. Mosadi e moholo o isa bana moo a ratang teng.
- 4.

Dipolelwanakgethi	Polelwanatlhalosi
<ul style="list-style-type: none"> • Ba banyenyane • Ya ditlhare • E moholo 	<ul style="list-style-type: none"> • Leha ho bata • Ka masa • Moo a ratang teng

Beke ya 3 - 4:

Tlhompho ke tshiya ya bophelo bo botle

Ho mamela le no bua

Mosebetsi wa 1: Ho mamela inthaviu Leq la 116

Disebediswa

Buka ya moithuti

Buka ya titjhare

Mehlopi e meng

Seyalemoya

Tataiso ho titjhare

Titjhare baithuti ba se ba tseba hore ho bohlokwa ho mamela ka hloko hore batle ba iphumanele tlhahisoleseding ba nto phehisa moo ho hlokaahalang. Jwale ha a sa mamela ka hloko a ka tloha a hlolwa ke ho arabela seo a se mametseng. Mawa a ho mamela a bohlokwa hore baithuti ba tsebe hore bohatoeng bo itseng ho lebelletsweng eng ho tswa ho yena. Pele o ka wela temeneng, qala ho hlalositse baithuti ba hao hore inthaviu ke eng. Sebedisa tlhaloso e dibukeng tsa bona mme o eketse moo ho hlokehang.

Tlhaloso: Inthaviu ke puisano e hlophisitsweng e pakeng tsa batho ba babedi. Motho e mong o botsa dipotso ha e mong yena a arabela dipotsong tseo. Ka nako tse ding motho a le mong a ka botsa dipotso ke lemulwana la batho. Ho na le inthaviu e etswang ka molomo le e ngolwang. Pele ho moo leka ho hlokomedisa baithuti ka dintlha tseo ba lokelang ho di ela hloko ha ba ntse ba mametse.

Pele ho ho mamela

Buisana le bona ka makgathe a intahvui e memelwang hore ba ela hloko eng. Etsa baithuti ba babedi ba etse bonketsisane ya inthavui ho hlakisa inthavui o be o ba botse dipotso ka seo ba ntse ba se mametse. Ba balle inthavui e hlahellang bukeng ya hao ka lebelo le lekanang. Leka hob a balla hararo o se o ba boleletse seo o se lebelletseng ho bona hore ba tlo araba dipotso.

Nakong ya ho mamela

Ba hlokomedise hore tlhahisoleseding yena e bohlokwa ba lokelwa ho e mamela ka hloko hobane ba tlo araba dipotso. O ba halokomedise hore ba hlwaya dintlha tsa bohlokwa tseo ba nahanang hore di tla hlahang. Ka mora thuto yena baithuti ba leba ho “na o ne o tseba” ba iphumanela tlotlontswe ho atolosa bukantswe ya bona.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

O ka mamedisa baithuti bana inthavui ya seyalemoyeng makgetlonyana mme o be o ba botsa dipotso ka seo ba se mametseng. Thusetsa moo ba sa utlwisiseng hantle hore ba kgone ho mamela inthavui ka nepo.

Baithuti ba mahareng/ ba kgonang

Ba mamedisise inthavui e nngwe mme ba balle ba sa utlwisiseng hantle ho bopa kutlwisiso ya bona hantle.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhene ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

Dikarabo tse lebelletseng

1. Monghadi Tshole le nkgono Maselepe.
2. Monghadi Tshole.
3. Boitshwaro ba bana ba kgale le ba kajeno.
4. Batjha ba kajeno. Hobane ba tla tseba ho hlwaya dijo le ho apara ka tsela e nepahetseng.
5. Ee, o itse a re a qhwaholle mamao.

6. Ee, o lebohile ka tlhompho a ba a re le ka moso.
7. (a) Ho mo amohela hantle.
(b) Ho buisana ka taba e itseng.
(c) Ha o sa batle ntho le mo e hatileng teng.
(d) O a kgetha.

Dibopeho le melao ya tsebediso ya puo

Bonngwe le bongata Leq la 117

Baithuti mothating won aba se ba tseba haholo ka bonngwe le bongata e sebetsanang le dihlompwapele tsa mabitso j.k monna > banna. Laela baithuti ho ikgopotsa bongata le bonngwe ho “ditswakotleng” ba laele ho iketsetsa jwalo ka mantswe a bona. Ha ba qetile ba nehe sebaka sa ho etsa mosebetsi wa “ke tseo he baithuti”

Dikarabo tse lebelletseng

1. **Bongata:** batho, maphelo, ditjhelete, mahlo le disebe.
2. **Bonngwe:** tlhompho, ntho, motho, katleho, bophelo, seriti, setjhaba

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Ba fe mabitso a lobokaneng e le ho bongata le a ho bonngwe mme bona ba a hlophise ka bonngwe le bongata. Thusetsa moo ho nang le mathata teng.

Baithuti ba mahareng/ ba kgonang

Ba fe nako ya ho etsa ditokiso tsa mosebetsi ban to sebetsa hammoho le baithuti ba sa arabeng ka nepo. Ba ba bontshe moo ba sa sebetsang hantle.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhene	Eo e seng ya mmuso	Memo

Ho bala le ho boha

Mosebetsi wa 5: Ho bala tema ya dingolwa e jwalo ka tshwantshiso Leq la 117

Disebediswa

Buka ya dingolwa
Buka ya moithuti
Mehlodi e meng.

Tataiso ho titjhere

Mothating wona baithuti ba se ba batla ba tlwaetse mefuta e fapaneng ya dingolwa e jwalo ka tshwantshiso. Jwale wen aba botse makgetha a tshwantshiso o ntse o ba etsetsa mehlala ka tseo di leng ho pokello ya bona ya dibuka. Ba hopotse k aka tshwantshiso eo ba seng ba e entse kgaolo 5 haholo makgetha a yona.

Tshebetso yah o bala

Pele ho ho bala

Ba hopotse hore mosebetsi wona ke selelekela sa mosebetsi o matla o tla latela mosebetsing o tlang. Ba laele ho tadima setshwantsho hore ba ipopele menahano e tla ba thusa mosebetsing o latelang. Ba fe sebaka sa ho nahanisa ka thata ka ditaba tsa setshwantsho mme ha morao ba nto wela temeng moo ba buisanang ka dipotso tsa “ke tseo he moithuti”. O ka etsa kgetho mona hore o kgetha ho ba botsa kapa ba arolelana mehopolo dihlopheng tse fapaneng ka setshwantsho se latelang.

Dikarabo tse lebelletsweng

Pele ho ha ho bala

Dikarabo di tla tswa maikutlong a baithuti ka ho fapana mme tsohle di tla laolwa ke tsela eo maemo a le ka teng.

Nakong ya ho bala

Balla baithuti tema ena o ntse o ba botsa dipotso ho bona hore ntse ba hlwaile ditsebe na? Ba botse dipotso ka mantswe a matjha. Leka ho ba balla hararo o nto o re ba o qoqele seo ba se mametseng ha kgutshwanyane. Ka mantswe a mang sehlopha ka seng se tla o tlalehela seo ba se utlwileng. Ho tloha moo ba fe sebaka sa ho lekola dipotso tsa kamora ho ho bala ba nto di araba. Ba fe sebaka sa ho araba dipotso tsa “ ke tseo he moithuti.

Kamorao ho ho mamela

1. Lehana le Mamorena.
2. Ho ya ka dipuo tsa bona tse bontshang thabo le hob a lokolla hore bay o theha motse wa bona.
3. Ke motho ya manganga a thotse, ha na hlomphe(ha a phethise seo a se bolellwang ke batswadi ba monna hore a tle a tle a ba tsebise ha a boetse morao. Ha a mamele batswadi le monna ha bam o fa ditaelo e leng sesupo sa hore tlhompho ha a na yona.)

4. A fapane hobane lelapa la Maafikeng le itshetlehlile meetlong ha la Lehana le sa ise meetlo hloohong.
 5. Ho tsokotsa letheka ka ho qhosha o bontsha thabo.
 6. Ho buuwa ka Modimo.
- Ha a thabele ha hothwe a tlo tsebisa batswadi ha a boetse morao.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Kgethela baithuti terama e itseng ho buka eo ba e balang mme ba sebedise dipotso tsa ho bala bukeng yena. Ha ba ntse ba hloleha leka ho thusetsa ka moo o ka kgonang ka teng.

Baithuti ba mahareng/ ba kgonang

Ba etse ditokiso tsa bona di phethahale mme ba balle baithuti ba ntse ba hloleha. Ha ntse ba hloleha leka ho thusetsa moo ho kgwehleng.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memo

Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo

Lekgethi Leq la 120

Baithuti ba se ba ithutile haholo ka lekgethi hore mosebetsi wa lona ke ofe polelong.

Botsa baithuti dikutu tsa mmala, sebopelo le palo. Ha baqetile ho o neha dikutu tseo he ba etse dipolelo mme ba sehelle makgethi moo. Ba botse ho ya ka dipolelo tsa bona lekgethi le kgetha eng. Ba ntse ba hloleha ba fe nakwana ho ithuta lekgethi ba shebile thuto e ho “ditswakotleng.” Ha ba se ba qetile ka boikgopotso ba lekgethi ba nehe monyetla wa ho etsa mosebetsi ho “ ke tseo he moithuti”

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Kopanya dipolelo le maamanyi mme o re baithuti ban aba kgethe makgethi ba be ba bolele hore dikutu tsa ona ke tsa mofuta ofe.

Baithuti ba mahareng/ le ba kgonang

Ba nehe seratswana se seng hape mme o ba dumelle ho batla makgethi teng. Ba balle ba sa kgoneng hore ba be le kutlwisiso e tsitsitseng.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memo

Dikarabo tse lebelletsweng

- (a)
(b) Tse pedi
- (a) tse pedi.
(b) tse kgubedu
(c) tse tshehla

Ho bala thothokiso Leq la 121

Disebediswa

Buka ya baithuti

Buka ya dithothokiso

Mehlopi e meng

Tataiso ya titjhere

Hopola baithuti ba se ba entse dithothokiso tse ngata dikgaolong tse fetileng mme ba se ba ithutile sebopeliso sa kantle le sa kahare. Mona o tlo etsa sebopeliso sa kahare moo bat lo shebana le mekgabiso puo, mofuta ya karaburetso le merumo thothokisong. Botsa baithuti ka dikapuo tse kang papiso, tshwantshiso, mothofatso, pebofatso, lepata le mantswe a raemang.

Ha ba qetile ba rute kapa ba hopotse makgetha a thothokiso ho “ditswakotleng” ba rute o ntse o ba botsa dipotso le bona ba fana ka dikarabo tsa bona. Ha ba qetile kgetha thothokiso e le nngwe ho pokello ya dingolwa ya bona le nto batla makgetha ao ba ithutileng ka ona. Ba efe Sebeka sa ho etsa mosebetsi o ho “ke tseo he baithuti” Ha ba qetile ho ngola b aka ngola tlotlontse ho dibukantswe tsa bona e le mantswe a matjha.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Ba kgethele thothoko e le nngwe ba etse dipotso tse ba di entseng mosebetsing o fetileng Ba fe sebaka sa ho araba ba sheba matshwao a thothokiso

Ba fe kgaolo e le nngwe ya padi eo ba e balang mme ba arabe dipotso tseo tse ho ke tse he baithuti empa thothokisong e nngwe.

Baithuti ba kgonang

Ba fe mosebetsi o mong ba boele ba itekole empa ke mosebetsi wa boikwetliso feela ha se wa tekanyetso.

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Memorandamo

Dikarabo tse lebelletsweng

- Batjha ba kajeno (baithuti ba ka nna ba fana ka sehlooho se seng ntle le sena)
- ba rata menate
– Meaparo e sa kgahliseng.
– Ba nwa jwala.
– Ha ba hlomphe melao ya baholoholo ba rona.
- Batjha (tjhatjha e ntjha)
- (a) Phetolalebitso.
(b) tshwantshiso
(c) papiso
- O makatse
- Ngwanana
- E ile borata (monateng)
- (a) tatso
(b) pono

Dipolelwana	Ditlhaloso
Metsi a thata	Jwala ba sekgowa
Mamodukole	Banana
Lefatshe le dubehile	Bana ba ferekane
Marwana	Makgowa
Poaneng	Dintho di pepeneng

Dibopeliso le melao ya tsebediso ya puo

Malatodi, mahlalosonngwe le meelelomengata

Leq la 123

Baithuti ba se ba tseba haholo ka malatodi le mahlalosonngwe dithutong tse fetileng. Botsa baithuti ka malatodi a mmalwanyana le mahlalosonngwe. Ba fe nakonya ho ikopotsa mahlalosonngwe le malatodi. Ha ba qetile o ba fe mosebetsi ho “ ke tseo he moithuti”

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Ba fe seratswana se nang le malatodi le mahlalosonngwe mme ba kgone ho bona hore mahlalosonngwe ke afe le malatodi.

Baithuti ba mahareng/ ba kgona

Ba fe seratswana se nang le mahlalosonngwe le malatodi mme ba a hlomphe ka nepo. Ba bontshe ba sa kgoneng phapang mahareng a malatodi le mahlalosonngwe.

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Memorandamo

Dikarabo tse lebelletsweng

- (a) diaba > dikakata
(b) monyaka > monyaka
(c) dubehile > ferekane
- (a) mobe > monate
(b) fokolang > sekgakgatha

Ho ngola le ho nehelana

Mosebetsi wa 6: Ho ngola inthaviu Leq la 123

Disebediswa

buka ya moithuti

buka ya mehlodi

Tataiso ho titjhere

Hopotsa baithuti ka inthavui e ba buileng ka yona mosebetsi wa pele hore e etswa jwang. Ke moo motho e mong a botsang e mong dipotso ha e mong a arabela ka tshwanelo. Empa pele o ka tswellisa inthavui e ho “ke tseo he moithuti” ba lokela ho latela mehato ya tshebetso ya ho ngola.

- Ela hloko hore baithuti ba sebedisitse sebopeho se nepahetseng ho ngola inthavui
- Na baithuti ba sebedisitse puo e nepahetseng ya sesotho
- Na baithuti ba latetse tshebetso ya ho ngola?
- Ba etse moralo
- Mokgwaritso wa pele
- Tshebediso ya puo ke e nngwe ya ntho e fang baithuti mathata. Sheba hore e be ba tseba ho sebedisa mantswe a loketseng na.
- Ntho e nngwe eo ba hlokanang ho thuswa ka yona, ke ho hodisa tlotlontse. O ele hloko hore ba se ke ba lahlela maele, dikapuo le mekgabisopuo ba sa e hlalosa ka nepo.

Titjhere o lokela ho hatella dintlha tsena ka mokgwa ona:

Tshebetso ena ena e na le mehato ena:

- ho etsa moralo** – mona o ngola mehopolo ya bohlokwa kapa ya sehlooho eo o tla e sebedisa. Hopola hore mehopolo ya sehlooho ha e tsamaye e le meng. E lokela ho ba le e e tshehetsang. Boela o ikgotse hore foromo e sebedisetswang bo mong, le hona ka sepheo sefe.

- Ho ngola mokgwaritso wa pele** – mona o sebedisa mehopolo ya sehlooho le e e tshehetsang. Ka mantswe a mang ke yona yane eo o e hlahisitseng moralong wa hao. Puo ya hao eo o e hlophisitseng ka mora hoba o bokelle dintlha, e tla ba bohlokwa mona. Sehlo sa hao se tla dumellana le bao o ba ngollang (baamohedi ba ditaba). Ha o a lokela ho lebala hore mehopolo ya hao ya sehlooho, ke yona e tla laola ho ngola inthavui ka nepo le dintlha di latellana ka nepo.
- Ha o se o entse mokgwaritso o lokela ho boela ho wona, ka sepheo sa ho o lokisa le ho o ntlafatsa. Mona o lokisa tshebediso ya mantswe, ya dipolelo mme e bile o ka fetola le dintlha tsa hao ho ya kamoo o bonang ho hlokeha. Sepheo se seholo ke ho hlahisa inthavui (sehlahiswa) se phethahetseng, se nang le dintlha tse nyallanang hantle.
- Ke mohatong ona moo o ka o fang moithuti e mong ho o tshwaya diphoso. Ha a se a entse jwalo, ngola botjha o se o o lokisitse, o ntlafetse.
- Jwale o tla nehelana ka mosebetsi (inthavui) o phethahetseng hore titjhere a o tshwaye.

Hopola hore o tla sebedisa ruburiki ho tshwaya mosebetsi ona.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Ba fe sehlooho se seng sa inthavui mme se batle se tsamaellana le maemo ao ba phelang kahara ona hore ba tle ba nolofallwe. Thusetsa moo ba sa kgoneng.

Baithuti ba mahareng/ ba kgonang

Ba fe sehlooho se seng mme ba iketsetse inthavui ho latela ya mosebetsi wa 1. Ba balle baithuti ba sa kgoneng hore bona ba entse inthavui ya bona jwang.

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Rubburiki

Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo

Matshwao a puo Leq la 125

Matshwao a etswa thutong e nngwe le e nngwe jwale botsa baithuti hore kgutlo e etswa kae, feelwana ha ho etsahalang. Ba badise ditlhakisetsa ya matshwao a puo ho “ditswakotleng” ha ba qetile ba etse mosebetsi ho “ke tseo he baithuti”

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Neha baithuti bana dipolelo tse tswakantseng mefuta ya matshwao ohle ao ba a entseng. Ba thuse moo ba hlokang thusang teng

Baithuti ba mahareng/ ba kgonang

Ba fe seratswana mme ba ngole matshwao a puo ka nepo ho sona. Ha ba qetile ba balle ba sa kgoneng hore ba a sebedisa jwang. matsatsing a kajeno?

Pulane:	“Motswalle ke ne ke etetse Matlatsane ha malome wa ka.”
Dikeledi:	“Ao! O ile wa tsamaya ka lenyene o sa mpoella le nna ngwana mme.”
Pulane:	“Ha o tsebe letho ke ile ka nkwa jwalo ka thotwana.”
Dikeledi:	“Na bana ba moo ba na le boitshwaro tjee?”
Pulane:	“O ke ke wa dumela seo ke o bolellang sona ngwaneso.” Bana ba moo ekare ba kgethilwe. Boitshwaro ba bona bo botle ka mokgwa o makatsang.

Mosebetsi o ekeditsweng

Disebediswa

Buka ya moithuti
Buka ya titjhere
seyalemoya

Tataiso ho tijhere

Qala pele ka ho hlalose tsa baithuti ba hao hore inthaviu ke eng. Sebedisa tlhaloso e dibukeng tsa bona mme o eketse moo ho hlokehang.

Tlhaloso: Inthaviu ke puisano e hlophisitsweng e pakeng tsa batho ba babedi. Motho e mong o botsa dipotso ha e mong yena a arabela dipotsong tseo. Ka nako tse ding motho a le mong a ka botswa dipotso ke lemulwana la batho. Ho na le inthaviu e etswang ka molomo le e ngolwang.

Jwale neha baithuti monyetla wa ho sheba mohlala o mokgutshwanyane wa inthaviu e ngotsweng e dipakeng tsa moqolotsi wa ditaba le Seanokeng, sebini se tummeng haholo. O ka boela wa ba fa monyetla wa ho etsa bonketsisane ba seo inthaviu ena e buang ka sona.

Hatella dintlha tsena:

1. Hlophisa dipotso tseo o tlo di botsa pele o kopana le motho eo o tlo mo inthaviu.

2. Eba le tlhahisoleseding e batsi ka tabataba ya inthaviu, mme dipotso o di hlahlamanye ka tsela eo o tla fihlellang sepheo sa hao ka yona.
3. Tseba sepheo sa ho tla etsa inthaviu.
4. Beha nako e itseng bakeng sa inthaviu, mme o se ke wa feta nako eno –boitokisetso bo nepahetseng bo tla qoba ho ya lolololo.
5. Tsebisa ya inthaviuwang sebaka seo inthaviu e tlo etswang ho sona.
6. Ha o se o tlo qala:
(a) itsebise, mme o bolele sepheo sa ho tla etsa inthaviu
(b) qala ka ho bua (hakgutshwane) ka tabanyana e tla etsang hore ya inthaviuwang a lokolohe.
7. Sebedisa puo e hlakileng.
8. Ha ya botswang a sa utlwisise, botsa potso hape empa kgetlong lena, o fetofetotse potso ho e nolofatsa.
9. Se kene mmotsuwa hanong. Mo emele a nahane pele.
10. Ha o ntse o botsa mme o arajwa, nka dinoutshu ho rekota se boletsweng.
11. Leboha mmotsuwa mme o phethele ka ho fana ka dintlha tseo a ka ikgokahanyang le wena ka tsona, ha ho hloka hla.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Neha baithuti ba sa kgoneng mosebetsi wa ho ngola inthaviu hore o bone ba ba utlwisisa pele ba e bapala. A ko iphe nako ya ho ba ruta ka mehlala e mengatanyana e bileng e le boemong ba bona hobane ba na le bofokodi boo bah o se utlwisise kapele.

Baithuti ba mahareng/ ba kgonang

Leka hoba fa sehlooho se seng hape mme ba ngole ithavui ya bona hape ha ba qetile ho e ngola ba e bapale kalane ba shebelletswe ke baithuti ba ntse ba sokola ho fihlella maemo a inthavui.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Rubriki

Dikarabo tse lebelletsweng

Di tla laolwa ke ka moo baithuti ba arabang dipotso ka teng.

Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo

Puosebui le puopehelo Leq la 125

Hopotsa baithuti ka puosebui le puopehelo ka hob a botsa dipotso.

- Botsa hore ke puo efe eo ditaba tsa yona di kenngwang ka ditsejaneng?
- Ke mantswe afe a fetohang ha o isa puosebui ho puopehelo?
- Ke puo efe moo motho e mong a tlalehang ditaba tsa motho e mong?

Menyetla e ekeditweng

Baithuti ba sa kgoneng

Ba fe dipolelo tse ho puosebui bona ba e feolele ka ho puopehelo.

Baithuti ba mahareng/ ba kgonang

Ba etse ditokiso tsa bona mme ba balle ba sa kgonen e le hore ba tle ba fumane diphoso tsa Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Rubriki

Dikarabo tse lebelletsweng

Pulane o re ho motswalle wa hae o ne a etetse

Matlatsane ha malome wa hae.

Dikeledi a kgotsa ka hore ao a re o ile a tsamaya ka lenyene a sa mmolella le yena ngwana wa mme wa hae.

Pulane o re motswalle wa hae ha a tsebe letho o ile a nkwa jwalo ka thotwana.

Dikeledi o botsa Pulane hore na ban aba moo ban aba moo ban a le boitshwaro tjee?

Pulane o a mo araba hore a k eke a dumela seo a tlo mmolella sona ngwana ws bona. Boitshwaro ba bona bo botle kamokgwa o makatsang.

Review Copy

Tjhebokakaretso ya kgaolo

Tokoloho ya sepolotiki ha eba teng naheng ha ngata e tla e fuparelletse baahi ditokelo tse itseng. Baahi ba fuwa ditokelo ka molao ho ka tshireletswa le ho fuwa tokelo hodima dintho tse itseng. Bana le bona jwalo ka karolo ya setjhaba bana le ditokelo tse lokelang ho hlompheha. Kgaolong ena o tlo ithuta hore ditokelo ha di tsamaye di le ding empa di bile di tsamaya le boikarabelo. Ngwana a ka ba le ditokelo tsa mefuta empa ka ho tshwana o lokela hore a be le boikarabelo hodima diketso tsohle tsa hae.

Kgaolong ena o tlo ithuta bokgoni bo latelang:

BEKE 5-6: Ditokelo tsa bana	
Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha
<ul style="list-style-type: none"> Dipuisano tsa molomo Ho mamela ka kutlwisiso Mawa a ho mamela 	<ul style="list-style-type: none"> Ho bala tema mabapi le ho ngola lenanetsamaiso le metsotso Ho bala bakeng sa kutlwisiso
Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
<ul style="list-style-type: none"> Ho ngola ditema tse telele tsa kgokahano: lenanetsamaiso le metsotso Tshebetso ya ho ngola 	<ul style="list-style-type: none"> Lerui, Masupi Katoloso ya maetsi, Maemedi Lekgathe lejwale
BEKE 7-8: Boikarabelo	
Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha
<ul style="list-style-type: none"> Ho balla hodimo ho hlophisitsweng 	<ul style="list-style-type: none"> Ho bala diatekile tsa dimakasine Ho ngola temakutlwisiso
Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
<ul style="list-style-type: none"> Ho ngola atikele ya koranta 	<ul style="list-style-type: none"> Makgethi Mabitsommarane Malatodi

Beke ya 5 - 6:

Ditokelo tsa bana

Ho mamela le ho bua

Mosebetsi wa 1: Puisano ya molomo Leq la 127

Disebediswa

Buka ya moithuti

Dimakasine

Mehlodi e meng e lokelang

Pokello ya dingolwa

Tataiso ho titjhere

Bukeng ya Moithuti ho na le dintlha tse ngata tsa bohlokwa tseo o lokelang ho di ruta baithuti ba hao pele ba ka qala ka mosebetsi wa puo e sa hlophiswang. Jwalo ka ho puo e hlophisitsweng, tsepa misa maikutlo a hao ntlheng tsena tse latelang: Ho fana ka puo ke ketsahalo e hlohang hore motho a e hlophise ka hloko le ka boqhetseke bo boholo. Puo eo a tlang ho fana ka yona e lokela ho tsamaellana le sehlooho seo a tlang ho buisana ka sona. Jwalo ka ketsahalong e nngwe le e nngwe ya nehelano ya molomo le lokela ho ikwetlisa le ho

bontsha bokgoni ba ho etsa nehelano ya molomo ka ho etsa tsena tse latelang:

Ruta baithuti dintlha tsohle tse amanang le ho etsa puo e hlophisitsweng le ho kaha e tsamaellana se nehelana le puo e sa hlophiswang. Boeletsa mosebetsi o bukeng ya moithuti o amanang le puo e hlophisitsweng. Mothating ona baithuti ba hao ba tshwanetse hore ebe ba se ba tseba ka mefuta e fapaneng ya ditema tsa boiqapelo tseo ba tlang ho di etsa ka molomo. E re ba ke ba o bolelle tseo ba se tsebeng ka mefuta ena mme ba ke ba o fe makgetha a fapaneng a ditema tseo. Ba laele ho sheba mohlala wa puisano oo ba o filweng ka hara Buka ya Moithuti.

Hlokomela hore baithuti ba ikarotse ka dihlopha tseo ba di balletsweng le hona ho kgetha mongodi le motsamaisi wa dipuisano. Pota o nne o lekole hore ana baithuti dihlopheng tseo tsa bona ba fela ba ntse ba bua ka ditokelo tsa batjha le ka moo ba lokelang ho itshwara ka teng. O lekole le hore a na ba latela tsela ya tsamaiso ya dipuisano.

Ho mamela temakutlwisiso Leq la 128

Pele ho ho mamela

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Dikarabo tsa baithuti di tla fapana (Abela baithuti ba faneng ka dikarabo tse kgodisang matshwao)
2. Baithuti ba tla fana ka mabaka a fapaneng ho latela dikarabo tsa bona tse fapaneng
3. Nee = Afrikaans, No = English, Qha = Isizulu
4. Dikarabo tsa bana di tla fapana ho latela botloki ba bona bo fapaneng ba ditshwantsho.
5. Moithuti ka mong o tla tshehetsa ho latela karabo eo a faneng ka yona (Aba matshwao ho latela ho kgodisa ha dikarabo tsa bona)
6. Dikarabo tsa baithuti di tla fapana, ba abele motshwao ho latela ho kgodisa ha dikarabo tsa Bona.

Nakong ya ho bala

Bala tema e latelang o tno araba dipotso tse tla botswa

Hangata ha mmuso wa kgateello o lahlehelwa ke matla pusong, setjhaba se a lokoloha mme ditokelo tsa sona di qala ho ba pepeneneng, batho bohle ba di tsebe. Bana le bona jwaloka karolo e bohlokwa ya setjhaba ba na le ditokelo. Taba e bohlokwa ka ditokelo tsena ke hore beng ba tsona ba tsebe hore di tsamaya le boikarabelo. Ngwana o lokela ho tseba

hore le ha a e na le ditokelo jwalo tsa ho etsa le ho etsetswa se itseng, le yena ka ho le leng o lokela ho jara boikarabelo ba diketso tseo tsa hae ka hohle hohle. Batho ba bang ba nahana hore ha ho thwe ba na le ditokelo ho se ho bolelwa hore motho o lokela ho phela jwalo ka kgomo e fulang hohle moo e ratang. Ka molao ngwana ke motho ya dilemo tse ka tlase ho tse leshome robedi. E nngwe ya ditokelo tsa mantlha tsa bana ke ena ya hore ba fuwe tlhokomelo, lerato la batswadi, kapa tlhokomelo enngwe e bang ba lokela ho tloswa pela batswadi. Boikarabelo ba bana ke hore ba bontshe kananelo ya tseo tsohle. Bana ba lokelwa tlhokomelo, thuto le kgodiso moyeng le bothong, empa le bona ba lokela ho thusa ho phethahatsa tsena.

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Ha mmuso wa kgateello o fellwa ke matla pusong
2. Ke ya hore ba fuwe tlhokomelo
3. Ke taba ya hore ditokelo di tsamaya le boikarabelo
4. Dikarabo tsa bana ha di ho tshwana, ba abele matshwao ha ba fane ka dikarabo tse kgodisang
5. Le mona dikarabo tsa bana di tla fapana ba abele matshwao ha fela dikarabo tsa bona e le tse kgodisang

Menyetla e ekeditsweng le tshehetso ya baithuti

Baithuti ba sa kgoneng

- Neha baithuti bana monyetla wa dihlooho tse ding hape tseo ba tlang ho ikwetlisa ka tsona ho etsa puo e sa hlophiswang. Ba fe monyetla wa ho etsa puo eo ka pela baithuti ba bang.
- Tataisa baithuti bana ka ho ba fa dihlohonyana tse bobebe ho ka etsa puisano ka tsona
- Ba dumelle ho etsa bonketsisane ba puisano moo ho se nang baithuti ba bang horeba kolletse boitshepo pele o kare ba etse puisano ka pele ho ba bang.
- E ba le mamello ho tataisa baithuti ba mofuta ona hobane ho nka nakohore ba iphumane ba le boemong bo tshwanang le baithuti ba bang.

Baithuti ba kgonang

- Ba laele ho etsa poeletso ya mosebetsi wa bonketsisane ba ho etsa puo e sa hlophiswang mme baithuti bana ba etse bonketsisane ba seo ka pela baithuti ba bang.
- O fe baithuti bana ditaba/dihlooho tse thatanyana ho ba phephetsa hore ba se lahlehelwe ke mamello le tjantjello

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa sa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

Metsotso

- Ba hopole hore metsotso ke tlaheho feela ya se etsahetseng kopanong khr. se buuweng le diqeto tseo e bang di nkuwe moo ha mmoho le ditsitsinyo tseo e bang ho ile ha dumellanwa ka tsona.
- Ba hopole ho hlaisa lebitso la mokgatlo, letsatsi la kopano ha mmoho le sebaka seo kopano e neng e tshwaretse ho sona
 - Ka ha metsotso ke tlaheho ya se etsahetseng kopanong ba lokela ho e ngola ba sebedisa lekgathe le fetileng

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

Lerui Leq la 130

Dikarabo tse lebelletsweng

Sehlopha	Mmui	Mmuoi	Swa	Okela	ho nehel	Mmuoi	tlha tse tla
2 ba-	beso	beno	kopanong	le bokgutshwane			
3 mo-	weso	yeno	Lenanetsamaiso	yabo			
7 mo-	weso	yeno	Lenanetsamaiso	yabo			
10 di-	tseso	tseo	Ba netefatsa	hore dintlha tsa bona di hlophisitse			

Ho bala le ho boha

Mosebetsi wa 2: Ho bala tema mabapi le ho ngola lenanetsamaiso le metsotso Leq la 131

Tataiso ho titjhere

- Bokgoni ba ho ithuta tema ya ngolalenanetsamaiso bo hloka nako e teletsana ya hao titjhere mmoho le ya baithuti ba hao.
- Ruta baithuti ka botebo hore lenanetsamaiso le metsotso ke eng, hona di amana jwang. Ba balle mehlala ya metsotso le lenanetsamaiso e mmalwa ho leka hore ba bone le ho itlwaetsa hore sebopeho sa tsona se jwang.
- Bontsha baithuti bohlokwa ba bokgoni bona, le hore bo sebediswa kae lefatsheng la mosebetsi le bophelong ka kakaretso.
- Kgothaletswe baithuti ho latela mehato ya ho bala ka nepo:

Mohl.

- Pele ho ho bala ho lekola kapelenyana dintlha tseo ba tla di sebedisa ha ba kgutsufatsa.
- Nakong ya ho bala ba ngole dintlhakgolo tseo ba tla di sebedisang.
- Ebe ka mora ho bala ba ngole lenanetsamaiso le metsotso ho latela ditaelo.

Hatella dintlha tsena:

Dintlha tse latelang ke tsa bohlokwa mabapi le lenanetsamaiso le metsotso:

- Ba hopole hore dintlha tsena tsa lenanetsamaiso di lokela ho romelwa ho bamemuwa/ditho pele ho letsatsi la kopano. Sena se thusa hore bamemuwa ba kgone ho ithlophisa e sale nako, ba tle ba kgone le ho pheisa ditabeng tse tla tshohlwa moo kopanong
- Ba lokela ho nka qeto ka batho bao ditaba tsena tsa bona di ba tobileng (baamohedi)
- Ba ele hloko sebopeho le setaele se lokelang ho nkwa ke tema ena ya bona, tsena tsohle ba di etsa ba ntse ba hopotse ntlhakemo ya bona
- Ba lokela hape hore ba lokise kgetho ya mantswe le sebopeho sa dipolelo.

Dikarabo tse lebelletsweng

Dikerafo

- Ke Iraq le Indonesia
- E lekana le Botswana
- Ke Israel, hobane diperesente tsa bona ke tse mashome a mabedi feela
- Ke naha India
- Ke tse mashome a mararo
- Dikarabo tsa baithuti di tla fapana ho latela k ammo ba utlwisang bophelo ka teng

Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo

Katoloso ya maetsi Leq la 133

- Bana ba bangata ba *hlekefetswa* ke batswadi.
- Batswadi ha ba lokela *shapakaka* ntle ho mabaka.
- Bana ba sekolo ba *songwa* ke matitjhere ka mabaka a fokolang.

4. Batswadi ba sebele ba **ratela** bana ba bona sekolo.
5. Matsatsing ana bana ba **bitsolla** matitjhere, ba sa a hlomphe.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Balla baithuti bao tema e ya lenanaetsamaio le metsotso makgetlo a fetang bonngwe.
- Ho na le hore ba arabele dibukeng tsa bona, ba ka araba ka molomo mme la buisana ka dikarabo tsa bona. Sena se ka o fa monyetla wa ho bona diphoso tsa bona hore o kgone ho di hlaola nako e sa le teng.
- Ka mora mona o ka ba laela ho sebetsa ka dihlopha tse laolehang, ba ngole metsotso le lenane tsamaiso tsa boiqapelo feela ho ka lekola botebo ba kutlwisiso ya bona.

Baithuti ba kgonang

- Ba nehe mosebetsi o mong o qholotsang maikutlo ho matlafatsang kutlwisiso ya bona.
- Mosebetsi wa motho ka mong o tla ba thusa ho utlwisisa.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Titjhere	Eo e seng ya mmuso	Ruburiki

Ho ngola le ho nehelana

Mosebetsi wa 3: Ho ngola ditema tse telele tsa kgokahano Leq la 134

Buka ya Moithuti

Pokello ya dingolwa

Tokomane ya SKLT

Tataiso ho titjhere

Titjhere a hle a qale ka ho elelliswa baithuti hore tema e nngwe le e nngwe e hlalishwang (ngolwang) e na le sebopeho sa yona. Ba elelliswe hore ka mehla ha ba qeta ho bala ditaello tsa mosebetsi (potso) oo ba lokelang ho o etsa, ba hle ba nahane ka sebopeho pele. Ka tsela ena mosebetsi o tla ba bebofalla. Sepheo sa thuto ena ke ho ba ruta lengolo la semmuso (lengolo le yang koranteng). Ha ba se ba rutilwe dintlha tsohle tse amanang le sebopeho jwalo ka ha ho hlalositse bukeng ya moithuti, titjhere a ba

thuse (le ho ba hlalositse) ka tshwanelo ho latela tshebetso ya ho ngola

- ho etsa moralo
Titjhere a rute baithuti *bokgoni ba ho hlalisha dintlha* (tseo moithuti a tla ngola ka tsona) a itshetlehile ka potso (taba eo a lokelang ho ngola ka yona), mme a be a di hlalhamanye ka tshwanelo le ka tsela e hlalohanyehang.
- ho ngola mokgwaritso (wa pele)
Mohatong ona ke moo titjhere a rutang baithuti ho ngola (lengolo) tema eo ba lokelang ho e hlalisha ba itataisa ka dintlha tseo ba di ngotseng moralo wa bona. Ha ba se ba ngola ba hopole sebopeho sa tema (sa lengolo) eo ba sebetsanang le yona, mme ha ba se ba qetile ba boeletse (kgutlele mosebetsing ona) tema kapa mokgwaritso ona ka ho o badisisa, ho hlaola diphoso tsohle tse hlalhelang temeng, mme ba o ntlafatse le ho hlalisha mosebetsi o tswileng matsoho.

Titjhere a hatelle tsamaiso ya ho ngola e latelang:

Hopola tse latelang:

- Sebopeho sa tema nena e be se nepahetseng.
- Etsa moralo kapa mmapa wa monahano.
- Etsa mokgwaritso wa pele, oo o tlang ho o neha moithutimmohe le wena, ho o bala le ho o hlaola diphoso.
- Ha a se a o halotse diphoso ka pensele, buisanang ka diphoso tseo a di fumaneng.
- Ngola botjha o se o lokisitse diphoso tseo le buisanang ka tsona.
- Pele o nehelana ka mosebetsi wa hao hore titjhere a o tshwaye, boela o o bale lekgetlo la ho qetela o lokise diphoso tse ka bang teng.

Jwale nehelana ka mosebetsi wa hao hore o tshwauwe.

Dikarabo tse lebelletsweng

Dikarabo tsa baithuti ha di na ho tshwana, empa o hlokomele hore baithuti kaofela ba latetse sebopeho se nepahetseng sa ho ngola mofuta ona wa tema ebile ba sebedisitse ditshebetso tsa ho ngola jwalo ka ha ba ithutile tsona pejana. Hlokomela hore baithuti ha ba araba ba hopotse dintlha tse latelang:

- A na ba hopotse hore metsotso ke tlaleho feela ya se etsahetseng kopanong khr. se buuweng le diqeto tseo e bang di nkuwe moo ha mmoho le ditsitsinyo tseo ebang ho ile ha dumellanwa ka tsona.

- A na ba ntse ba hopola hore ba lokela ho hlaisa lebitso la mokgatlo, letsatsi la kopano ha mmoho le sebaka seo kopano e neng e tshwaretse ho sona
- Lekola hape hore ba ntse ba etse sedi taba ya hore metsotso ke tlaleho ya se etsahetseng kopanong mme ba lokela ho e ngola ba sebedisa lekgathe le fetileng.

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

Makgathe Leq la 138

- Bana ba tseka se ba lokelang > Bana ha ba tseke se ba lokelang/Bana ba tseka se sa ba lokelang
- Banana ba dumela ho sebediswa hampe > Banana ha ba dumele ho sebediswa hampe/Banana ba dumela ho se sebediswe hampe
- Bana ba lwanela ho dumellwa ho kena sekolo > Bana ba lwanela ho dumellwa ho se kene sekolo/Bana ha ba lwanele ho dumellwa ho kena sekolo

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Neha baithuti bana mohlala wa lengolo la semmuso mme o re ba ke ba ngole lengolo le tshwanang le lona ntle le leo ba tlang ho le ngola ka phaposeng. Hopola hore lengolo lena ha le lekanyetswe ka matshwao kaha ke la boikwetliso feela.
- Hatella dintlha tsena e le tsa bohlokwahadi ha ho ngolwa tema ena.
- Ba bontshe mehlala e mengatanyana ya mofuta wa tema, e dibopeho tse fapaneng.

Baithuti ba kgonang

- Le baithuti bana ba kanna ba fuwa dihlooho tse ka thoko tse qholotsang tseo ba ka ngolang mesebetsi e sa tlo lekanyetswa bakeng sa boikwetliso.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

Beke ya 7 - 8: Boikarabelo

Ho mamela le ho bua

Mosebetsi wa 4: Diatikele tsa dimakasine Leq la 138

Disebediswa

Buka ya Moithuti

Dimakasine

Inthanete

Tataiso ya titjhere

Diatekele ke tse ding tsa ditema tse ntjha, tseo di neng di ntse di sa rutwe baithuti nakong tse fetileng. Ka lebaka lena di hloka hore boitokisetso ba tsona e be bo matla. Neha baithuti mehlala e mengata ya diatekele tsena tseo ho buuwang ka tsona. Hatella dintlha tsena:

Matshwao a ikgethang a sebopeho sa atikele

- Sehlooho se tlameha ho ba se kgutshwane mme se hohele mmadi.
- Ditaba di arolwa ka diratswana tse kgutshwane, ka puo e balehang habonolo, mme di na selekela, mmele le qetelo.
- Hangata diatikele di ngolwa ka dikholomo, e le hore di balehe habonolo.
- Setaele le sehalo di dumellana le mofuta wa atikele, botho ba mongodi le babadi (baamohedi ba ditaba).
- Hangata diatikele di bua ka ditaba tse amang setjhaba, tse melomong ya batho ka nako eo.
- Ho tsepamiswa maikutlo hodima dintlha le mehopolo.
- Kamehla ho bolelwa lebitso la mongodi.

Sepheo ka tsona (Diatikele tsa dimakasine)

- Ke ho hlaisa maikutlo a mongodi mabapi le taba e itseng
- Ke ho batla tlhakisetso ka taba e itseng
- Ke ho behela babadi ditaba tse itseng tsa bohlokwa

Ke ho nehelana ka tsebo kapa lesedi ka ho itseng, jj.

Dikarabo tse lebelletsweng

Hlokomela hore baithuti ba ngola atikele ba tsepame ho seo taelo e ba laetseng ho se ngola. Baithuti ba boetse ba lokela hore ha ba ngola ba latele tshebetso ya ho ngola eo ba ithutileng yona pejana.

Ho balla hodimo ho hlophisitsweng

Dikarabo tselebelletsweng

Hlokomela hore baithuti ba latela ditshebetso tsa ho bala ha ba bala. Hlokomela dintlha tsena tse latelang:

- Sehalo
- Taolo ya lebelo
- Boitshepo
- Qapodiso e nepahetseng
- Ho bala matshwao a puo ka nepo

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

Makgethi Leq la 140

Dikarabo tse lebelletsweng

- Dikutu tsa boleng/motheo. –**holo**
Bana ba **baholo** ba bapala bolo
- Dikutu tsa mmala. –**sweu**
Banana ba tena mese e **mesweu**
- Dikutu tsa palo –**raro**
Banana **ba bararo** ba hanetswe ho kena sekolo

Dikarabo tse lebelletsweng

1. eno/eo
2. ono/oo
3. tsane/tsela
4. ao/ano

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Pheta thuto ena baithuting bana. Eketsa mehlala eo le sebetsang ka yona.
- Neha baithuti bana mehlala e fapaneng ya diatikele tsa makasine

Baithuti ba kgonang

- Ba fe mosebetsi ka dihlopha tsa bona hore ba iketsetse diatikele tsa dimakasine. Ba ka thusa ba sa kgoneng ka nako ya ho etsa mosebetsi wa bona.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Tijhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

Ho bala le ho boha

Mosebetsi wa 5: Ho bala bakeng sa tlhahisoleseding (diatikele tsa makasine) Leq la 141

Kamorao ho ho bala

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Ka mora dikgetho tsa pele tsa naha
2. Ke taba ya hore bana ba re ba na le ditokelo
3. Ditokelo di lokela ho tsamaisana le boikarabelo
4. Dikarabo tsa baithuti ha di na ho tshwana abela baithuti matshwao bakeng sa karabo le lebaka le kgodisang
5. Baithuti bat la fana ka mekgwa e fapaneng ya ho kgalema bana. Ba abele matshwao bakeng sa karabo kang e kgodisang.

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

- (a) seepamokoti
- (b) mojalefa
- (c) marematlou

Ho ngola le Ho nehelana

Mosebetsi wa 6: Ho ngola atikele ya koranta Leq la 143

Dikarabo tse lebelletsweng

Netefatsa hore ha baithuti ba ngola atekile ya koranta ba ikamahantse le makgetha a mofuta ona wa tema. O lekole hore ba boetse ba latetse le tshebetso ya ho ngola pele ba ngola tema ena. O tla sebedisa ruburiki ho ba kalla matshwao khr bakeng sa ho lekanyetsa mosebetsi oo wa bona.

Poeletso ya kgaolo

1. Tokelo ya ho kena sekolo✓, tokelo ya ho fuwa tshireletso le dijo✓ le tokelo yah o mamelwa.✓
2. Ke moralo le tlhophiso ya ditaba tse reretsweng ho tshohlwa kopanong✓
3. Metsotso etheile ho tswa lenanetsamaisong ka ha ditaba tse lenanetsamaisong ha di qeta ho tshohlwa le diqeto di nkuwa, ha dtaba tseo le diqeto tsa tsona di ngolwa fatshe e be he ho thwe ke metsotso ya kopano eo.✓
4. Ikgethele maetsimatso a mahlano o nto a sebedisa dipolelong tsa boiqapelo ba hao. Sehela maetsimatswa ao mola ka tlase.✓

Tjhebokakaretso ya kgaolo

Dipolotiki ha se feela ho lwanela ditokelo tsa botho, empa e le tsela ya bophelo mabapi le ho itshireletsa kapa ho hlahisa maikutlo a bona ka ditsela tse fapaneng. Dipolotiki di hohle feela, naheng, bodulong, dikerekeng ekasita le mesebetsing. Kgaolong ena moithuti o tla ithuta ka mawa a itseng a itshetlehleng ka dipolotiki. Kgaolong ena o tla ithuta bokgoni bo latelang:

BEKE 9-10: Ditshupiso	
Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha
Mawa a Ho mamela le Ho bua <ul style="list-style-type: none"> • Temakutlwisiso e itshetlehleng ho faneng ha ditshupiso • Mefuta e fapaneng ya puisano ya molomo mohl. Ho fana ka ditshupiso / ditaello 	Tema ya dingolwa e jwalo ka padi ya batjha /dipalekgutshwe/ Tshwantshiso/tshwantshiso ya radiyong <ul style="list-style-type: none"> • Tshebetso ya ho bala • Ho bala/boha bakeng sa kutlwisiso (sebedisa ditema tse ngotsweng /le tse bohutwang) • Dithothokiso
Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
Ngola moqoqo wa phetelo/o hlalosang <ul style="list-style-type: none"> • Tsepamisa maikutlo hodima tshebediso ya ho ngola 	<ul style="list-style-type: none"> • Maemediqho • Maamanyi • Boiketsi • Mahlalosongwe le malatodi

Beke ya 9 - 10:
Ditshupiso

Ho mamela le ho bua

Mosebetsi wa 1: Ho mamela temakutlwisiso e itshetlehleng ka ditshupiso Leq la 144

Disebediswa

- Buka ya Moithuti
- Mehlopi e fapaneng eo o e fumaneng

Tataiso ho titjhere

Ruta baithuti bohlokwa ba ho mamela. Re bua ka ho mamela ha ba ballwa, ha ba fuwa ditaello, ditshupiso, ba le puisanong, moqoqong le ha ba mametse tlhahisoleseding e itseng

Fumana mehlala e metle e tla etsa hore ba utlwisise. Hangata mehlala e loketseng ke e buang ka dintho/diketsahalo tsa nnete. Hlalosetsa baithuti hore

ho bohlokwa ho tseba le ho utlwisisa ntho kapa sebaka seo o nehelanang ka ditshupiso tsa yona.

Ruta baithuti hore ho mamela ke tshebetso. Hatella mehato ya bohlokwa tshebetsong ya ho mamela e leng:

Pele ho ho mamela

Dikarabo tse lebeleletsweng

1. Nahana hore ba lahlehile
2. Ee, hobane ke eo a ba supisa moo ba lokelang hoy a teng.
3. Dikarabo tsa baithuti di tla fapana.
4. Dikarabo tsa baithuti di tla fapana.

Nakong ya ho mamela

Baithuti ba mamela ka hloko ha o ba balla tema.

Kamorao ho ho mamela

Dikarabo tse lebeleletsweng

1. Ke matsoho
2. Dikilomithara, diterata, diroboto, meaho.
3. Baithuti bat la fan aka dipolelo tse hlano
4. Maikutlo a tla fapana.
5. Maikutlo a tla fapana.

6. Pan Africanist Congress- ke mokgatlo wa dipolotiki

Ruta baithuti molemo wa mohato o o mong le o mong. O se ke wa ba ruta feela empa o be o etse bonnete ba hore ba sebedisa mehato ena ka tshwanelo.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- O se ke wa ba tatisa. Tsamaya le bona ho latela kutlwisiso ya bona.
- Ba fe sebaka sa ho nehelana ka ditshupiso tse bonojana
- Eketsa mehlala eo o ba rutang ka yona. Mehlala ya nnete e hlakisa taba haholo ho feta.
- O ka sebedisa baithuti ba utlwisisang kapele ho thusa bana.

Baithuti ba kgonang

- Ba fe mosebetsi ho sebetsa ka dihlopha
 - Ba laele ho fana ka ditshupiso tse thatanyana
- Balla baithuti tema e latelang ya ditshupiso ba nto araba dipotso.

Phakiso o laela mokganni wa tekesi tsela ya ho ya lebaleng la dipapadi

Thinya o kgutlele morao dikilometara tse pedi ho fihlela o fihla mateanong a ditsela. O thinyetse ka letsohong le letona mme o tla feta roboto tse pedi, robotong ya boraro o thinyetse seterateng se bitswang Thamane. O nyolose ka sona o feta kereke ya Wesele. Thinyetsa letsohong le letona o kene seterateng sa Moripe. Qetellong ya seterata o tla be o lebahane le heke e kgolo ya lebala la dipapadi

Puo ya molomo (Ho fana ka ditshupiso) Leq la 146

Disebediswa

Buka ya Moithuti

Dibukakgakollo tse ding

Tataiso ya titjhere

Hlokomedisa baithuti hore dithuto tse hlahiswang bukeng ya moithuti di itshetlehlile le ho arolwa ho ya ka bokgoni boo baithuti ba lokelang ho ithuta le ho kgona ho bo etsa. Bokgoni bona ba ho

Ruta baithuti ditlwaelo tse sebediswang hangata ha ho fanwa ka puo ya molomo malebana le ditshupiso

Dintlha tsa bohlokwa ha ho fanwa ka ditshupiso

- Ka nako tse ding o ka iphumana o lokela ho araba kapa o arabele ditaba tse ding tse itseng ntle le hore o fumantshwe sebaka sa ho itlhophisa[Body bullet]
- Mamedisisa hantle seo o lokelang ho bua ka sona kapa ho se arabela
- Etsa bonnete ba hore o tseba sebaka, maemo kapa eng feela eo o lokelang ho fana ka ditshupiso tsa yona
- Tadima bao o buang le bona ha o nehelana ka ditaelo (se tadime fatshe, leboteng kapa hodimo)
- Tsepamisa hodima seo o lokelang ho bua ka sona feela (sebedisa dibaka tse kang dikolo, dikereke, mabenkele jj ho ntlafatsa ditshupiso)
- Bua ka lentswe la hao ka kutlwahalo (o utlwahale), mme o se tsamaye o kwenya mantswe
- Bua ka lebelo le loketseng (se bue kapele kapa butle haholo)
- Sehlo sa hao e be se loketseng bao o buang le bona, o sebedisa tlotsontse le puo tse loketseng
- Matlafatsa puo ya hao ka ho sebedisa (matshwao, mabitso a diterata, ditshupiso tse kang, Botjhabela, Borwa, Bophirima, Leboya le tsa matsoho le letona kapa le letshehadi)

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Titjhere	Eo e seng ya mmuso	Rubriki

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

Maemedi Leq la 146

Disebediswa

Buka ya moithuti

Mehlodi e fapaneng

Tataiso ya titjhere

Ruta baithuti hore maemedi ke eng. Ba bontshe hape hore hobaneng ho thwe leemedi le emela lebitso polelong le hore le ka sebediswa jwaloka moetsi kapa moetsuwa.

Eketsa mehlala tafoleng ena. Sebetsa le baithuti ho bontsha mehlala e meng ya dihlopha tsa mabitso e sa hlahang.

Dihloph a		Lehokaleemedi+mot so		Leeme di
Sehl.1	mo -	e +ena	=	eena > yena
Sehl. 4	me -	e+ona	=	eona > yona
Sehl.5	le-	le+ona	=	leona > ona
Sehl.7	se-	se+ona	=	seona > sona
Sehl.8	di-	tse+ona	=	tseona > tsona
Sehl.14	bo-	bo+ona	=	boona > bona

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Sona, tsona, yona, lona, bona
2. (a) Sona > sehl. 7
(b) yona > sehl. 9
(c) tsona > sehl. 8
(d) lona > sehl. 5
(e) bona > sehl. 2
3. Lehokaleemedi + motso wa leemedi ona.
Se + -ona > seona = sona
e + -ona > eona = yona
tse + -ona > tseona = tsona
le + -ona > leona = lona
bo + -ona > boona = bona
5. Dikarabo di tla fapana
6. Dikarabo di tla fapana

Ho bala le ho boha

Mosebetsi wa 2: Ho bala palekgutshwe Leq la 148

Disebediswa

Buka ya Moithuti

Dibukagkakollo tse ding

Tataiso ho titjhere

Titjhere a hle qale ka ho elelliswa baithuti hore tema e nngwe le e nngwe e na le sebopeho sa yona. Ba elelliswe hore kamehla ha ba qeta ho bala tema ba hle ba ele hloko sebopeho sa yona. Ka tsela ena kutlwisiso ya tema e tla ba bonolo ho bona. Ba elelliswe hore sepheo sa thuto ena ke ho ba ruta phapang e teng pakeng tsa tema ena le tse ding. O ba rute ho hlahisa dintlha tsa sebopeho sa tema ena le kamoo se ikgethang ho sa tema tse ding. Ruta baithuti mareo a sebediswang palekgutshwe le kamoo palekgutshwe e ka manollwang ka teng.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	memorandamo

Dikarabo tse lebelletsweng

- *Tlhekelo* ke leng lereo le sebediswang ha ho hlaloswa dintlha tse hlekelang [Body bullet]ditabaqalehong ya pele. Ke mona moo mongodi a re tsebisang.
 - baphetwa le kamano ya bona
 - tulo kapa sebaka seo ba phelang ho sona
 - nako eo ba phelang ho yona
 - sesosa sa kgohlano
- 2. *Kgohlano* ke lereo le sebediswang ho hlalosa qaka eo baphetwa ba tobaneng le sesosa sa qwaketsano eo ba lehang ho e rarolla. Kgohlano ena e mekga e mmedi. Ekaba pakeng tsa batho (kgohlano ya kante) kapa pakeng tsa motho le maikutlo a hae (kgohlano ya ka hare).
- 3. *Tharahano (kgolo ya diketsahalo)* baphetwa ba a bua ebile ba etsa diketso tse itseng. Kahong ya ditaba mongodi o sebedisa diketsahalo, tseo hangata di momahaneng, mme re bona ho hodiswa taba e itseng (eo ka nako ena re lokelang hore re se re ile ra e elellwa). Ha ditaba tsena di ntse di tswela pele re bona hangata mathata a ntse a hlwa manolo hodimo.
- 4. *Sehlohlolo*: ha re fihla sehlohlolong ke moo ditaba di seng di rarahanane, mme ho le boima ka lehlakoreng la *mophetwa wa sehlooho*. O hlile o jella kgwebeleng s ka leeba. Mathata a mo imetse, mme moo ho kgwehlang ho ka nna ha kgaoho neng kapa neng.
- *Tharollo* ke moo ho rarollwang qaka eo e sa le re dubana le yona. Hangata ha re se re fihlile tharollong ke moo mongodi a phethelang pale ya hae. Ba bang bangodi ba phethela pale ka tsela e kgotsofatsang mmadi hore le yena a kgotsofale. Athe ba bang bona ba e phethela hara sebae feela ha o tloha sehlohlolong, sepheo e le ho siela mmadi sebaka sa ho iketsetsa qeto.
- *Baphetwa* ke batho bao mongodi a ba sebedisang ho bontsha diketso tsa bona paleng . Palekgutshwe e na le mophetwa a le mong wa sehlooho eo diketsahalo tsa pale di tobaneng le yena. Ho ka etsahala hore baphetwa ba be babedi

empa ha ba tshwanela ho feta boraro. Ho ba le baphetwa ba tlatsetso feela le bona ha ba lokela hoba bangata.

Ho bala tema ka kutlwisiso Leq la 150

Disebediswa

Buka ya Moithuti

Mehlodi e meng

Tataiso ho titjhere

Titjhere a rute baithuti mawa a ho bala a hlalositweng bukeng ya moithuti. Baithuti ba bontshwe le ho kwetliswa ho sebedisa mawa ana. Sena se tla etsahala habobebe ha titjhere a sebedisa ditema tse loketseng. Ho etsa mehlala:

- tema e nang le tlhahisoleseding e arohantsweng hantle temeng (mohlomong ka dihloohwananyana tsa yona) ha ho rutwa lewa la **ho tlovisa tema mahlo** moo baithuti ba batlang tlhahisoleseding e itseng, athe ho: [Body bullet]
- **okola tema** teng ba fuwe tema e ngolehileng hantle ka sehlooho tse itseng moo baithuti ba tla bala seratswana ka seratswana ha ba leka ho fumana mohopolo wa sehlooho wa tema, kapa ba batla mookotaba wa yona. Ha ba etsa hona ba bala mola ka mola.

Dintlha tsa bohlokwa di totobatswe:

Etsa tse latelang ha o bala

- O lokela ho okola tema kapa seo o tla se bala. Ho okola tema ke ho bala ka sepheo sa ho fumana mokotaba kapa mohopolo wa sehlooho. O etsa jwalo o sa bale ka botebo ka ho bala mola le mola. O bala ka potlako o tsamaisa mahlo hodima tema. Dintlha tsa bohlokwa ha o okola tema.
 - bala sehlooho
 - seratswaneng ka seng, bala polelo e qalang, e mahareng le e qetellong.
 - sheba mantswe a o thusang ho fumana mokotaba.

Mohlala: Sena ke se etswang ke motho ha a hohetswe ke taba e itseng koranteng, empa a se na nako ya ho e tsepamisetša maikutlo.

- Ho tlovisa tema mahlo. Ka lewa lena o bala ka potlako, e le ha o batla tlhahisoleseding e itseng. Ha o senye nako ka tseo o sa di hlokeng, o di feta feela. Sena ke sona seo o se etsang ha o batla lentswe le itseng bukantsweng. Nahana hape hore

o etsa jwang ha o batla lentswe kapa polelo e itseng temeng.

Ha o se o fumane lentswe kapa polelo eo, ke hona o kgutlelang seratswaneng seo ho badisisa hantle hore o fumane moelelo/kutlwisiso ya yona.

- Lewa le leng ke la ho akanya. Ka lona o sebedisa tlhahisoleseding, dihlooho, le mantswe ao o a fumaneng ha o okola kapa o tlovisa tema mahlo. O di sebedisa ho akanya/nahana hore e be tema e bua ka eng.

Nakong ya ho bala

- Jwale o tsepamisa maikutlo ho seo o se balang.
- O tlameha ho fumana moelelo/kutlwisiso ya seo o se balang.
- O batla moelelo wa mantswe le dipolelo tseo o sa di utlwisiseng.
- Nyalanya dikarolo tsa seo o se balang, o bone hore ditaba/tlhahisoleseding eo e hokahana le ho dumellana jwang.
- Iketsetse dinoutsu kapa kgutsufatso ya seo o se balang.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Balla baithuti bao tema e kgutsufatswang makgetloa fetang bonngwe.
- Ho na le hore ba arabele dibukeng tsa bona, ba ka araba ka molomo mme la buisana ka dikarabo tsa bona. Sena se ka ba fa monyetla wa ho bona diphoso tsa bona yaba ba a di lokisa.
- Ka mora mona o ka ba neha tema e nngwe ba e arabela dibukeng tsa bona.

Pele ho ho bala

Dikarabo tse lebelletsweng

- Baithuti ba ngola mela e mehlano.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba kgonang

- Ba nehe mosebetsi o mong o matlafatsang kutlwisiso ya bona. Mosebetsi wa motho ka mong o tla ba thusa ho utlwisisa.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memorandamo

Kamorao ho ho bala Leq la 151

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Ke letsatsi la sehopotso sa dipolao tsa Sharpsville le ba lwela demokerasi/tokoloho
2. ANC le PAC
3. Ke molao wa dipasa
4. National Party
5. Hendrick Verwoed
6. Ka 1959 – 1960
7. Ho ipelaetsa kgahlano le melao ya dipasa.
8. Mehopollo e a fapana ntlheng ena ba bang ba beha sepolesa molato hore se ile sa thunya batho ha ba bang ba bolela hore batho ba ile ba betsa sepolesa ka majwe.
9. Ee, e tse e le teng. Ha batho ba belaela tlhokeho ya ditshebeletso tse fokolang tsa mmuso..
10. Dikarabo di tla fapana.
11. Kgutsufatso

Dingolwa – Dithothokiso Leq la 152

Ho ithuta ho manolla thothokiso

Disebediswa

- Buka ya Moithuti
- Mehlopi e fapaneng ya manollo ya dithothokiso.
- Buka ya dithothokiso

Tataiso ho titjhere

Thuto ena e reretswe ho ruta baithuti ditsela tse nepahetseng, tseo ba lokelang ho di latela ha ba ithuta ho manolla dithothokiso. Mokgwa oo thothokiso e balwang ka wona, o bohlokwa kutlwisisong ya thothokiso. Shebisisa mehato ena hantle o tle o ikatetse le wena.

Ntho e nngwe e etsang hore baithuti ba se sebetse hantle manolong ya dithothokiso, ke mokgwa oo re ba rutang dithothokiso ka wona. Tsitlallela mekgweng ena e totobaditsweng thutong ena. O tle o se o hlophisitse thothokiso eo le tla e sebedisa ho latela mehato e kgothalleditsweng mona.

Tlatselletsa mekgwa ena ka e meng eo le wena o e tsebang!.

Nakong eo o rutang baithuti bonono ba thothokiso, ba rute tlhaloso ya bonono ka bong, ba kgone ho bo bona ka hara thothokiso, ba be ba tsebe le molemo/bohlokwa ba bona moleng wa thothokiso kapa thothokisong ka kakaretso. Hatella mehato ena e latelang:

Mehato ya bohlokwa ha o ithuta thothokiso:

- Tseba seo thothokiso e buang ka sona mme o kgone ho se qoqela e mong, jwalo feela ka ha o ka etsa mofuteng o mong wa sengolwa. Mohatong ona ho hlokeha kutlwisiso e phethahetseng ya thothokiso.
- Tseba bokgabo kapa bonono ba bothothokisi bo sebedisitsweng thothokisong eo. Ka mantswe a mang mona ho buuwa ka dihloko/dibetsa tsa thothokiso tse kang, phetapheto, tlhelo, kgefutsohare, molamotjetje, kganyetsano, serehello, papiso pheteletso jj.
- Tseba bohlokwa ba dihloko tsena moo di sebedisitsweng meleng ya thothokiso. Ka mantswe a mang o kgone ho hlalosa hore di sebedisitswe ka sepheo sefe moo thothokisong.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Manollo ya dithothokiso e hloka pelo hobane e batla bokgoni bo itseng ho baithuti! E hloka kutlwisiso le bokgoni bo phahameng. Ka hoo he, mamella baithuti ba diehang ho utlwisisa. Ba thuse tjena:

- Kgetha dithothokiso tse bonolo mme o ba tataise ka tsona.
- Ka thothokiso tseo tse bonolo, ba rute ho nahana ka bobatsi. Thothokiso di hloka hore baithuti ba dumelle dikelello tsa bona ho nama.
- Ba rute ho tsehehisa seo ba se buang/dikarabo tsa bona ka ditaba tse fumanwang meleng ya thothokiso.
- Baithuti ba kgonang
- Ba fe mosebetsi wa ho manolla dihlopheng tsa bona.
- Ba kgethele dithothokiso tse thatanyana hore ba tle ba phephetsehe.

Tekanyetso

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Dithothokiso di tla fapana hobane ba tla be ba ikgethela thothokiso eo ba e ratang. Shebisisa karabo tsa bona hantle. Mona ba hlalose mefuta ya makgabane a hlahellang thothokisong ka nngwe – shebisisa nepahalo ya ona.

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

Maamanyi le Boiketsi Leq la 152 - 153

Disebediswa

- Buka ya moithuti
- Mehloodi e fapaneng

Tataiso ya titjhere

Qala ka ho ba ruta tlhaloso ya maamanyi le kamoo a sebediswang kateng polelong. Bukeng ya Moithuti ho hlalositse mehlala e fapaneng ya maamanyi, mme o ka sebedisa buka eo le mehlodi e meng ho ba ruta ha batsi ka mabopi a maamanyi.

Dikarabo tse lebelletsweng

- (a) baithuti ba tsamaisang
(b) moetapele ya bohlale.
(c) motho ya kelello e tjhatsi.
(d) moetapele ya soto
(e) dithuto tsa hole
dikarabo di tla feta tsena
- lehokaleamanyi > ya
motso wa leamanyi > soto
- (a) sethatho > sebele, soto, tjhatsi
(b) lehlalosi > hole
(c) lebitso > bohlale
(d) leetsi > tsamaisang
- (a) Sello o **ithatela** molao.
(b) Ke batla ho **ithuta** thuto tsa molao sekolong.
(c) Monnamoholo o **ipua** le monga hae ka mosebetsi.
(d) O **itulela** mokhukhung o emetse ntlo ya RDP.
(e) Thabo o **iphumana** a le tsietsing ka baka la ho otlala Modiehi.
(f) Monga rona ha a batle mekgatlo ya basebetsi o tla **iteleka** mosebetsing ha o ka ba setho sa yona

Ho ngola le ho nehelana

Mosebetsi wa 3: Ho ngola moqoqo o hlalosang Leq la 154

Disebediswa

- Buka ya Moithuti
- Mehloodi e meng

Tataiso ho titjhere

Moqoqo o hlalosang, ho hlaloswa ho hong ho itseng ka sepheo sa ho neha mmadi monyetla wa ho itemohela sehlooho se hlaloswang ka tsela e hlakileng – kapa a bone taba e hlaloswang jwalo ka yena mongodi.

Ho ka hlaloswa motho, ho hong feela kapa ketsahalo e nngwe e itseng. Titjhere o lokeala ho hlokomedisa baithuti tshebetso ya ho ngola.

- etsa moralo ka sehlooho le ho hlahisa mohopolo wa sehlooho le mehopolo e tshhehetsang, le ho hlophisa tlhahisoleseding e loketseng o ntse o tadimile baamohedi ba ditaba. Sebedisa mmapa wa monahano tjhate e supang tatelano ya diketsahalo.
- Etsa mokgwaritso wa pele o sebedisa mohopolo wa sehlooho mmoho le e tshhehetsang eo o e hlahisitseng moralong, o ntse o hopotse sebopeliso sa tema eo o laetsweng ho e hlahisa. Sebedisa ditlwaeto tsa ho bopa diratswana tse bopilweng ka dipolelo tsa bolelele bo fapaneng. Hlokomela hore mohopolo wa sehlooho o mong le o mong o lokela ho bopa seratswana.
- Hlaola diphoso lekola le ho bala mosebetsi wa hao ka tshhekatsheko ho hlaola diphoso le ho ntlafatsa mosebetsi.
- Badisisa o boeletsa mosebetsi wa hao, badisisa le ho hlwaya diphoso moralong o entsweng
- Ngola botjha ntlafatsa kgokahano le momahano wa tema yohle ka ho lekola sebopeliso sa dipolelo tsa hao.
- Hlahisa sehlahiswa se phethahetseng se ngotsweng ka tshwanelo mme o nehelane ka sehlahiswa se phethahetseng.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

Mahlalosomngwe le Malatodi Leq la 155

Disebediswa

- Buka ya moithuti
- Mehloodi e fapaneng

Tataiso ya titjhere

Qala ka ho hlaloesetsa baithuti dikarolo tsena tse pedi tsa puo leha di totobaditswe bukeng ya baithuti. Ba fe mehlala ho matlafatsa kutlwisiso ya bona

Dikarabo tse labelletsweng

- Qetellong, hlwaya, nahana, thola (dipolelo di tla fapana)
- Kwalla, karabo, karohano (dipolelo di tla fapana)

Review Copy

Tekanyetso

Tekanyetso ya kotara ya 3 Leq la 156

Mona titjhere o lebelletswe ho lekola mosebetsi wa kotara ya boraro oo baithuti ba o entseng.

Mosebetsi wa 1

Ho bala ho sa hlophiswang

Matshwao: [10]

Tekanyetso: Ruburiki

Mosebetsi wa 2

Matshwao: [20]

Ngola moqoqo o hlalosang ka sehlooho se latelang:

Na batjha ba sebedisa ditokelo tsa bona ka tshwanelo?

Mosebetsi wa 3:

Temakutlwisiso

Matshwao: [15]

Dikarabo tse lebelletsweng

Baithuti ba lokela ho bala le ho latela ditaelo ka hloko. Ba tshwanela ho araba dipotso tsohle. Ba ngole ka mongolo o balehang le hona ho nomora dipotso ho ya kamoo di ngotsweng ka teng pampiring.

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Ke ho fana ka monyetla wa disebediswa jwaloka dibuka, khomputha, jj tse fanang ka tlhahisoleseding. (1)
2. Dibuka le dikhomputha (2)
3. Basebedise ba laeborari ba nehwa ditekete tse ba dumellang ho kena laeboraring. (1)
4. (a) Mafosisa
(b) Nnete (2)
5. i) Ho hlompha nako ya batho ba bang
ii) Ho kgutsa nakong eo ba bang ba balang/ho se sitise ba bang.
iii) Ho se jelle ka laeborari (3)
6. Ho etsa lerata (1)
7. Ho kgothaletsa bana ba bona ho bala, ho ithuta le ho ntshetsa tsebo ya bona pele ka ho fumana tlhahisoleseding. (2)
8. Ee (1)
9. Hore batho ba fumane tlhahisoleseding ka puo/nalane ya Sesotho (2)

[15]

Puo

Matshwao: [15]

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Masefatsa, Matwabeng (2)
2. Molemo o moholo, le Khomputha tse ngata (2)

3. Ba ithuta ditso tse fapaneng/ Mme ya bitswang (karabo di tla fapana)	(1)
4. i) Polelonolo	(1)
ii) Polelokopane	(1)
5. i) Ho na le dikhomputha tse ngata laeboraring tseo bana ba ka disebedisang	
ii) Mosebetsi oo ba o filweng sekolong (Dikarabo di tla feta mona)	(1)
6. Bonono	(1)
7. i) Ba kena ka matla	(2)
ii) Ba futsanehileng	(2)
8. Le batho ba baholo ba ne ba dumelletswa	(2)
	[15]

Dingolwa

Matshwao: [10]

Tshwantshiso eo le e badileng kotareng ena ngola seratswana ka kgohlano e hlahellang tshwantshisong eo. O be o bolele hore ke ya mofuta ofe.

Review Copy

KOTARA YA

4

Kotara 2 Kgaolo	Beke	Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha	Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
9	1 - 2	<ul style="list-style-type: none"> Puo e sa hlophiswang. 	<ul style="list-style-type: none"> Ho bala tshwantshiso / terama Ho bala tema tse bohawang 	<ul style="list-style-type: none"> Ho fana ka ditaelo 	<ul style="list-style-type: none"> Makgethi Mahlalosi Dipolelo: Dipolelonolo le Dipolelorarane Matshwao a puo: Kgutlwanafeelwana, Ditsejana, Kgutlo le Diabulwadiakwalwa
9	3 - 4	<ul style="list-style-type: none"> Ho mamela ka kutlwisiso tema e ngotsweng Dipuisano tsa dihlotswana 	<ul style="list-style-type: none"> Ho bala tema e nang le pampitshana ya tlhahisoleseding (flayara) Dithothokiso 	<ul style="list-style-type: none"> Ho ngola flayara 	<ul style="list-style-type: none"> Mabotsi Mabitsohohle Maakaretsi Moelelo o totobetseng
10	5 - 6	<ul style="list-style-type: none"> Ho mamela temakutlwisiso Puo e hlophisitsweng 	<ul style="list-style-type: none"> Dingolwa (Tshomo) Thothokiso (Dithoko) 	<ul style="list-style-type: none"> Meqoqo (boitokisetso ba ditlhahlobo) 	<ul style="list-style-type: none"> Mathusi le Maetsi Dipolelo tsa puo e fehleng le e hlohleletsang maikutlo
11	7 - 8	<ul style="list-style-type: none"> Nganigisano (Poeletso le boitokisetso ba ditlhahlobo) 	<ul style="list-style-type: none"> Ho balla kutlwisiso (Poeletso le boitokisetso ba ditlhahlobo) 	<ul style="list-style-type: none"> Ditema tsa kgokahano (Poeletso le boitokisetso ba ditlhahlobo) 	<ul style="list-style-type: none"> Maemedi Dikutu Lehokamoetsi
Mesebetsi ya Tekanyetso le tlhahlobo ya Makgaolakgang Kotara ya 4					

Tjhebokakaretso ya kgaolo

Mahlo ke diala ha a je sa motho. Ako o bohe le ho tseba ka matswakabele a kgokahano. Bokgabane ba thekenoloji ho makatsa, mehleng ya pele re ne re tseba mekgwa e mmalwa feela ya kgokahano empa kajeno mehla e fetohile dinaha tsa Bophirmela di re tliseditse mekgwa e fapaneng ya kgokahano. Empa le ha ho le jwalo re ntse re sebedisa mekgwa e tlwaelehileng ya ho hokahana.

Kgaolong ena o tla ithuta bokgoni bo latelang:

Beke ya 1-2: Kgokahano mehleng ya kgale	
Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha
<ul style="list-style-type: none"> Puo e sa hlophiswang Ho hlahisa sebui Ho balla hodimo 	<ul style="list-style-type: none"> Tema ya dingolwa e jwalo ka padi ya batjha/ dipalekgutshwe/ tshwantshiso Tshebetso ya ho bala Ho bala/boha bakeng sa kutlwisiso (sebedisa ditema tse ngotsweng/le tse bohuhang)
Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
<ul style="list-style-type: none"> Tema ya kgokahano e telele/e kgutshwane mohl. Ho fana ka ditaelo Tsepamisa maikutlo hodima tshebediso ya ho ngola 	<ul style="list-style-type: none"> Makgethi Mahlalosi Polelonolo le Polelomararane Matshwao a puo
Beke ya 3-4: Kgokahano ya sejwalejwale	
Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha
<ul style="list-style-type: none"> Ho mamela ka kutlwisiso (tema e ngotsweng/ ditaba tse haswangTV Ngangisano/Puisano tsa dihlotshwana 	<ul style="list-style-type: none"> Bala tema e nang le dayari/imeili/diflayara Tshebetso ya ho bala Dithothokiso
Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
<ul style="list-style-type: none"> Ditema tsa kgokahano tse telele/tse kgutshwane mohl. e-meile, diphousetara/ dipapatso/ho ngola dayari/flayara Tsepamisa maikutlo hodima tshebediso ya ho ngola 	<ul style="list-style-type: none"> Mabitsohohle Leakaretsi Mabotsi Moelelo o totobetseng

Beke ya 1 - 2:

Kgokahano mehleng ya kgale

Ho mamela le ho bua

Mosebetsi wa 1: Puo e sa hlophiswang (Ho hlahisa sebui) Leq la 161

Disebediswa

- Buka ya moithuti
 - inthanete
 - seyalemoya
 - thelevishene jj.

Tataiso ya titjhere

- Ha bohlokwa mona ke hore o rute baithuti se bolelwang ka ho hlahisa sebui. [Body bullet]
- Hlalosa hore ke puo eo motho a ka e etsang kae, neng, hobaneng le hona.
- Baithuti ba tla utlwisisa hantle ho feta, ha o ka ba etsetsa mehlala ya nnete, eo ba e boneng kapa eo ba e tsebang.
- Hatella dintlha tsa bohlokwa tse mabapi le ho hlahisa sebui.
- Hopola hore o boetse o tlameha ho ruta ka mokgwa, oo ba lokelang ho hlahisa sebui ka wona.
- Mona re bua ka dintlha tse kang, ho ema ka pela bamamedi, ho ikgopotsa dintlha tse puong eo a e ngotseng jj.
- Mehloodi ya ho itokisetša thuto ena, e a fumaneha laeaboraring (dibukeng) kapa inthaneteng.
- Dikarabo tse lebeleletsweng
- Baithuti ba ingolla puo ba tla e bua ha ba hlahisa sebui.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng:

- Sebetsana le baithuti bana ba le bang. Baithuti bana e ka nna ya ba ba sokodiswa ke taba ya mehlala e haellang.
- Nnetefatsa kutlwisiso ya bona ka hore ba bapadisa bonketsisane ba ho etsa puo e hlophisitsweng.

Baithuti ba kgonang:

- Ba nehe mosebetsi o mong o matlafatsang kutlwisiso ya bona. [Body bullet]

- O ka ba fa mosebetsi wa ho buisana dihlopheng kapa ya ba wa motho ka mong.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa tekanyetso	Disebediswa tsa tekanyetso
Ka titjhere	Eo e seng ya mmuso	Ruburiki

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

Makgethi Leq la 162

Disebediswa

- Buka ya moithuti
- Mehloodi e fapaneng

Tataiso ya titjhere

Qala ka ho hlalosa makgethi ka ho otloloha. Kena sebopehong sa makgethi hanyane hore baithuti ba be le kutlwisiso e batsi ya hore makgethi ke mantswe a jwang. Ba kgothatse ho bala mehlala ya dipolelo eo ba e filweng ka hara dibuka tsa bona. O boele o ba fe sebaka hore le bona ba fane ka mehlala ho bona kutlwisiso ya bona.

Dikarabo tse lebeleletsweng

- i) Maru a mararo, Mosi o mosweu [Body num]
ii) Mosi o motsho, Nako e telele (dikarabo di tla feta mona)
- Dipolelo di tla fapana

Ho balla hodimo Leq la 162

Disebediswa

Buka ya moithuti
Pokello ya dingolwa
Dimakasine
Dikoranta

Tataiso ya titjhere

Baithuti ba bala le titjhere kgetlo la pele. Ruta baithuti dintho tseo ba lokelang ho di ela hloko ha ba lokela ho balla hodimo. Bontsha bana bohlokwa ba ho balla hodimo ka phaposing le methating e fapaneng ya bophelo. Ruta baithuti mawa a ho bala a hlalositweng bukeng ya moithuti
Ka morao ba bala ka bonngwe.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng:

Nehela baithuti bana diratswana tseo ba ka di balang bakeng sa boikwetliso. Titjhere a dule le bona ho ba tataisa.

Baithuti ba mahareng le ba kgonang:

Ba sebetse ka dihlopha kapa ka bobedi ba thusana ka bobona. Baithuti ba kgonang ba fumane mosebetsi wa motho ka mong, o ka hodimo ho o fuweng ba bang.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Lenanenetefatso Ruburiki

Ho bala le ho boha

Mosebetsi wa 2: Ho bala tshwantshiso/Terama Leq la 163

Disebediswa

Pokello ya dingolwa

Dibuka tsa ho manolla dingolwa

Tataiso ya titjhere

Manollo le tlhaloso ya dingolwa e se e ile ya etswa haholo dikgaolong tse fetileng mme ha jwale ntshetsa pele thuto ena ka ho ruta baithuti ba hao ha batsi ka tshwantshiso.

Toboketsa dintlha tsa bohlokwa tse ngotsweng Bukeng ya Moithuti mabapi le tlhaloso ya tshwantshiso. Dintlha tsa moralo tse hlahellang bukeng eo di lokela ho hlakiswa ha batsi. Dintlha tseo ke tsena:

Moralo

Moralo ke majwana a motheo ao pale, palekgutshwe le terama di ahelletsweng hodima ona. Majwana ao ke ana:

- Tlhekelo:
- Kgolo/Tharahano
- Sehlohlolo
- Tharollo/Mothipoloho

Sebopeho sa tshwantshiso

Terama e jwalo ka puisano. Beng ba ditaba ba a ipuella mme ditaba tsa bona ha di kenngwe ka masakaneng a di-a-bulwa le di-a-kwalwa. Mabitso a dibapadi le ona a a hlalisa nako e nngwe le e nngwe ha sebakadi seo se bua. Diketsahalo tsa tlatsetso tse jwalo ka nako, sebaka le seo sebakadi se se etsang dingolwa ka hara masakana mme hangata di ye di ngolwe ka mongolo o tshekaletseng.

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

Mahlalosi Leq la 164

Disebediswa

Buka ya moithuti

Mehlodi e fapaneng

Tataiso ya titjhere

O se o ile wa hlalosa halelele lentswe lena lehlalosi thutong tse fetileng. Boela o fane ka tlhaloso, mefuta le mehlala ya dipolelo tsa mahlalosi. O se ke wa lebala ho bua ka karolo/ mofuta ka mong wa lehlalosi. Tsepamisa maikutlo ho mahlalosi kaofela le kamoo a sebediswang kateng polelong.

Dikarabo tse lebeleletsweng

- (a) Ba bona mosi thabeng – lehlalosi la sebaka[Body num]
- (b) Dira di tla hara bosiu – lehlalosi la nako
- (c) O ne o sebediswa haholo ke masole – lehlalosi la mokgwa

Ho bala tema tse bohuhang Leq la 164

Disebediswa

- Buka ya Moithuti
- Ditshwantsho

Tataiso ya titjhere

Ruta baithuti ba hao hore ditshwantsho di a bua. Ba bontshe hore bokgoni ba ho bala ditshwantsho ke ba bohlokwa mehleng ena. Dikarolong tse fapaneng tsa bophelo, ditshwantsho di behilwe ka sehloohong. Mefuteng e fapaneng ya dipapatso ho sebediswa ditshwantsho ho feta mantswe. Ka ditshwantsho re kenyelletse dikhathunu le tse ding. Sebedisa mehlala eo o e kgethileng ka hloko hore o tlo ba bontsha seo o se bolelang ha o re di a bua. Manolla mehlala eno le bona ka phaposing. Ba bontshe le dintho tseo ba neng ba ka nahana hore ha se tsa bohlokwa ditshwantshong. Ba rute ho bala ditshwantsho! Laela baithuti ho hlaloba tema e bohuhang e pepesitsweng Bukeng ya Moithuti e buang ka kgokahano ya mehla ya pele le ya sejwalejwale.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Baithuti ba fumanang bothata ba ho manolla tema tse bohufang o ka ba kgethela ditshwantsho tse bonolo tse tsosang thahasello ya bona. Ba tataise ka dipotso tse itshetlehleng ditshwantshong tseo o ba nehleng tsona. Ba etsetse mohlala ka ho bala/manolla se le seng mme ho tloha moo, ba sebetse ba le bang feela wena o ntse o le teng. Eketsa mehlala ya bona mme o ba kgothalletse ho sebetse ka dihlopha kapa ka bobedi ho e itseng.

Baithuti ba kgonang

Nehela baithuti ba kgonang ditshwantsho – tse boimanyana tse tla hloka hore ba tebise dikelello tsa bona ha ba di manolla. Ho ntse ho le bohlokwa hore le bona ba sebetse ka dihlopha ditshwantshong tse itseng. Sena se tla thusa ba bang ho nka malebela ho ba bang.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Lenanenetefatso Memorandamo

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Ho fetisa melaetsa / Di sebedisetswa kgokahanyo
2. Kgalekgale Sejwalejwale
 - (a) Mosi Khomputha
 - (b) Motako TV
 - (c) Thelekera Radio
 - (d) Leebe Koranta
3. Ya kgalekgale e ne e tsamaya butle ebile ka nako e nngwe melaetsa e sa fihle. Ya sejwalejwale e potlakile, melaetsa e finyella ka nako tsohle
4. Maikutlo a tla fapana.
5. Mabaka a tla fapana ho ya ka maikutlo.
6. Barwa le Bakgothu
7. Maikutlo a tla fapana

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

Polelonolo le Polelomararane Leq la 165

Disebediswa

Buka ya moithuti
Mehlodi e fapaneng

Tataiso ya titjhere

Hlokomedisa baithuti hore polelonolo ke motheo wa popo ya polelo. Dikarolo tsa bohlokwa tsa polelonolo kapa sebopelo sa yona ke moetsi, ketso le moetsuwa. Thuto ena e hlokolosi haholo hobane

titjhere, o lokela ho etsa bonnete ba hore motheo ona o ka se fosahale, hoba hona ho ka etsa hore baithuti ba hao ba dule ba sa tsebe ho bopa dipolelo ka nepo. E se hoo feela, hape ba tla thulana le mathata ha o se o ba ruta mefuta e fapaneng ya dipolelo e kang, polelokopane le polelomararane. Hona he, ho bolela hore ba tla boela ba hlolwa ke mohlophollo wa polelomararane.

Hlalosetsa baithuti polelonolo ka ho ba fa mehlala e meng hodima e hlahang bukeng ya Moithuti.

Tswela pele ho hlalosa baithuti ka polelomararane. Ke polelo e nang le maetsi a fetang bonngwe. Fana ka mehlala.

Dikarabo tse lebelletsweng

1. (a) Ba ne ba taka melaetsa matlapeng.
(b) Batho ba kgale ba ne ba ngola hodima dintho tse fapaneng.
(c) Ba ne ba qhaneha dipere ho tsamaisa melaetsa.
2. (a) Kgokahano e ne e le boima nakong ya pele empa melaetsa e ne e ntse e tsamaiswa.
(b) Mekgwa ena e ne e sebetse haholo leha e ne e nka nako e telele.
(c) Batho ba ne ba sa nyhamiswe ke nako hoba qetellong melaetsa e ne e fihla moo e yang teng.
(Karabo di tla fapana)

Ho ngola le ho nehelana

Mosebetsi wa 3: Ho fana ka ditaelo Leq la 166

Disebediswa

- Buka ya Moithuti

Tataiso ya titjhere

Hlalosetsa baithuti hore ba lokela ho hopola hore hwa bohlokwa ha o ngola ditaelo ke tatelano e nepahetseng ya tlhahisoleseding. Ba lokela le ho tseba disebediswa tse loketseng ho phethahatsa phano ya ditaelo. Ha ba ngola ditaelo ba lokela ho ngola mehato ya tshebetso ka ho hlalimana e le hore sehlahiswa kapa se lebeleletsweng ditaelo se tle se nepahale

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng:

Tlala baithuti mehlala e mengata ya mefuta e fapaneng ya ho fana ka ditaelo jwaloka ditaelo tsa ho pheha, ditaelo tsa ho bapala papadi e itseng, ditaelo tsa ho etsa ho hong ho itseng jj. Ba balle yona kapa o

re e mong a ba balle. Buisanang ka dintlha tsa bohlokwa tsa mofuta ona wa tema, tse hlahellang mehlaleng eo.

Baithuti ba kgonang:

Ba ka nehwa dihlooho tse fapaneng tsa mofuta ona wa tema mme ba buisana ka tsona dihlopheng tsa bona. Ba se ke ba ngola ka tsona empa ba hlahise mehopollo ya kamoo ba ka hlalosing kateng.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Lenanenetefatso Ruburiki

Dikarabo tse lebelletsweng

Dikarabo tsa baithuti di tla fapana le ha ho le jwalo o lokela ho hlokomela hore baithuti ba latetse moralo o nepahetseng wa ho fana ka ditaelo.

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

Matshwao a puo Leq la 167

Disebediswa

Buka ya moithuti

Dibukakgakollo tse nang le matshwao ana

Tataiso ya titjhere

Ruta baithuti matshwao hore ba a tsebe. Baithuti ba bangata ha ba tsebe matshwao ana. Ka hoo ha ba a sebedise mme ebile ba bang ha ba a natse le ho a natsa. Toboketsa bohlokwa ba ona empa o tsepamise maikutlo hodima kgutlwana feelwana/ fehelo le Ditsejana/ diabulwa diakwalwa. Ba fe ditema tse ngotsweng empa di se na wona. Ba badise tsona e le ho ba bontsha hore moo a leng siyo, ho boima jwang ho bala ka tshwanelo.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng:

- Ba fe mosebetsi o mongatanyana wa tlatsetso ka matshwao ana.
- Dibukeng tseo ba di balang sekolong, kgetha diratswana tseo ho tsona mathswao ana a sebedisitsweng ka tshwanelo. Buisana le bona ka diratswana tsena.

Baithuti ba kgonang:

- Ba fe diratswana tse fapaneng tse se nang matshwao a ho bala mme ba a kenye moo ho lokelang.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Lenanenetefatso Memorandamo

Dikarabo tse lebelletsweng

Matshwao a ho bala seratswaneng.

Tlalane o ne a ruruhile maoto ke ho tsamaya leeto le le lelele. O re: “Ke ne ke ilo botsa posong ka mekgwa e bobebe ya ho fetisa melaetsa.” Posong ha ba qala a teanya mahlo le yena ba re: “Re ka o thusa kang.” Ho bonahala hore Tlalane o fihlile posong a le maemong a seng monate ke mokgathala wa tsela

Tlalane o ne a ngola mangolo kamehla empa a sa fumane dikarabo. O ne a hopola hore mohlomong ba posong ha ba tsamaisa mangolo a hae. A botsa Raposo: “Athe poso e tsamaya jwang Ke ngola mangolo kamehla ha ke fumane karabo?” Raposo a mo araba ka hore mangolo a tsamaya butle ho ya fihla moo a yang. Ha a batla ho fumana karabo ka potlako o tla lokela ho fetola mekgwa wa ho tsamaisa melaetsa ya hae. A leke ho sebedisa kgokahano ya sekwalejwale.

Beke ya 3 - 4:

Kgokahano ya sekwalejwale

Ho mamela le ho bua

Mosebetsi wa 1: Ho mamela ka kutlwisiso tema e ngotsweng Leq la 168

Disebediswa

- Buka ya Titjhere
- Mehlodi e fapaneng eo o e fumaneng

Tataiso ya titjhere

O tlameha ho ruta baithuti bohlokwa ba ho mamela. Re bua ka ho mamela ha ba ballwa, ha ba le puisanong, moqoqong le ha ba mametse radio kapa thelevishene.

Batla mehlala e metle e tla etsa hore ba utlwisise. Hangata mehlala e loketseng ke e buang ka dintho/diketsahalo tsa nnete.

Ruta baithuti hore ho mamela ke tshebetso. Hatella mehato ya bohlokwa tshebetsong ya ho mamela e leng:

- Pele ho ho mamela
- Nakong ya ho mamela
- Ka mora ho mamela.

Ruta baithuti molemo wa mohato ka mong. O se ke wa ba ruta feela empa o be o etse bonnete ba hore ba sebedisa mehato ena ka tshwanelo.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Tsamaya le bona ho latela kutlwisiso ya bona. [Body bullet]
- Eketsa mehlala eo o ba rutang ka yona. Mehlala ya nnete e hlakisa taba haholo ho feta.
- O ka sebedisa baithuti ba utlwisisang kapele ho thusa bana.

Baithuti ba kgonang

- Ba fe mosebetsi ho sebetša ka dihlopha.
- Jwale balla baithuti tema e latelang. E bale makgetlo a mmalwa hore baithuti ba utlwisise.

Feisebuku'

Mehleng ya kajeno kgokahano e fetohile haholo ka mokgwa o makatsang. Phethiso ya melaetsa ha e sa le thata jwalo ka mehleng ya kgale. Tswelopele ya thekenoloji e tlile ka mekgwa e fapaneng ya puisano le ho fetisa melaetsa. Ho tea mohlala mekgwa ya kgokahano e kang seyalemoya, televishene, dikoranta le dikhomputa.

Nakong ya pele ho ne ho le boima ho ka romela molaetsa mothong ya naheng e nngwe etswe ho ne ho nka nako e telele. Matsatsing a kajeno o nka metsotswana ho ikgokahanya le batho ba hole ebile ho bobebe. Kgokahano ya sejwalejwale e ntlafetse le ho feta moo e dumellang batho ho ka buisana. Mekgwa e tummeng nakong ya jwale ya kgokahano ke tshebediso ya di emeile, selefounu le inthanete. Thekenoloji e bebofaditse kgokahano haholo. Mehleng ya kajeno baithuti ba kgothalletswa ho sebedisa marangrang ana a kgokahano. Inthanete ke sebetša sa bohlokwahadi ho baithuti bakeng sa ho fumana tlhahisoleseding. Hara marangrang ana re tadima 'feisebuku'

Feisebuku ke e nngwe ya marangrang a kgokahano a fumanwang ho tswa inthaneteng. *Feisebuku* e kopanya batho mme ba e sebedisa ho hokana le metswalle ya bona. *Feisebuku* e

thakgotswe ka kgwedi ya Hlakola lemong sa 2004. Ho tloha ka kgwedi ya Motsheanong lemong se hodimo e ne e se e na le batho ba dimilione tse 900 ba e sebedisang. Ba e sebedisang ba lokela ho ingodisa pele ba ka sebedisa marangrang ana. Hang ha ba ingodisitse ba ka iqapela porofaele mme ba beha ditshwantsho tsa bona le ho kenya basebedisi ba bang e le metswalle. Tshebetso ena e fumane lebitso la yona ho tswa lebitsong la buka e fuweng baithuti ba qalang ho kena yunivesithing, ke batsamaisi ba yunivesithi tse ding Amerika e le ho thusa baithuti hore ba tsebane. Ke batho ba dilemo tse 13 ho ya hodimo ba dumellwang ho sebedisa/ingodisa marangrang ana.

Feisebuku e qadilwe ke Mark Zuckerberg mmoho le baithuti bao a neng a dula le bona ka phaposing ya hae le baithuti ba bang e leng Eduardo Saverin, Andrew Mc Collum, Dustin Moskovitz le Chris Hughes. Qalehong ya yona e ne e reretswe baithuti ba Havard empa ya namela dikholetjheng tsa Boston. E nnile ya nama jwalo ho fihlela e fihla dikolong tse phahameng. Ho fihlela ha jwale '*Feisebuku*' ke e nngwe ya dikgokahano tse hlwahlwa ka ho fetisisa.

E qotsitswe mme ya fetolelwa le ho lokiswa ho tswa <http://en.wikipedia.org/wiki/feisebuku>

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Feisebuku ke marangrang a kgokahanyo a fumanwang inthaneteng hore batho ba buisane le ho fetisa melaetsa.
2. Ke Mark Zuckerberg
3. Ho fumana tlhahisoleseding e tla ba thusa dithutong tsa bona.
4. Lebitsong la buka e fuweng baithuti ba qalang ho kena yunivesithing. Lebaka k ho thusa baithuti hore ba tsebane.
5. Eduardo Saverin, Andrew Mc Collum, Dustin Moskovitz le Chris Hughes
6. Motseng wa Boston
7. Tjhe
8. Ke batho ba dilemo tse 13 ho ya hodimo.
9. Dimilione tse 900
10. Maikutlo a tla fapana

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

Mabitsohohle Leq la 168

Disebediswa

- Buka ya moithuti

- Dibukakgakollo

Tataiso ya titjhere

Thuto ena e reretswe ho thusa baithuti ho tseba mefuta ya mabitso, empa hoo ho leng bohlokwa ke ho e tseba le ho kgona ho e sebedisa ka nepo le ka tshwanelo. Hlalosetsa baithuti mefuta e fapaneng ya mabitso empa o tsepamise maikutlo ho mabitsohohle. O se itshwenye ho ba ruta dihlopha tsa mabitso. Tekanyetso : Memorandamo

Dikarabo tse lebeleletsweng

1. Seyalemoya, thelevishene, dikoranta, dihlophutha, molaetsa, batho, jj[Body num]

Ho bala le ho boha

Mosebetsi wa 2: Ho bala tema e nang le pampitshana ya tlhahisoleseding (flayara) Leq la 169

Disebediswa

- Buka ya Moithuti
- Mehloodi e fapaneng eo o e fumaneng

Tataiso ya titjhere

Bokgoni ba ho bala tema tse nang le ditshwantsho, diflayara, dipapatso kapa dikhathunu ka kutlwisiso bo bohlokwa bophelong ba rona kajeno. Baithuti ba tlameha ho rutwa bokgoni bona. Hohle moo motho a yang kajeno, ho tletse matshwao le ditshwantsho tseo motho a lokelang ho di utlwisisa.

Hatella ntlha ya hore tema e nang le flayara, e a bua. Baithuti ba lokela ho utlwisisa hore e reng. Yona tema ena, e hloka hore ba e manolle, ba e sekaseke hore ba fumane moelelo wa yona. Ka ho etsa tjena ba sebedisa le bokgoni ba ho akanya. Ka mantswe a mang, ba a e sheba, ba a e shebisisa ba nto akanya hore e fana ka moelelo ofe. Ba rute bokgoni bona.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Ba tlele diflayara tse bonolo, tse buang ka dintho tse tlwaelehileng. Ba bontshe hore ba lokela ho sheba eng ho utlwisisa mohato ka mohato.
- Ba nehe diflayara tse ding ho itshebeletsa ka bobona.

- Ba kgothalletse ho ipatlela diflayara mme ba di balle kutlwisiso. Feela ba di tlise ho wena le di shebisane hore ba entse tsona.

Baithuti ba kgonang

- Ba nehe diflayara tse tla ba phepetsa haholo. Mohlomong di be di tsose dingangisano dihlopheng tsa bona.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memorandamo

Dikarabo tse lebeleletsweng

1. E mabapi le papatso ya mmuelli
2. Na o na le mathata a molao, Tlo o fumane thuso (Dikarabo di tla fapana)
3. Phakathi Mthetwa eo e leng mmuelli.
4. Polelonolo/ polelo tse susumetsang
5. E sebediswa ho bapatsa
6. Kgutsufatso

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo

Leakaretsi Leq la 170

Dikarabo tse lebeleletsweng

Baithuti ba hlwaya maakaretsi ba nto bopa dipolelo tsa bona.

Ho bala thothokiso Leq la 171

Disebediswa

- Buka ya Moithuti
- Mehloodi e fapaneng ya manollo ya dithothokiso.
- Buka ya Pokello ya dingolwa

Tataiso ya titjhere

Thuto ena e reretswe ho ruta baithuti ditsela tse nepahetseng, tseo ba lokelang ho di latela ha ba ithuta ho manolla dithothokiso. Ho na le mokgwa oo thothokiso e ka balwang ka wona, o bohlokwa kutlwisisong ya thothokiso. Shebisisa mehato ena hantle o tle o ikatetse le wena.

Ntho e nngwe e etsang hore baithuti ba se sebetse hantle manollong ya dithothokiso, ke mokgwa oo re ba rutang dithothokiso ka wona. Tsitlallela mekgweng ena e totobaditsweng thutong ena. O tle o se o hlophisitse thothokiso eo le tla e sebedisa ho latela mehato e kgothalleditsweng mona.

Tlatselletsa mekgwa ena ka e meng eo le wena o e tsebang!.

Nakong eo o rutang baithuti bonono ba thothokiso, ba rute tlhaloso ya bonono ka bong, ba kgone ho bo bona ka hara thothokiso, ba be ba tsebe le molemo/bohlokwa ba bona moleng wa thothokiso kapa thothokisong ka kakaretso.

Hatella mehato ena e latelang:

Mehato ya bohlokwa ha o ithuta thothokiso:

- Tseba seo thothokiso e buang ka sona mme o kgone ho se qoqela e mong, jwalo feela ka ha o ka etsa mofuteng o mong wa sengolwa. Mohatong ona ho hlokeha kutlwisiso e phethahetseng ya thothokiso. [Body bullet]
- Tseba bokgabo kapa bonono ba bothothokisi bo sebedisitsweng thothokisong eo. Ka mantswe a mang mona ho buuwa ka dihlomo/dibetsa tsa thothokiso tse kang, phetapheto, tlhelo, kgefutsohare, molamotjetje, tatolano, tshwantshiso, papiso pheteletso jj.
- Tseba bohlokwa ba dihlomo tsena moo di sebedisitsweng meleng ya thothokiso. Ka mantswe a mang o kgone bo hlalosa hore di sebedisitswe ka sepheo sefe moo thothokisong.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

Manollo ya dithothokiso e hloka pelo hobane e batla bokgoni bo itseng ho baithuti! E hloka kutlwisiso le bokgoni bo phahameng. Ka hoo he, mamella baithuti ba diehang ho utlwisisa. Ba thusa tjena:

- Kgetha dithothokiso tse bonolo mme o ba tataise ka tsona. [Body bullet]
- Ka thothokiso tseo tse bonolo, ba rute ho nahana ka bobatsi. Thothokiso di hloka hore baithuti ba dumelle dikelelo tsa bona ho nama.
- Ba rute ho tshehetsa seo ba se buang/dikarabo tsa bona ka ditaba tse fumanwang meleng ya thothokiso.

Baithuti ba kgonang

- Ba fe mosebetsi wa ho manolla dihlopheng tsa bona.
- Ba kgethele dithothokiso tse thatanyana hore ba tle ba phephetsehe.

Tekanyetso

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Dithothokiso di tla fapana hobane baithuti ba tla be ba kgethile thothokiso tse fapaneng tse sa tshwaneng. Shebisisa karabo tsa bona hantle. Mona ba hlalose hore thothokiso e bua ka eng.

2. Sheba hore mela ya thothokiso eo ba e qotsitseng, e dumellana le makgetha ao ba a hlalosang.
3. Le mona ho tla laola mefuta ya makgabane a hlahellang thothokisong ka nngwe – shebisisa nepahalo ya ona.
4. Le mona mofuta o tla laolwa ke thothokiso eo ba neng ba e fuwe.

Dikarabo tse lebeletsweng

Baithuti ba sebetsa ka bobedi ho fumana dibetsa tsa bothothokisi bukeng ya Pokello ya dingolwa

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo Leq la 173

Mabotsi

Disebediswa

Buka ya moithuti

Tataiso ya titjhere

Hlalosetsa baithuti hore mabotsi ke mofuta o jwang wa ditho tsa puo. Ba fe tlhaloso e hlahellang bukeng ya bona mme o ba hlalositse ha batsi ka mefuta ya mabotsi eo re nang le yona.

Mehlala ena e latelang e ka nna ya toboketswa ho hlakisa moelelo wa mofuta ka mong

- (a) A bopilweng ka mahlalosi: [Body num]
- (b) A bopilweng ka makgetholli:
- (c) A bopilweng ka tshebediso ya lekpanyi na:
- (d) A bopilweng ka mabitso

Tekanyetso: Memorandamo

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Mantswe a sebediswang ho fetola dipolelo tseo e seng dipotso ho di etsa dipotso [Body num]
2. Karabo di tla fapana
3. Karabo di tla fapana.

Ho ngola le Ho nehelana

Mosebetsi wa 4: Ho ngola Flayara (Pampitshana ya tlhahisoleseding.) Leq la 174

Disebediswa

- Buka ya moithuti
- Dipapatso
- Diflayara

Tataiso ya titjhere

Hlalosetsa baithuti hore pampitshana ya tlhahisoleseding ke e nngwe ya ditsela tse

sebediswang ho bapatsa ho hong ho itseng kapa hona ho fana ka tlhahisoleseding. Lemosa baithuti ka mawa a ho bapatsa ao babapatsi ba a sebedisang. Mawa ao a hlahelletse le ka hara Buka ya Moithuti. E re baithuti ba shebe mohlala wa flayara o hlahisitsweng dibukeng tsa bona.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng:

- Neha baithuti monyetla wa ho iketsetsa diflayara tse mmalwanyana hore ba tle ba tsebe ho itshebeletsa ka bobona.

Baithuti ba kgonang:

- E re baithuti ba etse flayara tse ding tse ka thoko ho bontsha kutlwisiso ya bona. [Body bullet]
- Ha ba ipopele maemo a ho ngola diflayara tseo.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

Baithuti ba tla sebetsa mmoho ho iketsetsa pampitshana ya tlhahisoleseding

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo Leq la 175

Moelelo o totobetseng

Disebediswa

Buka ya moithuti

Tataiso ya titjhere

Mantswe a ka ba le moelelo o hlalosang seo re se tsebang. Mantswe ha a hlalosa seo re se tsebang re re ke ona moelelo o totobetseng. Mantswe hape a ka ba le moelelo o fapaneng le oo re o tsebang. Moelelo o tjena wona re re ke o sa totobalang, moelelo wa puo ya bonono kapa o ritsitseng. Mona moelelong ona o lokela ho mamela ka hloko.

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Letsoho, ja, pelo, leleme, leihlo, leoto
2. Letsoho setho sa mmele
Ja – ke ho ja
3. Karabo di tla fapana. Baithuti ba bopa dipolelo tsa bonono.

Poeletso ya kgaolo Leq la 175 - 176

1. Dipolelo tsa baithuti di tla fapana
2. Dipolelo di tla fapana.
3. (a) Morwesi o reka eng?
(b) Ditaba di fumanwa jwang?
(c) Bona e rekiswa neng?
(d) Re fumane tlhahisoleseding kae?
4. Dipolelo di tla fapana
5. Dikarabo di tla fapana

Tjhebokakaretso ya kgaolo

Bophelong motho ka mong o na le tokelo ya ho ikgethela mokgwa oo a lakatsang ho phela kateng. Diqeto tseo motho a di nkang hammamorao di ba le ditlamorao. Ditlamorao tseo ke tsona tseo bokamoso ba motho bo tlang ho itshetleha ho tsona. Ebang dikgetho ebile tse kgabane, ditholwana e tla ba tse kgahlehang. Ebang dikgetho ebile tse mpe, ditholwana e tla ba tse babang jwaloka leshokgwa. Ke ka hoo moithuti o lokelaqng ho ba le boikarabelo mabapi le dikgetho tseo o di nkang bophelong.

Kgaolong ena o tla ithuta bokgoni bo latelang:

Beke ya 5-6: Dikgetho	
Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha
<ul style="list-style-type: none"> Mawa a ho mamela le ho bua Temakutlwisiso e mamelwang Puo e hlophisitsweng 	<ul style="list-style-type: none"> Bala tema ya dingolwa e jwalo ka padi ya batjha/dipalekgutshwe/ Tshwantshiso/ditshomo Makgetha a sehlooho a tema ya dingolwa Dithothokiso tse baletsweng Manollo ya thothokiso
Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
<ul style="list-style-type: none"> Poeletso le boitokisetso ba ditlhahlobo Meqoqo Mohato wa boitokisetso Tsepamisa maikutlo hodima tshebediso ya ho ngola 	<ul style="list-style-type: none"> Mathusi Maetsi Puo e fehlang le ho hlohloetsa maikutlo Mahlalosongwe le malatodi

Beke ya 5 - 6:
Dikgetho

Ho mamela le ho bua

Mosebetsi wa 1: Ho mamela temakutlwisiso Leq la 177

Disebediswa

- Buka ya Moithuti
- Buka ya Titjhere

Tataiso ho titjhere

Ho mamela, e tla dula e le tshiya ya ho arabela dintho tsohle tseo re di utlwang. Lefatsheng lena leo theknoloji e sibollotseng disebediswa tse ngatangata tse hlahisang medumo, mantswe le ho bua, ho ithuta ho mamela feela se leng bohlokwa kapa se o sebeletsang ho hlokolosi haholo. Boholo ba dintlha tse lokodisitsweng ka tlase mona, e leng ho

etsahalang mehatong e fapaneng ya ho mamela e boletsweng ka hodimo, ha di ntjha ho baithuti ba mokgahlelo ona.

- Tsepamisa mehopolo ka hohlehohle mosebetsing o mamelwang mme o bontsha thahasello.
- Etsa dinoutshu tse nang le moelelo, etsa mmapanyana kapa setshwantsho sa kgopolo ka seno, hlophisa ka mekga, kgutsufatsa, etsa lenanennetefatso, akaretsa, pheta hape le ho hlalosa.

Pele ho ho mamela

Dikarabo tse lebeleletsweng

- Ke ho bontsha dintlha tsa dintho tseo re di etsang bophelong
- Ho jwalo. Ho na le dintho tseo a sa di etsang ka tshwanelo.
- O tla fumana katleho.
- Hobane qetellong o tla nyakalla.

5. Monga wona o qadile ka ho se mamele, a fetoha sephoqo, a etsa kgetho e lokileng, a hlalefa a qetyella a nyakaletse.

Nakong ya ho mamela

- Balla baithuti temakutlwisiso e latelang ba nto araba dipotso. [Body bullet]
- Lehlohonolo e ne e le ngwana ya bohlae mme a bile a le masene. O ne a thahaselletse dithutong tsa hae. Kamehla o ne a etsa tsohle tseo a di bolellwang lapeng mmoho le sekolong empa kgetho ena ya hae e ne e sa thabelwe ke metswalle ya hae. Ya qala ho mo soma ka mokgwa oo a neng a bua ka wona, hobane a ne a sa sebedise puo e hlhlontshang ditsebe. Ba ne ba re o iketsa ya lokileng ke 'goody-good' mme ba mmita ka mabitso a tshabehang. Ho tarakana le ho hloka boitshepo ho ile ha kena monahanong wa Lehlohonolo.
- Ha a ne a etsa ho fosahetseng, kamehla o ne a sullafalla. O ne a hlonamiswa hape ke ha metswalle ya hae e tshahisa ka yena. Ho ne ho etsa hore Lehlohonolo a se be le bonnete ba hore tsohle tseo a dikgolwang ke nnete.
- O ne a sa rate ha metswalle ya hae e mo tloka sekolong. Kahoo a kgetha ho thabisa metswalle ya hae. A kgetha ho tlohela mosebetsi eo a lokelang ho e phetha, a nena mosebetsi wa sekolo. A ipapalla. E ne e se e le nonyana ya siba leng le bana ba boitshwaro bo bobe. Ya eba raqhwe mme a bua le mantswe a sa tshwanelang ho a bua.
- Se neng se makatsa ka Lehlohonolo ke hore o ne a sa nyakalla, o ne a hlonamiswa ke boitshwaro ba hae. Ho ne ho se ya mo somang kapa hona ho mo tsheha. O ne a sa fapana le ba itshwereng hampe sekolong. Ha a ntse a nahana taba ena a ipona bophoqo. Dithuto tsa hae di ne di theoha jwaloka bomo ha e lahlelwa sefofaneng.
- Lehlohonolo a ne a sa iteke. Leha Lehlohonolo a ne a thabisa metswalle ya hae, yena o ne a hloka thabo. Dikgetho tsa hae ebile tse fokolang. Lehlohonolo o ile a lemoha phoso tsa hae mme a swabela kgetho tsa hae. A ithuta hore hoba seo o leng sona ha se ntho e mpe. A qalella ho hlaola phoso tsa hae. A ithuta ka matla mme a tshepa batswadi ba hae.
- Lehlohonolo o ithutile thuto e kgolo ka dikgetho tseo a di entseng jwaloka ngwana mme o tshepa hore le ke ke la etsa di phoso tseo a di entseng.

Amohela seo o leng sona mme o tshepe le ho dumela seo o tsebang e le nnete.

- E qotsitswe le ho lokiswa ho tswa <http://www.familyfunshop.com>

Ka morao ho ho mamela

Dikarabo tse lebelletsweng

1. *Goody-good* ke lentse le nyenyefatsang le bolelang hore motho o iketsa ya lokileng
2. Karabo di tla fapana
3. Ho ithuta ho etsa qeto tse nepahetseng / Karabo di tla fapana
4. Ke bophelo ba hae/ mosebetsi wa hae. O ile a tlohela dithuto tsa hae/ a itshwara hamper.
5. Ee
6. Karabo di tla fapana
7. Kgutsufatso
8. Karabo di tla fapana

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- O se ke wa ba tatisa. Tsamaya le bona ho latela kutlwisiso ya bona. [Body bullet]
- Eketsa mehlala eo o ba rutang ka yona. Mehlala ya nnete e hlakisa taba haholo ho feta.
- O ka sebedisa baithuti ba utlwisisang kapele ho thusa bana.

Baithuti ba kgonang

Ba fe mosebetsi ho sebetse ka dihlopha

Puo e hlophisitsweng Leq la 180

Disebediswa

- Buka ya Moithuti
- Mehlala ya puo e hlophisitsweng

Tataiso ho titjhere

Hlalosetsa baithuti seo puo e hlophisitsweng e leng sona. Mosebetsi wa hao ha o sa tla ba boima haholo hobane o ka ikgopotsa ka seo o se entseng kgaolong tse qalang. Phephetso eo re tla dula re tobane le yona mosebetsing ona wa puo e hlophisitsweng, ke ho ruta baithuti hantle. Ba lokela ho tseba seo ba lokelang ho se etsa. Ha ba se ba tswile sekolong, ba tle ba kgone ho sebedisa bokgoni bona ka bolokolohi. Ka hoo he, etsa motheo wa sebele ho bona.

Ha se phoso ho batla mehlodi e meng e ka o thusang ho feta mosebetsing ona.

Dintlha tsa bohlokwa puong e hlophisitsweng Hatella dikarolo tsena:

- Ho etsa moralo.
 - Ho etsa diphuputso le tlhophiso ya dintlha.
 - Ho ikwetlisetsa ho etsa nehelano.
 - Ho nehelana ka puo ka pela letshwele.
- Iphe nako ho ruta dintlha tsena ka botlalo.

Karabo e lebeleletsweng

Baithuti ba tla itshetleha hodima puo e hlophisitweng ho etsa puo ya bona.

Menyetla e ekeditweng

Baithuti ba sa kgoneng

Tabakgolo mona ha se hakalo hore ho na le baithuti ba sa kgoneng. Ke baithuti ba ka diehang ho utlwisisa mosebetsi ona. O ka ba thusa tjena:

- O se ke wa ba tatisa. Tsamaya le bona ho latela kutlwisiso ya bona.
- Eketsa mehlala eo o ba rutang ka yona. Mehlala ya nnete e hlakisa taba haholo ho feta.
- O ka sebedisa baithuti ba utlwisisang kapele ho thusa bana.

Baithuti ba kgonang

- Ba fe mosebetsi ho sebetse ka dihlopha.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	rubriki

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo Leq la 180 - 181

Mathusi le Maetsi

Disebediswa

Buka ya moithuti

Tataiso ya titjhere

Fana ka tlhaloso ya mantswe ana mathusi le maetsi hape mme o rute baithuti ka ho sebedisa Buka ya Moithuti. Qala ka ho ba ruta tlhaloso ya mathusi mme o ba rute kamoo a ka sebediswang kateng. Ba rute maetsi a letso mme o ba bontshe le kamoo ba ka bopang dipolelo tsa mathusi le maetsi a fapaneng kateng.

Dikarabo tse lebelletsweng

- (a) Mantswe a thusang leetsi ho finyella moelelo oo leetsi le neng le ke ke la finyella ntle le thuso ya ona.
- (b) Karabo di tla fapana
- (c) Dipolelo di tla fapana

- (a) O ne a tshajwa haholo
- (b) O nnile a emela batho jwalo
- (c) Dipolelo di tla ba le leetsi shebeha, shebisisa

Ho bala le Ho boha

Mosebetsi wa 2: Dingolwa (Tshomo) Leq la 182

Disebediswa

Buka ya moithuti

Dibuka tsa ditshomo

Pokello ya dingolwa

Tataiso ya titjhere

Hlalosetsa baithuti hore ditshomo ke eng. Ba bontshe melemo ya ditshomo. Ho tla ba bohlokwa ho ba ruta nalane ya tsona. Ruta baithuti sebopeho sa ditshomo. Baithuti ba bangata ha ba na thahasello ho tsa bohloholo, ka hoo o tlameha ho etsa hore ditshomo di ba natefele.

Menyetla e ekeditweng

Baithuti ba sa kgoneng:

- Iphe nako ya ho qoqa le baithuti bana, ka tsona ditshomo le seabo sa tsona kgodisong ya bana. Di qale moraorao o ba bontshe moo di qadileng. Hatella mosebetsi wa tsona wa ho ruta.

Baithuti ba kgonang

- Ba fe mosebetsi wa ho ya batlisisa ka qaleho/tshimoloho, seabo sa tsona setjhabeng.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memorandamo

Dikarabo tse lebelletsweng

- (a) Tshomo e qala jwang
- (b) Mmele
- (c) Qetelo
- (a) Ditshomo di tjhorisa kelello ya motho hore a dule a fadimehile ka dinako tsohle.
- (b) Di ruta bana ho mamela batswadi le tlhompho
- (c) Di etsetswa boikgathollo le ho boithabiso.
- (d) Di kgalemela boitshwaro bo bobele, meharo le boikgohomosi.
- (e) Di a eletsisa. Di lemosa batho hore ba tsebe ho etsa dikgetho tse loketseng. Ba tsebe hore ketso e nngwe le e nngwe e na le ditlamorao tsa yona.

(f) Di ruta motho ho latela melao, hore ha o sa ikobele molao o tla iphumana o le tsietsing ka dinako tsohle.

(g) Di tjhorisa le bokgoni ba bana ba ho pheta seo ba se mametseng

3. Karabo di tla fapana
4. Karabo di tla fapana
5. Batho le diphoofole
6. Motho o tla hlaha manaka. Tjhe
7. Karabo di tla fapana
8. Karabo di tla fapana

Thothokiso: Dithoko Leq la 184 - 185

Disebediswa:

- Buka ya Moithuti
- Buka tsa dithoko

Tataiso ho titjhere

Hlalosetsa baithuti hore dithoko ke eng. Ba lemose ka mefuta e fapaneng ya dithoko. Ho roka ho bolela ho thoholetsa, ho rorisa le ho boledisa. Sa bohlokwa seo re lokelang ho se hopola ka hore dithokong ha ho ke ho thoholetse mang kapa mang kapa hona ho rarisa eng kapa eng. Dithokong ho ka bolediswa ditaola, diphoofole, makolwane, le diketso tsa bahale le bonatla bo ileng ba bontshwa ke batho ba itseng. Dithoko ke thoriso ya mofuta o itseng. Thutong ena tsepamisa maikutlo ho dithoko tsa leloko.

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Kgetha dithoko tse bonolo mme o ba tataise ka tsona.
- Ka thoko tseo tse bonolo, ba rute ho nahana ka bobatsi.
- Ba rute ho reneketsa, ho boledisa, ho rorisa, ho phafa mme ho amahanngwa le diboko tsa bona

Baithuti ba kgonang

- Ba fe mosebetsi wa ho batla diboko tse ding tseo ba ka diphafang ho ya ka diphoofole tseo batho ba di anang.
- Ba kgethele diboko tseo ba tlang ho di reneketsa.

Tekanyetso

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Ba ana diphoofole
2. (a)Dithoko tsa ditaola
(b)thoko tsa diphoofole

(c) Dithoko tsa leloko

(d) Dithoko tsa makolwane

(e) Dithoko tsa marena le bahale

3. Ha ho ke ho buuwa ditaba kaofela
4. Karabo di tla fapana
5. Karabo di tla fapana

Re ithuta ho manolla thothokiso Leq la 186 - 187

Disebediswa

- Buka ya Moithuti
- Dibuka tsa ho manolla dingolwa

Tataiso ya titjhere

Qala ka ho boeletsa thuto ya thothokiso ya kgaolo ya 8. Balla baithuti thothokiso e Bukeng ya Moithuti le mokgwa oo e manollotsweng ka wona. Laela baithuti ho sebedisa thothokiso e hlahang Bukeng ya Moithuti hore ba e manolle

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Kgetha dithothokiso tse bonolo mme o ba tataise ka tsona. [Body bullet]
- Ka thothokiso tseo tse bonolo, ba rute ho nahana ka bobatsi. Thothokiso di hloka hore baithuti ba dumelle dikelele tsa bona ho nama.
- Ba rute ho tsehetse seo ba se buang/dikarabo tsa bona ka ditaba tse fumanwang meleng ya thothokiso.

Baithuti ba kgonang

- Ba fe mosebetsi wa ho manolla dihlopheng tsa bona.
- Ba kgethele dithothokiso tse thatanyana hore ba tle ba phephetsehe.

Tekanyetso

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Tse 7
2. Phetamola
3. Phetheletso
4. Tshotleho, bofuma; thata, boima; mafeforetsane, makumane
Ke phetapheto ya moelelo.
5. Phetapheto ya mantswa
6. Ke ho hatella se bolelwang
7. Ho sebedisitswe kgefutsohare
8. Ho katla/ho fokotsa morethetho.
Ho fokotsa bolelele ba molathothokiso

9. Ke molamotjetje/Phollatsi
10. Molathothokiso o feta feela ho ya moleng o hlahlamang ha ho letshwao la puo qetellong ya molathothokiso.
11. Ha kulo di fapakana sebakeng/ O wa dife kgoho re tsebe
12. Ke ntja o tshwere lesapo.
13. Tatolano
14. (a) Ke mafahla
(b) Pina ya kamehla
(c) Ho matha/ Ho tsamaya
(d) Iteka menwana

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo Leq la 187 - 188

Puo e fehang le e hlohleletsang maikutlo

Disebediswa

- Buka ya moithuti
- Dipapatso
- Diflayara
- Diphousetara

Tataiso ya titjhere

Lemosa baithuti hore puo ena e reretswe ho kgwephetsa maikutlo a bamamedi kapa babadi ka tsela e itseng. Sebui kapa mongodi o etsa hore puo ya hae e ame maikutlo a momamedi kapa mmadi. Ha e mo amme maikutlo ka tshwanelo ebe o hloholetseha kapa hona ho qobeletheha ho etsa ho hong ho itseng ho latela puo. Ha ho sebediswa mofuta ona wa puo re lokela ho ela hloko hore ke maikutlo a mofuta ofe ao sebui kapa mongodi a batlang ho a fihlella.

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Ke ho hlohlolletsa/ ho fehla maikutlo a batho ho etsa ho hong ho itseng
2. Karabo di tla fapana
3. Karabo di tla fapana
4. Karabo di tla fapana
5. Ho bolelwa motho ya se nang batswadi
6. Badumedi – Bakreste
Mmakgonthe – mosadi wa sebele
Dikwakwariri – batho ba matla
7. Mafahla
Nkgesa
Nyalasi
Iteka
Dikgapa, dikeledi
8. Borui
Phela

Hana
Lapile
Thabo

Ho ngola le ho nehelana

Mosebetsi wa 3: Meqoqo (boitokisetso ba ditlhahlobo) Leq la 189

Disebediswa

- Buka ya Moithuti
- Mohlala wa mmapa wa monahano
- Inthanete
- Dimakasine le dikoranta

Tataiso ya titjhere

Kgaolong tse fetileng o ile wa ruta baithuti ka mefuta e fapaneng ya meqoqo. O bile o ba file le meralo e fapaneng ya meqoqo eo. Ba bontshitswe tshebetso eo ba lokeng ho e latela ha ba ngola ka boiqapelo. O ba hlaloseditse mosebetsi wa mmapa wa monahano. Kgetlong lena ba hopotse hanyane ka dintlha tseo.

Dintlha tse lokelang ho latelwa ha ho ngolwa ditema tsa boiqapelo:

- Hopola ho etsa mmapa wa monahano.
- Sebedisa puo, sehalo, rejisetara le setaele tseo e seng tsa semmuso.
- Ngola ka puo e bonolo feela e monate.
- Bontsha tatellano e nepahetseng ya ditaba, o seke wa di lobokanya.

Tshebetso ya ho ngola e lokelang ho latelwa ke ena:

- etsa moralo ka sehlooho le ho hlahisa mohopolo wa sehlooho le mehopolo e tshehetsang, le ho hlophisa tlhahisoleseding e loketseng o ntse o tadimile baamohedi ba ditaba. Sebedisa mmapa wa monahano tjhate e supang tatellano ya diketsahalo. [Body bullet]
- etsa mokgwaritso wa pele o sebedisa mohopolo wa sehlooho mmoho le e tshehetsang eo o e hlahisitseng moralong, o ntse o hopotse sebopelo sa tema eo o laetsweng ho e hlahisa. Sebedisa ditlwaello tsa ho bopa diratswana tse bopilweng ka dipolelo tsa bolele bofapaneng. Hlokomela hore mohopolo wa sehlooho o mong le o mong o lokela ho bopa seratswana.

- Hlaola diphoso lekola le ho bala mosebetsi wa hao ka tshekatsheko ho hlaola diphoso le ho ntlafatsa mosebetsi.
- Badisisa o boeletsa mosebetsi wa hao, badisisa le ho hlwaya diphoso moralong o entsweng.
- Ngola botjha ntlafatsa kgokahano le momahano ya tema yohle ka ho lekola sebopeho sa dipolelo tsa hao.
- Hlahisa sehlahiswa se phethahetseng se ngotsweng ka tshwanelo mme o nehelane ka sehlahiswa se phethahetseng.

Poeletso ya kgaolo

1. Karabo di tla fapana
2. Ba re e ne re/ e ne re/ ke tshomo ka mathetho
3. (a) Pina e bolelang ho hong ho itseng
(b) Pina ya puisano

(c) Pina ya sephiri

4. (a) Ditshomo di tjhorisa kelello ya motho hore a dule a fadimehile ka dinako tsohle.
(b) Di ruta bana ho mamela batswadi le tlhompho
(c) Di etsetswa boikgathollo le ho boithabiso.
(e) Di kgalemela boitshwaro bo bobe, meharo le boikgohomosi.
(e) Di a eletsa. Di lemosa batho hore ba tsebe ho etsa dikgetho tse loketseng. Ba tsebe hore ketso e nngwe le e nngwe e na le ditlamorao tsa yona.
(f) Di ruta motho ho latela melao, hore ha o sa ikobele molao o tla iphumana o le tsietsing ka dinako tsohle.
(g) Di tjhorisa le bokgoni ba bana ba ho pheta seo ba se mametseng
5. Dipolelo di tla fapana.

Review Copy

Tjhebokakaretso ya kgaolo

Kgaolong ena o tla menahana le mehlala o kgutlele morao ho lekola le ho ikgopotsa ka thuto tse fetileng tseo o ithutileng tsona. Hona o tla ho etsa ka sepheo sa ho ithlophisa ditlhahlobo.

Beke ya 7-8: Dikgetho tsa rona	
Ho mamela le Ho bua	Ho bala le Ho boha
<ul style="list-style-type: none"> Poeletso le boitokisetso ba ditlhahlobo Temakutlwisiso e mamelwang 	<ul style="list-style-type: none"> Poeletso le boitokisetso ba ditlhahlobo
Ho ngola le Ho nehelana	Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo
<ul style="list-style-type: none"> Poeletso le boitokisetso ba ditlhahlobo 	<ul style="list-style-type: none"> Maemedi Dikutu Lehokamoetsi

Beke ya 7 - 8:

Menahana le mehlala o itokisetse ditlhahlobo

Ho mamela le ho bua

Mosebetsi wa 1: Ngangisano
(Poeletso le boitokisetso ba ditlhahlobo) Leq la 190

Disebediswa

- Buka ya Moithuti
- Buka ya Titjhere

Tataiso ya titjhere

Baithuti ba se ba ile ba ba le seabo dingangisanong kgaolong tse fetileng.

Mona titjhere o boela a ba hopotsa le ho ba kwetlisa hore ngangisano ke tsela e nngwe e sebediswang ho betla le ho otlala baithuti ho ba dibui tse hlwahlwa. Titjhere a ka boela a sebedisa ngangisano ho bopa le ho hodisa bokgoni ba ho tshehetsa ntlhakemo. Bokgoni bona bo se bo ntse bo tsamaya mmoho le ba ho etsa patlisiso. Titjhere o kgothaletswa ho rala mesebetsi ena hantle, mme le yena a ithlophise hantle hore baithuti ba tle ba fihlelle dintho tsona.

Titjhere a rute baithuti ba hae ditlwaello tse sebediswang dingangisanong, tse kang dibui le palo

ya tsona, lehlakore la tabakgolo eo ho ngangisanwang ka yona, jwalojwalo.

Dikarabo tse lebeleletsweng

- Ke boikarabelo ba rona.
- Ke ho etsa diqeto/kgetho tse fosahetseng
- Ditlamorao ke masisapelo le mathata a latelang qeto e mpe
- O ne a kgahlwa ke metswalle ya hae a bile a rata tjhelete le menate/karabo di tla fapana
- O ile a tlwaelana le metswalle e fosahetseng (b)Dikarabo di tla fapana

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Thusa baithuti bana ho hlophisa ngangisano kamora hore le buisane ka mefuta ya dihlooho tse fapaneng tse bontshang mahlakore a mabedi. Ba thuse ka tlotlontswe hore ba tle ba ngole dintlha tse pedi kapa tse tharo ka sehlooho se itseng.
- Baithuti bana ba na le ho thatafallwa ke ho latelanya dintlha le ho tshehetsa dintlha tsa bona.

Baithuti ba mahareng

- Neha baithuti bana ho bala meqoqo ya ngangisano hore ba be le lesedi ka ngangisano.
- E re ba iketsetse dipolelo tse fapaneng tse tshehetsang lehlakore le itseng la sehlooho mme ba boele ba etse dipolelo hape tse tshehetsang lehlakore le leng la sehlooho.

Baithuti ba kgonang

- Dumella baithuti bana ho bala dipolelo tseo ba di ngotseng ka phaposing hore baithuti ba thatafallwang ba tle ba ithute ho ngangisana.
- E re ba iketsetse dipolelo tse fapaneng tse tshehetsang lehlakore le itseng la sehlooho mme ba boele ba etse dipolelo hape tse tshehetsang lehlakore le leng la sehlooho.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Sehlopha	Eo e seng ya semmuso	Ruburiki

Tshebetso ya ho mamela

Pele ho ho mamela

- Hopotsa baithuti mawa a ho mamela.

Nakong ya ho mamela

- Balla baithuti temakutlwisiso e latelang ba nto araba dipotso.
- Ke sa tswa utlwela ka boipolelo ba mosadi ya maqakabetsing o ile a romelwa yunivesithi ke nkgonwae ho ntlafatsa bokamoso ba hae hore a tle a thuse lapa labo.
- Empa kgarebe ena e ile ya qala ho matha le metswalle e fosahetseng, mme a qala ho rekisa le ho sebedisa dithethefatsi, mmoho le ho ba seotswa. Se otlang pelo haholo ka seemo sena sa ha eke hore o maemong a bohloko, hoo a ikutlwang eka o tlamelletswe mme ha a tsebe hore a ka qala kae hore a tswe moo.
- Ho tetebeba ha hae bophelong bona ho qadile ka qeto e neng e bonahala e se mpe – bosiu bo bong o ile a kgetha ho intsha e le ho ya ithabisa. Ho ne ho le monate hoo a ileng a qeta tjhelete ya ho patala sekolo ya selemo. Ho batlana le tjhelete ka potlako ha mo isa hodimo le tlase ho fihlela a iphumana moo a neng a sa nahana.
- Ha ntse ke nahana seo ke neng ke qeta ho se bala, ke ile ka elellwa hore diqeto tse shebahalang e ka di nyane hangata di ka tla le ditlamorao tse bohloko, mme o kene maqakabetsing. Bophelo ke lenane la diqeto tse kgolo le tse nyane. Qeto tse ding ha di na ditlamorao tse kgolo, ha tse ding di re ama nako e telele, ha tse ding di ka baka ditlamorao tse kekeng tsa lokiswa.

- Bakreste ba bangata ba dumela hore Modimo o nka diqeto tsa bophelo ba batho bohle lefatsheng – e leng hore sohle se etsahalang se a tsejwa. Ha ke batle ho e hata mohatleng ka tumelo tsa batho, empa ka nahana hore se tsejwang ke ditlamorao tsa qeto tsa rona. Ha motho a nka qeto ya ho kganna a tahlilwe, o kgetha ho hohela kotsi ya koloi. Ho tshwana feela le ka ba buang ka di selefounu tsa bona kapa ho ngola di-SMS ba ntse ba kganna. [Body bullet]
- Ha moithuti a etsa qeto ya ho nwa le ho ithabisa ho na le ho ithuta, o kgethile ho ba tlase le ho hlolwa bokamosong ba bona. Monna ya kgethang ho etsa botlokotsebe mosebetsing wa hae, a ka ba le tsohle ka potlako ho feta monna ya etsang tsohle ka nepo, empa ka baka la kgetho tsa hae, o ipitsetsa ho phela teronkong. Ntho e tshosang ke hore qeto tsa hao ha di ame wena o le mong – di ama bohle ba o potapotileng. Hape di ka tswelapele ho ama meloko e so kang e e ba teng.
- Bokgoni ba ho etsa diqeto ke mpho e tswang ho Mmopi. O re dumella ho iketsetsa nnete ya rona le ho fetola bophelo ba rona. Empa hape ke boikarabelo bo boholo. Ke ipotsa hore na dintho di ka be di le jwang haeba kgarebe yane e ne e ile ya kgetha ho shebana le dithuto tsa yona le ho patala sekolo pele a lekwa ke ho ja tjhelete. Ho bolela hore qeto ka nngwe eo o e etsang e o lebisa ditorong tsa hao kapa mahlonokong.
- Taba ha se ho re na o tla etsa qeto na; o dula o etsa diqeto – le ho se etse qeto ke qeto. Mme he e re ke o fe malebela ho o thusa ho etsa diqeto tse tjhabileng.
- **Qoba ho etsa diqeto ka potlako:** monyetla wa hao wa ho etsa qeto e mpe o eketseha haholo ha o potlakile. Diqeto tse etswang ka potlako di hloka lesedi le feletseng le nnete
- **Nahana ka boko ba hao e seng maikutlo a hao:** qoba ho etsa diqeto ha maikutlo a hao a phahame. Ha o kwatile, o utlwile bohloko kapa o le mahlonokong.
- **Nka monyetla wa baetapele ba pele:** ha o ena le bona kapa o se na mokwetlisi kapa moetapele thekenoloji e na le bokgoni ba hore o kwetliswe ke batho bao o so kopane le bona bophelong ba hao.
- *E qotsitse ho Bona Mmesa 2012*
- Ka morao ho ho mamela

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- O se ke wa ba tatisa. Tsamaya le bona ho latela kutlwisiso ya bona.
- Eketsa mehlala eo o ba rutang ka yona. Mehlala ya nnete e hlakisa taba haholo ho feta.
- O ka sebedisa baithuti ba utlwisisang kapele ho thusa bana.

Baithuti ba kgonang

Ba fe mosebetsi ho sebetša ka dihlopha

Dikarabo tse lebelletsweng

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo Leq la 191

Maemedi

Disebediswa

- Buka ya moithuti
- Mehlopi e meng e bontshang dikarolo tsa puo

Tataiso ya titjhere

Fana ka tlhaloso ya maemedi. Nehela baithuti mehlala. Hatella sebopeliso sa maemedi. O boele o lemosa baithuti hore maemedi a rutwa kamora mabitso hoba a emela mabitso.

Dikarabo tse lebelletsweng

1. (a) Tsena tsohle di hloka tjhelete
(b) Ha nako ela ya tlala e ikakgela
(c) Sena e se etsa hantle ha dijo e sa le mantletsetse[Body num]
(d) Dikgetho tse fapaneng tseo re di etsang
2. i) tsena – e emetse lebitso dintho
ii) sena – e emetse lebitso seolo
3. sehlongwapele le motso wa bobedi –la
le + la > lela
sehlongwapele le motso wa pele –ane
ba + ane > bane
sehlongwapele le motso wa bobedi –o
ba + o > bao

Ho bala le ho boha

Mosebetsi wa 2: Ho balla

kutlwisiso (Poeletso le boitokisetso ba ditlhahlobo) Leq la 193

Disebediswa

- Buka ya Moithuti
- Mehlopi e meng

Tataiso ya titjhere

Boela o rute baithuti mawa a ho bala a hlalositsweng bukeng ya moithuti. Baithuti ba hopotsa ka ho bontshwa le ho kwetliswa ho sebedisa mawa ana. Sena se tla etsahala habobebe ha titjhere a sebedisa ditema tse loketseng. Ho etsa mehlala:

- tema e nang le tlhahisoleseding e arohantsweng hantle temeng (mohlomong ka dihloohwananyana tsa yona) ha ho rutwa lewa la **ho tlodisa tema mahlo** moo baithuti ba batlang tlhahisoleseding e itseng, athe ho
- **okola tema** teng ba fuwe tema e ngolehileng hantle ka sehlooho tse itseng moo baithuti ba tla bala seratswana ka seratswana ha ba leka ho fumana mohopolo wa sehlooho wa tema, kapa ba batla mokotaba wa yona. Ha ba etsa hona ba bala mola ka mola.

Titjhere a boele a hopotse baithuti mehato ya ho bala jwalo ka ha e hlalositswe bukeng ya moithuti:

- Pele ho ho bala
- Nakong ya ho bala
- Kamora ho bala

Menyetla e ekeditsweng

Baithuti ba sa kgoneng

- Balla baithuti bao tema makgetlo a fetang bonngwe.
- Ho na le hore ba arabele dibukeng tsa bona, ba ka araba ka molomo mme la buisana ka dikarabo tsa bona. Sena se ka ba fa monyetla wa ho bona diphoso tsa bona yaba ba a di lokisa.

- Ka mora mona o ka ba neha tema e nngwe ba e arabela dibukeng tsa bona.

Baithuti ba kgonang

Ba nehe mosebetsi o mong o matlafatsang kutlwisiso ya bona.

Mosebetsi wa motho ka mong o tla ba thusa ho utlwisisa.

Tekanyetso

Tsela ya ho lekanyetsa	Mofuta wa Tekanyetso	Disebediswa tsa Tekanyetso
Titjhere ke yena ya lekanyetsang	Eo e seng ya semmuso	Memorandamo

Dikarabo tse lebelletseng

1. Ho ya ntshetsa dithuto tsa hae pele
2. Tjhe
O ile a kgeloha sepheo a matha le metswalle e fosahetseng.
3. A ka ba le tsohle tseo a di batlang empa o qetella a le tjhankaneng
4. (a) Mathateng
(b) Maqheka
(c) Nkele morohong
5. (a) Ho kganna ba nwele tahi
(b) Ho etsa botlokotsebe (Dikarabo di tla fapana)
6. (a) Qoba ho etsa diqeto ka potlako
(b) Nahana ka boko ba hao e seng maikutlo a hao
(c) Nka monyetla wa baetapele ba pele
7. (a) Ho tswa o ya sebakeng se itseng
(b) Ho senya ditaba
8. Karabo di tla fapana

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo Leq la 195

Dikutu

Disebediswa

Buka ya moithuti

Tataiso ya titjhere

Qala ka tthaloso ya dikutu. Laela baithuti ho fana ka mehlala ya dikutu ho ekeletsa e hlalositseeng bukeng ya moithuti.

Dikarabo tse lebelletseng

1. Karolo ya lentswe e eketswang ka mora motso mme e etsa hore moelelo wa lentswe o utlwahale
2. Diqeto tse kgolo le tse nyane/ nako e telele/Boikarabelo bo boholo
Batho bohle/ Monna ya kgethang/ Ke qeto e neng e bonahala e se mpe

3. Ke makgethi/ Maamanyi/ Mahlalosi
4. Dipolelo di tla fapana

Ho ngola le ho nehelana

Mosebetsi wa 3: Ditema tsa kgokahano (Poeletso le boitokisetso ba ditlhahlobo) Leq la 195

Disebediswa

- Buka ya moithuti
- Mehlopi e fapaneng ya tema tsa kgokahano
- Inthanete
- Thelevishene

Tataiso ya titjhere

Kgaolong tse fetileng o ile wa ruta baithuti ka ditema tse fapaneng tsa kgokahano. O bile o ba file le mefuta e mengata ya ditema tseo. Ba bontshitswe tshebetso eo ba lokeng ho e latela ha ba ngola ka boiqapelo. O ba hlaloseditse mosebetsi wa mmapa wa monahano. Kgetlong lena ba hopotse hanyane ka dintlha tseo.

Dintlha tse lokelang ho latelwa ha ho ngolwa ditema tsa kgokahano:

- Hopola ho etsa mmapa wa monahano.
- Sebedisa puo, sehlo, rejisetara le setaele tseo e seng tsa semmuso.
- Ngola ka puo e bonolo feela e monate.
- Bontsha tatellano e nepahetseng ya ditaba, o seke wa di lobokanya.

Tshebetso ya ho ngola e lokelang ho latelwa ke ena:

- etsa moralo ka sehlooho le ho hlahisa mohopolo wa sehlooho le mehopolo e tshehetsang, le ho hlophisa tlhahisoleseding e loketseng o ntse o tadimile baamohedi ba ditaba. Sebedisa mmapa wa monahano tjhate e supang tatellano ya diketsahalo.
- etsa mokgwaritso wa pele o sebedisa mohopolo wa sehlooho mmoho le e tshehetsang eo o e hlahisitseng moralong, o ntse o hopotse sebopeliso sa tema eo o laetseng ho e hlahisa. Sebedisa ditlwaello tsa ho bopa diratswana tse bopilweng ka dipolelo tsa bolele bofapaneng. Hlokomela hore mohopolo wa sehlooho o mong le o mong o lokela ho bopa seratswana.

- Hlaola diphoso lekola le ho bala mosebetsi wa hao ka tshekatsheko ho hlaola diphoso le ho ntlafatsa mosebetsi.
- Badisisa o boeletsa mosebetsi wa hao, badisisa le ho hlwaya diphoso moralong o entsweng.
- Ngola botjha ntlafatsa kgokahano le momahano ya tema yohle ka ho lekola sebopeho sa dipolelo tsa hao.
- Hlahisa sehlahiswa se phethahetseng se ngotsweng ka tshwanelo mme o nehelane ka sehlahiswa se phethahetseng.

Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo Leq la 196

Lehokamoetsi

Disebediswa

- Buka ya moithuti

- Mehlopi e meng

Qala ka ho hlalosa baithuti hore lehokamoetsi ke karolwana ya lentswe e kgaohangwang le dikutu. Karolo ena e etsa hore polelo e se utlwahale ha e le siyo. Le sebediswa ho hokela moetsi wa polelo le leetsi. Ba laele ho lekola mehlala e hlahellang bukeng ya moithuti. O fana ka mehlala e meng hape ho matlafatsa kutlwisiso ya bona.

Dikarabo tse lebelletsweng

1. Baithuti ba tla kgetha dipolelo tse fapaneng
2. Karabo di tla fapana

Review Copy

Tekanyetso

Tekanyetso ya kotara ya 4 Leq la 197

Tekanyetso ke tshebetso e radilweng bakeng sa ho:

- hlwaya (kgetha mesebetsi e tlang ho etswa ke baithuti) [Body bullet]
- bokelletsa (dikarabo ho baithuti)
- fumana moelelo (tshwaya dikarabo tsa baithuti)
- tlhahisoleseding ka tsebo le bokgoni bo bontshwang ke baithuti.

Mosebetsi wa tlhahlobo ena ya makgaola kang o arotswe ka dipampiri tse tharo. Hlokomedisa baithuti hore pampiri ka nngwe e lokela ho arajwa.

Pampiri ya 1

Tekanyetso ya mosebetsi ona wa molomo ke ruburiki

Pampiri ya 2

Temakutlwisiso

1. Poone (1)
 2. Setjetsa ke moroho o phehlang o tswakilwe le phofo (2)
 3. Motho ha a sa iketsetse a dula a kopa o tla bolawa ke tlala (2)
 4. Karabo di tla fapana (2)
 5. Masokotso ke lebesa le hamelwang badisana ka hanong ha ho ntse ho hangwa (1)
 6. Tjhe (1)
 7. (a) Ke mahleu (2)
(b) Poone e hadikilweng/ e besitsweng (2)
 8. Kgomo (1)
 9. Mqebekwane (1)
 10. Ke meroho le ditholwana (dijalo) (2)
- [15]

Puo

1. Lehlohonolo (1)
2. Masisapelo, madimabe (2)
3. (a) Tau ha a fihla bosiu a befile (2)
(b) Ha a ka a fetoha ka bosiu bo le bong (2)
4. (a) Dipolelo di tla fapana (2)
(b) Dipolelo di tla fapana (2)
5. (a) Tau o motle o a rateha (2)
(b) Mosadi wa Tau o ne a ratela Tau bophelo bo botle (2)
6. (a) Bana ba rona ba banyenyane (3)
(b) O ne a le motsho (3)
(c) Metse e metle (3)
(d) Ke sebetsa mesebetsi e mmedi (3)
7. A se motsho tsho! (1)

8. Metse e metle diotlwana > Ntho di bonahala di le ntle ka ntle

E bona mahe leraba ha e le bone > Motho o bona seo a se batlang o sitwa ho bona kotsi

(2)

[15]

Dingolwa

Dikarabo di tla itshetleha hodima buka ya Tshwantshiso eo baithuti ba e etsang phaposing ya borutelo

[10]

Pampiri ya 3

Ho ngola

Tekanyetso : Ruburiki

Bongodi ba moqoqo

[20]

Tema ya kgokahanyo

[10]

Review Copy

Karolo ya C

Disebediswa tsa tekanyetso

Ruburiki ya ho tshwaya moqoqo o hlophisitsweng

Lebitso la sekolo: _____

Lebitso la moithuti: _____

Kereiti: _____

Nako ya ho hlahisa: _____

Mosebetsi: _____

Sehlooho _____

Bokgoni	Matshwao	Matshwao a nnete a fumanweng ke moithuti
Tshebediso ya setaele.regisitara, sehalo, bophahamo ba lentswe, lebelo ha a bua.tjhebo ya mahlo mokgwa wa ho ema.puo ya mmele le pontso ka tsela e nepahetseng.ebe ba mamedi ba bontsha thahasello ho seo ba se mametseng.	3	
Ebe tlhomphe le kopano ya dintlha di tsamaellana mmoho lepolelo eo ho neelwaneng ka yona.ebe di bontsha ha moithuti a ntse ahola?	3	
Ebe moithuti o entse dipatlisiso ka sehlooho, a sebedisa mehlodi e meng e fapaneng.	3	
Ebe moithuti o lokisitse selemekela/qalo e hokelang, dikahare le tse ka kgatlang bamamed ho ya ka moo ba natefetsweng ka teng iha ba mametse?	3	
Tshebediso ya puo le melawana ya tshebediso ya mareo a matjha ho ya ka dipatlisiso le kgahleho ya bamamedi.ebe puo e ya kgetholla kapa e loketse mahakore kaofela	3	
Ebe moithuti o sebedisa disebediswa tse jwaloka ditjhate, dimmapa, le tse ding tse thusang ho fana ka tlhahisoledi ka dintlha tse ntle tse nang le moelelo.	3	
Tshebediso ya puo e tsamaellane le mareo a matjha, natifiso ya puo melao yapuole qapodiso e nepahetseng ya ditaba e sa fetoleng seo se hlaloswang ho hang.	2	
Matshwao kaofela	20	
Matshwao a fetolelwe ho:	10	

Ruburiki ya ho tshwaya ho balla hodimo e hlophisitsweng

Lebitso la sekolo: _____

Lebitso la moithuti: _____

Kereiti: _____

Nako ya ho hlahisa: _____

Mosebetsi: _____

Sehlooho: _____

Bokgoni	Matshwao
Padiso ka bokgabane bo bohlo ,qapodiso e nepahetseng,regisitara le setaele se tsamaelang	3
Ebe moithuti o bontsha kutlwiso ya tema eo a e baling, le ho hatisa le ho kgaotsa moo ho lokelang.	2
Ebe palo ya moithuti e a kgotsofatsa ebile e bontsha ho itshepa eseng ho inyatsa.	2
Ebe bolelele ba tema eo moithuti a e baling ke bo nepahetseng , bo sa nyahamiseng bamamedi?	3
Matshwao kaofela a ho bala.	10

Ruburiki ya ho lekola puisano

Lebitso la sekolo: _____

Lebitso la moithuti: _____

Kereiti: _____

Nako ya ho hlahisa: _____

Mosebetsi: _____

Sehlooho: _____

Bokgoni	Matshwao
Ebe ho na le kutlwano ya puo mahareng a batho kapa dihlopha.ebe tekolo e qadilweng e a tswella na?	3
Tshebediso ya melawana le tshehetso ya puisano e tsheheditsele ho fuwa sebaka sa ho hlahisa dintlha ka botlalo.	3
Ebe dibui di a mamelana le ho rerisana di bire di tlatsa dikgeo ha di bua kapa di kenana hanong ka mokgwa o sa amoleheng.	2
Ebe tlhaloso ya dintlha ke e kgodisang le ho arolelana maikutlo le kutlwiso le ho bontsha kutlwiso?	2
Matshwao kaofela;	10

Ruburiki ya ho tshwaya dingolwa tse kgutswanyane tsa tshebediso le tsa bophelo ba mofu, phahlalatso, papatso, phousetara, lengolo la semmuso, lengolo la setswalle, lengolo la boitsebiso

Boemo	Boiphihlel o ba 7	Boiphihlel o ba 6	Boiphihlel o ba 5	Boiphihlel o ba 4	Boiphihlel o ba 3	Boiphihlel o ba 2	Boiphihlel o ba 1
Matshwa o	11-12	9-10	7-8	5-6	4-5	2-3	0-2
Dikahare, ditokiso le sebopeliso - Matshwa o 12	<p>Tsebo e phahameng ebile e kgethehileng ya boiqapelo</p> <p>Bontsha tsebo le kutlwisiso e tiileng le bokgoni bo bohola ba ho ngola ka mehlala ya boemo bo phahameng</p> <p>Moithuti o ngola a tobile taba a sa hlalathela.</p> <p>Nyallano ya dikahare, dikeletso, ditlhaloso tsa maemo a hodimo, ao ho fannweng ka tsona, di a bonahala.</p>	<p>Tsebo e kgotsofatsang ditlhoko tsa boiqapelo.</p> <p>Bontsha tsebo le kutlwisiso e tiileng le bokgoni bo fapaneng ba ho ngola ka mehlala ho tsa boiqapelo le tse ding tse ngata</p> <p>Moithuti o ngola ka seo a se a lokelang ho bua ka sona le seo a se rutilweng..</p> <p>Nyalano ya dikahare le dikeletso, ditlhaloso di boletswa ho hlalose sehlooho seo a ngolang ka sona di a bonahala.</p> <p>Pontsho ya boitokisetso e a bonahala.</p>	<p>Tsebo e loketseng di tlhoko ho tsa boiqapelo</p> <p>Bontsha ka kakaretso bokgoni bo fapaneng maemo a phahameng ha o ngola ka tsa boiqapelo.</p> <p>Moithuti o ngola feela a se hlokomela ka moo a behang ditaba tsa hae ka teng.</p> <p>Nyalano dikahare le dikeletso di a bonahala ele ho tshehetsa sehlooho.</p>	<p>Tsebo e lekaneng ya ditlhoko tsa boiqapelo.</p> <p>Bontsha ka kakaretso kutlwisiso le tsebo ka mehlala boiqapelo.</p> <p>Nyalano dikahare le dikeletso di a bonahala ele ho tshehetsa sehlooho.</p> <p>Boiqapelo ba hae ha bo kgotsofatse</p>	<p>Tsebo e mahareng ya ditlhoko tsa boiqapelo</p> <p>Bontsha kgaello ya tsebo le kutlwisiso ha a ngola tsa boiqapelo.</p> <p>Moithuti o hloleha ho toba taba o a hlalathela ha a lokela ho bontsha ka mehlala. Nyalano ha e bonahale ho se hlalisitsweng ke moithuti boiqapelong.</p>	<p>Tsebo ka tsa ditlhoko tsa boiqapelo e a fokola.</p> <p>Bontsha kgaello ya tsebo le kutlwisiso ha a ngola ka tsa boiqapelo.</p> <p>Moithuti o a hloleha ha a tshwanela ho ngola ka tsa boiqapelo. o a hlalathela.</p> <p>Nyalano ya dikahare e bonahala ha nyane feela e tsamaelangan le sehlooho</p> <p>Mosebetsi o maemong a tlase, tshebediso ya puo le yona ea haella leha a leka.</p>	<p>Ha a na tsebo hohang ka tsa boiqapelo</p> <p>Bontsha kgaello ya tsebo le kutlwisiso ha a ngola ka tsa boiqapelo.</p> <p>Moithuti o hloleha haholo ha a tshwanela ho ngola ka tsa boiqapelo.</p> <p>Nyalano ya dikahare ha e bonahala leha nyane feela e tsamaelangan le sehlooho</p>
	7-8	6	5	4	3	2-3	
Puo setaele le pontsho ya palo	Tliahiso ya maemo a hodimo ya melao e tsamaelangan le popo ya tsa	Melao e hlokalalang ya sengolwa e sebedisitswe hantle.	Melao e hlokalalang ya melawana ya sengolwa e sebedisitswe	Mohopolo o thabisang o sebedisitswen g ha ho boptjwa sengolwa sa boiqapelo.	Mohopolo o lekaneng o sebedisitswen g ha ho boptjwa sengolwa sa boiqapelo	Bofokodi ba tshebediso ya melawana ya popo ya sengolwa e a bonahala	Sengolwa se bopilwe ka bofokodi bo bohola bo thibang letsatsi.

	<p>boiqapelo.</p> <p>Thuta puo ya sengolwa sa boiqapelo e nepahetse ebile e ahehile ka bokgabane bo boholo.</p> <p>Tlotlontswe e none e hlahisa ntlhakgolo ho mamedi ka bobatsi. Setaele, sehalo le tshebediso ya puo di a kgotsofatsa.</p> <p>Sengolwa ae bonahala se sena diphoso ka mora ditokiso tsa diphoso.</p> <p>Bolelele bo nepahetse</p>	<p>Sengolwa sa boiqapelo se ahehile hantle se nepahetse.</p> <p>Tlotlontswe e none e hlahisa ntlhakgolo ho mamedi ka bobatsi</p> <p>Setaele, sehalo le tshebediso ya puo di a kgotsofatsa.</p> <p>Sengolwa ae bonahala se sena diphoso</p> <p>Bolelele bo nepahetse.</p>	<p>gantle</p> <p>Sengolwa se bopilwe hantle ebile se baleha ba bobebe.</p> <p>Tlotlontswe e a bonahala ka kakaretso</p> <p>Setaele, sehalo le tshebediso ya puo di bonahala di nepahetse.</p> <p>Sengolwa kamora ho lokisa diphoso le hoba ho qoqwe ka tsona se nepahetse.</p> <p>Bolelele bo nepahetse</p>	<p>Sengolwa se bopilwe hantle se ebile se baleha ba bobebe</p> <p>Tlotlontswe e a bonahala ka kakaretso</p> <p>Setaele, sehalo le tshebediso ya puo di bonahala di nepahetse.</p> <p>Sengolwa kamora ho lokisa diphoso le hoba ho qoqwe ka tsona se nepahetse.</p>	<p>Sengolwa se bopilwe hantle se baleha ha bobebe.</p> <p>Tlotlontswe dumellana le dintlha ka kakaretso</p> <p>Setaele, sehalo le tshebediso ya puo di nepahetse.</p> <p>Sengolwa se na le diphoso leha ho ilweha buuwa ka tsona.</p> <p>Sengolwa se na le diphoso leha ho ilweha buuwa ka tsona.</p> <p>Bolelele bo nepahetse</p>	<p>Sengolwa se bopilwe ka bokokodi bo boholo bo thibang letsatsi.</p> <p>Tlotlontswe a fokola haholo ebile ha hlahisi ntlhakgolo ho bamamedi.</p> <p>Ho fokola ha ho sebedisa setaele, sehalo le tshebediso ya puo mane le mane.</p> <p>Sengolwa se na le diphoso leha ho ilweha buuwa ka tsona.</p> <p>Bolelele bo nepahetse</p>	<p>Tlotlontswe e tshwanelwa ke ho phetwa hape ha e hlahisi moelelo ho bamamedi.</p> <p>Sengolwa sa boiqapelo se na le diphoso tse thibang letsatsi leha ho ilwe ha qoqwa ka tsona.</p> <p>Bolelele ba sengolwa bo bokgutswane</p>
--	--	--	---	--	--	---	---

Matshwao kaofela ke 20 a fetolelwe ho matshwao a 10 (leshome) haeba sengolwa se hloka matshwao a leshome feela
Ruburiki ya ho lekola memorantamo, resepe, karete ta tlatsetso le peho ka ditshwantsho

	Boemo 7	Boemo 6	Boemo 5	Boemo 4	Boemo 3	Boemo 2	Boemo 1
Matshwao ho ya ka boemo	9—10	8--9	7--8	5---6	4--5	2--3	0--2
	Phihlelo ka dinaledi	Phihlelo e phahameng	Phihlelo e kgotsofatsang	Phihlelo e thabisang	Phihlelo e amohelang	Phihlelo e lekaneng	phihlelo e fokolang
Tshebediso ya puo.	Tlotlontswe ya maemo a hodimo a dinaledi a hodimidimo .	Tlotlontswe ya maemo a phahameng. e bopehile hantle le tshebediso ya puo e nepahetseng .	Tlotlontswe e a kgotsofatsa ebile e bopehile hantle le tshebediso ya teng ke e kgotsofatsang.	Tlotlontswe e a thabisa ebile e bopehile hantle le tshebediso ya teng e nepahetse.	Tlotlontswe e amohehang ebile e bopehile hantle le tshebediso ya teng e a amoheleha.	Tlotlontswe e lekane e bopehile hantle le tshebediso ya teng e lekane.	Tlotlontswe e a fokola e bopehile hamper le tshebediso ya puo e a fokola.
Kopano ya dikahare.	Moithuti o bontsha bokgoni ba maemo a phahameng a dinaledi a ho etsa boitokisets o ba dikahare..	Moithuti o na le bokgoni ba boemo bo phahameng ha a etsa boitokisetso.	Moithuti o na le bokgoni bo phahameng ba ho etsa boitokisetso	Moithuti o na le bokgoni bo phahameng ba ho etsa boitokisets o	Moithuti o na le bokgoni bo amohelehang ba ho etsa boitokisetso	Moithuti o kgona ho bontsha bokgoni bo lekaneng feela boitokisetsong .	Moithuti ha a n bokgoni ho hang o bontsha ho fokala boitokisetsong .
Boqapi	Moithuti o kgona ho bontsha bokgoni ba ho iqapela ba boemo bo phahameng le ba dinaledi.	Moithuti o kgona ho bontsha bokgoni ba ho iqapela ba boemo bo phahameng.	Moithuti o kgona ho bontsha bokgoni ba ho iqapeladitaba ka tsela e kgotsofatsang. .	Moithuti o kgona ho bontsha bokgoni ba ho iqapela ba boemo bo thabisang.	Moithuti o kgona ho bontsha bokgoni ba ho iqapela ba boemo bo amohelang.	Moithuti o kgona ho bontsha bokgoni ba ho iqapela ba boemo bo lekaneng.	Moithuti ha a kgone ho bontsha ho iqapela, o bontsha boemo bo fokolang.
Ho hlopha ditaba	Moithuti o kgona ho hlopha ditaba tsa hae ka boemo bo phahameng ba dinaledi	Moithuti o kgona ho hlopha ditaba tsa hae ka boemo bo phahameng ,	Moithuti o kgona ho hlopha ditaba tsa hae ka boemo bo kgotsofatsang	Moithuti o kgona ho hlopha ditaba tsa hae ka boemo bo thabisang.i	Moithuti o kgona ho hlopha ditaba tsa hae ka boemo bo amohelehang feela.	Moithuti o kgona ho hlopha ditaba tsa hae ka boemo bo lekaneng feela.	Moithuti ha a kgone ho hang ho hlopha ditaba tsa hae,o a fokola.i

Ruburiki ya ho tshwaya seratswana (20)

	Phitlhelo ka dinaledi 80-100%	Phitlhelo e phahameng 70-79%	Phitlhelo e tletseng 60-69%	Phitlhelo e thabisan g. 50-59%.	Phitlhelo e kgotsofatsa ng 40—49%	Phitlhelo Lekaneng 30—39%	Phitlhelo e fokolang 20—29%
	10 ½ - 12	8 - 10	6 ½ - 8	6 – 6 ½	4 - 6	2 – 4	0 – 2
Dikahare le boitokise tso Matshwa o	Dikahare ke tsa maemo a hodimodimo a dinaledi, a kgahlisang e le ka nnete. Mehopolo Bontsha boitelo mosebetsin g wa mehato ya ho ngola di bontsha tema E lokileng ebile e hlwekile.	Dikahare ke tsa Maemo a phahameng a bontshang bokgoni bo boholo. Mehopolo le tshebediso ya mehato ya ho ngola di hlahisitse tema e lokisitsweng hantle e kgatlisang.	Dikahare di kopana hantle di tletse di momahan e. Mehopolo ke e kgahlisan g le ho kgotsofats a le ho amoheleh ang. Ho kopanya le tshebediso ya mehato ya ho ngola di hlahisitse tema e kopantsw eng hantle.	Dikahare ke tsa Maemo a phahamen g a bontshang bokgoni bo boholo. Mehopolo le tshebediso ya mehato ya ho ngola di hlahisitse e tema e lokisitswen g hantle e kgotsofats ang.	Dikahare tse mahareng ebile di tlwaelehile.mo ithuti o sebedisa ditsupiso o ngola feela ka puo e tlwaelehileng. Mehopolo e tsamaelana hantle le bokgoni bo lekantsweng. Ho kopanya le tshebediso ya mehato ya ho ngola di hlahisitse e tema e kopantsweng hantle.	Dikahare tsena ha di kgotsofatse ebile ha di tsamaellane ho hang.mehopolo ya moithuti o e phetapheta leha ho sa hlokahale hore a ka etsa jwalo.mehopolo ya hae ha ea tshwanelama emo a puo leha a lokiseditswe ho mehato ya ho ngola tema, ha e utlwisisi hantle.	Dikahare tsa teng ha di tsamaellane ho hang.moithuti o hlahlathela thoko, ho ho nyallano ho hang.mehopolo ke e iphetaphetang.ho kapoya le tshebediso ya mehato ya ho ngola tema ha e thabisi e a fokola.
	5	3 ½ - 4	3 – 3 ½	2½ – 3	2 - 2 ½	1 - 2	0 – 1
Puo, setaele le Matshwa o	Kutlwisiso e kenelletsen g ya puo e maemong a hodimodimo Matshwao a ho bala a sebedisitsw e hantle ka nepo. Puo papiso e sebedisitsw e hantle.ho hlopha ditaba ke hwa maemo a phahameng haholo rejisetara, setaele, sehalo le	Kutlwisiso e kenelletsen g ya puo e maemong a kgotsofatsang. matshwao a ho bala a sebedisitswe hantle ka nepo. Puo papiso e sebedisitswe hantle.ho hlopha ditaba ke hwa maemo a phahameng haholo rejisetara, setaele, sehalo le tshebediso ya puo di tsamaelana le sehlooho, ka maemo a	Kutlwisiso e kenelletse ng ya puo e maemong e a bonahala .matshwa o a ho bala a sebedisits we hantle. Ho hlopha ditaba ho sebedisits we hantle. Rejisetara , setaele, sehalo le tshebediso ya puo di	Kutlwisiso e kenelletse ng ya puo e a bonahala. .matshwao a ho bala a sebedisits we hantle ka nepo. Puo e sebedisits we hantle.ho hlopha ditaba ke hwa maemo a phahamen g haholo rejisetara,	Kutlwisiso e kenelletsen g ya puo ke lekaneng. Matshwao a ho bala a sebedisitswe hantle. Ho hlopha ditaba ke hwa maemo a tlase haholo rejisetara, setaele, sehalo le tshebediso ya puo di a haella ho nyallana le sehlooho. sengolwa se na le diphoso kamora hoba	Puo e sebedisitswe ng ha e tsamaelane le sehlooho. Moithuti o ne a hlahlathela hole le taba.matshwa o a ho bala akenngwa le moo ho sa lokelang.ditaba tse sebedisitsweng le tsona di akgetswe feela le moo di sa lokelang .rejisetara,setaele, sehalo le tshebediso ya puo di fosahetse Sengolwa sena le diphoso tse thibang letsatsi lekamora ho hlaola diphoso.	

	tshebediso ya puo di tsamaelana le sehlooho, ka maemo a hodimo. Sengolwa ha sena diphoso.	hodimo. Sengolwa ha sena diphoso.	tsamaelan a le sehlooho. Sengolwa ha sena diphoso ka mora hoba ho lokiswe diphoso	setaele, sehalo le tshebediso ya puo di tsamaelan a le sehlooho, ka maemo a hodimo. Sengolwa se santse se ena le diphoso leha ho qoqwe ka tsona. E le ho hlaola diphoso.	ho qoqwe ka tsona. Le ho hlaola diphoso.	Rejisetara, setaele, sehalo le tshebediso ya puo di fosahetse. Sengolwa sena le diphoso tse thibang letsatsi lekamora ho hlaola diphoso.	
	4 – 5	3½	3	2½	2	1½	0 – 1
Popeho 5 matshwa o	Kaho le kgodiso ya sehlooho e na le bokgon le ho hlophiswa hantle E ya bonahala le ho utlwahala le ho hlaloseha. Dipolelo le ditema di bopilwe ka bohlae. Bolelele ba tema bo tsamaisana ditlhoko tsa sehlooho.	Kgolo ya sehlooho e hlophisitwe hantle E ya nyallana. Dipolelo le ditema di bopilwe ka bohlae. Bolelele ba tema bo nepahetse.	Kaho ya sehlooho e hlophisitw e hantle .e ya nyallana. Dipolelo le ditema di bopilwe ka bohlae. Bolelele ba tema bo nepahetse	Dintlha tse ding tse hlokahalang di bopilwe. Dipolelo le ditematse ding di fosahetse empa seratswan a se a utlwahala. Bolelele ba tema bo atametse ho nepahala.	Ho bonahala dintlha tse hlokahalang. Dipolelo le ditema di fosahetse leha ho le jwalo seratswana se a utlwahala. Bolelele ba tema bo bokgutswanyane haholo.	Ka dinako tse ding moithuti o a hlalathela ebe o salla morao ka dintlha tsa bohlokwa Dipolelo le ditema di kopakopane, haa di latellane. Bolelele ba tema bo bokgutswanyane haholo.	

Dt==10

Pst==05

Kg== {20}

Kereite ya 7

Mosebetsi ya tekanyetso ya kotara ya 1		
Mosebetsi wa 1: mosebetsi wa molomo	Mosebetsi wa 2: ho ngola	Mosebetsi wa 3: teko ya 1
Pheta pale hape/buisana ka thothokiso/ Dayaloko/puisano ya sehlopha/phanele	Moqoqo wa tlhaloso/phetelo Lengolo la setswalle/tekolobotjha/ Dayaloko	Temakutlwisiso le tshebediso ya puo.
Mosebetsi ya tekanyetso ya kotara ya 2		
Mosebetsi wa 1: mosebetsi wa molomo	Mosebetsi wa 2: teko ya 2	Mosebetsi wa 3: tlhahlobo ya bohare ba selemo
Ho bala ho sa hlophiswang/ puisano ya foramo/sehlopha	Dingolwa: dipotso maamong.	Tlhahlobo tsa bohare ba selemo. Pampiri ya 2: temakutlwisiso, Tshebediso ya puo le dingolwa. Pampiri ya 3: ho ngola: moqoqo o le Mong le tema ya kgokahano
Mosebetsi ya tekanyetso ya kotara ya 3		
Mosebetsi wa 1: mosebetsi wa molomo	Mosebetsi wa 2: ho ngola	Mosebetsi wa 3: teko ya 3
Bonketsiane - tsamaiso ya kopana/ Ho bala ho hlophisitsweng/ho bala ho Sa hlophiswang/ho fana ka ditshupiso/ Puisano ya foramo/phanele	Moqoqo wa tlhaloso/phetelo Lenanetsamaiso le metsotso.	Temakutlwisiso le tshebediso ya puo. Kapa Dingolwa
Mosebetsi ya tekanyetso le ya makgaolakgang ya kotara ya 4		
Mosebetsi wa 1: mosebetsi wa molomo	Mosebetsi wa 2: Tlhahlobo ya makgaolakgang	
Ho bala hodimo/ngangisano/puisano ya sehlopha/puo e Hlophisitsweng/puo e sa hlophiswang	Pampiri ya 1: mosebetsi wa molomo Pampiri ya 2: temakutlwisiso, thutapuo le dingolwa (dihora tse 2) Pampiri ya 3: ho ngola (hora e le 1)	

Kereiti 7-9

Sebopeho sa dipampiri tsa tlhahlobo (bohare ba selemo le makgaolakgang)					
Kereite ya 7	%	Kereite ya 8	%	Kereite ya 9	%
Pampiri ya 1: mosebetsi wa Molomo: Ho balla hodimo, ho mamela le Ho bua.	30	Pampiri ya 1: mosebetsi wa Molomo: Ho balla hodimo, ho mamela le Ho bua.	30	Pampiri ya 1: mosebetsi wa Molomo: Ho balla hodimo, ho mamela le Ho bua.	30
Pampiri ya 2: tse ngolwang Ho ngola – moqoqo (20) le Ditema tsa kgokahano (10)	30	Pampiri ya 2: tse ngolwang Ho ngola – moqoqo (20) le Ditema tsa kgokahano (10)	40	Pampiri ya 2: tse ngolwang Ho ngola – moqoqo (20) le Ditema tsa kgokahano (10)	30
Pampiri ya 3: tse ngolwang Temakutlwisiso e balwang (15) Puo maemong (15) Ho araba dingolwa. (10)	40	Pampiri ya 3: tse ngolwang Temakutlwisiso e balwang (15) Puo maemong (15) Ho araba dingolwa. (10)	30	Pampiri 3: tse di kwadiwang Go kwala - tlhamo (20) le Setlhangwa sa tirisano (10) pampiri ya 3: tse ngolwang Temakutlwisiso e balwang (10) Puo maemong (15) Kgutsufatso (matshwao a 10 a Fetolelwang ho 5%)	30
				Pampiri ya 4: ho araba Dingolwa. (10) <ul style="list-style-type: none"> • thothokiso • ditshomo • palekgutshwe • padi • tshwantshiso (matshwao a 20 bakeng sa Sengolwa se seng le se seng a Fetolelwang ho 10%)	10

Programo ya tekanyetso ya semmuso

Programo ta tekanyetso ya semmuso e ka tlase e thehilwe hodima buka ya

Kereiti ya 7

Tlhophiso kereiting ya 7

Moralo wa ho ruta kotara ya 1

	Dibeke tsa1 – 2 (kgaolo ya 1)	Dibeke tsa 5-6 (kgaolo ya 2)	Dibeke tsa 9-10 (kgaolo ya 3)
Sehlooho	Ho theha setswalle	Mmino dijo tsa tsebe le maikutlo	Ha re ikwetliseng
Mehlodi	Buka ya moithuti Dikoranta Dimakasine Pokello ya dingolwa	Buka ya moithuti Mehlodi e fapaneng eo o e fumaneng Inthanete Pokello ya dingolwa	Buka ya moithuti Pokello ya dingolwa Dimakasine Dikoranta Thelevishene Seyalemoya
Mefuta ya ditema	Ho mamela bakeng sa kutlwisiso - thothokiso/ palekgutshwe Ho pheta pale Ho balla hodimo ho sa hlophisitsweng Ho ngola seratswana Ho ngola Dibopeho le melao ya tshebediso	Ho mamela bakeng sa kutlwisiso – palekgutshwe Ho ananela le ho buisana le ba bang ho tshwantshisa puisano Puo e hlophisitsweng Ho balla kutlwisiso – kgodiso ya tlhotlontse le tshebediso ya puo Ho ithuta dingolwa –tsa seholoholo - tshomo Palekgutshwe le thothokiso Ho ngola puisano e ka bapalang Ho ngola lengolo	Temakutlwisiso Puisano tsa phanele Ho ngola moqoqo wa tlhaloso Ho ithuta dingolwa: dipalekgutshwe Dibopeho le melao le tshebediso ya puo
Ho mamela le ho bua	Ho mamela palekgutshwe (LB leq. La 9)	Ho tshwantshisa puisano (LB leq la 26)	Temakutlwisiso e mamelwang (LB leq la 39)
Ho bala le ho boha	Dingolwa (palekgutshwe) (LB leq la 11)	Tema ya dingolwa (tshwantshiso) (LB leq la 28)	Dipalekgutshwe (LB leq la 42)
Ho ngola le ho nehelana	Ho ngola seratswana sa phetelo (LB leq la 16)	Ho ngola puisano e ka bapalehang (LB leq la 31)	Moqoqo wa tlhaloso (LB leq la 45)
Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo	Ithute mabitsobitso le mabitsokgopolo (LB leq la 4) Ithute lekgate lelwale le lekgate le fitileng le dipolelonolo (LB leq la10)	Ithute dilothe (LB leq la 31) Ithute mefuta ya dipolelo (LB leq la 31)	Ithute sehlolongwapele (LB leq la 35) Ithute mopeleto (LB leq la 46) Ithute motso (LB leq la 46)
	Dibeke 3-4	Dibeke 7-8	

Ho mamela le ho bua	Ho mamela le ho buisana ka thothokiso (LB leq. La 17)	Ditshomo (LB leq la 31)	
Ho bala le ho boha	Dingolwa (thothokiso) (LB leq la 19)	Ditshomo (LB leq la 33)	
Ho ngola le ho nehelana	Bongodi ba boiqapelo (LB leq la 21)	Ho ngola lengolo (LB leq la 36)	
Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo	Ithute matswao a puo (kgutlo, feelwane) (LB leq la 12) Ithute polelonolo le malahlelwa (LB leq la 14) Ithute se hlalosewang ka mantswe (LB leq la 15) Ithute maetsi (LB leq la 16)	Ithute makgethi (LB leq la 37) Ithute lehokamoetsi (LB leq la 37) Ithute polisemi (LB leq la 38)	
Tekanyetso			Mosebetsi wa molomo (LB leq la 47) Ho ngola (LB leq la 49) Temakutlwisiso le tshebediso ya puo (LB leq la 51)
Boakaretsi	Mona le mane titjhere a thuse baithuti ho ka tseba ho ithuta mawa a ho mamela, ha re etsa mohlala ka bokgoni bona. A ka tsamaya a ba phetela dipalenyana tseo ba di mamelang ho tiisa seo a se bolelang (mohlomong ha a bua ka mehopolo ya sehlooho kapa mohopolo e tshehetsang ya sehlooho).	Baithuti ba sa kgoneng: Mohlala ka bokgoni ba puo; ba kgothaletswe ho sebedisa dipolelo tse nang le temoho e hlokolosi ya puo ha ba ngola meqoqo le ditema tse ding. Ba itlwaetse ho di sebedisa kgafetsa (dintlha, mehopolo feela, leeme, ho nka lehlakore, jj.)	Ka kakaretso, baithuti bohle ba lokela ho fihlella katleho. Menyetla bakeng sa katleho e lokela ho ba ntlha ya titjhere ha a rala. Tshehetso e lokelwa ho bonwa jwaloka ntlha ya bohlokwa ya tsamaiso ya ho ithuta le ho ruta, mme tekanyetso e keke ya arohangwa le tsamaiso ena.

Kotara ya 2

	Dibeke tsa 1 – 2 (kgaolo ya 4)	Dibeke tsa 5-6 (kgaolo ya 5)
Sehlooho	Mekgwa ya ho apara	O mehlolo thekenonoloji
Mehlodi	Buka ya moithuti Dikoranta Dimakasine Bukakgakollo le tse ding	Buka ya moithuti Mehlodi e fapaneng eo o e fumaneng Inthanete Dibuka tsa dithothokiso
Mefuta ya ditema	Ho mamella bakeng sa kutlwisiso - tlhahisoleseding Ngangisano Ho pheta pale Ho bala papatso Ho bala padi ya batjha Ho ngola seratswana Ho ngola papatso Dibopeho le melao le tshebediso ya puo	Ho mamela bakeng sa kutlwisiso – Ho ananela le ho buisana le ba bang Puo e hlophisitsweng Ho balla kutlwisiso – kgodiso ya tlotlontswe le tshebediso ya puo Ho bala tema ya ditaelo Ho ithuta dingolwa -thothokiso Ho bala tshwantshiso
Ho mamela le ho bua	Ho mamela temakutlwisiso (LB leq. La 54)	Ho mamela tsa sehlopha mabapi le ho fana ka ditaelo (LB leq la 74) Tshebediso ya leetsi phethahatsong (LB leq la?)
Ho bala le ho boha	Tshebetso ya ho bala padi (LB leq la 57)	Ho bala tema ya ditaelo (LB leq la 69) Ho araba potso e telele (moqoqo) ya sengolwa sa tshwantshiso (LB leq la ?)
Ho ngola le ho nehelana	Ho ngola moqoqo phetelo (LB leq la 61)	Ho ngola tema ya ditaelo (LB leq la 77)
Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo	Ithute makgethi (LB leq la 62) Ithute maetsi (LB leq la 62) Ikgopotse matshwao a puo (LB leq la 63) Ithute meelelomengata (LB leq la 63) Poeletso ya matshwao a puo (LB leq la 64)	Ithute maemedi ao e leng mahlalosi (LB leq la 79) Ithute maele le dikapolelo / maelana (LB leq la 79) Ithute lekgethi la palo (LB leq la 80) Ikgopotse puosebui le puopehelo (LB leq la 84) Ikgopotse matshwao a puo (LB leq la 85)
	Dibeke 3-4	Dibeke 7-8
Ho mamela le ho bua	Ho mamela tema ka kutlwisiso (LB leq la 67) Ho ngangisana (LB leq la 71)	Ho mamela bonketsisane ba thswangtshiso (LB leq la 86)
Ho bala le ho boha	Ho bala papatso ka kutlwisiso (LB leq. La 67)	Ho bala tshwantshios / terama (LB leq la 89)
Ho ngola le ho nehelana	Ho ngola papatso (LB leq 70)	Ho ngola tekolobotjha ya tshwantshiso (LB leq la 92)
Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo	Ithute makgathe (LB leq la 66) Ithute meelelo e tobileng (LB leq la 63)	Temoho e hlokolosi ya puo - leeme, tshekamelo le kgethollo (LB leq la 86) Ithute maetsi a hlohang moetsi le a sa hlohang moetsi (LB leq la 88)

	<p>Ithute mahlalolsonngwe le malatodi (LB leq la 70)</p> <p>Ikgopotse matshwao a puo (LB leq la 72)</p>	<p>Ikgopotse boetsuwa (LB leq la 89)</p> <p>Ikgopotse puo ya bonono le puo e tobileng (LB leq la 91)</p> <p>Ithute malatodi le malalolsonngwe (LB leq la 93)</p>
Tekanyetso		<p>Tlhahlobo ya bohare ba selemo</p> <p>Pampiri ya 1 : mosebetsi wa molomo</p> <p>Pampiri ya 2:</p> <p>Temakutlwisiso</p> <p>Tshebediso ya puo le dingolwa</p> <p>Pampiri ya 3 : ho ngola</p> <p>Moqoqo</p> <p>Ditema tsa kgokahano</p>
Boakaretsi	<p>Mona le mane titjhere a thuse baithuti ho ka tseba ho ithuta mawa a ho mamela, ha re etsa mohlala ka bokgoni bona. A ka tsamaya a ba phetela dipalenyana tseo ba di mamelang ho tiisa seo a se bolelang (mohlomong ha a bua ka mehopolo ya sehlooho kapa mohopolo e tshehetsang ya sehlooho).</p>	<p>Baithuti ba sa kgoneng:</p> <p>Mohlala ka bokgoni ba puo; ba kgothaletswe ho sebedisa dipolelo tse nang le temoho e hlokolosi ya puo ha ba ngola meqoqo le ditema tse ding.</p> <p>Ba itlwaetse ho di sebedisa kgafetsa (dintlha, mehopolo feela, leeme, ho nka lehlakore, jj.)</p>

Review Copy

Kotara ya 3

	Dibeke tsa 1 – 2 (kgaolo ya 6)	Dibeke tsa 5-6 (kgaolo ya 7)	Dibeke tsa 9-10 (kgaolo ya 8)
Sehlooho	Re phela jwang?	Ditokelo le boikarabelo	Dipolotiki
Mehlodi	Buka ya moithuti Pokello ya dingolwa Dimakasine Dikoranta Thelevishene Seyalemoya	Buka ya moithuti Dikoranta Dimakasine Pokello ya dingolwa	Buka ya moithuti Koranta Makasine Pokello ya dingolwa Inthanete
Mefuta ya ditema	Ho mamella bakeng sa kutlwisiso - tlhahisoleseding; ho tlatsa foromo Ho mamela inthavui Ho tshwantshisa Ho bala tema ya bohlokwa ba dipotso Ho bala dingolwa ; tshwantshiso Puo e hlophisitsweng. Ho ngola kgutsufatso Ho ithuta dingolwa Tema ya kgokahano - ho ngola puisano Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo Ho ngola inthavui Ho ngola tema e tlatswang diforomo	Ho mamella ka ditaba tse itshetlehileng ho dikoranta Bonketsisaane ba tsamaiso ya kopano Ho ngola atikele ya koranta Ho ngola tema ka lenanetsamaiso le metsotso Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo	Temakutlwisiso : itshetlehileng ho faneng ka ditshupiso Ho ithuta : dingolwa Ho bala palekgutshwe Thothokiso Ho ngola moqoqo o hlahosang Dibopeho le tshebediso ya puo
Ho mamela le ho bua	Ho mamela temakutlwisiso (LB leq. La 105)	Puisano ya molomo (LB leq la 127)	Ho mamela temakutlwisiso e itshetlehileng katshupiso (LB leq la 144)
Ho bala le ho boha	Ho bala tema ka bohlokwa ba dipotso (LB leq. La 107)	Ho bala tema mabapi le hongola lenanetsamaiso le metsotso (LB leq la 131)	Ho bala palekgutshwe (LB leq la 148)
Ho ngola le ho nehelana	Ho ngola tema eo ho tlatswang diforomo (LB leq la 111)	Ho ngola ditema tse telele tsa kgokahano (LB leq la 134)	Ho ngola moqoqo o hlahosang (LB leq la 154)
Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo	Ikgopotse mabitsobitso (LB leq la 106) Ikgopotse mabitsohohle (LB leq la 109) Ikgopotse lehlalosi (LB leq la 110) Ithute dipolelwanakgethi, dipolelwanatlhalosi (LB leq la 115)	Ikgopotse lerui (LB leq la 131) Ithute katoloso ya maetsi (LB leq la 133) Ikgopotse makgethe (LB leq la 138)	Ikgopotse maemedi (LB leq la 141) Ithute maamanyi le boiketsi (LB leq la 147) Ikgopotse mahlalosonngwe le malatodi (LB leq la 155)
	Dibeke 3-4	Dibeke 7-8	
Ho mamela le ho bua	Ho mamela inthavui (LB leq la 116)	Diatikele tsa makasine (LB leq la 132)	
Ho bala le	Ho bala tema ya dingolwa e	Ho bala bakeng sa	

ho boha	jwalo (LB leq. La 117)	tlhahisoleseding (diatikele tsa makasine) (LB leq la 135)	
Ho ngola le ho nehelana	Ho ngola inthaviu (LB leq 123)	Ho ngola atikele ya koranta (LB leq la 137)	
Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo	Ithute bonngwe le bongata (LB leq la 117) Ikgopotse lekhethi (LB leq la 120) Ikgopotse malatodi, mahlalosongwe le meelelomengata (LB leq la 123) Ikgopotse puosebui le puopehelo (LB leq la 125)	Ikgopotse makgethi (LB leq la 134)	
Tekanyetso			Mosebetsi wa 1: mosebetsi wa molomo Mosebetsi wa 2: tekokutlwisiso le tsshebediso ya puo Le dingolwa Mosebetsi wa 3: ho ngola Moqoqo Tema ya kgokahano
Boakaretsi	Mona le mane titjhere a thuse baithuti ho ka tseba ho ithuta mawa a ho mamela, ha re etsa mohlala ka bokgoni bona. A ka tsamaya a ba phetela dipalenyana tseo ba di mamelang ho tiisa seo a se bolelang (mohlomong ha a bua ka mehopolo ya sehlooho kapa mohopolo e tshehetsang ya sehlooho).		

Kotara ya 4

	Dibeke 1 –2 (kgaolo ya 9)	Dibeke tsa 5-6 (kgaolo ya 5)
Sehlooho		
Mehlodi	Buka ya moithuti Pokello ya dingolwa Dikoranta Thelevishene Seyalemoya	Buka ya moithuti Koranta Makasine Pokello ya dingolwa Inthanete
Mefuta ya ditema	Ho mamella bakeng sa kutlwisiso - tlhahisoleseding ; ditaba tse hwaswang Puo e sa hlophisitsweng. Ho balla hodimo Ho ngola tema ya ditaello Ho ithuta dingolwa; tshwantshiso Thothokiso Ho bala flayara Tema ya kgokahano Ho ngola tema ya ditaello Ho ngola flayara Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo	Ho mamella tema ya tlhahisoleseding Puo e hlophisitsweng Ngangisasno Mefuta ya meqoqo Ho ithuta dingolwa tsa sehloholo: tshomo Thothokiso Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo
Ho mamela le ho bua	Puo e sa hlophiswang (ho hlalisa sebui) LB leq la 161)	Ho mamela ka kutlwisiso tema e ngotsweng (LB leq la 177)
Ho bala le ho boha	Ho bala tshwantshiso / terama (LB leq la 163)	Dingolwa (tshomo) (LB leq la 182)
Ho ngola le ho nehelana	Ho fana ka ditaello (LB leq la 166)	Meqoqo (boitokisetso ba dinthlahlobo) (LB leq la 189)
Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo	Ikgopotse makgethi (LB leq la 162) Ikgopotse mahlalosi (LB leq la 165) Ikgopotse dipolelo LB leq la 159) Ikgopotse matshwao a puo (LB leq la 167)	Ithute maetsi (LB leq la 180) Ithute dipolelo tsa puo (LB leq la 187)
	Dibeke 3 – 4	Dibeke 7-8
Ho mamela le ho bua	Ho mamela temakutlwisiso (LB leq la 168)	Ngangisano (poeletso le boitokisetso ba ditlhlahlobo) (LB leq la 190)
Ho bala le ho boha	Ho bala tema e neng le pampitshana ya tlhahisoleseding (flayara) (LB leq la 169)	Ho balla kutlwisiso (poeletso le boitokisetso ba ditlhlahlobo) (LB leq la 193)
Ho ngola le ho nehelana	Ho ngola flayara (pampitshana ya tlhahisoleseding) (LB leq la 174)	Ditema tsa kgokahano (poeletso le boitokisetso ba ditlhlahlobo) (LB leq la 195)
Dibopeho le melao ya tshebediso ya puo	Ikgopotse mabitsohohlei (LB leq la 168) Ikgopotse leakaretsi (LB leq la 170) Ithute mabotsi (LB leq la 173)	Ikgopotse maemedi (LB leq la 191) Ikgopotse kutu (LB leq la 195)

Tekanyetso	Ditlhahlobo tsa mafelo a selemo Mosebetsi wa molomo (LB leq la 191) Tlhahlobo ya makgaolakang (LB leq la 191)	Ditlhahlobo tsa makgaolakang Pampiri ya 1: mosebetsi wa molomo Pampiri ya 2: temakutlwisiso le tshebeddiso ya puo Dingolwa Pampiri ya 3: ho ngola Megoqo Ditema tsa kgokahano
Boakaretsi		

Review Copy

Boitokisetso ba Mosebetsi

Kereiti	7	Thuto	Sesotho	Beke	1 & 2	Sehlooho	Ho mamela palekgutshwe
Kakaretso ya thuto: letsatsi la ho qala mosebetsi :					Letsatsi la ho qeta mosebetsi:		
Maikemisetso a mosebetsi		Ho mamela ho tla o thusa hore o utlwe le ho utlwisisa ditaelo, Dipotso, molaetsa le ditaba tse fapaneng ka kakaretso. Ha o utlwa feela, O tla dula o le hlokolosi.					
Mosebetsi ya titjhere				Mosebetsi ya moithuti		Nako	Mehlodi e hlokehang
<p>1. Ngola mekgwa ya bohlokwa e lebaneng le thuto ena.</p> <p>Mehato ya ho mamela:</p> <ul style="list-style-type: none">• Pele ho ho mamela• Nakong ya ho mamela• Ka morao ho ho mamela <p>2. Lokisetsa thuto ena mme o ele hloko tse latelang :</p> <p>2.1 selemekela</p> <p>Pele ho ho mamela</p> <p>Na o ne o tseba?</p> <p>Ha bana ba ne ba etsa</p> <p>Papadi eo ho thweng ke</p> <p>Diboko, ba ne ba re ' ke</p> <p>Tseo'. Bukeng ena re leka</p> <p>Ho hlalosa hore dipotso di</p> <p>Sallane le wena moithuti</p> <p>Ha re re 'ke tseo he</p> <p>Moithuti'.</p> <p>Nakong ya ho mamela: pheta pale ya sello le thabiso ho ya ka</p> <p>tatelano ya diketsahalo ka mela e mehlano.</p> <p>Ditswakotleng: ithute mabitsobitso le</p> <p>Mabitsokgopolo</p> <p>Mabitsobitso ke mabitso a reilweng hodima mabitso a sethato,</p> <p>Ekaba a dintho tse phelang kapa tse sa phelang.</p> <p>Mohlala:</p> <p>Kgomo > naledi</p> <p>Koloi > opel</p> <p>Sekolo > kgethatsebo-khethulwazi</p> <p>Dieta > carvella</p> <p>Motho > thabiso</p> <p>Jwang >seboku</p> <p>Ka morao ho ho mamela: ke tseo he moithuti</p> <ol style="list-style-type: none">1. Fana ka mabitso a baphetwa ba babedi ba bapalang Palekgutshweng ena.2. Hana lebitso la motse oo sello a tswang ho ona ke lefe, hona Morena wa moo ke mang?3. Kamano ya baphetwa ba babedi baa ke efe?4. Ho ya ka wena na sello o ne a etsa hantle ha a sa batle ho Ikamahanya le dinokwane tsee?5. Ha e ne e le wena o ne a tla etsa eng ka maemo ana a le tjena?6. Maikutlo a hao ke afe ka mofuta ona wa setswalle pakeng tsa Sello le thabiso?7. Fana ka polelo e le nngwe e fupereng mohopolo wa				<p>Pele ho ho mamela:</p> <ul style="list-style-type: none">• Akanya ho tswa sehloohong hore tema e ka eng o iketsetse• Diqeto tsa hao• Ngola dinoutsu• Arolelana le ba bang mehopolo, boitemohelo le ho bontsha• Kutlwisiso• Netefatsa hore tlontlontse e sebedisitsweng ke eo o e tlwaetseng <p>Nakong ya ho mamela:</p> <ul style="list-style-type: none">• Sekaseka molaetsa, sebui le bopaki ba sebui• Etsa dikgokahano tsa kelello• Fumana moelelo• Sheba morao mme o lekole• Araba dipotso tse tla botswa. <p>Ka morao ho ho mamela:</p> <ul style="list-style-type: none">• Botsa dipotso• Buang ka seo sebui se buileng ka sona• Lekola dinoutsu botjha• Kgutsufatsa nehelano ka molomo• Iketsetse qeto, lekola, fana ka maikutlo a hao, araba dipotso <p>Ke tseo he moithuti</p> <p>Bontsha dikarolo tsa puo tse bopileng mabitsomamarane/ Mabitsohokwa a latelang. Ha o qetile o se le bale ho etsa ditokiso</p> <p>Moo e bang ho a hloka hla.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Seepamokoti2. Bojabotsheha3. Motsheanong4. Sethetsabadisana		<p>Abela mosebetsi o mong le o mong nako (nako ya titjhere le baithuti)</p> <p>5 metsotso</p> <p>20 metsotso</p>	<p>Ngola mehlodi kaofela e tlang ho sebediswa le akaretsa le cd jwaleka sehatisi ho lokisetsa thuto ena.</p>

sehlooho.			
-----------	--	--	--

Lebitso la titjhere: _____ hloho ya lefapha _____ letsatsi:

Tshaeno: _____ tshaeno: _____ letsatsi:

Bohlokwa ba ho hlophisa:

- Tlhophiso e bohlokwa ebile e a hlokeha.
- E tshwanetse ho phethahatswa jwalo ka maikarabelo ho batswadi, ba mmuso le bao ba nang le thupello thutong.
- Tlhophiso ya thuto ya ho ruta e ntle ya selemo e neha titjhere leano mabapi le dikahare, mehlodi le ho phethahatsa mosebetsi.
- Tlhophiso ya thuto e ntle e tshwanetse ho akaretso tse latelang:
 - Dikahare / kakaretso ya bokgoni;
 - Letsatsi la ho qala le ho qeta;
 - Bukakgakollo / mehlodi e sebedisitsweng

Review Copy

Kalla, kgaba o natefelwe ke puo

A. Dijo tsa Basotho

dipabi	=	poone e hadikilweng, ya silwa, ya thumiswa e be e se e tshelwa tsekwere ho e natifisa
letsete	=	poone e thata e tshetsewang fatshe ka sepheo sa hore e tla jewa hamorao e se e le bonolo
masokotso	=	lena ke lebesa le neng le hamelwa bashanyana ka hanong mane sakeng ha ho ntse ho hangwa.
mabelebele	=	a tshwana le mabele mme a na le mebala e metala le e mefubedu, a bodila bo tsekwere ka hanong.
kgatsela	=	Ke lebesa la kgomo e qatang ho tswala, le jewa ke bana le badisana haholoholo. Le a phewa mme ha le se le pheile o tla bona le le lesehla o ka ba wa hloma e ka ke mahe.

Dikapolole/Maelana le

Ho supa ka monwana
Ho kgola phalo
Ho tshaba moru o se na nkwe
Ho qothisana lehlokwa
Ho hloba kgwale
Ho jela kgwebeleng
Ho duba thankga
Ho ema hlooho
Ho anya motho leleme

Ditlhaloso

Ho tshwarela
Ho baleha
Ho tshaba lefeela
Ho tsekisana ho hong
Ho robala le batswadi empa o se o hodile
Ho dula o tshohile
Ho hlolwa ke ntho kapa mosebetsi
Ho makala (tsieleha)
Ho batla ditaba ho motho ka tsela eo a sa elellweng

B. Maele

Lebitso lena **maele** le nyalana hantle le leetsi lena **ho elets**a. Maele ka mantse a kelesto a ikgetha mefuteng e meng ya ho latela boleng ba ona ebile ke dipolelo tse kgutshwane tse nang le sebopeho se batlang se tsepame. Maele a fapana le dikapolole ka hore tsona di bonahala ka ho qala ka ho, mme di ka boela tsa sebediswa dipolelong ntle le ho, ha maele e le dipolelo tse phethahetseng tse rutang ho hong ho itseng.

Di ka teng tsa maele: (Dikahare tse fuprweng ke maele)

Di mela: Raka le shwetswe ke molebo

Ditho tsa mmele: Pelo e ja serati

Diphoofolo: Kgomo mmu se lla moreneng hae lla motsaneng ho a ronana

Mohlala: Bitso lebe ke seromo

Maele

Bohlale ha bo hahe ntlo e le nngwe
Batho ha ba lekane e se meno
Di pele di morao di na le baji
Dinyane la motho le dieha ho phapha
E bona mahe ha e bone leraba

Fi o fa fi

Ha eshwa e a raha

Thapi folofela leraha metsi a tjele o a bona

Ke diyathoteng di bapile

Leshala le tswala molora

Marematlou a ntswe leng

Matsoho a lemisetsa mmetso

Namane e nyekwa ke mma yona

Ditlhaloso

Bohlale ha se ba motho a le mong
Batho ha ba lekane ka maemo
Mathata a hohle
Motho o dieha ho hlalefa
Ho bona mejo feela empa kotsi o
Motho o thusa ya mo thusang
Ha motho o hana ho dumela hore o a hloleha
Ngwana a kgotsofalle seo a se etsetswang ba habo ba shwele a ba shebile
Ke metswalle e etsang dintho mmoho
Bana ha ba ke ba futsa batswadi
Kopano ke matla
Motho o a sebetsa hore a tle a fumane dijo
Bana ba hlokomelwa ke batswadi ba bona

C. Tlotlontswe

O tla ithuta le ho tseba mantswe a matjha ao o neng o sa a tsebe mmoho le moelelo wa mantswe ao.

Lentswe

Leshwata

Letswejana

Lewa

Setipana

Phepheletsane

Phuma

Maonatso

Bojabotsheha

Matheaditshintshi / Lefafatsane

Phupe

Seqatamajwana

Mophera-thethana

Hloya

Motjodi

Nkgekge

Tlhaloso

Lekgopo le hlahang hloohong ha motho a kutile

Lehlaba le ka tlasa letswele

Ditaola ha di lahlelwa fatshe

Kojwana ya letlalo la nku

Motho ya qabanyang ba bang

Ho diha nkgo e rwetsweng ya metsi

Ho sebedisa dintho ka bohlaswa

Pula e nang letsatsi le tjhabile

Marothodinyana a fokolang a pula

Papadi eo ntho e patwang ka seatleng mme e mong a supe hore e seatleng sefe

Papadi eo bashanyana ba betsanang ka majwe kapa disu

Papadi e kareng motoho, o metsi

Metsi a tswang lebeseng

Moshanyana ya disang hantle

Ngaka e tsebang methokgo

Review Copy